

Konsešuvdnaohcamuš

Davvi bieggafápmorusttet
Davvesiidda gielddas

Grenselandet AS

Grenselandet AS
Postboks 79
9790 Kjøllefjord
beaivvi 2022

Borgemánu 15.

Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) (Norgga čázádat- ja energiidirektoráhtta
Postboks 5091, Majorstua
0301 Oslo

KONSEŠUVDNAOHCAMUŠ JNV. DAVVI BIEGGAFÁPMORUSTTEGII

Grenselandet AS ohcá dainna konsešuvnna hukset ja doaimmahit Davvi bieggafápmorusttega Davvesiidda gielddas, Finnmarkkus.

Ohcamuš fátmasta ee. dáid rusttegiid ja installašuvnnaid:

- Bieggafápmorusttet mas installerejuvvon beaktu lea gitta 800 MW ohccojuvvon plánaguovllus.
- Ođđa beassan- ja siskkáldasgeainnut. Obbalaš guhkkodat su. 110-12 km, lea veahá sorjavaš das galle bieggaturbiinna loahpalaš plánačovdosis leat.
- Ođđa čiekŋaliskáija oktan gullelaš areálain gaskaboddosaččat vurket bieggaturbiinnaid Gussanjárggas Davvesiiddas. Jus addojuvvo konsešuvdna 420 kV Skáidi – Davvesiida fápmolinnjái maid Statnett ozai, gos lea ohccojuvvon ásahit ođđa káija («lossehakk») Gussanjárgii oarjjabealde vuona, áigu Grenselandet AS geahččat vejolašvuoda ođđasit atnit dán rusttega Davvi bieggafápmorusttega huksema oktavuodas dan sadjái go ásahit ođđa rusttega oarjjabeallái vuona.
- Transformáhtorstašuvnnat:
 - Váldotransformáhtorstašuvdna mas lea 420 kV laktinrusttet, 420/132 kV transformeren (gitta 1000 MVA rádjái), ja 132 kV laktinrusttet, 132/33 kV transformeren.
 - Golbma vuollestašuvnna 132/33 kV transformeremii. Okta plánaguovllu nuortaoasis (140 MVA), okta guovdu (280 MVA) ja okta plánaguovllu máttaoasis (280 MVA).
- Golbma 132 kV linnjá vuollestašuvnnain plánaguovllu siste gitta váldotransformáhtorstašuvdnii davit oasis. Oppalaš guhkkodat su. 33 km.
- Eanajođasfierpmádat gaskal bieggaturbiinnaid ja vuolletransformáhtorstašuvnnaid. Oppalaš guhkkodat su. 130-140 km.

Laktima oktavuodas plánejuvvon 420 kV fápmolinnjá Skáidi-Davvesiida, leat ohccojuvvon guokte molssaevttolaš váldočovdosa (geahča maddái mii mitaluvvo kapihttalis 6.5):

1. Molssaeaktu 1: Ođđa 420 kV linnjá Davvi bieggafápmorusttegis Statnetta ođđa 420/132 kV transformáhtorstašuvdnii Áttánvuonleagis. Dát molssaeaktu mielddisbukta su.19 km bálddalasmannama Statnetta plánejuvvon Skáidi - Davvesiida 420 kV linnjáin.
2. Molssaeaktu 2: Ođđa 420 kV linnjá Davvi bieggafápmorusttegis 420 kV laktinsadjái plánejuvvon Skáidi - Davvesiida (Lebesby) 420 kV linnjá mielde. Ásahuvvo 420 kV laktinštášuvdna golmmain 3 420 kV botkkonfealttain. 2 botkkonfealtta, okta Skáiddi guvlui ja nubbi Áttánjoga guvlui ja 1 botkkonfealtta Davvi bieggafápmorusttega guvlui.

Fierpmádatlaktima huksenčovdosa válljejuvvo loahpalaččat čavga ovttasráđiid Statnettain.

Ohccojuvvo dáid lágaid mielde:

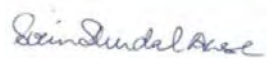
- Konsešuvdnaohcamuš 29.06.90 lága nr. 50 *Energijalága mielde*, § 3-1.
- Baggolonistanlobi ohcamuš 23.10.59 lága nr. 59 mielde. 3 *Bággolonistanlága mielde*, § 2 19. čuokkis.
- Ohcamuš ovdagihitii váldit atnui *Bággolonistanlága mielde*, § 25.

Bággolonisteapmi ja ovdagihitii atnui váldin lea dušše áigeguovdil jus doaibmaálggaheaddji ii nagot soabadit eanaeaiggádiiguin ja eará vuoigatvuođalaččaiguin ovdal huksema.

Mii sávvat ohcamuš giedahallojuvvo johtilit.

Gilevuotna, borgemánu 15. beaivvi 2022

Grenselandet AS,

Svein Skudal Aase

Beaivválaš jođiheaddji

OVDASÁTNI

Grenselandet AS ohcá dáikko bokte lobi hukset ja doaimmahit Davvi bieggafápmorusttega oktan gullevaš infrastruktuurain duottarguovllus Vuonjalrášša birra Davvesiidda gielddas Finnmárkkus.

Dán konsešuvdnaohcamušas leat dieđut tehnikkalaš plánaid birra ja čoahkkáigeassu váikkuhusguorahallamiin (dát gávdnojit maiddá sierra fágaraportan). Sihke konsešuvdnaohcamuš ja iešguđet fágaraporttat mat leat ráhkaduvvon váikkuhusguorahallama oktavuodas ja gávdnojit maiddá čuovvovaš neahttasiiddus:

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=4606&type=A-1,A-6>

Multiconsult Norge AS:s lea leamaš váldoovddasvástádus ráhkadit konsešuvdnaohcamuša oktan gullevaš váikkuhusguorahallamiiguin. Jøsok Prosjekt, Naturrestaurering AS ja Sámi Ealáhussearvi leat leamaš vuollekonsuleanttat ja dehálaš veahkit dán barggus. NVE čielggadanprográmma (geahča 1. mildosa) lea váikkuhusguorahallama vuodđun mii lea ráhkaduvvon.

Konsešuvdnaohcamuša oktan váikkuhusguorahallamiin sáddejuvvo Norges vassdrags- og energidirektoratii (NVE:i) (Norgga čázádat- ja energiijadirektoráhttii), mii meannuda konsešuvdnaohcamuša energiijalága vuodul ja váikkuhusguorahallama plána- ja huksenlága mielde. Gulaskuddancealkámušaid galgá sáddet NVE:i.

Grenselandet AS háliida giitit Davvesiidda gieldda ja eará ášahusaid ja priváhta olbmuid geat leat addán dieđuid Davvi bieggafápmorusttega konsešuvdnaohcamuššii ja váikkuhusguorahallamii.

SISDOALLU

1	Álgu	1
1.1	Doaibmaálggaheaddji	1
1.2	Ceavzilvuohta mearkaša St1:i ja Davvi Bieggafápmorusttegi	1
1.3	Ohcamuša sisdoallu	2
1.1	Ohcamuša duogáš	4
1.3.1	Manne Davvi	4
1.3.2	Davvi – rájáidviiddideaddji prošeakta	5
1.3.3	Láhčit dili báikkálaš árvoháhkamii	6
1.3.4	Ealáhusovdánahttin sámi guovddášguovlluin	6
1.3.5	Dálkkádat ja luonduvulljivuohta	6
2	Ohcamušat ja formálalaš bealit	9
2.1	Ohcamuš energiialága vuodul	9
2.1.1	Davvi bieggafápmorusttet	9
2.1.2	Fierpmádatlaktin	10
2.2	Eatnamiid ja dárbbalaš rivttiid háhkan	10
2.2.1	Beassanlohpi	11
2.3	Váikkuhusguorahallan	11
2.4	Eará dárbbalaš lobit ja dohkeheamit	11
2.4.1	Plána- ja huksenláhka, plána- ja huksenáššemearrádušat	11
2.4.2	Finnmároláhka	12
2.4.3	Kulturmuitaláhka	12
2.4.4	Nuoskkidanláhka	12
2.4.5	Hápman- ja fávleláhka	12
2.4.6	Geaidnoláhka	13
2.4.7	Mohtorjohtolatláhka	13
2.4.8	Láhkaásahus áibmojohtolathehttehusaid raporterema, registrerema ja merkema birra	13
3	Ovdabargu, diehtjuohkin ja ovdasmannan	13
3.1	Ovdagihtiidiedáhus ja čielggadanprográmma	13
3.2	Ráđđádallančoahkkimat ja eará čoahkkimat	13
3.3	Viidásit áššemeannudeapmi	14
3.4	Huksenáigodaga áigeplána	14
4	Sajusteapmi ja oktavuoha eará plánaide	14
4.1	Guovllu válljema eavttut	14
4.2	Priváhta plánat	15
4.3	Gielddalaš plánat	15
4.4	Eará bieggafápmoprošeavttat regiovnínas	17
4.5	Regionála plánat Finnmarkku várás	20
4.5.1	Finnmarkku regionála ovdánahttinprográmma (RUP) Finnmarkku várás 2014–2023	20
4.5.2	Finnmarkku regionála bieggafápmoplána 2013–2025	20
4.6	Nationála plánat	21
4.6.1	Nannánneiggafámu nationála rámma	21
4.6.2	Guovllut mat leat suodjaluvvon Luonddusuodjalan-/Luonduvulljivuodálágas	24
4.6.3	Čázadagaid suodjalanplána	24
5	Areálageavaheapmi ja eanaeiggáduššanbealit	27
5.1	Areálageavaheapmi	27
5.2	Opmodatbealit	27
6	Huksenplánat	27
6.1	Bieggafápmorusttega hápmi/váldodieđut	27
6.2	Bieggaturbiinnat	29
6.2.1	Váldokomponenttat ja funkšuvdna	29
6.2.2	Biegganeergiija ávkkástallan	29
6.3	Fundameanttat	29
6.4	Káija, beassan- ja siskkáldasgeainnut ja fievrrideapmi	31
6.5	Bálvalusvisti	35
6.6	Fierpmádatlaktin	36
6.6.1	Vuogádatčoavddus ja eaktuduvvon doaibmabijut bajábeale fierpmádagas	36
6.6.2	Čadáhuvvon vuogádatanalysat ja guovddášfierpmádaga kapasitehta	36
6.6.3	Laktin 420 kV:i Skáidi - Lebesby (Davvesiida)	37
6.6.4	Árvvoštallon muhto eai ohcon molssaeavttut fierpmádatlaktimii	38

6.6.5	Dárbbaslaš rusttegat fierpmádatlaktimii	38
6.7	Bieggafápmorusttega doaibma ja mátasdoallan	42
6.8	Bieggafápmorusttega heaittiheapmi	42
6.9	Huksengolut (CAPEX)	42
6.10	Doaibma-/mátasdoallangolut (OPEX)	43
6.11	LCOE	44
7	Bieggaresurssat ja elrávdnjebuvttadeapmi	46
7.1	Metoda ja diehtovuoddu	46
7.2	Gaskamearálaš jahkebiegga ja dominerejeaddji bieggahálti	46
7.3	Jahkásaš elrávdnjebuvttadeapmi	48
8	Sihkkarvuohta ja gearggusvuohta	48
9	Váikkuhusguorahallan	51
9.1	Álgu	51
9.2	Váikkuhusguorahallama fáttát	51
9.3	Čielggadanprográmma	51
9.4	Metoda	51
9.4.1	Guorahallon molssaeavttut	53
9.4.2	Plána- ja váikkuhusguovlu	53
10	Eanadat	56
10.1	Álgu	56
10.2	Guovločilgehus ja árvoárvvoštallan	56
10.3	Vejolaš váikkuhusat	59
10.4	Váidudeaddji doaibmabijut	63
10.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	63
11	Kulturmuittut ja kulturbirrasat	64
11.1	Álggahus	64
11.2	Guovločilgehus ja árvoárvvoštallan	64
11.3	Vejolaš váikkuhusat	67
11.4	Automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuid gávdnoštumiid vejolašvuođa árvoštallan	67
11.5	Váidudeaddji doaibmabijut	67
11.6	Čuovvoleaddji iskkadeamit	67
12	Luonddušláddivuohta	69
12.1	Álggahus	69
12.2	Guovločilgehus ja árvoárvvoštallan	69
12.2.1	Eanadatekologalaš čatnosat	69
12.2.2	Luondduhámit DN-håndbok 13-2007 olis	69
12.2.3	Nállevalljivohta	70
12.3	Vejolaš váikkuhusat	72
12.4	Váidudeaddji doaibmabijut	74
12.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	74
13	Riedja	75
13.1	Álggahus	75
13.2	Guovločilgehus	75
13.3	Vejolaš váikkuhusat	77
13.4	Váidudeaddji doaibmabijut	77
13.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	77
14	Nuoskkideapmi, doabbarat, dálkkádat	78
14.1	Álggahus	78
14.2	Guovločilgehus	78
14.3	Vejolaš váikkuhusat	78
14.3.1	Nuoskkideapmi	78
14.3.2	Doabbarat	78
14.3.3	Dálkkádatgássaidda luoitin	78
14.4	Váidudeaddji doaibmabijut	79
14.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	80
15	Suoivanastin ja speadjalastin	82
15.1	Álggahus	82
15.2	Vejolaš váikkuhusat	82
15.3	Váidudeaddji doaibmabijut	83
15.4	Čuovvoleaddji iskkadeamit	83
16	Jiekŋun / jiekŋabáikun	84

16.1	Álggahus	84
16.2	Guovločilgehus	84
16.3	Vejolaš váikkhusat	85
16.4	Váidudeaddji doaibmabijut	85
16.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	85
17	Olgodaddan	86
17.1	Álggahus	86
17.2	Guovločilgehus ja árvoárvoštallan	86
17.3	Vejolaš váikkhusat	87
17.4	Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut	90
17.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	90
18	Mátkealáhus	91
18.1	Álggahus	91
18.2	Guovločilgehus	91
18.3	Vejolaš váikkhusat	93
18.4	Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut	95
18.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	95
19	Oktilis meahcceguovllut gos ii vuhtto sisabahkken	96
19.1	Álggahus	96
19.1	Guovločilgehus	96
19.2	Vejolaš váikkhusat	96
20	Gulahallanvuogádagat, áibmojohtolat ja suodjalusberoštumi	100
20.1	Álggahus	100
20.2	Vejolaš váikkhusat	100
20.3	Váidudeaddji doaibmabijut	101
20.4	Čuovvoleaddji iskkadeamit	101
21	Luonddu-/meahcceresurssat, maiddáí sámi meahcásteapmi	102
21.1	Álggahus	102
21.2	Guovločilgehus ja árvoárvoštallan	102
21.3	Vejolaš váikkhusat	103
21.4	Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut	103
21.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	104
22	Boazodoallu	106
22.1	Álggahus	106
22.2	Guovločilgehus ja árvoárvoštallan	106
22.3	Guohtunareálat, garvin ja kumulatiiva váikkhusat	109
22.4	Vejolaš váikkhusat	111
22.5	Davvi bieggafápmorusttega árvoštallan ON.a konvenšuvnna 27. artihkkala ektui siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra	112
22.6	Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut	113
22.7	Čuovvoleaddji iskkadeamit	114
23	Árvohákan	115
23.1	Álggahus	115
23.2	Vejolaš váikkhusat	115
23.2.1	Báikkálaš barggaheapmi	115
23.2.2	Gielddaekonomiija	117
23.2.3	Buhtadus eanaeaiggádiidda ja eará vuoigatvuođalaččaide	117
23.2.4	Vejolašvuođat áсахit fápmogáibideaddji industriija Finnmárukui	118
23.3	Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut	118
23.4	Čuovvoleaddji iskkadeamit	118
24	Váikkhusaid čeahkkáigeassu	119
25	Rádjarašttildeaddji váikkhusat	120
25.1	Álggahus	120
25.2	Guovločilgehus	120
25.3	Vejolaš váikkhusat	122
25.4	Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut	126
25.5	Čuovvoleaddji iskkadeamit	126
26	Bieggafápmobuvttadeami birasváikkhusat go buohtastahtá eará ođasmuvvi energiijagálduiguin	126
27	Mánnga smávva bieggafápmorusttega birasváikkhusat buohtastahtton moatti stuorra bieggafápmorusttegiin	127
27.1	Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut	128
27.2	Čuovvoleaddji iskkadeamit ja vákšun	132

28 Referánsat.....1

KÁRTTAT / GOVVOSAT / GOVAT

Govus 1-1. Bajilgovvakárta mii čájeha proševtta sajádaga. 4

Govus 1-2. Maksimála beaktogolaheapmi Finnmárkkus, ja juohkin golmma oasseguvlui. Gáldu: Statnett (2019). 8

Govus 1-3. Iešguđet energiijagálduid ekovuogádatváikkuhusat, nállejahkin juohke 1000 TWh nammii, Eurohpás 2010:s. Gáldu: UNEP (2016). 9

Govus 4-1. Gielddaplána areáloaassi Čuvgesruoná guovlu lea LNF. Gáldu: Statens kartverk (Stáhta kártadoaimmahat). 17

Govus 4-2. Bajilgovva bieggafápmoproševttain Finnmárkkus ja daid stáhtus cuoŋománus 2022. Davvi bieggafápmorusttet lea merkejuvvo rukses njealječiegagiin. Geahča maiddá tabealla 4-1. 19

Govus 4-3. Raggovidda (Rákkoduoddara) bieggafápmorusttet. Dán guovllus ja Davvi guovllus leat olu ovttaláguvuodát topografijja, flora ja fauna dáfus. Govven: Multiconsult Norge AS. 23

Govus 4-4. Bajilgovva suodjalanguovlluin ja suodjaluvvon čázadagain. Gáldu: Birasdirektoráhtta ja NVE. 25

Govus 6-1. Davvi bieggafápmorusttega gaskaboddosaš huksenplána. 28

Govus 6-2. Turbiidnáfundameantta leiken Raggovidda (Rákkoduoddara) bieggafápmorusttegis (bajábealde) ja fundameanta/toardna maŋŋá go lea devdon mássa fas (vulobealde). Jáhkkinis válljejuvvo seammalágu fundamenteren Davvá. Govven: Multiconsult Norge AS. 30

Govus 6-3. Káija/hápmannrusttega vejolaš sajusteapmi Gussanjárggas (gurut) ja Hávnas (olgeš). 31

Govus 6-4. Jus addojuvvo konsešuvdna 420 kV Skáidi – Davvesiida (Lebesby) linnjái maid Statnett ozai, gos lea ohccojuvvo ásahtit ođđa káija («lossehakk») Gussanjárgii oarjjabealde vuona, áigu Grenslandet AS geahččat vejolašvuoda ođđasit atnit dán rusttega Davvi bieggafápmorusttega huksema oktavuodas dan sadjái go ásahtit ođđa rusttega oarjjabeallái vuona. Dalle sáhtttá šaddat áigeguovdil váldit atnui čilgejuvvo mássaválddahaga guovlu turbiidnaosiid gaskaboddosaš vurdemii. 32

Govus 6-5. Beassangeaidnu Rákkoduoddara (Raggovidda) bieggafápmorusttegi. Rákkoduoddara (Raggovidda) ja Davis luondu lea hui ovttalágu, nu ahte govva addá buori gova das movt Davi beassan-/siskkáldasgeainnut šaddet. Govven: Multiconsult Norge AS. 33

Govus 6-6. Toartnaid fievrriidapmi erenoamášfievrriiguin. Govven: Nordex. 34

Govus 6-7. Rohtorsoajáid fievrriidemis leat stuorra gáibádušat sihke fievrriid ja infrastruktuurii (geainnuid veal- ja ceakkorádusii). Govven: Nordex. 34

Govus 6-8. Plánejuvvo Bálvalusvistti sulaid sajusteapmi. Sadji válljejuvvo čavga ráđđálaga Lebesby (Davvesiidda) gielddain ja báikkálaš álbmogiin, dan geažil vai oázžu nu stuorra synergiiváikkuhusa go vejolaš. Geahča maiddá 14. mildosa. 36

Govus 6-9. Bajilgovva 420 kV Skáidi – Davvesiida (Lebesby) laktima čielggaduvvon molssaeavttuin Lagas gulahallamiin Statnettin lea Grenslandet válljen ohcat 1. ja 2. molssaeavttu, muhto ii 3. molssaeavttu. 40

Govus 6-10. Fierpmádatlaktima ohccojuvvo molssaeavttuid mástagovat. 41

Govus 6-11. Jahkásaš doaibma-/mátasdoallangoluid juohkin iešguđet poasttaide. Buot logut leat miljovvna ruvdnon. 44

Govus 7-1. Guhkesáigedivvojuvvo bieggaruvsu. Gáldu: Kjeller Vindteknikk. 46

Govus 7-2. Plánaguovllu bieggakárta. Gaskamearrebiegga 116,5 m allodagas lea meroštallon leat 9,3 m/s, juoga mii lea hui buorre. Gáldu: Kjeller Vindteknikk. 47

Govus 8-1. Vuolleget guovlluide Sturrajoaga guoras sáhtttá dulvi čuohtit, gč. govvosa 8-2. 50

Govus 8-2. Dulvvi, muohtauđđasa ja geađgeriđu vároasvuodaguovllut. Gáldu: NVE-Atlas. 51

Govus 9-1. Bajilgovva Davvi bieggafápmorusttega plána- (rukses boatkasáhu) ja váikkuhusguovlu. Govven: Kjetil Mork, Multiconsult Norge AS. 54

Govus 9-2. Davvi bieggafápmorusttega plána- ja váikkuhusguovlu. 55

Govus 10-1. Iešguđet oasseguovlluid árvobidjan. 58

Govus 10-2. Oinnolašvuodakárta ja govvensajit. Váikkuhusguovlu lea biddjon 20 km eret bieggafápmorusttegis. 61

Govus 10-3. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá plánaguovllu oarjeoasis nuorttas. Visuála fokus lea bieggaturbiinnaide eanet go duoddari birra. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS. 61

Govus 10-4. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá plánaguovllu oarjjabealde máttás. Bieggaturbiinnaid oaidná vuosttažettiin ovttaskaselemeantan, muhto dain eará turbiinnain sáhtttá maiddá oaidnit mánggaid. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS. 61

Govus 10-5. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá plánaguovllu nuortaoasis oarjjás. Bieggaturbiinnat leat čielga eanadatelemeanttat ja váikkuhit eanadaga vásáhušii. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS. 61

<i>Govus 10-6. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá Borgašgáissás (su. 2,5 km). Leat olu turbiinnat oaidnimis, ja dát lea oaidnit dego «turbiidnameahcci», ja orru hirkmat moivvas. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.</i>	62
<i>Govus 10-7. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá Rásttigáissás (su. 9 km). Gaskka geažil ii vásihuvvo bieggafápmorusttet dominerejeaddjin, muhto hirkmat olu turbiinnat oidnojit ja leat dehálaš elemeanttat eanadatgovas. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.</i>	62
<i>Govus 10-8. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá FI 98:s (su. 10 km). Bieggaturbiinnaid sáhtttá oaidnit almmiravdda vuostá ja erenoamážit bieggafápmorusttega oarjeoassi orru moivvas turbiinnaid logu ja sajusteami geažil. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.</i>	62
<i>Govus 10-9. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá FI 98:s Stuorrorođus (su. 15 km). Bieggafápmorusttega nuorta- ja oarjeoassi gehččojuvvoba ovttas, ja hui olu turbiinnaid oaidná almmiravdda vuostá ja orru «moivvas». Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.</i>	63
<i>Govus 11-1. Registrerejuvvon kulturbirrasiid bajilgovva.</i>	65
<i>Govus 11-2. Bieggafápmorusttega oinnolašvuohta registrerejuvvon kulturmuittuin.</i>	66
<i>Govus 13-1. Davvi bieggafápmorusttega meroštallon riedjadássi.</i>	76
<i>Govus 14-1. Bajilgovva guovllu njuoskkadatguovlluin ja vuodđočáhcegáivuin. Gáldu: NVE ja NGU.</i>	81
<i>Govus 15-1. Meroštallon tiibmalohku Davvi bieggafápmorusttega duohta suoivanastimiin (worst case).</i>	83
<i>Govus 16-1. Davvi bieggafápmorusttega jiekŋun. Gáldu: NVE (2009).</i>	84
<i>Govus 17-1. Registrerejuvvon olgodaddanguovlluid ja daid árvuid bajilgovva jagis 2019.</i>	88
<i>Govus 17-2. Vejolaš geavahan- ja viidodatgeavaheami rievdadusat jus huksejuvvo olgodaddanguovlui.</i>	90
<i>Govus 18-1. Mátkealáhusaktevrrat, turistabáikkít jna. váikkuhusguovllus.</i>	92
<i>Govus 19-1. Bajilgovva oktilis meahcceguovlluin gos ii vuhtto sisabahkken.</i>	99
<i>Govus 19-2. Bajilgovva guoskameahtun luondduguovlluin davit osiin Skandináivias ja Ruoššas. Stuorra oasis daid eahpesuodjaluvvon guovlluin Ruotas, Suomas ja Ruoššas leat jáhkkimis maid oalle unnán stuorát, teknikkalaš sisabahkemiid haga, nu ahte guoskameahtun luondduguovllut leat viidátgo maid kárta čájeha.</i>	99
<i>Govus 21-1. Davvi bieggafápmorusttega plánaguovllu guovddáš oasis, go geahččá áimmus. Govven: Kjetil Mork, Multiconsult Norge AS.</i>	103
<i>Govus 21-2. Bajilgovva areálaresursain/eanagerddiin váikkuhusguovllus. Gáldu: NIBIO.</i>	106
<i>Govus 22-1. Johtingeainnut maid Bdo 13 lea geavahan Lemet (2019) dieđuid vuodul. Njuolat mat čujuhit davás, čájehit johtima giđđa-/geasseatnamiidda, ja njuolat máttás ges čájehit johtima dálveorohagaide. Kárta lea skoválaš, ja das sáhttet leat spiehkastagat.</i>	108
<i>Govus 22-2. Plánaguovllus. Kvartsihitta dominere báktevuođu, ja bajildus lea masá 100 % ráššaeana, erenoamážit plánaguovllu oarje- ja máttaoasis. Govven: Kjetil Mork, Multiconsult Norge AS.</i>	109
<i>Govus 22-3. Allodaga ja šaddogearddi visualiseren Davvi bieggafápmorusttega gaskka ektui (šaddogeardetiipa “juovva” ii dárbaš mearkašit ahte lea juovva miehtá orohaga, muhto siskkobalde bieggafápmorusttega plánaguovllu lea dát verifiserejuvvon guovllus). Gáldu: Naturrestaurering (2022).</i>	109
<i>Govus 22-4. Illustrašuvdna garvimis maid “olbmot dagahit”. Vilges guovllut leat nu definerejuvvon ahte dain ii leat erenoamáš árvu boazodollui (geahča mielddus 7, das leat eanet dieđut), go dáppe ii leat guohtun ja/dahje eará doaibmaguovllut. Eaige sáhte šaddat erenoamáš ollu garvimat dáid guovlluin olbmuid muosehuhttimiid geažil. Davvi bieggafápmorusttet šaddá guovddážin dákkár stuorát guovllus. Kárttas mii oaidnit vuosttamuzžan ahte lea beassangeaidnoguoras ahte bohccot bohtet garvit dábálaš eallinguovllu.</i>	111
<i>Govus 25-1. Suodjalanguovllut (Natura 2000) Ohcejoga gielddas. Gáldu: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm.</i>	121
<i>Govus 25-2. Orohagat ja boazolohku Suomas. Gáldu: https://paliskunnat.fi/reindeer/reindeer-herding/cooperatives/.</i>	122
<i>Govus 25-3. Bálgát (rukses sárggis) ja sihkelastinmáđijat (oránša sárggis) Báišduoddaris. Viiddes ávdinguovllut suoma bealde leat oppalaččat unnán heivehuvvon olgodaddamii, muhto dain leat stuorra vásáhuskvalitehtat sidjiide geat háliidit vásihit unnán heivehuvvon ja luondduguovlluid gos eai leat sisabahkemat.</i>	122
<i>Govus 25-4. Davvi bieggafápmorusttega teorehtalaš oinnolašvuodakárta, gitta 50 km eret fápmorusttegis.</i>	124
<i>Govus 25-5. Oainnus suoma bealde Rásttigáisái ja Vilgesráššii ovdal (bajit) ja maŋjá (vuolit) Davvi bieggafápmorusttega huksema. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.</i>	125
<i>Govus 27-1. Buot konsešuvdnaddon bieggafápmorusttegiid (oktiibuot 760 MW) visuála váikkuhusguovlu davit Nordlándas, olles Romssas ja Finnmárkkus (rukses jorbadasat) go buohtastahtta Davvi bieggafápmorusttega visuála váikkuhusguovlluin (oránša jorbadas).</i>	128

TABEALLAT

<i>Tabealla 2-1. Davvi bieggafápmorusttega váldospesifikašuvnnat.</i>	10
<i>Tabealla 3-1. Ovdánanplána.</i>	14
<i>Tabealla 4-1. Bajilgovva bieggafápmoproševttain Romssas ja Finnmárkkus ja daid stáhtus. Geahča maiddá govvosa 4-2. Gáldu: NVE.</i>	17
<i>Tabealla 4-2. Temáhtalaš analysaid konklusuvnnat ja rávvagat, ja Grenslandet AS kommentárat.</i>	21
<i>Tabealla 4-3. Suodjaluvvon čázadagat váikkusguovllus. Gáldu: NVE.</i>	24
<i>Tabealla 5-1. Areáladárbu dekárin (1000 m²).</i>	27
<i>Tabealla 6-1. Beassan- ja siskkáldasgeainnuid hábmeneavttut.</i>	33
<i>Tabealla 6-2. Proševtta vurdojuvvon huksengolut 2018:s dahje 2025–2032:s.</i>	43
<i>Tabealla 6-3. Proševtta doaibma-/mátasdoallangolut go hukse 231 Vestas V117 3,45 MW-turbiinnain 2018:s dahje 100 8 MW-turbiinnain áigodagas 2025–2032.</i>	43
<i>Tabealla 8-1. Turbiidnalihkohisvuođat Norggas áigodagas 2006 – 2015. Eai leat logut áigodahkii 2016-2022 (Erlend Bjerkestrand, NVE, pers. diehtu) Gáldu: NVE.</i>	48
<i>Tabealla 9-1. Fágaraorttat mat leat ráhkaduvvon váikkusguorahallama oktavuodas.</i>	51
<i>Tabealla 11-1. Registrerejuvvon kulturbirrasiid bajilgovva.</i>	64
<i>Tabealla 12-1. Loddešlájat mat leat oidnon Davvi bieggafápmorusttega plánaguovllus (ráššaeatnamis) ja 3 km radiusas váikkusguovllu birra (gaskaalpiidna avádagas). Tabealla čájeha sulaid relatiivvaš loguid juohke diđoštaneavvi (X = 1–5 lotti, XX = 6–15 lotti ja XXX = >15 lotti).</i>	70
<i>Tabealla 12-2. Boraspiriid stáhtus váikkusguovllus ja dan birra. Gáldu: Artsdatabanken, Rovbase ja iežamet diđošteamit.</i>	71
<i>Tabealla 12-3. Luonduvulljivuođa árvvu, viidodaga ja váikkusdási čeahkkáigeassu Davvi bieggafápmorusttega huksema oktavuodas oktan gullevaš infrastruktuvrrain. Tabealla čájeha doaibmaáigodaga.</i>	73
<i>Tabealla 18-1. Kártejuvvon mátkeealáhusaktevrrat, turistabáikkid ja aktivitehtafálaldat váikkusguovllus. Listu ii leat vealttakeahhtá dievaslaš. Nummarastin čujuha govvosa 18-1 nummarastimii.</i>	93
<i>Tabealla 19-1. Oktilis meahcceguovlluid massin gos ii vuhtto sisabahkken.</i>	97
<i>Tabealla 19-2. Areála ja rievdan proseanttaid mielde iešguđetge regiovnnain.</i>	97
<i>Tabealla 22-1. Iešguđetge šaddogeardeklássaid ja gaskaklássaid areálasturrodagat bieggafápmorusttegis ja orohaga guohtumat proseanttain oppalaš guohtunareálaid ektui Bdo 13:s. Analysat leat dahkkon nationála šaddogeardekárttaid vuođul (NORUT 2009). Miellodus 7:s leat eanet dieđut meroštallamiid birra. Gáldu: Naturrestaurering (2022).</i>	110
<i>Tabealla 22-2. Sturrodad daid guovlluin mat leat definerejuvvon boazoguohtun orohat 13:s, maiddá maŋŋá go “massimat” sekundára ja álgoojbeavttain leat vuhttiiváldojuvvon. Buot logut leat km². Gáldu: Naturrestaurering (2022).</i>	110
<i>Tabealla 22-3. Váikkusárvoštallan boazodoalu hárrái doaibmaáigodagas.</i>	112
<i>Tabealla 23-1. Norgga, regionála ja báikkálaš oasi meroštallan oppalaš árvoháhkamis huksenáigodagas.</i>	115
<i>Tabealla 23-2. Norgga, regionála ja báikkálaš oasi meroštallan oppalaš árvoháhkamis huksenáigodagas.</i>	116
<i>Tabealla 23-3. Jahkásaš opmodatvearu meroštallan doaibmaáigodagas dievas lohkun, ja proseantan gielddalaš doaibmagollun 2017:s.</i>	117
<i>Tabealla 23-4. Bruttobuvtta ja barggaheapmi fápmointensiiva industriijas ja juohke GWh fápmogeavaheapmi (2016). Gáldu: THEMA Consulting Group (2019).</i>	118
<i>Tabealla 24-1. Oppalaš váikkusdási čeahkkáigeassu guhkesáigásaš doaibmaáigodagas.</i>	119
<i>Tabealla 25-1. Davvi bieggafápmorusttega vurdojuvvon váikkusat lagaš guovlluide Suomas.</i>	126
<i>Tabealla 26-1. Vejolaš vuostálasvejolašvuođat iešguđet ođasmuvvi energijagálduin. Mii čujuhit muđui govvosii 1-3.</i>	127
<i>Tabealla 27-1. Evttohuuvon váidudeaddji doaibmabijuid oppalašgeahčastat.</i>	128
<i>Tabealla 27-2. Oppalašgeahčastat evttohuuvon čuovvoleaddji iskkademiin.</i>	132

MILDOSAT

Miellodus 1. Čielggadanprográmma (NVE)

Miellodus 2. Fágaraortta 1: Neahttalaktin (Jøsok Prosjekt AS).

Miellodus 3. Fágaraortta 2: Eanadat, kulturmuittut ja kulturbirrasat, olgodaddan ja mátkeealáhus (Multiconsult Norge AS)

Miaddus 4. Fágaraporta 3: Luonddu-/meahcceresurssat, eará areálageavaheapmi, riedja, suoivanastin ja árvoháhkkan (Multiconsult Norge AS)

Miaddus 5. Fágaraporta 4: Boazodoallu (NaturRestaurering AS)

Miaddus 6. Fágaraporta 5: Luonddušláddjivuohhta (NaturRestaurering AS).

Miaddus 7. Notáhta obbalaš noađuheami, garvinavádagaid ja guohtunareála massima birra (NaturRestaurering AS)

Miaddus 8. Davvi bieggafápmorusttega árvvoštallan ON.a konvenšuvnna 27. artihkkala ektui siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra (Advokatfirmaet Robertsen og Advokatfirmaet Jonassen)

Miaddus 9. Gáldoraporta sámi meahccegeavaheami, mátkeealáhusa birra jnv. (Sámi Ealáhussearvi / Samisk Næringsforbund).

Miaddus 10. Notáhta: LCOE-meroštallamat Davvi bieggafápmorusttega várás (Multiconsult Norge AS).

Miaddus 11. Grid connection study for Davvi wind farm, incl. Addendum (DNV GL).

Miaddus 12. Čoahkkáigeassu fierpmádatlaktima iešguđet molssaeavttuid váikkusain.

Miaddus 13. Olmmošvuoigatvuođat bieggafápmobuvttadeamis ja várraunnideaddji doaimbábijut Davvi bieggafápmorusttega várás.

Miaddus 14. Lodge, barttaid ja viesuid govvidanprošeakta Gussanjárggas ja Davvisiidas (BAREiendom)

1 Álggu

1.1 Doaibmaálggaheaddji

Lea Grenselandet AS mii lea Davvi bieggafápmorusttega doaibmaálggaheaddji.

Grenselandet váldoeaiggát lea St1 Norge AS. St1 lea davviriikkalaš energiijafitnodat mas lea višuvdna leat njunnošis CO₂-dihtomielaš energiija buvttadeamis ja vuovdimis. Fitnodat vuovdá boaldámuša, buvdagálvvuud ja biilabassamiid 1450 St1- ja Shell-stašuvnnain, ja vuovdá fossiila ja ođasmuvvi boaldámuša ja oljobuktagiid kundariidda industriija-, mariidna- ja fievrridansurggiin. St1 lágida Finnmáarkui energiija vuorkkaid gávdnoma bokte mearragáttis Girkonjárdgas ja Hámmerfeasttas, ja iežas stašuvdnafierpmádagain miehtá fylkka. St1 ulbmilin lea hukset ja doaimmahit Davvi bieggafápmorusttega ja ásahit bieggafápmorusttega váldoprošeaktan davviriikkalaš ođasmuvvi energiijavuogádagas.

1.2 Ceavzilvuotta mearkkaša St1:i ja Davvi Bieggafápmorusttegi

St1:s doaibmat mii vuoiggalašvuodain, integritehtain ja árvvusatnimiin. Mii čuovvut láhkaásahusaid ja njuolggadusaid, ja atnit fuola meannudit ehtalaččat dohkálaččat. Mii atnit guhtet guimmiideamet ja ovttasbargoguimmiideamet árvvus, ja doaibma doaimmahuvvo rabas ja vásttolaš láhkái.

St1:a ehtalaš njuolggadusat, leat ovttas min davviriikkalaš árvvuiguin, min ja min ovttasbargoguimmiid vuodđonjuolggadusat. Dát njuolggadusat leat huksejuvvon ON:a Global Compact prinsihpaide birra, anti-korruptšuvnna, ávdđalaš bargoeallima ja olmmošvuoigatvuodaid birra ja min višuvdnii leat njunnošis CO₂-dihtomielaš energiija buvttadeamis ja vuovdimis. Min láhkoneapmi olmmošvuoigatvuodaide lea vuodđuduvvon ON:a bagadeaddji ealáhuseallima prinsihpaide ja olmmošvuoigatvuodaide (UNGP) OECD:a njuolggadusaide multinationála fitnodagaide. Dat nannejit min geaskku árvvus atnit ja gáhttet olmmošvuoigatvuodaid, ja min geatnegasvuođa álggahit heivvolaš ja beaktilis doaibmabijuid jus dat rihkkojuvvojit. Mii atnit árvvus vuoigatvuodaid mat leat Riikkaid gaskasaš olmmošvuoigatvuodajulggastusas ja Dan riikkaidgaskasaš bargoorganisašuvnna (ILO) julggastusa bargoeallima vuodđoprinsihpaid ja vuoigatvuodaid birra. Dát buohkanassii, deattuha movt mii galgat leat ovdasduvdin posiitiiva servodatovdáneapmái buot min doaimmas.

Mis lea maiddá ruohtastuvvon vásttolašvuotta doaibmaseamet dan olis ahte St1 Norge AS:a stivra lea mearridan várrogasvuodaproseassaid OECD:a njuolggadusaid mielde multinationála fitnodagaide, ja norgga Rabasvuodálága mielde. Min ON:a FNs Global Compact geatnegasvuođa bokte raporteret mii maiddá jahkásaččat min ovdáneami FN:a ceavzilvuodamihtuid vuostá. Dát rapportat lea almmolaččat fidnemis. Ovdal suoidnemánu 1. beaivvi áigu St1 almmuhit raportta Rabasvuodálága mielde, mii čájeha movt mii leat čadahan min várrogasvuodaárvoštallamiid, mii vejolaččat identifiserejuvui min árvogollosis ja guđiid doaimmaid mii leat álggahan.

Mii ruohtastuhttit Davi ceavzilvuoda systemáhtalaččat ja álohii riikkaidgaskasaš rámmaásahusaide, ON:a ceavzilvuodaageandai ja norgga láhkii. Aktevridentifiserema ja vejolaš váikkuhusaid jotkkolaš ođasmahttin ja analysa, leat guokte deháleamos cakkí dán barggus. Mis lea earenoamážit fokus identifiserejuvvon olmmošvuoigatvuodalaš váikkuhansurggiide: Sosiála ja ekonomalaš váikkuhusat báikkálaš servodagaide, dieđut olámuttus, rabas ja proseassat ja hearkkes minoritehtajoavkkuid vuoigatvuodát. St1:i lea dehálaš sihkarastit ahte oktasašvuotta ja báikkálaš servodat mat eaiggáduššet resurssaid dahje geaidda min bargu váikkuha, dovdet ahte sin guldalit ja ávkálašvuoda go mii leat das.

Geavtlaččat lea dát bargovuohki buvttihan olu iešguđet doaibmabijuid ja proseassaid álggaheami. Muhtumat dain doaibmabijuin leat:

- Mii ovdánahttit dárkilis njuolggadusaid vásttolaš doibmii bieggaeenergiija ovdánahttimis.

- Mis lea aktiivvaláš fokus báikkálaš ruohtastuhttimii ja doaibmabijuide mat sáhttet leat fárus hukset servodaga ja sihkkarastit vuoiggalaš juogu.
- Mii čađahit várrogasvuođaárvoštallamiid fidnooktavuođain ja fálliin, sihkkarastin dihte ahte maiddáii sii čuvvot min prinsihpaid ja njuolggadusaid.
- Mii kártet bieggafámu dálá konsešuvdnarámmaásahusa vejolaš váilevašvuođaid riikkaidgaskasaš rámmaásahusaid vuordámušaid ja rabas ja vásttolaš doaimma prinsihpaid ektui.
- Mii bargat aktiivvalaččat identifiseret vejolašvuođaid viidasit guorahallat sosiála ja ekonomalaš váikkuhusaid ovttasbargguin fágačehpiiguin.

St1:s leat ceavzilvuođamihtut čadnon ON:a ceavzilvuođamihtuide joavko- ja fitnodatovttadatdásis. Konkrehta ceavzilvuođamihttomeriid ráhkadeapmi Davi várás galgá leat ovttasbargu báikkálaš váikkuhuvvon beliiguin, bargoeallima ovdasteddjiiguin ja olmmošvuoigatvuođačehpiiguin. Dát mihttomearit bohtet earret eará gokčat árvogollosa ja báikkálaš váikkuhusaid. Mat šaddet relevánta indikáhtorat ja metodihkka mearriduvvo bajábealde čilgejuvvon ovttasbarggus.

Mii čujuhit muđui 13. mildosii mas leat eanet dieđut St1:a barggu birra ceavzilvuođain ja olmmošvuoigatvuođaiguin Davvi Bieggafápmorusttegis.

1.3 Ohcamuša sisdoallu

Grenselandet AS ohcá dáikko bokte lobi hukset ja doaimmahit Davvi bieggafápmorusttega oktan gullelaš infrastruktuvrain duottarguovllus Vuonjalrášša birra Davvesiidna gielddas Finnmárkkus.

Dát konsešuvdnaohcamuš fátmasta sihke bieggafápmorusttega ja gullelaš sirdinrusttegiid (transformáhtorstašuvnnaid ja fápmolinnjaid) ja eará dárbbalaš infrastruktuvrain.

Konsešuvdnaohcamuš lea čállon gáibádusaid mielde mat leat energiijalágas ja plána- ja huksenlágas oktan gullelaš lánkaásahusaiguin.

Dán dokumeanttas leat dát váldoelemeanttat:

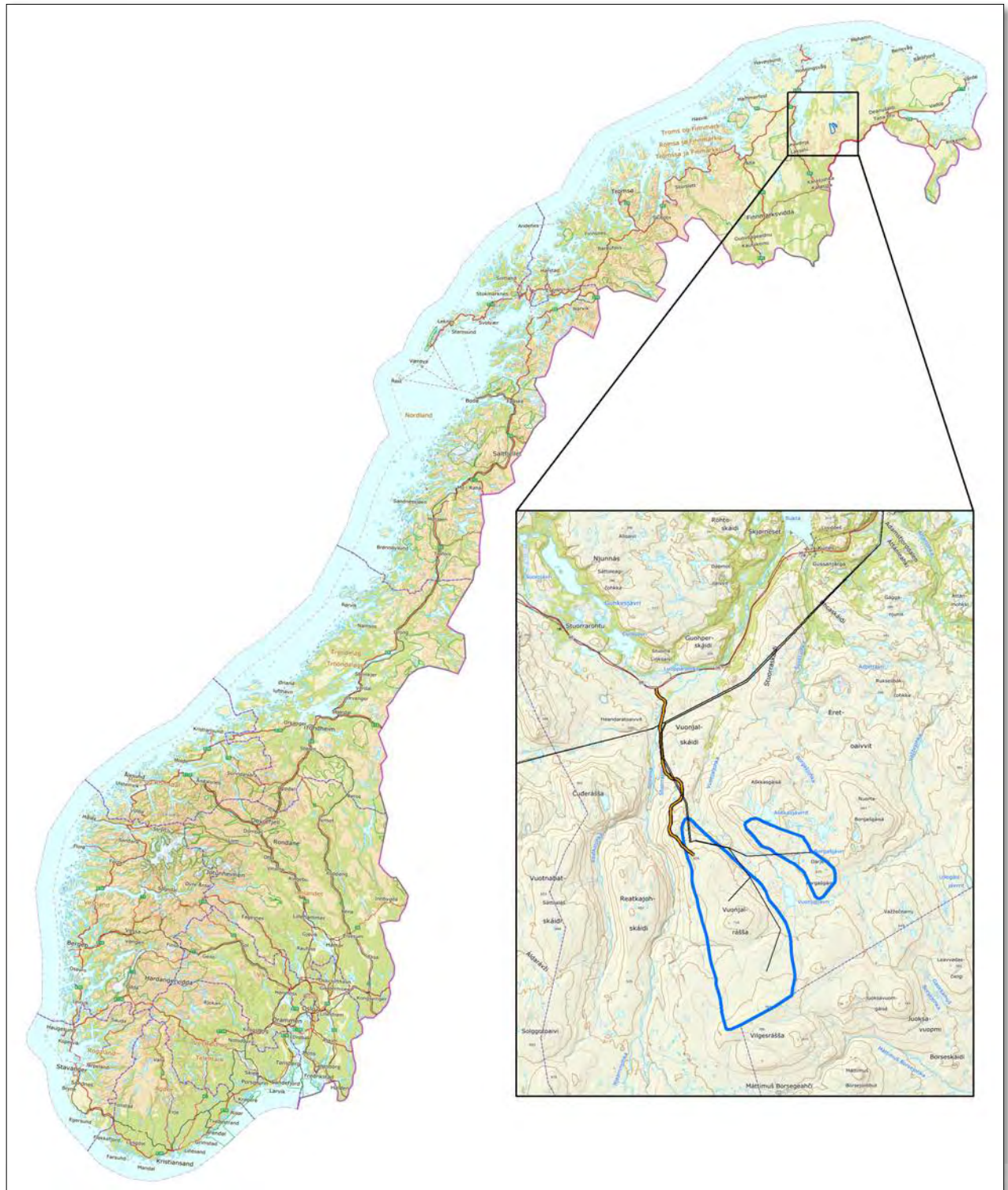
- Konsešuvdnaohcamuš.
- Dieđut formálalaš beliid ja áššejođu birra.
- Oanehis čilgehus dilis eará almmolaš ja priváhta plánaid hárrái.
- Guovllu bieggaresurssaid čilgehus.
- Huksenplánaid, huksengoluid ja vurdojuvvon buvttadeami čilgehus.
- Vejolaš biras-, luondduresursa- ja servodatváikkuhusaid máinnašeapmi ja evttohusat váidudeaddji doaibmabijuide ja čuovvoleaddji iskkademiide.

Teknikkalaš plánaid, váikkuhusaid, váidudeaddji doaibmabijuid ja čuovvoleaddji iskkademiid máinnašeamit leat eanaš vižžon iešguđet fágaporttain, mat fátmastit dáid fáttáid:

- Fágaporta 1: Fierpmádatlaktin (Jøsok Prosjekt AS ráhkadan)
- Fágaporta 2: Eanadat, kulturmuittut ja kulturbirrasat, olgodaddan ja mátkeealáhus (Multiconsult Norge AS ráhkadan)
- Fágaporta 3: Luonddu-/meahcceresurssat, eará areálageavaheapmi, riedja, suoivanastin ja árvohákan (Multiconsult Norge AS ráhkadan)
- Fágaporta 4: Boazodoallu (NaturRestaurering AS ja/Sámi ealáhussearvi ráhkadan)

- Fágaraporta 5: Luonddualljivuohta (NaturRestaurering AS ráhkadan)
- Gáldoraporta 6: Notáhta sámi meahcegeavaheami, sámi mátkeealáhusa jna. birra Válgoga–Borsi guovllus Deanu ja Kárášjoga gielddain (Sámi Ealáhussearvi ráhkadan).

Maŋŋil go fágaraporttat ledje gárvásat 2019:s geassáduvvui Deanu-oassi proševttas danne go Deanu gielda mearridii ahte sii eai háliit huksema iežaset gielddas. Fágaraporttat eai leat rievdaduvvon/ođasmahtton maŋŋil dán mearrádusa, muhto konsešvdnaohcamuša kárttaid ja konklusuvnnaid lea fágaovddasvástideaddji mudden dán plánarievdadusa vuodul. Sáhttet danne leat veahá erohusat gaskal fágaraporttaid ja konsešvdnaohcamuša.

Govus 1-1. Bajilgovvakárta mii čájeha proševtta sajádaga.

1.1 Ohcamuša duogáš

1.3.1 Manne Davvi

Máilbmi rievdá radikálalaččat. Stuorámus sivvan dasa dáidet leat dálkkádatrivdamat. Vaikko Norga oažžu gosii buot elrávnnji ođasmuvvi energijagálduin, de dat gokčá dušše su. 60 % Norgga oppalaš energijagolaheamis.

Norga ferte, nugo muđui Eurohpá, čuovvovaš jagiin lohtet iežas ođasmuvvi fápmobuvttadeami vai báhcán 40 % jávket áiggi mielde. Statnett meroštallá ahte Norga ovddos guvlui dárbbáša 30–50 TWh ođđa ođasmuvvi fámu vai beallidivččii dálkkádatgássaluoitimii, ja sullii vel 40 TWh jus galggaš oalát karbonahuhttit Norgga. Dát gáibida boahhteavaš jagiin stuorra huksemiid, vuosttažettiin bieggafámu. Vai dát dahkko fuolalaš láhkai, de oaivvilda Grenselandet AS leat jierpmálažžan válljet vánit ja stuorát bieggafápmorusttegiid guovlluin gos leat hui buorit bieggaresurssat dan sadjái go hukset olu smávva rusttegiid bieđgguid stuorra osiide riikkas.

Hui buriid bieggaresurssaid geažil buvttada Davvi bieggafápmorusttet su. 1,5 geardde eanet go gaskamearálaš bieggafápmoprošeakta Mátta-Norggas, ja 2-3 geardde eanet go bieggafápmoprošeakta Duiskkas mas leat seamma olu turbiinnat. Dat mearkaša ahte Davvi bieggafápmorusttet buvttada hálbimus elrávnji geavaheddjiide olles Eurohpás.

Finnmárkkus leat leamaš stuorra hástalusat dálá fápmolinnjain Skáiddis nuorttas. Statnett oaivvildii guhká ahte ii leat servodatekonomalaččat gánnáhahtti nannet dán linnjá ja joatkit 420 kV huksema Skáiddis Vuonnahtii dálá golaheami ja daid bieggafápmoprošeavttaid geažil maidda lea addon konsešuvdna. Seammas celke ahte olu stuorát bieggafápmohuksen dagahivččii dán fápmolinnjá servodatekonomalaččat gánnáhahttin. Min analysat čájehedje ahte jus huksešii 1200 MW ođđa bieggafámu Finnmarkui, de ođđa 420 kV fápmolinnjás Skáiddis Vuonnahtii iešalddis livččii 9 mrd. ruvdnosaš servodatekonomalaš badjebáza. Dát mearkaša ahte Davvi bieggafápmorusttet, oktan eará konsešuvdnadon bieggafápmoprošeavttaiguin regiovnnas, bealuštivččii ođđa fápmolinnjá huksema ja buot daid posiitivvaš váikkuhusaiguin mat das livčče báikkálaš ealáhusaide ja industriijaovdánahttimii Nuorta-Finnmárkkus. Danne lei hui illudahtti go Statnett 2019 njukčamánuš mearridii joatkit 420 linnjain Skáiddis Vuonnahtii.

Finnmárkku fylkkagiela lea mearridan mihttomeari ahte galgá leat álggahuvvon 2000 MW bieggafápmu ovdal 2030. Fylkkagiela lea maiddá mearridan ahte sii háliidit hukset ođđa 420 kV fápmolinnjá Skáiddis Vuonnahtii, ja dán sávaldaga duohtandahká Statnett dál. Davvi bieggafápmorusttet lea áibbas dehálaš oassi vai sáhtá olahit goappašat mihttomeriid servodatekonomalaččat gánnáhahtti láhkai.

1.3.2 Davvi – rájádviiddideaddji prošeakta

Stuorra bieggafápmorusttegiid energiija sáhtá ávkkástallat birasustitlaččat buvttadit boahteáiggi boaldámuša, nugo hydrogena, ja das čuovvu buktagiid. Energiijadieđáhus*Fápmu rievdamii. Dieđáhus Energipolitikken mot 2030 (Energiijapolitihka 2030 vuostá)* leat stivrejeaddjin mearkašahtti doaimbajuide ovdánahttit molssaevttolaš energiijagálduid. Sturradikki dieđáhusmeannudeapmi (13.06.2016) fuolaha ee. viiddis nátionála vuoruheami hydrogena energiijagáldun ja ásaša riikaviidosaš stašuvdnafierpmádaga geaidnofievrrideapmái, hydrogenatogaid ráhkkanahhttimii dálá dieselgaskkain, ja hydrogenafearggaid atnui váldima guhkit stáhtalaš feargagaskkain.

Finnmárkkus leat olu doaimmat mat gáibidit eanet elrávnji. Daid gaskkas sáhtá namuhit guolástusealáhusa, ruvkedoaimma ja oljo-/gássaroggama Barentsábis. Odne lea rievtti mielde buot elrávnji fylkkas geavahuvvon, juoga mii sakka ráddje Finnmarkku vejolašvuodaid ovdánahttit iežas industriijalaččat.

Doaimmaálggaheaddji oaivvilda leat hui dehálažžan láhčit dili olámuttus bieggafámu industriijalaš ávkkástallamii, ja nu ráhkadit ceavzilis bargosajiid dan regiovnnas gos bieggafápmovejolašvuoha ávkkástallojuvvo.

Dákkár ovdánahttimis lea áibbas dehálaš ahte gávdno doarvái ođasmuvvi energiija bieggafápmorusttegiin, ii dušše golahusgáldun regionalalaččat ja nátionálalaččat, muhto buvttadanfáktorin dán teknologalaš ja industriála treanddas. Davvi bieggafápmu sáhtá nappo leat ođđa industriijaovdánahttima vuodđun, ja leat mielde ásaheamen ođđa fitnodagaid ja bargosajiid regiovnnas.

1.3.3 Láhčit dili báikkálaš árvoháhkamii

Grenslandet AS háliida ovdánahttit prošeavtta mas báikkálaš ja regionála mátkeealáhusaktevrrat prošeavtta bokte sáhttet lasihit iežaset árvoháhkama ja dahkat vejolažžan stuorrut nátionálalaččat ja riikkaidgaskasaččat kommersiála rámmaid siskkobealde. Mii háliidit ovdánahttit prošeavtta mii eanemus lági mielde buvttiha vejolašvuođaid guoskkahuvvon báikegottiide ja vuoigatvuođalaččaide dahkat iežaset servodagaid bivnuheabbon orrut ja ássat, ja addit vejolašvuođaid stuorrut.

Dán vuođul lea Grenslandet sádden ovttabealat ja juridihkalaš čadni julggaštusa isitgielddaide mas prošeakta leat geatnegahtton čuoovvovážžii:

- Báikkálaš gealbovdánahttimii, dása gullá báikkálaš doaimmaorganisašuvnna ja bissovaš fidnoahppiortnegiid ásaheami.
- Leat mielde ásaheamen diehtujuohkinguovddáža bieggafámu birra.
- Láhčit dili nu ahte báikkálaš lágideaddjit sáhttet leat mielde huksemen ja doaimmaheamen bieggafápmorusttega.
- Geavahit rusttegiid mat leat geavahuvvon huksema áigge maŋŋil, ee. čiekŋaliskáija ja ásodatbráhkáid Gussanjárggas.
- Einnostahttivuhtii opmodatvearu hárrái.

Julggaštus galgá sihkkarastit ahte gielda oažžu bissovaš árvvuid huksema geažil ja láhčit dili nu ahte doaimbajut ja rusttegat mat leat mat leat dárbbaslaččat huksehusáigodagas buoremus lági mielde geavahuvvojit maŋit áiggis. Julggaštus galgá láhčit dili einnostahttivuhtii sihke huksejeddji ja gieldda goluid ja addosiid hárrái.

1.3.4 Ealáhusovdánahttin sámi guovddášguovlluin

Grenslandet háliida ásahit ruhtadanortnega mii galgá ovddidit ealáhusovdánahttima sámi guovddášguovlluin ealáhusfoandda ásaheamiin. Foanda galgá doarjut álggaheddjiid geat háliidit ovdánahttit ekonomalaččat guoddilis fitnodagaid mat čuvvot sámi kultuvrra ja eallinvuogi, ja movttiidahttit guoddilis ekonomalaš doaimmaid ja bargosajiid mat ávkkástallet sámi gávppálaš iešvuođa.

Foandda ruđaid sáhtta juolludit olbmuide, vuođđudusaide dahje organisašuvnnaide mat háliidit álggahit ealáhusovdánahttima dahje ovddidit relevánta gealboloktema dan áigumuša várás. Ruđat galget doarjut doaimbajuid:

- Dalle go ruđat eai gilval molssaevttolaš ruhtadangálduiguin
- Mat leat sámi guovddášguovlluin Finnmárkkus
- Main leat vejolašvuođat ásahit gánnáhahtti doaimma ja bissovaš bargosajiid-
- Doaimbajut sáhttet leat doarjja konseptii dahje fitnodatovdánahttimii, muhto dat sáhtta maidái leat njuolgggo iežaskapitála bidjan doaimma álggaheapmái dahje viiddideapmái.

Foanda galgá leat politihkalaččat sorjjasmeahttun, ja dan galgá sorjjasmeahttun stivra hálldašit.

Grenslandet AS atná lunddolažžan ahte Sis-Finmárkku Investerenfitnodat, man Sápmi Ealáhusgárdi oamasta 100 %, hálldaša dán ealáhusfoandda. Grenslandet AS lea dán vuođul válljen sáddet ovttabealat ja juridihkalaččat čadni julggaštusa Sis-Finmárkku Investerenfitnodahkii, mas fállá 10 milj. ruvdnosaš hávális mávssu go lea positiivvalaš investerenmearrádus ja jahkásaččat máksit 0,7 % jahkasaš brutto gálvojođus (groavvat meroštallon lea su. 11,5 milj. kr juohke doaimmajagis doaimmaáigodagas).

1.3.5 Dálkkádat ja luondduvalljivohta

Odne leat dálkkádatváttisvuodát duođaid áigeuvodil politihkalaččat. Olusat oaivvildit ahte olbmodahkan dálkkádatrievdamat lea stuorámus hástalus mii olmmošsogas goassege leaš leamaš. Dálkkádateinnostusat jagi 2100 rádjai čájehit ahte dán oasis Finnmárkkus sáhtta jahkegaskamearretemperatuvra lassánit 3–3,5 °C:in, ja šaddet gaskal 10 ja 65 unnit muohtabeaivvit jagis (sorjavaš mehteriin meara bajábealde) ja 15–20 % eanet njuoskkádat. Dasa lassin šaddet vel dávjjit hirpmat garra dálkkit. Lea čielggas ahte dálkkár dálkkádatrievdamat, jus einnostusat dollet deaivása, sakka čuhcet ee. ekovuogádagaide ja boazodoalloaláhussii regiivnnas.

EU-kommišuvdna bijai ovdan Energiija- ja dálkkádatpáhka, maiddái nu gohčoduvvon *Barroso-páhka* ođđajagimánus 2008. Dát lei dat gudneáŋgireamos energiija- ja dálkkádatpáhka maid kommišuvdna goassege leaš bidjan ovdan; 20,20,20 ovdal 2020 - 20 % geahpedit EU dálkkádatgássaluoitimiid ovdal 2020 go buohtastahtta 1990-dásiin, 20 % ođasmuvvi energiija energiijagálduin ovdal 2020, ja 20 % energiijabeavttálmahttin ovdal 2020. Mihttomearrin lei ahte ii galgga šat leat nu sorjavaš importerejuvvon fossiila boaldámušas, ja baicce vuoruhit ceavzilet energiijagolaheami ja -buvttadeami.

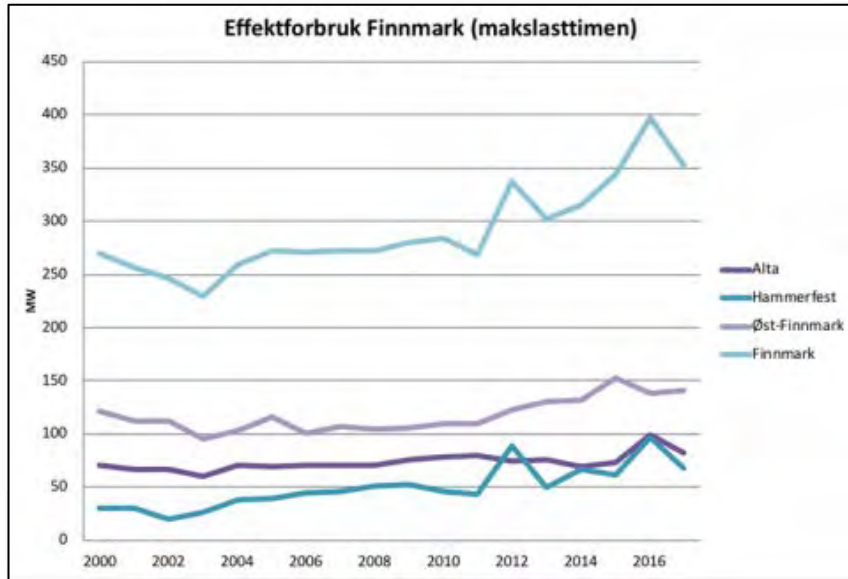
Dan nu gohčoduvvon *RES-/ođasmuvvidirektiiva* (2009/28/EC), gos dát mihttomearit gávdnojit, leat čađaheamen ja dát Eurohpálaš riikkat orrot buorre muddui jođus olahit mihttomeari (Áigodagas 1990 - 2019 unno EO-riikkaid obbalaš luoitimat 24 %:in vaikko ekonomiija stuoruike 60 %:in seamma áigodagas). Sihke *ođasmuvvidirektiiva* ja *energiijabeavttálmahttindirektiiva* (2012/27/EU) ođasmahttojuvuiga 2018:s, 2020 čavčča bajiduvvo mihttomearit vel oktii go *2030 Climate Target Plan* ovdanbuktojuvvui. Áigumuššan dainna plánain lea unnidit EO CO₂-luoittuid olles 55 %:in ovdal 2030, mii lea hirbmat gudneáŋgiris mihttomearri.

Norggas lea Sturradiggi mearridan sullasaš dálkkádatmihttomeriid jagiide 2030 ja 2050 (geahpedeamit 1990-dásis):

- Unnimusat 50 % unnit dálkkádatgássaluoitu ovdal 2030.
- Unnimusat 90-95 % unnit dálkkádatgássaluoitu ovdal 2050.

Norgga dálkkádat- ja energiijabeavttálmahttinpolitihka váldodoaibmabidju lea elektrifiseren. Statnett lea meroštallan man olu elrávdnjegeavaheapmi lassána jus dálá fossiila energiijageavaheapmi Norggas šaddá elektrihkalažžan. Sii čállet:

«Elektrifiseren lea dehálaš vai sáhtta geahpedit norgga dálkkádatgássaluoitimiid. Jus mii buhttet eanaš dálá fossiila energiijageavaheami elrávnnjiin, de lassána fápmogeavaheapmi 30–50 TWh jahkásaččat. Vástideaddji lassáneapmi ođasmuvvi fápmobuvttadeamis beallida dálkkádatgássaluoitimiid Norggas. Váikkuhusat transmišuvdnafierpmádahkii leat jáhkkinis muttolaččat. Vai olahivččii nullaluoitima energiijavuogádagas, de sáhtta hydrogenabuvttadeapmi buvttihit vel 40 TWh».

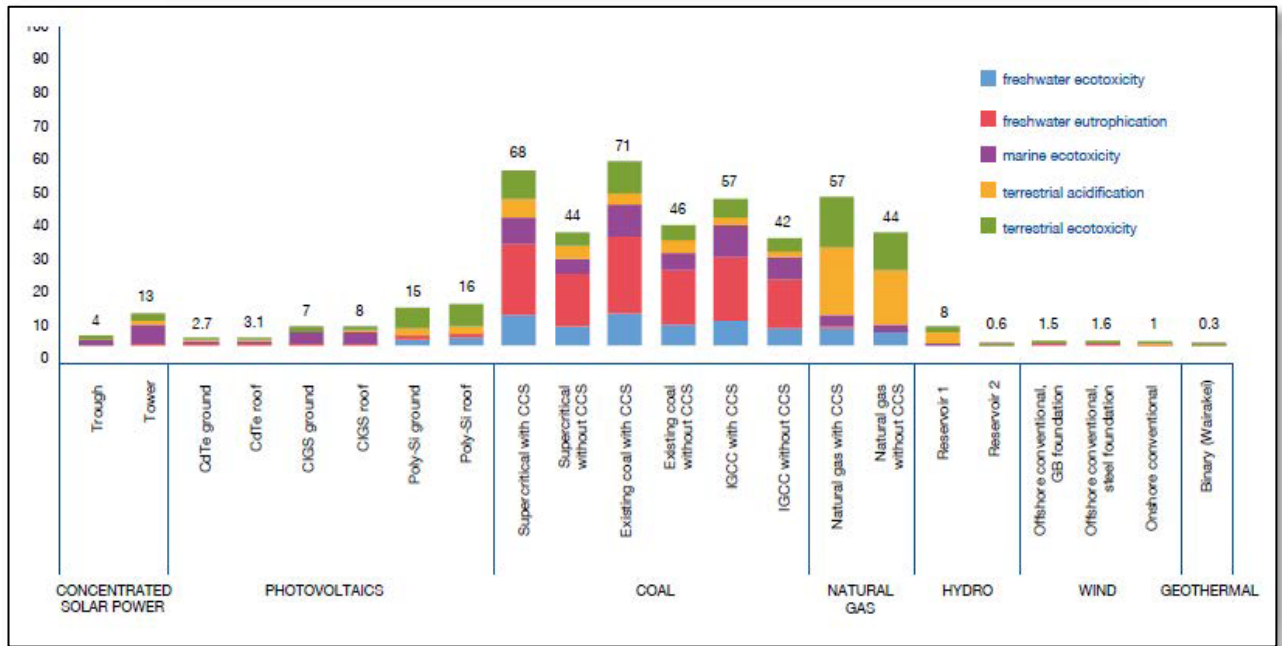
Govus 1-2. Maksimála beaktogolaheapmi Finnmarkkus, ja juohkin golmma oasseguvlui. Gáldu: Statnett (2019).

Dán oktavuodas ferte maiddái deattuhit ahte Equinora rusttet Muolkkuin, mii lea okta Norgga stuorámus luoitinsajiin, okto luoitá su. 2 % oppalaš dálkkádatgássain Norggas. Muolkkuid elektrifiseren, mii livččii hirbmat dehálaš luoitimiid geahpedeapmái, gáibida Equinora dieđuid vuođul su. 400 MW bissovaš elrávdnjenoađi. Dát vástida sullii otná maksimála beaktogolaheami Finnmarkkus (gč. govvosa 1-2). Muolkkuid elektrifiseren nappo gáibidivččii stuorra ođasmuvvi energijjahuksema Finnmarkkus. Davvi bieggafápmorusttega huksen, mas installerejuvvon beaktu lea 800 MW ja vurdojuvvon jahkásaš buvttadeapmi lea su. 4,1 TWh, eahpitkeahttá livččii ávkin.

ON luonddupanela bijai 2019 miessemánu ovdan ođđa raportta mii čájeha ahte olbmuid doaimmat áitet miljovnnaid náliid eksisteanssa. Dehálaš sivat dasa leat rievdaduvvon areálageavaheapmi (dehálaš eallinguovlluid/habitáhtaid geahpedeapmi), njuolga ávkkástallan (bivdu), dálkkádatrievdamat, nuoskkideapmi ja introduserejuvvon nálit. Dát lea jávkadeamen olu náliid. Dássáži leat globála nállevalljivuoda áitagiid sivat sullii ovttá mađe juohkásuvvon dálkkádatrievdamiidda ja eará sivaide muđui.

Globála temperatuvralassáneapmi váikkuha lundui sihke genehtalaš dásis ja ekovuogádatdásis, ja dálkkádatrievdamiid váikkuhusat luondduvalljivuhtii leat vurdojuvvon lassánit boahhtevas moaddelot jagiin. Muhtun regiovnain šaddet dálkkádatrievdamat stuorámus sivvan dasa ahte nálit jávket, raportta vuođul.

Mánggat iskkadeamit/dutkosat (gč. govvosa 1-3) leat čájehan ahte nannánbieggafápmus lea unnán ekologalaš luottat go buohastahtta eanaš eará ođasmuvvi energijagálduiguin, ja nannánbieggafápmus ferte dalle leat guovddáš rolla boahhte áiggi energijalágideamis.

Govus 1-3. Iešguđet energijagálduid ekovuogádatváikkhusat, nállejahkin juohke 1000 TWh nammii, Eurohpás 2010:s. Gáldu: UNEP (2016).

Vai dálkkádatroassu (karbonahuhttin) čovavdašuvvá seammás go ii áitte nállevalljivuoda eanet, de ferte lasihit ođasmuvvi energijja buvttadeami fossiila energijagáldui sadjái, ja seammás galgá leat kritihkalaš dasa mat guovllut geahpeduvvojit. Boahhteáiggi areálageavaheamis ferte leat fokus geavaheapmái mii geahpeda, iige nanne, dálkkádatrieddamiid. Energiijasorgi ferte vuoruhit guovlluid gos lea unnán nállevalljivohta ja buorit energijaresurssat, nugo Davvi.

Lea dehálaš dárkilastit ahte jus norgga eiseválddit galget deattuhit nállevalljivuoda vuhtiiváldima konsešuvdnajuolludemiiin bieggafápmui boahhte áiggis, de lea dávjá unnit relevánta eaktu man olu sisabáhkken lea. Davvi plánaguovlu lea sisabáhkkekeahates guovllu buorre ovdamearka mas lea unnán nállevalljivohta šattuid ja elliid dáfus. Dat muitala ahte váikkhusat nállevalljivuhtii MW:s installerejuvvon beaktu šaddá dalle olu unnit go eanaš vástevaš huksemiidda guovlluin vuollelis ja eambbo meara lahka, vaikko mañemus namuhuvvon guovlluide leat eará teknikkalaš sisabáhkkeamat čuočcán.

Norgga oppalaš eanaareálas lea sullii 44 % (gáldu: miljostatus.no) definerejuvvon sisabáhkkekeahates luondun (>1 km teknikkalaš sisabáhkkeemiin), ja báhcán 56 % fas dalle leat guovllut maidda sisabáhkken lea guoskan. Bieggafámu huksen nannámii mii vástida 30 TWh ođđa ođasmuvvi fámu, mielddisbuktá ahte plánaguovllut obbalaččat leat 0,15% (su. 575 km²) Norgga obbalaš eananareálas (su. 385 200 km²). Jus ollásit karbonahuhtta Norgga (70-90 TWh, gáldu: Statnett) de lassána dat areála sullii 0,3%-0,45%:i (gáldu: NORWEA).

2 Ohcamušat ja formálalaš bealit

2.1 Ohcamuš energijalága vuodul

2.1.1 Davvi bieggafápmorusttet

Grenslandet AS ohcá dáikko bokte konsešuvvna geassemánu 29.b. 1990 energijalága § 3-1 mielde hukset ja doaimmahit bieggafápmorusttega mas lea gitta 800 MW dárkilat čilgejuvvon guovllus Davvesiidda gielddas. Ohcamuš fátmasta maiddái dárbbášlaš infrastruktuurra ja lassirusttegiid huksema

(transformáhtorstašuvnnaid, laktinrusttegiid, fápmolinnjáid, luottaidd, gaskaboddosaš vurkenguovllu, káija, bálvalusvisti, ja vejolaččat mássaválddahagaid ja deponiija ásaheami, geahča maiddá kapihtala 2.2).

Ohcamuš fátmasta huksenčovdosa ráddjejuvvon guovllus gosa sáhtta heivehit bieggaturbiinnaid málle, sturrodaga ja logu. Juohke turbiinna nominála beaktu lea gaskal 5 MW ja 12 MW sorjavaš das mii teknologijaid lea olámuttus huksenáigodagas. Turbiidnasturrodaga válljen lea nappo sorjavaš das movt teknologijia ja golut ovdánit áigodagas gitta dassázii go prošeakta vejolaččat duohtandahkkojuvvo.

Bieggafápmorusttega váldospesifikašuvnnaid oidnojit tabeallas 2-1.

Tabealla 2-1. Davvi bieggafápmorusttega váldospesifikašuvnnaid.

Komponenta/doaibmabidju	Spesifikašuvdna
Oppalaš installerejuvvon beaktu	Gitta 800 MW
Installerejuvvon beaktu juohke bieggaturbiinnas	5 - 12 MW
Bieggaturbiinnaid lohku	66 - 160 bieggaturbiinna
Bieggaturbiinnaid oppalaš allodat	200 m
Beassangeaidnu	12,8 km
Siskkáldasgeainnut	100 -110 km
Transformáhtorstašuvnnaid:	1 x 420/132 ja 3 x 132/33
Bálvalusvisti	Bálvalusvisti ásaheami juogo beassanluotta vuolit oassái dahje Gussanjárgii. Sadji válljejuvvo čavga ráđđálaga Davvesiidda gielddain ja báikkálaš álbmogiin, dan geažil vai oažžu nu stuorra synergijaváikkusaid go vejolaš.

2.1.2 Fierpmádatlaktin

Grenslandet AS ohcá maiddá konsešuvnna geassemánu 29.b. 1990 energijalága § 3-1 mielde hukset ja doaimmahit gullevaš transformáhtorstašuvnnaid ja sirdinrusttegiid.

Dárkilet čilgehus fierpmádatlaktimis lea sierra fágaraporttas (2. mielddus), ja čoahkkáigeassu lea maiddá laktojuvvon konsešuvnaohcamušii (kapihtal 6.5). Lea maiddá ráhkaduvvon čoahkkáigeassu iešguđet čovdosiid váikkusain birrasii, luondduresursaide ja servodahkii (Mielddus 12).

2.2 Eatnamiid ja dárbblaš rivttiid háhkan

Grenslandet AS háliida olahit eaktodáhtolaš šiehtadusaid guoskkahuvvon eananeaiggádiiguin ja vuoigatvuođalaččaiguin. Jus dakkár šiehtadusat eai olahuvvo, ohccojuvvojit bággonistanlága §2 čuoggá 19 mielde, lohpi bággonistit geavahanrievtti guoskkahuvvon areálaide ja eará dárbblaš vuoigatvuođat hukset ja doaimmahit Davvi bieggafápmorusttega oktan gullevaš infrastruktuvrrain ja lassirusttegiiguin (transformáhtorstašuvnnaid, laktinrusttegiid, fápmojohtasat, luottat, gaskaboddosaš vurkenguovlu, káija ja bálvalusvisti), dan vuolde vuoigatvuođat buot dárbblaš johtolahkii ja fievrredeapmái, ja mássa váldimii ja deponeremii. Grenslandet ohcá seammás ovdagihtii álginlobi bággonistanlága §25 mielde, vai bargu rusttegiin sáhtta álggahuvvot ovdal árvoštus lea dollojuvvon.

Mii čujuhit kapihtalii 5.2 govvosii 5-1 main lea rusttegiid sajusteapmi ja bajilgovva guoskkahuvvon opmodagain/eanaeiggádiin.

Dárbblaš vuoigatvuođat johtaleapmái ja fievrredeapmái fátmastit:

- Dárbblaš meahcevuodjin ja seaivun helikopteriin rusttegiid huksema ja doaimmaheami oktavuodas buot guoskkahuvvon opmodagain, dan vuolde maiddá dárbbalaš vuovde-/suovkačorgema mii eastada vuodjima dahje seaivuma.
- Dálá luottaid geavaheapmi bieggafápmorusttega huksemii ja doaimmaheapmái oktan gullelaš infrastruktuurain, maiddá riekti dárbbalaš divodemiide.
- Gaskaboddosaš ja bissovaš luottaid, ráhkkanansajiid ja dakkáraččaid huksen.

Mássaidda váldin ja deponeren fátmasta:

- Mássaválddahaga ásaheami jus ii leat vejolaš olahit mássabalánssa Gussanjárgga logistihkkaareála/gaskaboddosaš vorkenguovllu, beassanluotta, siskkáldasluottaid, čuožžunsajiid ja transformáhtorstašuvnnaid ásaheami oktavuodas.
- Badjelanu mássaidda deponeren jus ii leat vejolaš olahit mássabalánssa Gussanjárgga logistihkkaareála/gaskaboddosaš vorkenguovllu, beassanluotta, siskkáldasluottaid, čuožžunsajiid ja transformáhtorstašuvnnaid ásaheami oktavuodas.
- Badjelanu mássaidda deponerema fundameanttaid roggama oktavuodas másttaide. Mássat deponeruvvojit fápmolinnjá klausurerenguovllu siskobealde.

2.2.1 Beassanlohpi

Plánendásis addá bággonistanlága § 4 rievtti *mihtidit, stihket ja eará ovdagihtii iskamiidda mat galget geavahuvvot jurddašuvvon sisabáhkkemii bággonistemiin*. Grenselandet AS áigu lága mielde dieđihit eananeaiggádiidda ja vuoigatvuođalaččaide ovdal go dakkár doaimmat álggahuvvojit.

Huksen- ja doaimmamuttus addet juogo soabatlaš šiehtadusat, ovdagihtii álggahanlohpi dahje bággonistanárvoštus beassanlobi areálaide maidda huksen čuočá.

Jus šaddá geavahit priváhta luottaid geahččaluvo čuočdit dan soabatlaš šiehtadusaiguin eaiggádiin/geavaheaddjevuoigatvuođalaččain. Grenselandet ohcamuš bággonistit ja ovdagihtii álggahit fátmasta maiddá fievrredanvuoigatvuođaid, jus soabatlaš šiehtadusat eai olahuvvo.

Láhka johtalit mohtorfievrruiguin meahcis ja čázadagain § 4 vuosttaš lađas bustávva e, addá Grenselandet AS:i lobi johtalit mohtorfievrruiguin fápmorusttega ja linnjárusttega huksema ja doaimmaheami oktavuodas, gč. kapihtal 2.4.7.

2.3 Váikkuhusguorahallan

Multiconsult Norge AS lea, Grenselandet AS ovddas, ráhkadan váikkuhusguorahallama doaimbaidjui plána- ja huksenlága mearrádusaid mielde ja guorahallanprográmma olis maid Norgga čázadat- ja energijadirektoráhta (NVE) lea mearridan golgotmánu 17.b. 2018 (gč. 1. mildosa).

Váikkuhusguorahallan sáddejuvvo gulaskuddamii guoskevaš ásaheami ja organisašuvnnaide, ja biddjo almmolaš geahčadeapmái Davvesiidda gielddas. ležas árvoštallama ja bohtán gulaskuddancealkámušaid vuođul mearrida NVE deavdá go váikkuhusguorahallan daid gáibádusaid mat leat čielggadanprográmmas, vai lea go dárbu eanet guorahallamiidda ovdal go sáhtá dahkat mearrádusa.

2.4 Eará dárbbalaš lobit ja dohkeheamit

2.4.1 Plána- ja huksenláhka, plána- ja huksenáššemearrádusat

Plána ja huksenlága rievdadusat 2009:s dagahedje ahte gielddat eai šat sáhtán gáibidit ahte ráhkaduvvo regulerenplána doaimbaidjuiide mat meannuduvvojit energijalága vuođul. Ággan dasa lei ahte lei dárbu

beavttálmahttit plána- ja konsešuvdnaproseassaid mat leat čadnon rusttegiidda mat buvttadit ja sirdet elrávnnji. Dasa lassin ledje konsešuvdnameannudeami proseassat namuhuvvon lága mielde viidát, ja dat áimmahušše plána- ja huksenlága áššemeannudeami gáibádusaid.

Okta Stuorradiggedieđáhusa 28 (2019-2020) *Nannánbieggafápmu – Konsešuvdnameannudeami rievdadusat* deháleamos čuoggáin lea ahte bieggafámu ođđa konsešuvdnavuogádat boares vuogádaga ektui galgá láhčit dili eanet báikkálaš mielváikkuheapmái buot dásiin bieggafápmoprošeavttas. Báikkálaš ruohtastupmi lea nuppiin sániin gehččon hui dehálažžan lasihan dihte prošeavttaid legitimatehta álbmogis ja unnidit riidodási otná dilálašvuoda ektui. Stuorradiggedieđáhus dadjá maiddá ahte gieldda plánen sáhtta veahkkinn čielggadit bieggafápmorusttethuksema rámmaid, muhto ahte ii gáibiduvvo dakkár plánačielggadeapmi ovdal konsešuvdnameannudeami ja ahte dakkár čielggadeami sáhtta dahkat maŋŋil sierralobi ohcama bokte gielddaplána areálaoasis dahje stáhta areálaplánas. Maŋŋil dan Stuorradiggedieđáhusa dagai Stuorradiggi ávžžuhusmearrádusa gos bivdá Ráđđehusa máhccat evttohusain váldit fárrui bieggafápmorusttegiid plánema ja huksema plána- ja huksenláhkii. Cuoŋománus 2022 ii leat konkluderejuvnon movt dát galgá čađahuvvot praktihkalaččat.

Davvesiidda dieđuid vuodul (Ráđđealmmái Harald Larssen, pers. dieh.) ii leat gieldda, borgemánus 2022, loahpalaččat mearridan movt bieggafápmorusttet berre meannuduvvot plána- ja huksenlága mielde. Sihke sierralohpi gustovaš gielddaplánas ja ráhkadit ođđa regulerenplána sáhtta leat áigejuovdil. Jearaldat váldjuvvo politihkalaš gieđahallamii maŋit áiggis.

Doaibmabijut main konsešuvdna meannuduvvo mielde, eai galgga meannuduvvot plána- ja huksenlága mearrádusaid mielde huksenáššemeannudeami, ovddasvástádusa ja dárkkisteami birra, gč. Huksenáššelahkaásahusa § 4-3.

2.4.2 Finnmároláhka

Lága ulbmil lea láhčit dili nu ahte Finnmárkku fylkka eatnamat ja luondduressat hálldašuvvojit dássedettolaš ja ceavzilis láhkai buoremussan fylkka ássiide ja erenoamážit sámi kultuvrra, boazodoalu, meahcásteami, ealáhusdoaimma ja servodateallima vuodđun. Davvi bieggafápmorusttega váikkuhusguorahallan galgá danne gokčat buot beliid mat galget leat vuodđun árvoštallat rievdan meahcegeavaheami Finnmárolága § 4 mielde ja Sámedikki njuolggadusaid vuodul árvoštallat sámi beliid go meahci geavaheapmi rievdá Finnmárkkus, gč. §§ 1 ja 2.

2.4.3 Kulturmuittoláhka

Finnmárkku fylkkagieldda ja Sámediggi čađahedje 2018:s ja 2019 :s kulturmuittuid registrerema doaibmabidjoguovllus kulturmuittolága § 9 mielde, mii muitala ahte iskangeaskku lea devdojuvnon.

Eai gávdnon kulturmuittut mat njuolga vuosttildit bieggafápmorusttega, nu go lea hábmejuvnon odne, muhto muhtun kulturmuittut leat oalle lahka plánejuvnon beassangeainnu. Mii čujuhit 11. kapihttalii eanet dieđuid oažžut fáttá birra.

2.4.4 Nuoskkidanláhka

Dábálaččat ii gáibit nuoskkidanláhka sierra ohcamuša ásahit bieggafápmorusttega. Gáibádusaid rieja hárrái mearrida de NVE oassin konsešuvdnamearrádušas. Spiehkastat lea jus doaibmabijus leat jietnadásit lagaš ássanguovlluin mat rasttildit nuoskkidanlága rádjeárvvuid dahje jus doaibmabidju guoská guovlluide (mearabotni) gos leat nuoskkiduvvon sedimeanttat. Dákkár oktavuodain árvoštallá Fylkkamánni, gii lea vásttolaš eiseváldi, leago áigejuovdil meannudit ášši nuoskkidanlága mielde. Dát jáhkkimis ii leat binnánašge áigejuovdilis čuolbma dán guovllus.

2.4.5 Hápmán- ja fávleláhka

Ođđa čiekŋaliskáija huksen Gussanjárgii gáibida lobi hápmán- ja fávlelága mielde.

Gildii lea addon hálddašanoovddasvástádus ja eiseváldi “*dan guovllus gos gielda lea plánaeiseváldi plána- ja huksenlága mielde*”, gč. § 9, 1. lađđasa. Dat gohčoduvvo “*gieldda mearraguovlun*” ja fátmasta guovllu mii lea 1 nautalaš miilla siste eanalinnjá olggobealde. Dás leat spiehkastuvvon válđohtinsajis ja oalgejohtinsajis mii lea mearriduvvonfanajohtinláhkaásahusas. Dás lea departemeanttas hálddašanoovddasvástádus ja eiseváldi, gč. § 7, 1. lađđasa.

Ohcamuš hukset čiekŋaliskáija sáddejuvvo danne Davvesiidda gildii positiivlaš konsešuvdnamearrádusa oktavuodas.

2.4.6 Geaidnoláhka

Doartna, rohtorbláđiid, transformáhtoriid ja eará lossa osiid fievrredeapmi Fl. 98 ráigge, dahje doaibmabijut Fl. 98:s (eretvuodjinluotta ásaheapmi), šilttaid eret válđin gaskaboddosaččat ja dakkáraččat, gáibidit lobi Statens vegvesenis (Stáhta luoddadoaimmahagas) ja/dahje luoddaeaiggádis (Fylkkagielda). Dáid rusttegiid lágideaddjit fertejit ráhkadit iežaset fievrridanplánaid ja háhkat dárbbalaš lobiid ovdal fievrridemiid.

2.4.7 Mohtorjohtolatláhka

Fápmorusttet ja fápmolinnját rehkenastojuvvojit «almmolaš rusttegin» mohtorjohtolatlága § 4 mielde, beroškeahhtá huksejeaddjis. Mohtorfievrriuguin vuodjin bievlan ja muohttagis ja áibmofievrri (helikoptera) geavaheapmi lea namuhuvvon mearrádusa mielde lobálaš erenoamáš lobi haga go lea dárbu fievrridit rusttega ja doaimma oktavuodas. Birasdirektoráhtta lea cealkán ahte njuolga láchkavuodđu gusto das rájes go NVE lea dohkkehan MTA (energiijalágakonsešuvnnat) dahje bienalaš plánaid birrasii ja eanadahkii (čázádatkonsešuvnnaid).

2.4.8 Láhkaásahus áibmojohtolathehttehusaid raporterema, registrerema ja merkema birra

Raportereingáibádus fátmasta čoahkkebáikkiid olggobealde buot huksehusaid mat leat badjel 15 mehtera eatnama dahje čázi bajábealde. Čoahkkebáikkiin gusto allodat badjel 30 m. Buot áibmojohtolathehttehusat galget raporterejuvvot Kartverkii (Kártadoaimmahakkii), mii doallá Áibmojohtolathehttehusaid nationála registara (NRL), maŋimustá 30 beavvi ovdal huksema. Davvi bieggafápmorusttegi šaddá gáibádus raporteret bieggaturbiinnaid, bieggamihtidanmásttaid ja fápmolinjjáid Kartverkii (Kártadoaimmahakkii).

Merkengáibádus fátmasta bissovaš huksehusaid mat leat badjel 60 m, ja dat gusto dušše bieggaturbiinnaide (ii fápmolinnjái). Ráhkaduvvo mearkaplánaevttohus maŋŋil go rusttet leat biatnaprošekterejuvvon, ja dat sáddejuvvo Luftfartstilsynii (Áibmojohtolathehttehusaid bearráigehččui) dohkkeheapmái.

3 Ovdabargu, diehtujuohkin ja ovddasmannan

3.1 Ovdagihtiidedáhus ja čielggadanprográmma

2017 miessemánus sáddii Grenselandet AS ovdagihtiidedáhusaid Davvi bieggafápmorusttegi ja gullevaš fierpmádatlaktima birra (sierra dokumeanttat).

NVE lágidii dasto rabas álbmotčoahkkima Davvesiiddas (Gussanjárggas) 18.09.2017 ja Deanus (Sirpmás) 19.09.2017 ja 22.11.2017. Prošeavtta čielggadanprográmma mearriduvvui 17.10.2018.

3.2 Ráđđádallančoahkkimat ja eará čoahkkimat

Bieggafápmorusttegi konsešuvdnaohcamuša ja váikkuhusguorahallama barggu oktavuodas leat dollon guokte ráđđádallančoahkkima Gussanjárggas Davvesiidda gielddas (2017) ja Deanušalldis Deanu gielddas (2019), masa ee. Davvesiidda, Deanu ja Porsánggu gielddat ja guoskevaš orohagat, birasgáhttenorganisašuvnnat, eará organisašuvnnat, báikkálaš resursaolbmot jna. ledje bovdejuvvon.

Dasa lassin leat leamaš helikopterdiđošteamit orohagaiguin 9, 13, 14A ja guoskevaš gielddaiguin ja

Finnmárkku fylkkagiieldain, ja leat leamaš mánggat eahpeformálalaš čoahkkimat orohagaiguin, gielddaiguin ja eará aktevrraiguin guovllus ohcamuš-/guorahallanproseassa áiggis.

3.3 Viidásit áššemeannudeapmi

Konsešuvdnaohcamuš oktan gullelaš váikkuhusguorahallamiin sáddejuvvui NVE:i golggotmánus 2019. 2020:s bissehuvvo bieggafápmorusttegiid áššemeannudeamit gaskaboddosaččat, mii dagahii ahte prošeakta orui gitta 2022 geassái. Viidáseappot mearridii Deanu giella biehttalit prošeavtta, mii dagahii ahte Deanu-oassi álgo plánaguovllus válđojuvvui eret prošeavttas. Ođasmahtton konsešuvdnaohcamuš, mii dušše fátmastii huksema Davvesiidna gielddas, sáddejuvvui NVE:i borgemánus 2021.

Energijjalága ja plána- ja huksenlága gáibádusaid mielde sádde NVE konsešuvdnaohcamuša oktan gullelaš váikkuhusguorahallamiin gulaskuddamii báikkálaš, regionála ja nationála eiseválddiide, organisašuvnnaide ja eará guoskkahuvvon beliide. Konsešuvdnaohcamuša ja váikkuhusguorahallama gulaskuddama oktavuodas lágiduvvo ođđa álbmotčoahkkin gos plánat ja huksema vurdojuvvon váikkuhusat ovdanbuktojuvvot, ja báikki olbmot besset jearrat doaibmaálgaheaddjis ja guorahallis huksenplánaid ja váikkuhusguorahallama birra.

Maŋŋá go NVE lea ožžon cealkámušaid ja kommentáraid huksenplánaide, de mearridit addet go konsešuvnna vai eai. Jus NVE mearrádus guoddaluvvo, de ášši manná Oljo- ja energijjdepartementii (OED) loahpalaš mearrideapmái.

Tabealla 3-1. Ovdánanplána.

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033
Ovdagihtiidedáhus oktan gulaskuddamiin	■	■															
Konsešuvdnaohcamuš ja VG	■	■	■			■											
Konsešuvdnameannudeapmi, oktan vejolaš guoddalanmeannudemiin							■	■	■								
Prošekteren, ruhtadeapmi jna.										■	■						
Huksen												■	■	■	■	■	■
Doaibma																	➔

3.4 Huksenáigodaga áigeplána

Tabealla bajábealde čájeha prošeavtta gaskaboddosaš ovdánanplána.

Ovdánanplána eaktuda ahte lea riektefámolaš konsešuvdna ovdal 2025 geasi. Bienalaš plánen ja entreprenevrraid ja fálliid kontraheren dáhpáhuvvá boahttevaš moatti jagis, ja huksenálgaheapmi lea biddjon 2027 geassái Huksenáigodat lea árvoštallan viđá jahkái, mii muitala ahte gárvána ovdal geasi 2032.

4 Sajusteapmi ja oktavuoha eará plánaide

4.1 Guovllu válljema eavttut

Davvi bieggafápmorusttega plánaguovllu sajusteapmi čájehuvvo govvošis 1-1, ja vuodđun leat ee. dát:

- Deháleamos eaktu ásahtit bieggafápmorusttega lea dássedis ja buorit bieggaresursat eanaš áigge jagis.

Jagi gaskamearrebiegga guovddášallodat lea meroštallojuvvon leat su. 9,3 m/s, juoga mii dálá turbiidnateknologijain addá váile 4000 diimmu olles geavahanáiggi. Turbiidnateknologija stuorra ovdáneami geažil manjimuš 10 jagis vurdojuvvo ahte geavahanáigi lassána gitta 5600 diibmui go bieggafápmorusttet álggahuvvo (juoga mii vástida buoremus offshore bieggafápmorusttegiid geavahanáiggi 2019:s). Oppalaččat čájehit dát hirbmat buriid vejolašvuođaid buvttadit bieggafámu.

- Plánaguovlu lea areálaviidodat/ sturrodas mii dahká vejolažžan hukset stuorra bieggafápmorusttega. Prošeavtta sáhtta ollašuttit elsertifikáhtaid dahje eará almmolaš doarjagiid haga.
- Li oktage guovlu mii lea suodjaluvvon Luonddusuodjalan-/Luondduvalljivuodálaga olis, guoskkahuvvo (gč. govvosa 4-4).
- Plánaguovlu geavahuvvo unnán olgodaddamii, bivdimii ja guolásteapmái (gč. govvosa 17-1).
- Plánaguovllus lea šattohis ráhppát. Guovllus lea nappo hui unnán guohtunárvu lojes bohccuide ja unnán árvu šaddogearddi/luonddušlájaid dáfus.
- Eai leat duodaštuvvon stuorát nállevalljás loddeguovllut (njeaššeguovllut jna.) dahje dehálaš guovddášsajit loddejohtimiidda plánaguovllus dahje dan lahka. Dán geažil leat unnán hehttehusat lottiide.
- Eai leat astoáiggevisttit eaige viesut bieggafápmorusttega lagas guovllus, ja lea unnán johtaleapmi guovllus sihke geasset ja dálvet. Dán geažil lea unnán riidu rieja, suoivanastima ja jiekŋabáilkuma hárrái.

Bajábeale eavttuid vuodul oaivilda Grenselandet AS ahte ohccojuvvon guovlu hui bures heive stuorra bieggafápmobuvttadeapmái.

4.2 Priváhta plánat

Eai leat eará dohkkehuvvon, priváhta plánat areálain gosa Davvi bieggafápmorusttet ohccojuvvo.

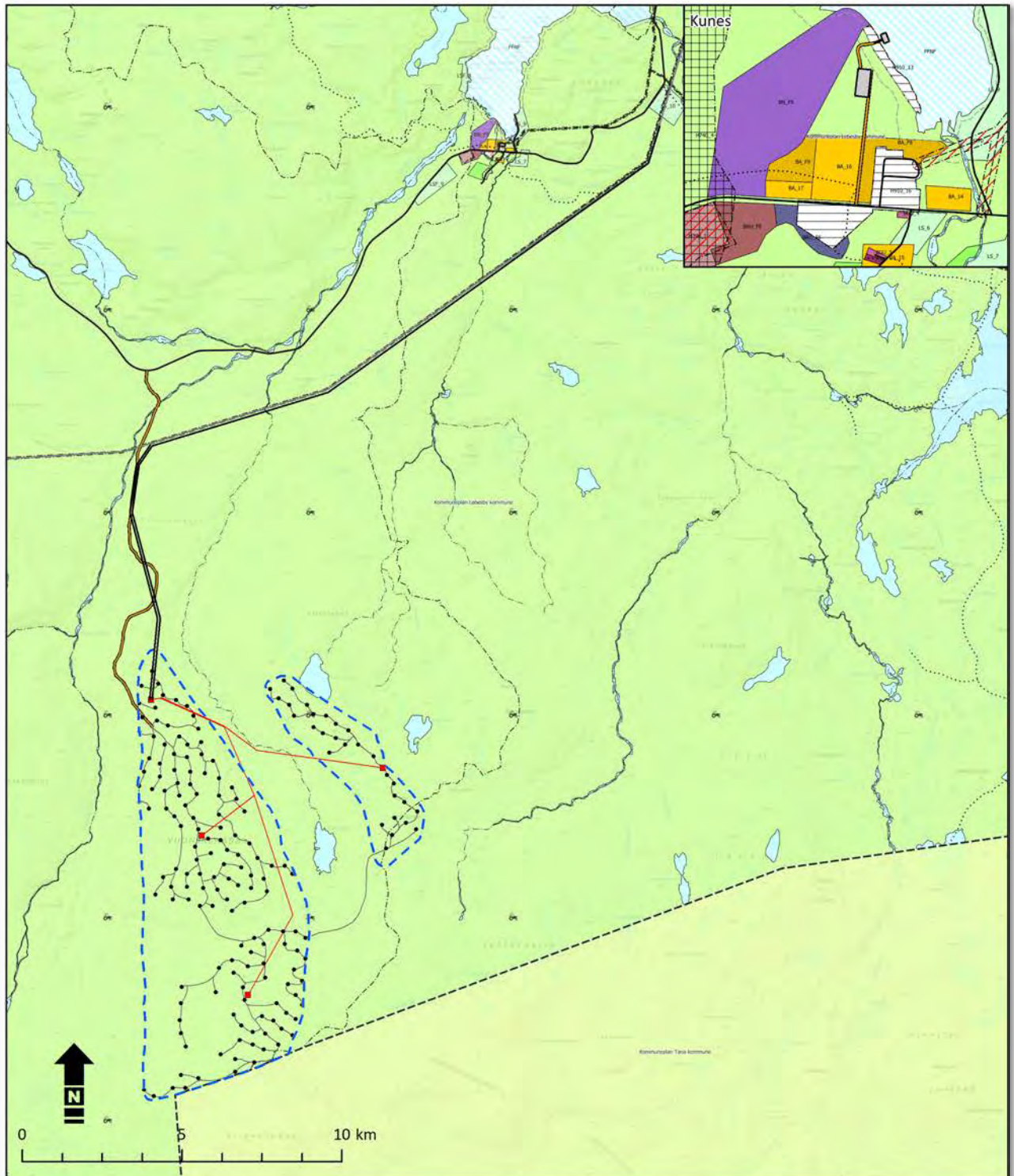
4.3 Gielddalaš plánat

Bieggafápmorusttega plánaguovlu ieš oktan gullelaš beassangeainnuin lea oppalaččat várrejuvvon *eanadoallo-, luonddu- ja olgodaddanáigumušaide ja boazodollui* (LNFR) Davvesiidda gielddaid areálaplánain (gč. govvosa 4-1).

Vuosttaš oassi beassangeainnus kájarusttega lusa Gussanjárggas čuovvu ráji guovtti guovllu gaskkas (BA_F8 ja BA_16) mat leat várrejuvvon *huksehusaide ja rusttegiidda* (kode 1001), ja beassangeaidnu muđui ja gaskaboddosaš vurkema guovlu leat LNFR-guovllus.

Káija leš lea guovllus mii lea várrejuvvon *lotnolas áigumušaide mearas ja čázádagain gullelaš gáddeavádagain dahje haga* (koda 6800).

Suivehuvvon guovlu mearragáttis Gussanjárggas (H910_13) lea muđui regulerejuvvon olgodaddanáigumušaide (PlanID 197707).

Tegnforklaring Planområdet Vindturbiner Transformatorstasjoner Nye 420 kV ledninger Nye 132 kV ledninger Statnetts omsøkte 420 kV ledning Adkomstveger Internveger Kai / mellomlagring		Davvi Vindpark Kommuneplanens arealdel Målestokk: 1:150 000 Oppdrag: 130 087 Tegnet: KMO Dato: 11.04.2022 Kartgrunnlag: Topografisk norgeskart Filnavn: Kommuneplan.mxd	Kunde: Grenselandet AS Utarbeidet av: Multiconsult Multiconsult AS Postboks 265 Skøyen 0213 Oslo
--	--	---	--

Govus 4-1. Gielddaplána areálaaassi Čuvgesruoná guovlu lea LNF. Gáldu: Statens kartverk (Stáhta kártadoaimmahat).

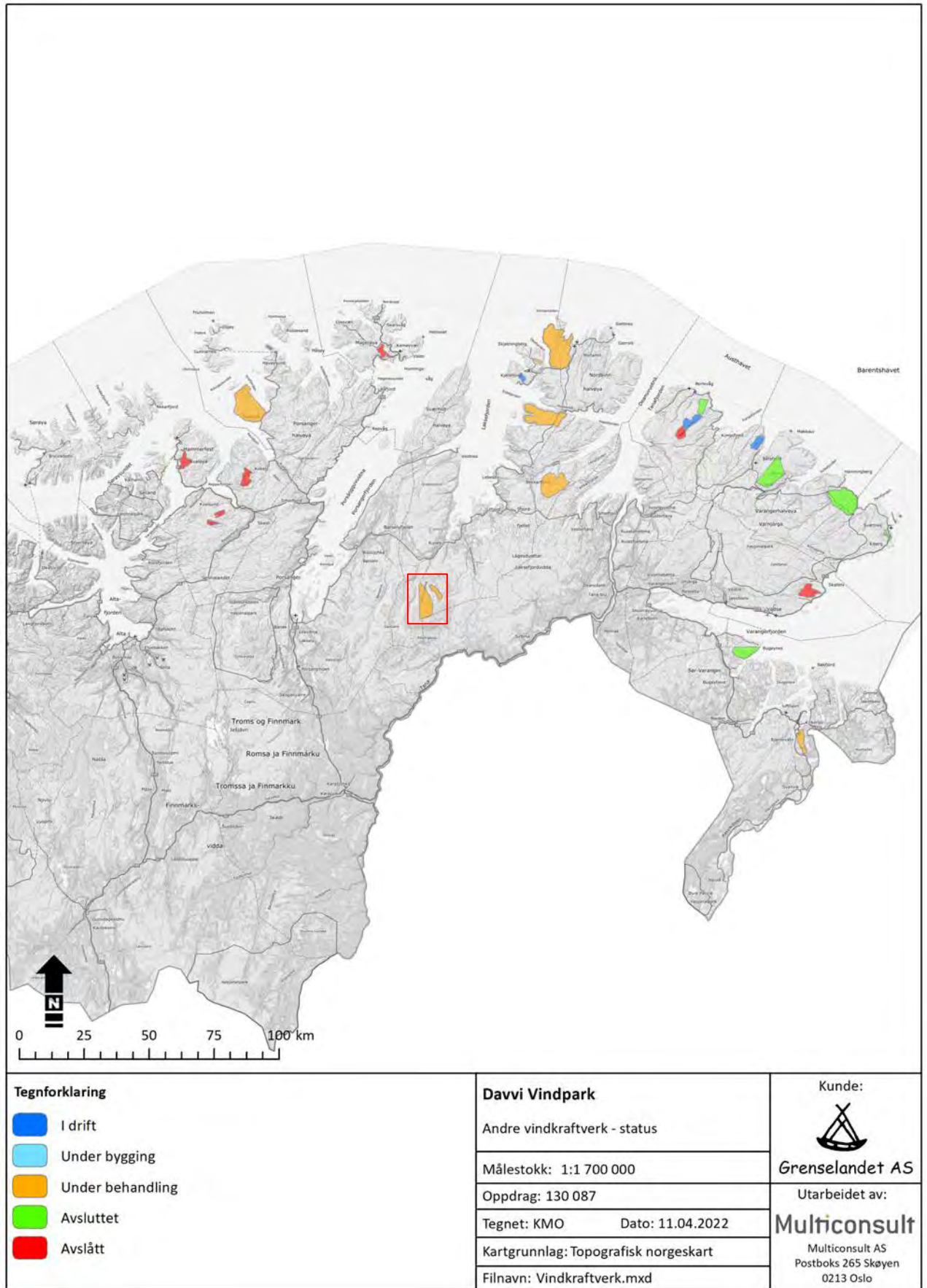
4.4 Eará bieggafápmoproševttat regiivnnas

Tabealla vulobealde čájeha eará bieggafápmorusttegiid regiivnnas, ja das leat proševttat buot muttuin/dásiin (namalassii proševttat mat leat hilgojuvvon, heaittihuvvon huksejeddji bealis, dieđihuvvon, ohccojuvvon, huksejuvvomin ja doaimmas).

Tabealla 4-1. Bajilgovva bieggafápmoproševttain Romssas ja Finnmárkkus ja daid stáhtus. Geahča maidđái govvosa 4-2. Gáldu: NVE.

Namma	Doaibmaálggaheadji	Gielda	Beaktu (MW)	Stadium/muddu
Vilgesrášša Bieggafápmorusttet	FINNMARK KRAFT AS	Muosát (Måsøy)	300	Diehtu
Rákkočearru (Rákkoduottar), 3. ceahkki	VARANGER KRAFTHYDROGEN AS	Berlevåg (Bearalváhki)	103	Konsešuvdna addon
Havøygavlen bieggafápmorusttet, ođđasitásaheapmi.	ARCTIC WIND AS	Muosát (Måsøy)	45	Konsešuvdna addon
Davvi bieggafápmorusttet	GRENSELANDET AS	Lebesby (Davvesiida)	800	Ohcamuš
Kroken bieggafápmorusttet	FRED. OLSEN SEAWIND ASA	Romsa	60	Čilggadanprográmma mearriduvvon
Borealis bieggafápmorusttet	FINNMARK KRAFT AS	Lebesby (Davvesiida)	200	Diehtu
Maurneset bieggafápmorusttet	VINDKRAFT NORD AS	Ráisa	10	Konsešuvdna biehttaluvvon
Fálesrášša bieggafápmorusttet	AURORA VINDKRAFT AS	Hámmerfeasta	180	Konsešuvdna biehttaluvvon
Fálesnuori bieggafápmorusttet	AURORA VINDKRAFT AS	Hámmerfeasta	128	Konsešuvdna biehttaluvvon
Guovžajávri	TROMS KRAFT PRODUKSJON AS	Mátta-Várjjat	60	Čilggadanprográmma mearriduvvon
Máhkarávju bieggafápmorusttet	STATKRAFT ENERGI AS	Nordkapp	50	Konsešuvdna biehttaluvvon
Duommábávti	NORSK MILJØKRAFT AS	Várggát (Vardø)	100	Diehtu bisánan
Buodggák	HYDRO ENERGI AS	Mátta-Várjjat	90	Diehtu bisánan
Seavlačearru	VARANGER KRAFT AS	Várggát (Vardø), Báhcavuonna (Båtsfjord)	350	Diehtu bisánan
Riehpi bieggafápmorusttet	TROMS KRAFT PRODUKSJON AS	Omasvuotna (Omasvuotna)	80	Konsešuvdna biehttaluvvon
Laukvikdalsfjellet bieggafápmorusttet	SAE Vind	Bearalváhki (Berlevåg)	33	Diedáhus gessojuvvon
Flatneset bieggafápmorusttet	TROMS KRAFT PRODUKSJON AS	Sážžá (Senja)	35	Diedáhus gessojuvvon
Eliastoppen bieggafápmorusttet	NORSK MILJØKRAFT AS	Bearalváhki (Berlevåg)	40	Diedáhus gessojuvvon
Sállana bieggafápmorusttet	VINDKRAFT NORD AS	Áknjoluokta (Hasvik)	15	Ohcamuš gessojuvvon
Hámmerfeastta bieggafápmorusttet	STATKRAFT DEVELOPMENT AS	Hámmerfeasta	110	Konsešuvdna biehttaluvvon
Muorralvuona bieggafápmorusttet	FINNMARK KRAFT AS	Muosát (Måsøy)	160	Ohcamuš
Lágesvuona bieggafápmorusttet	FRED. OLSEN SEAWIND ASA	Davvesiida (Lebesby)	100	Ohcamuš
Hámmerfeastta bieggafápmorusttet	HAMNEFJELL VINDKRAFT AS	Báhcavuonna (Båtsfjord)	120	Konsešuvdna addon
Máhkirčearu bieggafápmorusttet	FINNMARK KRAFT AS	Báhcavuonna (Båtsfjord)	120	Ohcamuš bisánan

Namma	Doaibmaálggaheddji	Gielda	Beaktu (MW)	Stadium/muddu
Rákkočearru (Rákkoduoddara), 1/2. ceahkki	VARANGER KRAFTVIND AS	Bearalváhki (Berlevåg)	97	Konsešuvdna addon
Raudfjell bieggafápmorusttet	RAUDFJELL VIND AS	Romsa	100	Konsešuvdna addon
Čorgaša bieggafápmorusttet	STATKRAFT DEVELOPMENT AS	Lebesby (Davvesiida), Gamvik (Gáŋgaviika)	750	Čielggadanprográmma mearriduvvon
Dønnesfjord bieggafápmorusttet	DØNNESFJORD VINDPARK AS	Ákŋoluokta (Hasvik)	14,1	Konsešuvdna addon
Måsvik bieggafápmorusttet	TROMS KRAFT PRODUKSJON AS	Romsa	15	Ohcamuš gessojuvvon
Vannøya (Vártná) bieggafápmorusttet (offshore)	TROMS KRAFT PRODUKSJON AS	Karlsøy	775	Diehtu bisánan
Digermulen bieggafápmorusttet	FRED. OLSEN SEAWIND ASA	Gáŋgaviika (Gamvik)	100	Ohcamuš
Skjøtningsberg vindkraftverk	NORSK MILJØKRAFT AS	Davvesiida (Lebesby)	400	Čielggadanprográmma mearriduvvon
Vilgesvári bieggafápmorusttet	TROMSØ VIND AS	Romsa	202,1	Konsešuvdna addon
Gilivuona bieggafápmorusttet	KJØLLEFJORD VIND AS	Davvesiida (Lebesby)	39,1	Konsešuvdna addon
Fakken bieggafápmorusttet	TROMS KRAFT PRODUKSJON AS	Karlsøy	60	Konsešuvdna addon
Skallhalsen bieggafápmu	STATKRAFT ENERGI AS	Vadsø (Čáhcesuolu)	65	Konsešuvdna biehttaluvvon
Sandhaugen Iskanstašuvdna	SANDHAUGEN VINDKRAFTVERK AS	Romsa	16	Konsešuvdna gessojuvvon maŋás

Govus 4-2. Bajilgova bieggafápmoproševttain Finnmárkkus ja daid stáhtus cuonmánus 2022. Davvi bieggafápmorusttet lea merkejuvvon rukses njealječiegagiin. Geahča maddái tabealla 4-1.

4.5 Regionála plánat Finnmárkku várás

4.5.1 Finnmárkku regionála ovdánahttinprográmma (RUP) Finnmárkku várás 2014–2023

Regionála ovdánahttinprográmma váldofokus lea industriija- ja ealáhusovdánahttin Finnmárkkus.

RUP (ROP)vuodul leat juogo ráhkaduvvon dahje ráhkadeamen čuovvovaš suorgespesifihkka strategijaid:

- Regionála bieggafápmoplána, 2012–2019
- Petroleum ja energijja, 2015–2019
- Guolásteapmi ja mearradoallu, 2015–2019
- Eanadoallu, 2015–2020
- Minerála, 2015–2019
- Riikkaidgaskaš strategijat 2015–2019

Dat guokte mat álggos leat namuhuvvon leat válddahuvvon oanehaččat vulobealde.

4.5.2 Finnmárkku regionála bieggafápmoplána 2013–2025

Finnmárkku fylkkagielda mearridii 2013:s *Regionála bieggafápmoplána Finnmárkui 2013–2025*.

Plána álggus leat dát višuvdna ja mihttomearit čilgejuvvon:

Visjon for energistrategiene i Finnmark
"Finnmark skal bli Nordområdenes ledende energiregion gjennom aktiv satsing på utvikling av petroleumsressurser og fornybare energikilder".

Energistrategiene i Finnmark danner grunnlaget for arbeidet med denne regionale planen.

Overordnet mål for energistrategiene:
"Finnmark skal bli en vesentlig leverandør av fornybar energi basert på lønnsomme utbyggingsløsninger som gir store verdier tilbake til samfunnet."

Hovedmålet for regional plan for vindkraft i Finnmark er:
"Utnyttelse av vindressursene i Finnmark skal bidra til næringsutvikling og forsyningsikkerhet gjennom løsninger tilpasset andre næringsinteresser og miljøhensyn."

Dasto čället ahte «*Finnmárku háliida váldit oasi iežas ovddasvástádusa olahit nationála ja riikkaidgaskaš mihttomeriid, muhto deattuha seammás ahte dan ferte dahkat dehálaš biras- ja servodatárvvuid bisuheami jurdagiin.*»

Regionálaplánas leat dát čoahkkáigeassu 5. oassesuorggis (Lágesduottar/Gáissát - Spierta), gos Davvi bieggafápmorusttet lea:

«*Oasseguovlu fátmmasta belohakkii hui iešguđetlágan eanadatšlájaid ja stuorra, guoskkakeahtes luondduguovlluid. Guovlluide davvin lea muhtun muddui váttis beassat. Guovddáš guovlluin lea huksehagat ja veahá astoáigehuksehagat. Máddin lea guovllus meahccelágan ja viiddis luonddušládja gaskal Bissojoga ja Áttánjoga. Boazodoalloguorahallan čujuha dasa ahte guovlluide davvin lea unnán huksejuvvon, muhto ahte guovlluin máddin leat dehálaš giđđaeatnamat ja leat eanet deattu vuolde. Oasseguovllus lea dálveorohat máddin.*»

Plánas fuomášahtto ahte guorahallamat mat leat plánaid vuodđun leat nu bajit dásis ahte iešalddis plána ii sáhte leat vuodđun dahkat mearrádusaid bieggafápmohuksema hárrái guđege guovllus. Nappo eaktuduvvo ahte ráhkaduvvojit bienaleappot váikkuhusguorahallamat, nugo dán oktavuodas, ovdal go regionála ja nationála eiseválddit sáhttet mearridit konkrehta prošeavttaid.

Dasto lea Finnmárkku fylkkagielda, dán plána maŋná, mearridan ulbmila ahte galgá huksejuvvot oktiibuot 2000 MW bieggafápmu Finnmárkkus ovdal 2030. Nuorta-Finnmárkku Regiovdnaráđđi, mii lea Lebesby (Davvesiidda), Gamvik (Gáŋgaviika), Berlevåg (Bearalvági), Båtsfjord (Báhcavuona), Vardø (Várggáid), Vadsø (Čáhcesullo), Mátta-Várjjaga, Unjárgga ja Deanu gielddaid oktasašorgána, doarju dán mihttomeari iežas cealkámušas *Nasjonal ramme for vindkraft på land* (NVE, 2018) (*Nannánbieggafámu nationála rámma gulaskuddamii*). Nuppiin sániin lea stuorra politihkalaš guorruseapmi, báikkálaččat ja regionálalaččat, viidát hukset bieggafámu Finnmárkkus. Tabealla 4-1 mielde lea stáhtus guovvamánu 2019 ahte su. 245 MW bieggafápmu lea álggahuvvon ja huksejuvvomin, juoga mii čájeha ahte vel 1755 MW bieggafápmu ferte huksejuvvot ovdal 2030. Grenslandet AS oaivvilda ahte Davvi bieggafápmorusttet lea hui dehálaš prošeakta vai sáhttá duohtandahkat dán gudneáŋgiris mihttomeari.

4.6 Nationála plánat

4.6.1 Nannánbieggafámu nationála rámma

Oljo- ja energiiadepartemeanta (OED) lea addán NVE:i bargun jođihit barggu ráhkadit evttohusa nannánbieggafámu nationála rámmii. Nationála rámmas ledje guokte oasi: ođasmahtton máhttovuodđu bieggafámu váikkuhusaid birra, ja kárta mii čájeha heivvoleamos guovlluid bieggafápmui.

Dán barggu oktavuodas leat ráhkaduvvon temáhtalaš analysat dain 43 álgoanalysaguovlluin. *Dát gokčet fáttáid Lottit, gottit, girdisáhpánat, eará fauna, luondduhámit, olgodaddan, stuorra oktilis luondduguovllut ja eanadat* (Birasdirektoráhtta). *Kulturmuittut ja kulturbirrasat* (Riikaantikvára), *Sámi boazodoallu* (Trøndelága, Nordlándda, Romssa ja Finnmárkku Fylkkamánit) ja *li-sámi boazodoallu* (Trøndelága Fylkkamáni).

Lea dehálaš fuomášuhttit ahte dát temáhtalaš analysat, ja bieggafámu ovddeš regionála plánat, vuosttažettiin leat vuodđuduvvon dálá dieđuide iešguđet almmolaš diehtovuoduin (Naturbase, Artskart, Askeladden, boazodoalu areálageavahankárta ja orohatplánat, jna.), ja vej. dievasmahttojuvvon veahá dieđuiguin mat leat bohtán ovdan gulaskuddancealkámušain, ja gokčet stuorra geográfalaš guovlluid. Eahpesihkarvuoha mii lea čadnon konklusuvnnaide ja rávvagiidda dakkár bajit analysain/plánain, lea danne dájvá stuoris, erenoamážit analysaguovlluin gos leat stuorra topográfalaš ja/dahje luonddugeográfalaš molsašumit (heterogena guovllut). Bieggafápmorusttega váikkuhusat eanaš fágasurrggiin/fáttáin leat čielgasit báikespesifihkat, namalassii ahte dat leat sorjavaččat rusttegiid sajusteamis ja sturrodagas, ja sáhttá easka dalle go gávdnamis lea konsešuvdnaohcamuš oktan gullevaš váikkuhusguorahallamiin, man vuodđun leat mealgat buoret diehtovuodut ja mat guovdilastet mealgat unnit geográfalaš guovllu go bajit dási plánat, sáhttá konkluderet oalle sihkarit mat bieggafápmorusttega duohta váikkuhusat šaddet.

Go lea sáhka 41. analysaguovllus, gos Davvi bieggafápmorusttet lea, leat temáhtalaš analysaid konklusuvnnat oanehaččat bájuhuvvon tabeallas vulobealde, ja Grenslandet AS lea kommenteren árvvoštallamiid dieđuid ja konklusuvnnaid vuodul mat bohtet ovdan Davvi bieggafápmorusttega váikkuhusguorahallamiin.

Tabealla 4-2. Temáhtalaš analysaid konklusuvnnat ja rávvagat, ja Grenslandet AS kommentárat.

Fáddá	Árvvoštallan/konklusuvdna	Grenslandet AS kommentára
Lottit, gottit, girdisáhpánat, eará	Olles duottarguovllu gaskal FI 98 ja Deanuleagi (41C ja 41E) lea	lešalddis plánaguovlu unnán geavahuvo olgodaddamii, bivdimii ja guolásteapmái, ja dat

Fáddá	Árvvoštallan/konklusuvdna	Grenslandet AS kommentára
fauna, luonduhámit, olgodaddan, stuorra oktilis luondduguovllut ja eanadat	<p>Birasdirektoráhtta árvvoštallan guođđit 41. analysaguovllus. Dát ákkastuvvo dáinna:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Olgodaddanguovlu mas lea nátionála mearkkašupmi. – Dehálaš čivgansajit getkkiide ja albasiidda mearriduvvon hálddašanguovlluin. – Dehálaš biedjosajit njálaide. – Stuorra oktilis, guoskkakehtes luondduguovllut main leat stuorra árvvut eanadahkii, olgodaddamii ja luondduvalljivuhtii. 	<p>lea guovtti olgodaddanguovllu siskkobealde (Lágesduoddara ja Bissojohduoddara) maid gielddat ieža dušše leat árvvoštallan báikkálaččat dehálažžan (C). Dain regionálalaččat dehálaš olgodaddanguovlluin Lágesduottar ja Rásttigáisa, lea vuosttaš 15-50 km nuorttabealde ja nubbi fas 6-12 km lulábealde plánaguovllu, ja visuálalaččat lea molsašuddi guđe muddui Davvi bieggafápmorusttega huksen čuohcá daidda.</p> <p>li leat duođaštuvvon ahte njálla, geatki dahje albbas čivget plánaguovllus, muhto njálla ja geatki sáhttet johtit doppe. Plánaguovlu lea almmatge, nugo govvosat 21-1 ja 21-2 čájeheaba, hui guorbbaš ja dáid náliid ealáhusvuodđu lea heittot plánaguovllus. 41. analysaguovllu vuolleget ja šattolat guovlluin lea jáhkkmis mealgat deháleappot dán golmma nállái go plánaguovlu.</p>
Kulturmuittut ja kulturbirrasat	<p>Kulturbirrasat Čorgasnjárgga ja Spierttanjárgga davimusas leat evttohuvvon guđđojuvvot 41. analysaguovllus. Duottarguovlu gaskal FI 98 ja Deanuleagi birra i mitaluvvo raporttas.</p>	<p>Grenslandet AS konstatere ahte Riksantikvaren (Riikaantikvára) ii vuosttal bieggafámu 41. analysaguovllu guovdu dahje máttimus oasis.</p>
Sámi boazodoallu	<p>Raporta cealká: «Bieggafápmorusttega ásaheapmi sáhtta garrasit hedjonahttit boazodoalloberoštumiid analysaguovllus, danne go dat duogušta dehálaš guohtuneatnamiid. Eanet bieggafápmorusttegat analysaguovllus váikkuhit danne sakka negatiivvalaččat boazodoalloberoštumiide.»</p>	<p>Mii čujuhit boazodoallofáttá váikkuhusguorahallamii (Naturrestaurering, 2019). Das konkluderejuvvo ahte Davvi bieggafápmorusttega plánaguovllus lea hui unnán guohtunárvu viiddes, šattohis ráššaeatnama geažil. Plánaguovllu čađa eaige mana dehálaš johtingeainnut. Dán raporttas konkluderejuvvo ahte bieggafápmorusttegis leat smávva gitta muttágis negatiivvalaš váikkuhusat Bdo 14A:i ja 13:i, ja mearkkašmeahttun váikkuhusat Bdo 14:i ja vaikkoba veahá positiivvalaš váikkuhusat Bdo 9:i (danne go cegejuvvo ođđa orohatáidi gaskal Bdo 13 ja Bdo 9).</p>
li-sámi boazodoallu	<p>li leat áigegevodil/árvvoštallojuvvon.</p>	<p>Eai leat kommentárat.</p>

NVE konkludere iežas árvalusas, beaiváduvvon cuoŋománu 1.b. 2019, ahte 13 analysaguovllu heivejit buorebut nannánvuđot bieggafápmui go báhcán 30. 41. analysaguovlu ii leat dán 13 searvvis, muhto dán analysaguovllu davit oassi lea máinnašuvvon 57. kapihttal *Områder som nesten ble utpekt* (Guovllut mat gosii nammaduvvo) NVE, 2019). Analysaguovllu máttit oassi lea dál klassifiserejuvvon *litna eksklusivnaguovlun* olgodaddama, boraspiriid, sisabáhkkekehtes luondduguovlluid ja boazodoalu vuhtiiváldima geažil (gč. muđui min kommentáraid bajábeale tabeallas).

Guovllu hirbmat buriid biekkat ovdandollojuvvojit leat buorrin, muhto seammás lea váilevaš fierpmádatkapasitehta namuhuvvon dehálaš vuosteággan hukset eanet bieggafámu Nuorta-Finnmárkui. Dát árvvoštallanij váldde vuhtii dan ahte Statnett 28.03.2019 mearridii hukset ođđa 420 kV linnjá Skáiddis Vuonnabahtii. Ođđa 420 kV jođas mealgadii rievdata 41. analysaguovllu eavttuid danne go dat jávkada boahhtevaš bieggafápmorusttegiid dehálaš buncaraggása 41. analysaguovllus ja muđui Nuorta-Finnmárkkus. Dán oktavuodas lea maiddái dehálaš fuomášahttit ahte stuorra bieggafápmohuksen Nuorta-Finnmárkkus sakka nannešii servodatekonomalaš árvvu ođđa 420 kV linnjás gaskal Skáiddi ja Vuonnabađa.

Dasto čállá NVE dán iežas árvalusas:

NVE evttohusat ođđa bieggafámu heivvoleamos guovlluide leat viiddis analysaid boađus. Dát analysat leat čađahuvvon bajit dásis. Geavahuvvon metodaidda geažil leat olu sajit válljejuvvon guovlluin mat unnán heivejit bieggafápmui. Seammás sáhttet báikkit guovlluid olggobealde leat heivvolaččat. Ovttaska proševttaid ferte danne árvvoštallat konkrehta konsešuvnameannudeamis ovdal go sáhtta mearridit heive go dihto báiki bieggafápmui. Kártta sáhtta almmatge geavahit stivrenreaidun dasa mat guovllut vuoruhuvvojit ovddos guvlui. Danne lea vejolaš ohat konsešuvnna maiddái válljejuvvon guovlluid olggobealde.

Govus 4-3. Raggovidda (Rákkoduoddara) bieggafápmorusttet. Dán guovllus ja Davvi guovllus leat olu ovttalárganvuodát topografijja, flora ja fauna dáfus. Govven: Multiconsult Norge AS.

Lebesby (Davvisiidda) gielda lea iežas gulaskuddancealkámušas Bieggafámu nátionála rámmii cealkán ahte háliidit guovllu, mii lea klassifiserejuvvon fiskadin (41. analysaguovllu davit oassi) klassifiserejuvvot ruonán Statnetta mearrádusa geažil ohat konsešuvnna hukset 420 kV linnjá Skáiddis Vuonnabahtii. Dasto cealká gielda ahte háliidit muddet dan guovllu gos Davvi bieggafápmorusttega plánaguovlu fátmastuvvui, báikkálaš máhtu geažil guovlluid birra. Čujuhuvvo muđui olles gulaskuddancealkámuššii.

OED dieđihii muđui preassadieđáhusas beaiváduvvon 17.10.2019 ahte Bieggafámu nationála rámma lei heaittihuvvon. Plánaevttohusas ii lean danne makkárge praktihkalaš mearkkašupmi ođđa bieggafápmoprošeavttaid áššemeannudeapmái.

4.6.2 Guovllut mat leat suodjaluvvon Luonddusuođjalan-/Luonddualljivođalágas

Nugo govus 4-4-6 čájeha, de ii leat oktage suodjaluvvon guovlu Davvi bieggafápmorusttega lahka. Lagamus suodjalanguovlu lea Áttánvuona luonddureserváhtta, mii lea su. 5,5 km nuorttabeale plánejuvvon káija Gussanjárggas. Bieggafápmorusttega lagamus suodjaluvvon guovllut leat Bissojohleagi luonddureserváhtta ja Ovddaldasvári luonddureserváhtta, mat leat 23–24 km plánaguovllu oarjjadavábealde dahje nuorttamáttabealde. Ohcon bieggafápmorusttet ii guoskkat nappo dáid suodjaluvvon guovlluide suodjalanárvvuid.

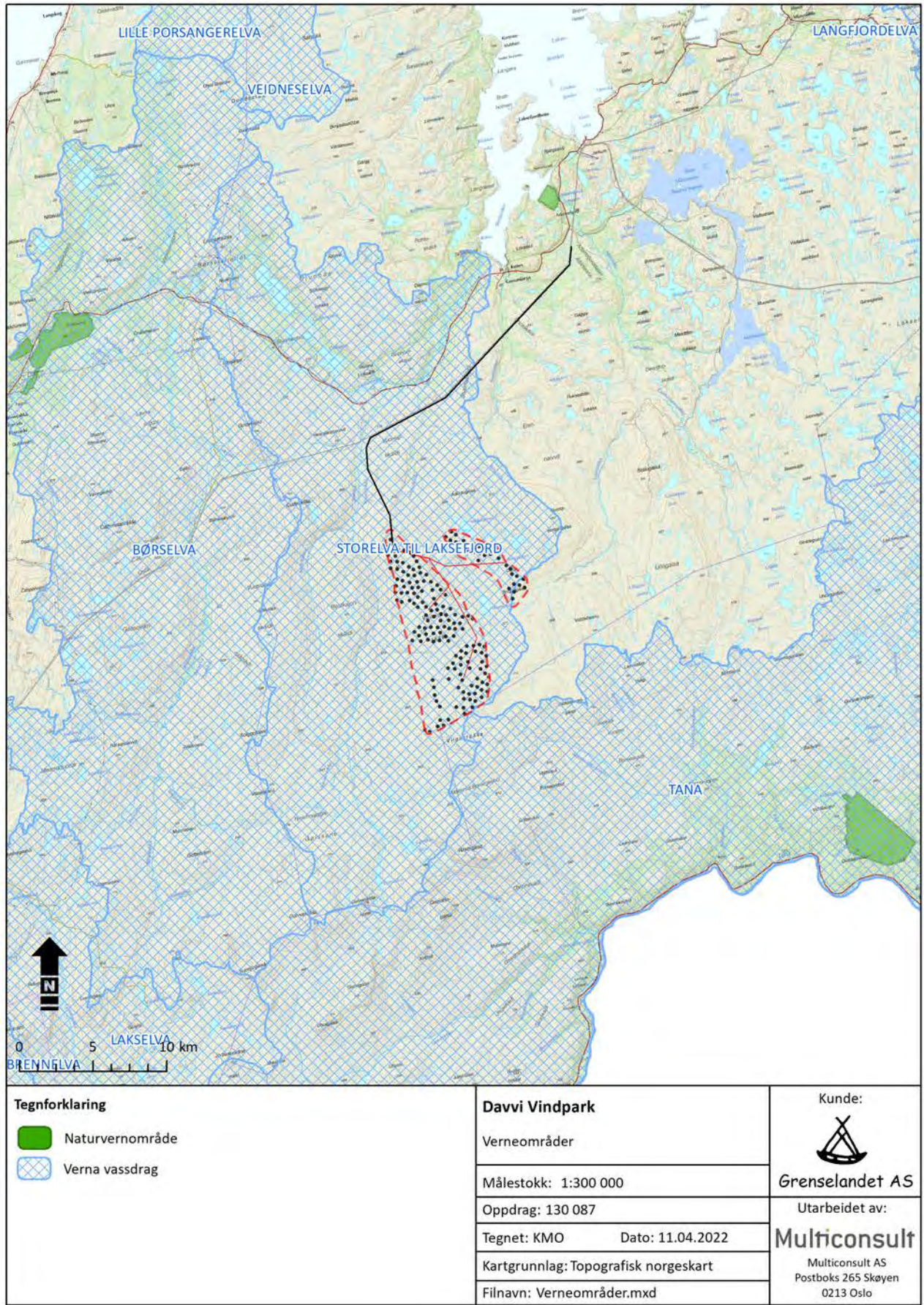
4.6.3 Čázadagaid suodjalanplána

Nugo govus 4-4-6 čájeha, de lea plánaguovlu suodjaluvvon čázadaga njuoskkadatguovllus, namalassii Stuorrajogas Lágesvutnii. Huksenplánat eai guoskkat Deanučázadaga njuoskkadatguovllu. Vuolábealde leat dán vuosttažin namuhuvvon čázadaga suodjalanárvvut oanehaččat čilgejuvvon.

Tabealla 4-3. Suodjaluvvon čázadagat váikkuhusguovllus. Gáldu: NVE.

Čázadat	Čilgehus
<p>Stuorrajogas Lágesvutnii</p> <p>Fylka: Finnmarku</p> <p>Gielddat: Davvesiida (Lebesby), Porsángu</p> <p>Suodjalanjahki: 1973 (Vp I)</p> <p>Čázadatnr.: 228.Z</p> <p>Areála: 693 km²</p> <p>Stuorámuš jávri: Suoljávri, 3,5 km²: 144 mmb.</p> <p>Allodatdássi: 1000–0 mmb.</p>	<p>Stuorrajoga giera lea Gáissáin Deanučázadaga čaza alde máddin. Alimus čohkat leat su.1000 mmb. Stuorrajohka golgá davás Stuorravutnii, mii lea vuotna siskkimuš Lágesvuonas.</p> <p>Bákteeatnamis leat bákteslájat kaledonalaš gáisaráiddus. Davvin bákteeatnamis leat láiraráktu ja sáttogeađggit. Oarjedavve-nuortamáttamanni avádagas leat sáttogeađggit ja kvartsihtta konglomeráhtain. Muđui bákteeatnamis dominerejit sáttogeađggit, kvartsihtta, láiraráktu ja dolomihtta. Olles njuoskkadatguovlu lea glasiála njoaidoleahkegilggaiguin ja govda, duolba leahkebotniin. Gierragis gitta Vuonjaljoga njálbmái golgá johka mihtilmas leagis, mas johka ja kvartára gearddástuvvamat dahket stuorra oasi leahkebotnis. Stuorrajoga stuorámuš mihtilmasvuoha leat stuorra čievradearpmit mat gearddástuvve suddi jiehkii ovddabealde leagis. Stuorrajohka lea nuosahan viidáseappot gearddástuvvamiidda ja gearddástuhtán sedimeanttaid ođđasit, nugo otná johkaduolbadassan. Mánnggaid derpmiid vuolleis sáhtá áigemeroštallat dihto áhpedásiide jieknasuddama áigge. Stuorra jiehkkenjuovččagearddástuvvamat jođánit suddi jiehkis gávdnojit maiddái njuoskkadatguovllu máttit osiin. Dáppe leat ruitorokkit, olu ráhppát, ruvžžat ja iešguđetlágan čáhcegolganhámit. Stuorra sáhčirat Aškkasgáissá birra čájehit bures movt dát alit oassi oidnui jieknagierragis dego nunatak. Báikkuid kákkás bákteeatnamis oarjin lea miellagiddevaš flora. Oalgejohka Luoppaljohka davvin lea suorrás johka olu guollás luobbaliiguin. Deike goargnu maiddái luossa. Vuonjaljohka ja Stuorrajohka bajábeale Luoppaljohka gierragis leat coahkkásat, galbmasat ja nealgejogat.</p>

Huksen guoskkaha hui unnán čázadaga earret dan plánejuvvon johkarasttideami beassangeainnu vuolit oasi guora ja muhtun smávit jogašrasttidemiid badjin plánaguovllus. Veahá sedimeantabuktimiid ferte rehkenastit huksenmuttus, ja nuoskkidanvárra doaibmamuttus lea árvoštallon leat unni (geahča kapihtal 13). Viidáseappot guoskkaha bieggafápmorusttet olu suodjaluvvon čázadagaid njuoskkadatguovlluide njulgestaga visuálalaččat, daid searvvis Deatnu ja Bissojohka (geahča kapihtal 10).

Govus 4-4. Bajilgova suodjalanguovlluin ja suodjaluvvon čázádagain. Gáldu: Birasdirektoráhtta ja NVE.

5 Areálageavaheapmi ja eanaeaiggáduššanbealit

5.1 Areálageavaheapmi

Vuolábeale tabealla čájeha vurdojuvvon areáladárbbu hukset bieggafápmorusttega. Eanaš areála lea šattohis hoallorášša plánaguovllus ja guorba geađgeana ja mieđabealešaddogeardi beassangeainnu vuolit osiin. Jávrrit, jogat ja jeakkit/njeaššit, mat vuosttažettiin leat legiin ja gurain, hui unnán váikkuhuvvojit.

Tabealla 5-1. Areáladárbbu dekárin (1000 m²).

Nr	Doaibmabijut	Areála (daa)
1	Fundameanttat ja čuožžunsajit (~3 dekára juohke turbiinnas)	695
2	Siskkáldasgeainnut (5 m govdodat ja lassin luoddaravda ja doaresbealli)	1 375
3	Beassangeaidnu (6 m govdodat ja lassin luoddaravda ja doaresbealli)	155
4	420 kV fápmolinnját (40 m vuoigatvuođagudji)	712
5	132 kV fápmolinnját (30 m vuoigatvuođagudji)	884
6	Transformáhtorstašuvnnat ja bálvalusvisti	50
7	Gaskaboddosaš vurkema guovllut (plánaguovllu siste)	30
8	Káija, gaskarádjoguovlu ja beassangeaidnu (Gussanjárga)	20
Submi		3 921

Jus geassá eret daid osiid vuoigatvuođagujis mat leat ohccojuvvon fápmolinnjaid guora, mat fysalaččat eai guoskkahuvvo (namalassii buot earret mástasajit), ja sisabahkkemiid plánaguovllu olggobealde (Gussanjárggas), de šaddá oppalaš areáladuogusteapmi plánaguovllus su. 2,3 km². Plánaguovlu lea oktiibuot 63 km², juoga mii čájeha ahte bissovaš sisabahkkemat/doaibmabijut čuhcet su. 2 % plánaguovllu areálii. Huksen ii váikkut dalle fysalaččat báhcán 96,3 %:i plánaguovllus.

5.2 Opmodatbealit

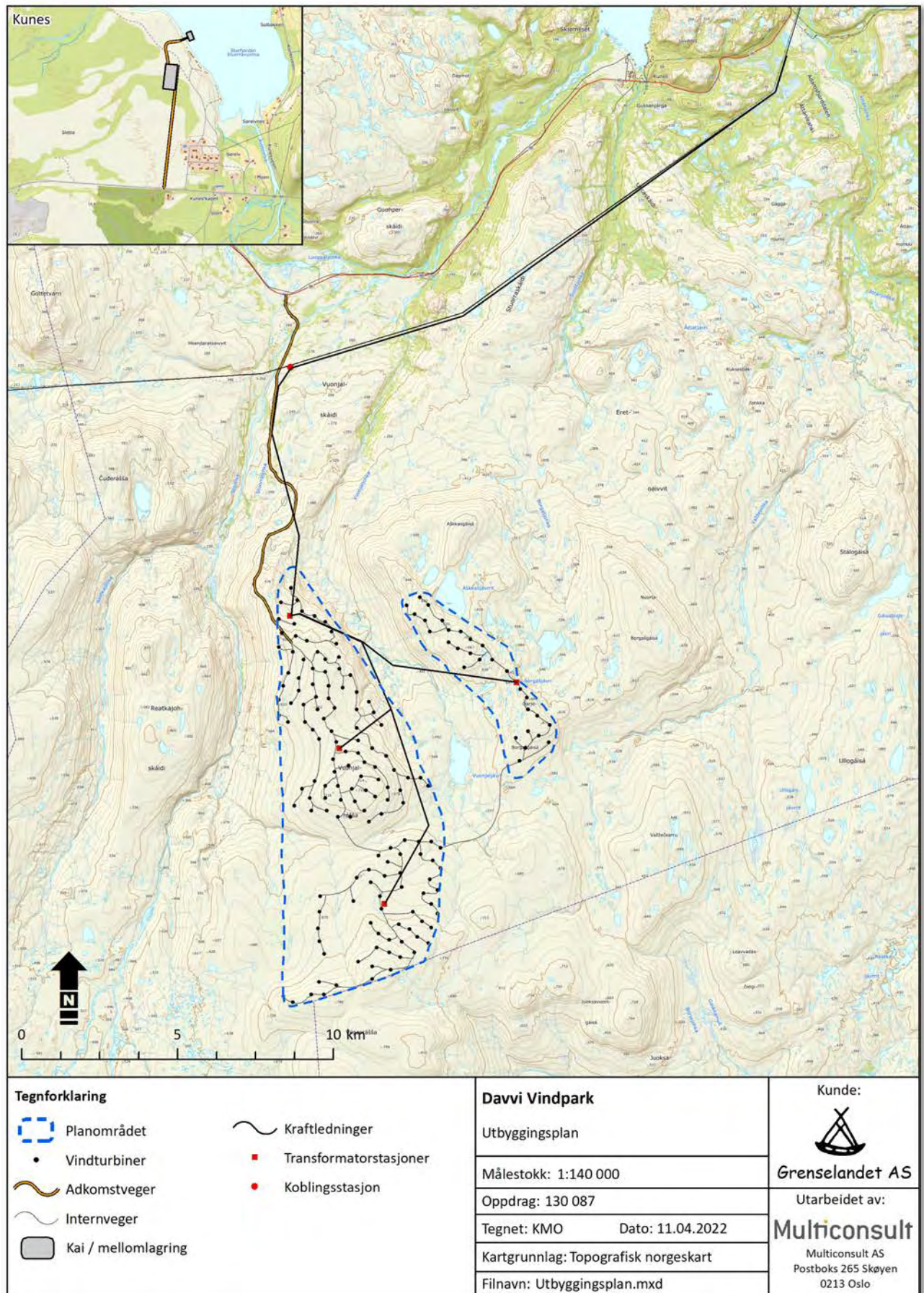
Bieggafápmorusttega plánaguovlu oktan gullelaš beassangeainnuin ja káijain/hápmanrusttegiin Gussanjárggas leat eanaš guovlluin maid Finnmarkkuopmodat (FeFo) oamasta. Dát fátmasta čuovvovaš opmodagaid 10/1 (beassanluodda, fápmojođas, ja bálvalusvisti beassanluotta guoras), 12/1 (bieggafápmorusttet), 13/1 (bieggafápmorusttet), 14/1 (fápmojođas, káija/hápmanrusttet ja bálvalusvisti vejolaš sajusteapmi Gussanjárggas) ja 15/1 (fápmojođas), gč. govvosa 5-1. Viidáseappot guoskkaha beassanluodda áiteviessosaji (141/152) Gussanjárggas plánejuvvon káijii. Dan eaiggát lea Odd-Egil Solheim

6 Huksenplánat

6.1 Bieggafápmorusttega hápmi/váldodieđut

Bieggafápmorusttega hápmi ja bieggaturbiinnaid gaskaboddosaš sajusteamit oidnojit Govus 6-1.

Bieggafápmorusttega plánejuvvon beaktu lea gitta 800 MW. Huksenčovdosis sáhtta válljet málle, sturrodaga ja bieggaturbiinnaid logu, nu ahte bieggaturbiinnaid lohku, maid galgá installeret, leat sorjavaš juohke bieggaturbiinna nominála beavttus. Juohke bieggaturbiinna nominála beaktu lea jáhkkimis gaskal 5 ja 12 MW sorjavaš das mat bieggaturbiinnat leat olámuttus huksenáigodagas. Dát mielddisbukta ahte ásahuvvojit 66 – 160 bieggaturbiinna siskkovealde čilgejuvvon plánaguovllu. Bajemus allodat rohtoeláđi geahčái lea 200 m.

Govus 6-1. Davvi bieggafápmorustteta gaskaboddosaš huksenplána.

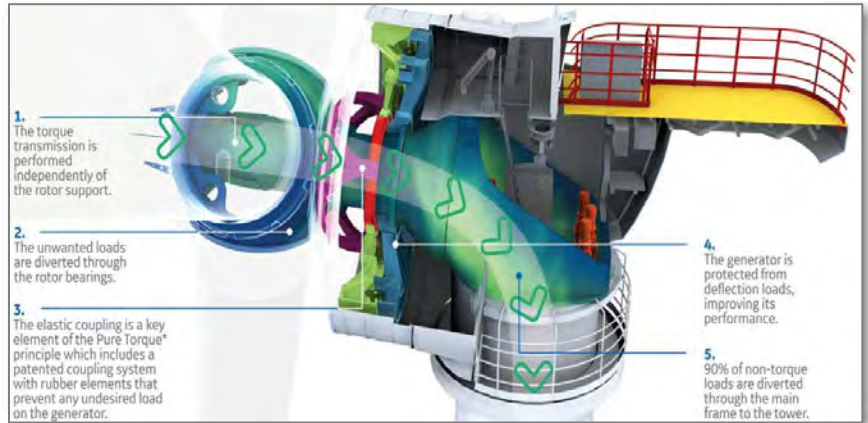
6.2 Bieggaturbiinnat

6.2.1 Válđokomponenttat ja funkšuvdna

Bieggaturbiinnat buvttadit elrávnnji go ávkkástallá biekká lihkanenergiija. Bieggaturbiinna válđokomponenttat leat toardna, rohtor, válđoáksil, giira, generáhtor, transformáhtor ja dárbbášlaš veahkkeaggregáhta ja stivrenguogádat. Eanaš komponenttat leat mášenvisttis stálletoartna geažis.

Rohtor, mas leat golbma soajá mat leat monterjuvvon juvlaguovddáži, nuppástuhtá bieggáenergiija gierdoenergiijan mii válđoáksila ja giirra bokte jođihuvvo generáhtorii. Dát earáhuhtá gierdoenergiija elrávnnjin.

Mášenvisti jorrá bieggaháltti mielde, nu ahte rohtorsoaját álo leat doarrás bieggaháltti vuostá.

Sivas go bieggaleaktu, ja nu maiddá biekká energijasisdoallu, lassána mađi badjelis eatnamis lea (biekká fámu lassáneapmi), de lea dehálaš ahte toartnas lea optimála allodat biekká fámu lassáneami ektui. Bieggaturbiidna, mii lea plánejuvvon geavahuvvot Davvi bieggafápmorusttegis, lea jáhkkimis 110-130 m alu guovddášjuvlla rádjai. Jus lasiha rohtorbláđiid rádiusa šaddá konstrukšuvdna gitta 200 mehtera eatnama bajábealde.

Generáhtor otná bieggaturbiinnain buvttada molssarávnnji mas lea 690 V gealda. Transformáhtora bokte, mii lea bieggaturbiinna mášenvisttis, transformerejuvvo generáhtorgealdda gitta 33 kV:i ovdal go elrávnnji jođihuvvo bieggafápmorusttega siskkáldas jođasfierpmáđahkii.

6.2.2 Bieggáenergiija ávkkástallan

Otná turbiinnat doibmet dábálaččat intervállas 3–25 m/s. Elrávndnebuvtadeapmi lea stuorámuš go bieggá 12 m/s. Go bieggá gaskal 12 ja 25 m/s, de lea elrávndnebuvtadeapmi dássit, namalassii seamma go mearkabeaktu dahje nominála beaktu. Go bieggá badjel 25 m/s, juoga mii hárvve dáhpáhuvvá dán guovllus, de bisánit bieggaturbiinnat. Sivvan dasa lea vealtat garra mekánalaš čuoheamiid turbiinnaide.

Go bieggá bieggá rohtorii, de das geahppána energiiija, ja bieggaturbiinna duohken golke. Eará bieggaturbiinnaide, mat leat dán bieggabeitosis, váikkuhit ovddit ráiddu bieggaturbiinnat. Dát váikkuhus sihke geahpeda energijasisdoalu ja jorribieggá lassána, mii mearkkaša ahte buvtadeapmi unnu, ja danne lea dehálaš ahte turbiinnain leat stuorra gaskkat (ovdamearkavevttohusas lea turbiinnaid gaska su. 300-500 m).

6.3 Fundameanttat

Fundameantašládja lea muhtun muddui sorjavaš válljejuvvon turbiidnasajiid eanandiliin.

Dábálaš teknologiiija mii geavahuvvo olu Norggas, lea buddejuvvon njuolga vuodđobáktái (gč. govvosa 6-2). Báktefundameanttas bovrejuvvojit mánggat buddenstállebáttit 10-20 mehtera vulos vuodđobávtti sisa. Dát cakkastuvvojit ja darvvihuvvojit fundameantta betongageahčái. Fundameantta geahčái leikejuvvojit boalltut maidda toardna darvvihuvvo gitta.

Nubbi dábálaš bieggafápmoteknologiiija nannámis lea nu gohčoduvvon gravitašuvdnafundameanta (ii leat jáhkkimis nu áigejuvvo dil dás). Dalle goaivu eret eanamássaidda ja dasto leike betongafundameantta. Go

geavahuvvo gravitašuvdnafundameanta, de meroštallojuvvo ahte manná su. 300–600 m³ betonga juohke fundamentii.

Goappašat fundameanttat leat huksejuvvon nu, ahte go turbiidna njeidojuvvo, de fundameantta álkit sáhttá jávistit dahje belohakkii jávkadit vai guovlu šaddá fas unnit eanet nu go lei.

Govus 6-2. Turbiidnafundameantta leiken Raggovidda (Rákkoduoddara) bieggafápmorusttegis (bajábealde) ja fundameanta/toardna manjá go lea devdon mássa fas (vulobealde). Jáhkkmis válljejuvvo seammalágan fundamenteren Davváii. Govven: Multiconsult Norge AS.

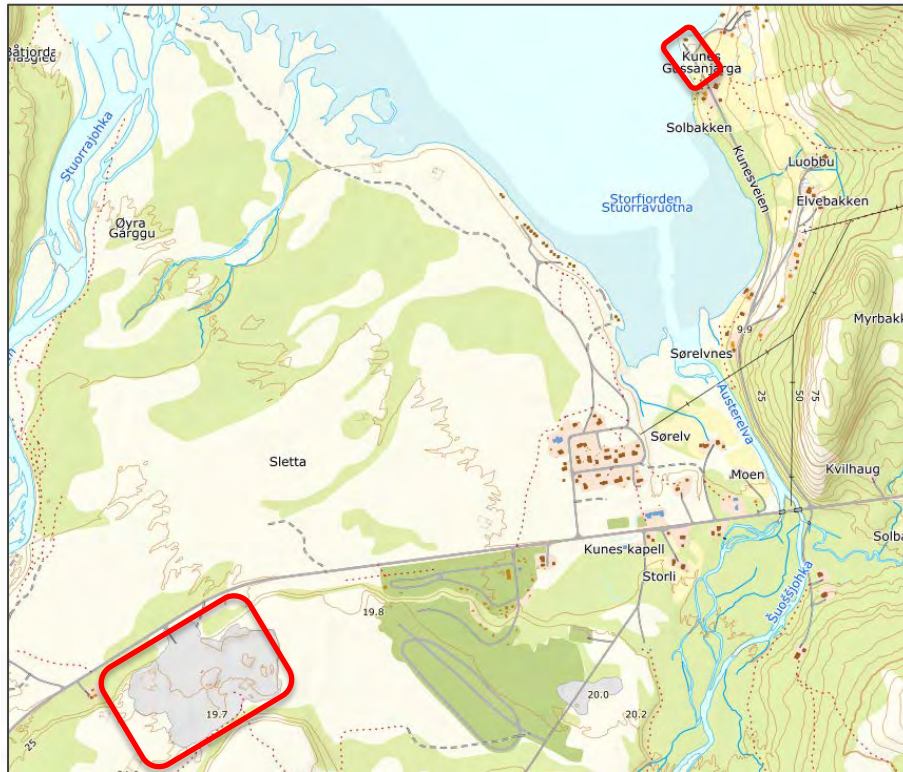
6.4 Káija, beassan- ja siskkáldasgeainnut ja fievrrideapmi

Turbiidnakomponenttat buktojuvvojit gáddái ođđa čiekŋaliskáijii Gussanjárgii Lebesby (Davvesiidda) gielddas (gč. govvosa 6-3). Sáhtta leat áigeovuodil geavahit Hávna Porsáŋgu gielddas gáddái buktit huksehusmašiinnaid ja eará unnit rusttegiid, muhto váttis beassama ja guhkes gaska geažil plánaguvlui, de ii leat áigeovuodil gáddái buktit toartnaid ja rohtorsoajáid dáppe.

Gussanjárgii ráhkaduvvo maiddá su. 10 dekára sturrosaš guovlu turbiidnakomponenttaid gaskarádju. Go beassan- ja siskkáldasgeainnut leat ráhkaduvvon, de fievrriduvvojit turbiidnakomponenttat erenoamášmohtorfievrruiguin (gč. govvosiid 6-5 ja 6-6) FI 98-ráigge gitta luoddaerrui mii maná plánaguvlui, ja dasto ođđa beassangeaidnoráigge huksenguvlui Vuonjalráššii.

Govus 6-3. Káija/hápmanrusttega vejolaš sajusteapmi Gussanjárggas (gurut) ja Hávnnas (olgeš).

*Govus 6-4. Jus addojuvvo
konsešuvdna 420 kV Skáidi
– Davvesiida (Lebesby)
linnjái maid Statnett ozai,
gos lea ohcojuvvon ásaht
ođđa káija («lossehakk»)
Gussanjárgii oarjjabealde
vuona, áigu Grenselandet
AS geahččat vejolašvuođa
ođđasit atnit dán rusttega
Davvi
bieggafápmorusttega
huksema oktavuodas dan
sadjái go ásaht ođđa
rusttega oarjjabeallái
vuona. Dalle sáhtttá šaddat
áigeguovdil váldit atnui
čilgejuvvon
mássaválddahaga guovlu
turbiidnaosiid
gaskaboddosaš vurkemii.*

Govus 6-5. Beassangeaidnu Rákkoduoddara (Raggovidda) bieggafápmorusttegi. Rákkoduoddara (Raggovidda) ja Davis luondu lea hui ovttalágan, nu ahte govva addá buori gova das movt Davi beassan-/siskkáldasgeainnut šaddet. Govven: Multiconsult Norge AS.

Beassangeaidnu FI 98:s bieggafápmorusttegi álgá dakka oarjjabeale Sturrajoga šalddi ja manná dasto njuolga máttás bajás Vuonjalskáidái gitta bieggapárkka plánaguvlui Vuonjalráššas. Beassangeaidnu plánaguvlui šaddá su. 12,8 km guhki. Plánaguovllus galget vel huksejuvot su. 100-110 km ođđa siskkáldasgeainnut. Čievragovččas lea dábálaš dánlágan geainnuin (gč. govvosa 6-4). Dán muttus eai leat dahkkon mássameroštallamat, muhto dán eanadagas lea sulaid mássabalánsa mihttomearrin. Dát minimere dárbbu ásaht mássaválddahaga dahje deponiijaid plánaguovllus.

Leat mánggat bealit maid ferte váldit vuhtii bieggafápmorusttega beassan- ja siskkáldasgeainnuid hábmemis. Turbiidnakomponenttaid guhkkodat ja deaddu mearridit movt geaidnu galgá huksejuvot, ja geaidnogeometriija galgá hábmejuvot. Bieggaturbiinnaid iešguđet lágideddjiin leat iežaset eavttut movt dat galget leat. Vásáhusaid vuodul leat dát eavttut seammaláganat go vuolábeale árvvut.

Tabella 6-1. Beassan- ja siskkáldasgeainnuid hábmeneavttut.

Elemeanttat	Eavttut
Geaidnogvododat, beassangeaidnu*	6 m
Geaidnogvododat, siskkáldasgeainnut*	5 m
Min. vealurádius	R40
Min. ceakkorádius	R350 (R400)
Állaneapmi	3 %
Eanemus goargnun, njulges gaska	14 %
Eanemus goargnun, mohkki (R50) MOHKKÁLAT	10 %
Čievragovččas	10–25 cm
Guoddigeardi	25–30 cm
Nannengeardi (bávttis/deavdagis)	60 cm

* Vej. deavdagat ja čuohpadeamit bohtet lassin.

Beassan- ja siskkáldasgeainnut eai hoigojuvvo dálvet, juoga mii mearkaša ahte johtin mástasdoallanbarguid oktavuodain ferte dáhpáhuvvat bealtafievrruiguin.

Govus 6-6. Toartnaid fievrrideapmi erenoamášfievrruiguin. Govven: Nordex.

Govus 6-7. Rohtorsoajáid fievrrideamis leat stuorra gáibádusat sihke fievrruide ja infrastruktuurii (geainnuid vealu- ja ceakkorádusii). Govven: Nordex.

Materiálaid, mašiinnaid ja bargiid fievrrideapmi transformáhtorstašuvnnaide dáhpáhuvvá geaidnoráigge mii huksejuvvo bieggafápmorusttega várás. Transformáhtorfievrrideapmi sáhttet mearridit movt geainnut stuorámus geaidnogoargnumat dimešonšerejuvvojit.

132 kV linnjáide main leat portálamástat, leat dán eanadagas dát fievrridaneavttut:

- Stoalpofievrrideapmi, betonja/fundameanttat fievrriduvvojit meahccefievrruin.
- Mástat ceggejuvvojit goaivunmašiinnaiguin, ja goaivunmašiinnaiguin vudjet geaidnogežis geinnodatráiggiid ja čuvvot geinnodagaid eanaš mástasajiid gaska.
- Sáhtta leat áigequovdil geavahit helikoptera fievrrideapmái ja mástaceggemii muhtun mástasajiin.
- Bargit fievrriduvvojit meahccefievrruin.

Eai áсахuvvo ođđa, bissovaš geainnut 132 kV linnjaid huksemis.

Eaktuduvvo ahte Statnett ohcá konsešuvnna ja hukse 420 kV linnjaid, muhto fievrridaneavttuid sáhtta navdit dánin:

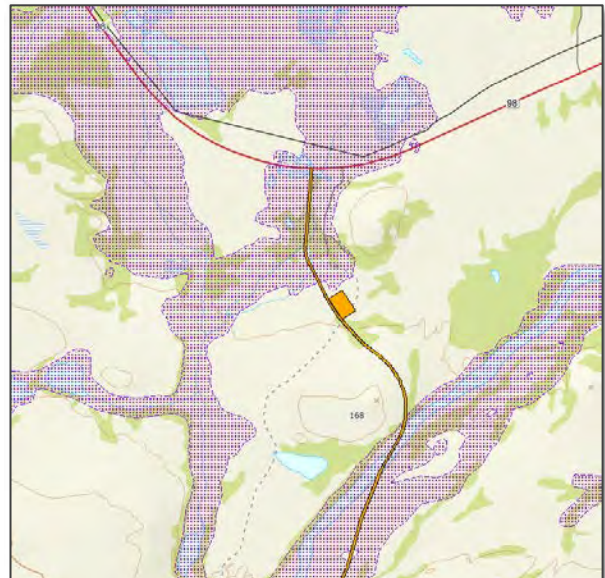
- Áigequovdilis eanadagas sáhttet fundameanttat / fundameantabargguid materiálat fievrriduvvot meahccefievrriiguin ja vejolaččat jikŋon eatnamis /muohtan. Sivvan dása lea geahpedit helikopterfievrrideami viidodaga.
- Huksehusmašiinnat fundameantabargguid ja njulgema várás vudjet dahje fievrriduvvojit guvlui.
- Siskkáldasat buddejuvvon másttat dábálaččat monterejuvojit osiid mielde ráhkkansajiin ja de fievrriduvvojit helikoteriin mástasajiide ja cegejuvojit.
- Mástaceggema lassin sáhtta leat helikopterfievrrideapmi áigequovdil muhtun mástasajiide.
- Bargit fievrriduvvojit meahccefievrriiguin (skohteriin/ATV:in).

Dasto ferte fuomášuhttit ahte entreprenevrrat leat geatnegahtton ráhkadit iežaset fievrridanplánaid toartnaid, rohtorsoajáid, transformáhtorstašuvnnaid ja linnjámateriálaid várás, gč. 2.4.6. kapihttala.

6.5 Bálvalusvisti

Bálvalusvisti mii lea plánejuvvon veaháš lulábeallái luoddaearu eret FI 98:s (geahča govvosa bajemusas olgeš bealde), dahje Gussanjárgii (vuolemusas olgeš bealde), lea guovddaš doaibma bieggafápmorusttega doaimma ja mátasdoallama oktavuodas. Dábálaččat gávdná doppe sihke operatevrra (eaiggáda ovddasteaddji) ja joavkku mas leat turbiinnaid doaimmaheaddjit ja mátasdoallit, ja dasa lassin fápmofitnodagat ja vuollelágideddjiid mat leat doppe sihke muhtun áigodagaid ja vahkkosaččat.

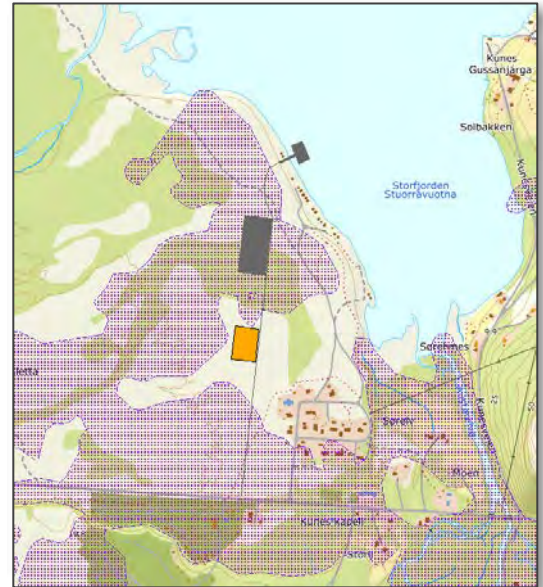
Geassejahkebealis leat dasa lassin dávjá láigohuvvon veahkit mat čađahit iešguđetlágan mátasdoallankampánjaid, mii mearkkaš ahte jođánit sáhttet leat 20-30 olbmot rusttegis.

Bálvalusvisttis sáhttet ee, leat.:

- Kantuvrrat
- Čoahkkinlatnja
- Boradanlanja / konferánsalatnja
- Molssodanlanjat/ hissegeat
- Vuorká / garáša
- Gelbbolašvuodaguovddáš
- Biilaorustahttinsajit

Govus 6-8. Plánejuvvon Bálvalusvistti sulaid sajusteapmi. Sadjj válljejuvvo čavga ráđđálaga Lebesby (Davvesiidda) gielddain ja báikkálaš álbmogiin, dan geažil vai oážžu nu stuorra synergijaváikkuhusa go vejolaš. Geahča maiddái 14. mildosa

6.6 Fierpmádatlaktin

6.6.1 Vuogádatčoavddus ja eaktuduvvon doaimbijut bajábeale fierpmádagas

Dálá fierpmádaga unnán kapasitehta geažil Nuorta-Finnmárkkus, de atná doaimmaálggaheaddji ođđa guovddášfierpmádatoktavuođaid ásaheami eaktun vai lea fierpmádatkapasitehta laktit Davvi bieggafápmorusttega dasa. Dán ohcamušas eaktuda danne Grenselandet AS ahte ohcon 420 kV linnjá gaskal Skáiddi ja Vuonnabađa huksejuvvo Statnetta plánaid mielde.

Grenselandet AS ohcá laktit fierpmádatlaktima plánejuvvon ođđa Skáidi-Áttánjoga ođđa 420 kV linnjá. Davvi ásaheami fápmostašuvdnan 420 kV guovddášfierpmádahkii, sekšuvdnan gaskal Leavnnja ja Áttánjoga.

2017 miessemánu dieđáhusas evttohuvojit molssaevttolaš čovdosat linnjáoktavuođain plánaguovllu máttit oasis Ohcejohkii Suomas. Čađahuvvon analysaid ja Statnett plánaid vuodul ođđa 420 kV linnjá Skáidi-(Davvesiida)-sáttovárri ja Statnett viidasit barggu dihte lasihit kapasitehta Supmii, de ii leat ohcojuvvon sierra fierpmádatoktavuohta Davvi bieggafápmorusttegis Supmii.

6.6.2 Čađahuvvon vuogádatanalysat ja guovddášfierpmádaga kapasitehta

Laktin lea analyserejuvvon (gč. 11. mildosa). Analysaid čađaheami eaktun lea ahte 420 kV Skáidi- Lebesby (Davvesiida)-Sáttovárri huksejuvvo. Molssaeavttu, gos dát linnját eai leat huksejuvvon, lea Statnett doarvái guorahallan ovddeš raporttain Finnmarkku fápmovuogádaga birra, ja go leat ohcan sierralobi laktingeatnegasvuodas (2018), ja konklusuvnnat leat ahte ii leat doarvái kapasitehta.

Dasto fátmasta analysa buot bieggafámu mii huksejuvvo dál, ja mas lea gustovaš konsešuvdna Romssas ja Finnmarkkus, maiddái ollásit ávkástallat bieggafápmokonsešuvnnaid Rákkoduoddaris ja Hámmanoaivvis. Analysa lea maiddái vuhtiiváldán vurdojuvvon golahanlassáneami fápmovuogádatčielggademiid (KSU) mielde guovlluin Finnmarkkus (22 ja Davvi-Romssas ja Gaska-Romssas (20)), ja 400 MW ođđa vuodđonoađi Muolkkuin.

Analysat čájehit dáid váldoáššiid:

- Go fierpmádat leat ortnegis ja noađuheapmi lea garas, de lea kapasitehta buot konsešuvdnaddon bieggafámuide, maiddái Davvi bieggafápmorusttegi.

<https://www.nve.no/konsesjonssaker/konsesjonssak?id=22.12.2021&type=A-8679,A-1>

- Go fierpmádat leat ortnegis, noađuheapmi lea muttát ja lea ollásit buvttadeapmi buot konsešuvdnaddon bieggafámuin ja dálá fápmobuvttademiin muđui, de šaddá badjelmeare noađuheapmi linnjái gaskal Ufuohta ja Borjosa (sekšuvnnas ruođa bealde). Dán badjelmeare noađuheami sáhhtá garvit go ráddje bieggafápmobuvttadeami go dákkár dilálašvuolta čuožžila, omd. geahpedit Davvi bieggafápmorusttegis.
- Jus lea boasttuvuohta fápmolinnjás gaskal Áttánjoga ja Vuonnabađa, de šaddá maiddái badjelmeare noađuheapmi linnjái gaskal Ufuohta ja Borjosa. Jus leaš boasttuvuohta vuollegiselrávdnjejođus dálá elrávdnjedilálašvuodas Finnmárkkus, de ferte buvttadeami jođánit geahpedit, omd. geahpedit Davvi bieggafápmorusttegis.
- Jus lea boasttuvuohta linnjás gaskal Skáiddi ja Skillemoena de čuožžila badjemeari noađđi báikkálaš 132 kV nehttii guovllus. Jus lea boasttuvuohta de ferte geahpedit, buvttadeami Finnmárkkus Skillemoena oarjjabealde, ovda mearkka dihte Davvi bieggafápmorusttegis, garvin dihte badjemeari noađuheami.

Analysat čájehit ahte transmišuvdnafierpmádaga ráddjejuvvon kapasitehta hástalusaid eaktuduvvon doaibmabijuid manjá:

- ekstrema vuollegisnoađđediliin alla bieggafápmobuvttademiin
- boasttuvuođaid eaktuduvvon ođđa 420 kV linnjárusttegis gaskal Davvi/Áttánjoga ja Vuonnabađa

sáhhtá dustet go ráddje/vuogádatsuođjala buvttadeami regiovnnas. Dilálašvuodaid viidodaga, mas buvttadeami meroštallan lea dárbbášlaš, árvoštallá Grenslandet AS leat unnin, ja dat geahppána vurdojuvvon elrávdnjeviežžamiin Finnmárkkus. Industrijanoađi dihto beaktolassáneapmi go lea jotkkolaš doaibma Finnmárkkus, masá gorálaččat geahpeda buvttadanráddjema dárbbu ekstrema vuollegisnoađđái ja jođánis geahpedeapmái vuogádatsuođjaleami bokte go leat kritihkalaš boasttuvuođat transmišuvdnafierpmádagas.

6.6.3 Laktin 420 kV:i Skáidi - Lebesby (Davvesiida)

Čuovvovaš molssaeavttut laktit Davvi bieggafápmorusttegi guovddašfierpmádahkii lea ohccojuvvon (geahča maiddái govvosa 6-9):

Molssaeaktu 1. Ođđa 420 kV fápmolinnjá Davvi bieggafápmorusttegis Statnetta ođđa 420/132 kV transformáhtorstašuvdnii Áttánvuonleagis.

Davvi bieggafápmorusttega ovdagihtiiedáhhusas dieđihuvvui fierpmádatlaktin Statnetta plánejuvvon 420 kV rusttegi Áttánjogas dahje Áttánvuonleagis (molssaeaktu B ođđa Lebesby Davvesiida) transformáhtorstašuvdnii). Statnetta 420 kV Skáidi - Vuonnabahta ovdagihtiiedáhhusa vuodul lea vuodđun ahte Statnetta 420 kV linnjá huksejuvvo eanet ja unnit bálddalaga dálá 132 kV linjárusttegiin.

Statnett, mii sáddii 420 kV Skáidi – Lebesby (Davvesiida) konsešuvdnaohcamuša juovlamánus 2020, ohcá dušše molssaeavttu mas lea ođđa 420/132 kV transformáhtorstašuvdna Áttánvuonleagis. Fierpmádatčoavddus mearkkaša su. 27 km ođđa 420 kV fápmolinnjá Davvi bieggafápmorusttegis Davvesiida transformáhtorstašuvdnii. Das lea su. 8 km sierra spáitu, ja 19 km lea bálddalasmanan Statnetta 420 kV linnjain.

Molssaeaktu 2. Ođđa 420 kV fápmolinnjá Davvi bieggafápmorusttegis 420 kV laktinsadjái plánejuvvon Skáidi-Davvesiida 420 kV linnjá mielde.

Davvi bieggafápmorusttet ohcá ođđa 420 kV linnjá (váldotransformáhtorstašuvnnas) davás ohcon 420 kV linnjái Skáidi – Davvesiida (Lebesby). 420 kV linnjái maid Davvi lea ohcan laktojuvvo ođđa 420 kV laktinstašuvdna mii čatná Davvi bieggafápmorusttega linnjá Statnetta 420 kV linnjái.

Laktinstašuvdnii ferte ásahtit ođđa 420 kV botkkonrusttega mas leat golbma botkkonfealtta. Dain leat guokte botkkonfealtta mat doaimmahit Statnetta 420 kV linnjá Skáiddi ja Áttánvuonleagi guvlui, ja dat maŋemus botkkonfealta doaimmaha linnjá Davvi bieggafápmorusttega guvlui.

Ny 420 kV linnjá Davvi bieggafápmorusttegis 420 kV laktinsadjái šaddá su. 8 km.

Dát molssaeaktu lea doaibmaálggaheaddji bealis huksenčoavddus dat maid oidá. Sivvan dasa ahte 2. molssaeavttu vuoruhuvvo badjeliidda go 1. molssaeavttu lea čuovvovaš:

- 2. molssaeaktu lea su. 130 miljovna NOK hálbbit go 1. molssaeaktu. Sivvan dasa ahte 2. molssaeaktu lea hálbbit lea ahte ođđa 420 kV laktinstašuvdna lea veahá hálbbit go okta 420 kV linnjá gitta Davvesiida transformáhtorstašuvdnii. 2. molssaeaktu mielddisbuktá maiddá veahá unnit sirdinmassu.
- Unnit sisabáhkemat lundui. Lea konkluderejuvvon ahte ođđa 420 kV laktinstašuvnnas Davvi bieggafápmorusttega davábealde leat unnit váikkohusat luonddualljivuhtii, eanadahkii, olgodaddamii jnv. go 420 kV linnjás gitta Lebesby (Davvesiida) transformáhtorstašuvdnii, mii dalle manná bálddalaga Statnetta plánejuvvon 420 kV linnjain.

6.6.4 Árvvoštallon muhto eai ohcon molssaeavttut fierpmádatlaktimii

Molssaeaktu 3. Davvi bieggafápmorusttega váldostašuvdnan šaddá stašuvdna ođđa 420 kV guovddášfierpmádatčanastagas

Davvi bieggafámu váldostašuvdna šaddá stašuvdnan 420 kV lavttas gaskal Skáiddi ja Lebesby (Davvesiida). 420 kV Skáidi – Lebesby (Davvesiida) biddjojuvvo Davvi bieggafápmorusttega stašuvdnii sierra mástaráidduiguin. Dán molssaeavttus leat dat guokte buohtalas 420 kV linnjá sisa Davvi Bieggafápmorusttega transformáhtorstašuvdnii ja olggos doppe fárus Statnetta 420 kV čanastagas gaskal Skáiddi ja Davvesiida. Dan seamma dahket guokte 420 kV linnjávuolgaga ja 420 kV čohkkenrevrre váldotransformáhtorstašuvnnas.

Ođđa 420 kV Skáidi – Lebesby(Davvesiida) šaddá dainna čovdosiin su. 14 km guhkit go huksenčoavddus maid Statnett lea ohcan-

Statnett lea dovddahan sihke njálmmálaččat ja čálalaččat ahte ii eai háliit dán čovdosa Davvi bieggafápmorusttega laktimii. Doaibmaálggaheaddji háliida čavga ja konstruktiivva ovttasbarggu Statnettin go guoská Davvi bieggafápmorusttega fierpmádatlaktimii iige oainne danne dárbbu dakkár molssaektui.

6.6.5 Dárbblaš rusttegat fierpmádatlaktimii

Konsešuvdnaohcamuš fátmasta dáid rusttegiid laktit bieggafápmorusttega fierpmadahkii (gč. govvošis 6-9 ja 2. mildosis eanet bienaid ja dieđuid linnjaid birra maida lea ohcon konsešuvdna):

- Transformáhtorstašuvdna (váldostašuvdna) plánaguovllu davit oasis:
 - 420/132 kV fápmotransformerren, gitta à 1000 MVA buktu juhkkujuvvon gitta 4 ovttadahkii.
 - 420 kV laktinrusttet duppal SSK:in ja guovttebotkkonvuogádagain, gitta 6 suorggi (eaktuduvvo ahte Statnett ohcá guokte suorggi ja SSK).
 - 132 kV laktinrusttet duppal SSK:in, 8 suorggi.
 - Stašuvdnaareála su. 30 dekára.

- 132/33 kV transformerema vuollestašuvnnat:

Bieggafápmorusttega sturrodaga geažil ferte áсахит окtavuođaid allagealddadásis siskkáldasat bieggafápmorusttegis. Davvi bieggafápmorusttega konfigurášuvdna masa lea ohcon konsešuvdna vuodđuduvvo golmma vuollestašuvdnii ja golmma 132 kV linnjái mat mannet dáin vuollestašuvnnain gitta bieggafápmorusttega davit oasi váldostašuvdnii.

Nuorta Vuollestašuvdna

- 132/33 kV fápmotransformerem, gitta 140 MVA.
- 132 kV laktinrusttet, okta suorgi, siste.
- Dárbbášlaš dárkkistanvisttit, 33 kV rusttet ja doarjjafunkšuvnnat.
- Stašuvdnaareála su. 2 dekára.

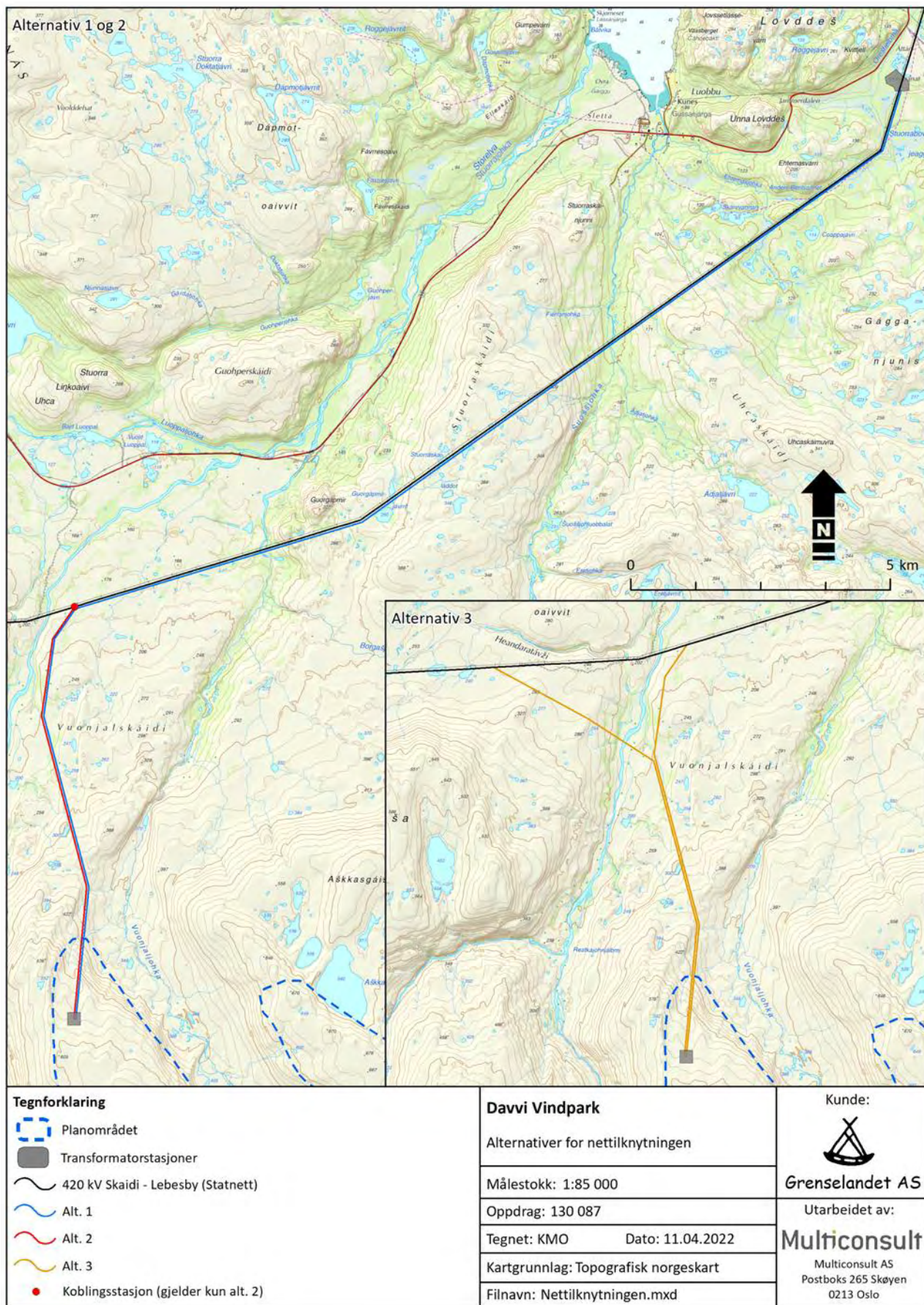
Vuollestašuvnnat Lulli 1 ja Lulli 2

- 132/33 kV fápmotransformerem, gitta 280 MVA eanemusat 2 ovttadagas
- 132 kV laktinrusttet ovttain SSK:in, 3 suorggi, siste.
- Dárbbášlaš dárkkistanvisttit, 33 kV rusttet ja doarjjafunkšuvnnat.
- Stašuvdnaareála su. 4 dekára.

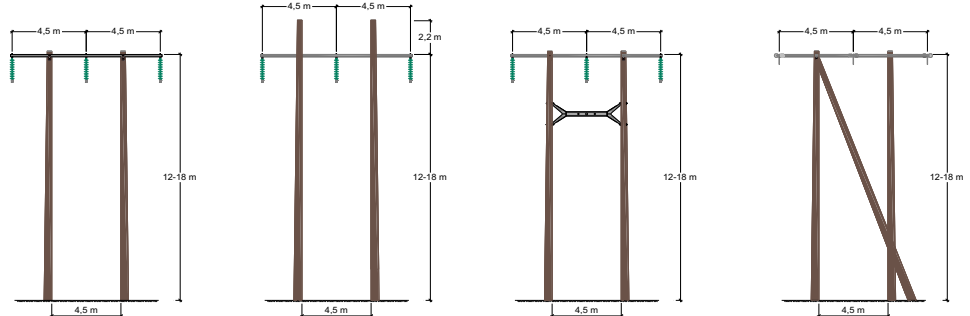
- 420 kV linnjá (guokte molssaeavttu leat ohcon)

- Molssaeaktu 1: Ođđa 420 kV linnjá Davvi bieggafápmorusttegis Statnetta ođđa 420/132 kV transformáhtorstašuvdnii Áttánvuonleagis. Dát molssaeaktu mielddisbukta su.19 km bálddalasmannama Statnetta plánejuvvon Skáidi-Davvesiidda 420 kV linnjain.
- Molssaeaktu 2: Ođđa 420 kV linnjá Davvi bieggafápmorusttegis 420 kV laktinsadjái plánejuvvon Skáidi-Davvesiida 420 kV linnjá mielde. Ásahuvvo 420 kV laktinstašuvdna golmmain 3 420 kV botkkonfealttain. 2 botkkonfealtta, okta Skáiddi guvlui ja nubbi Áttánjoga guvlui ja 1 botkkonfealtta Davvi bieggafápmorusttega guvlui.

Čovdosa loahpalaš válljen dahkkojuvvu čavga ovttasráđiid Statnettin.

Govus 6-9. Bajilgovva 420 kV Skáidi – Davvesiida (Lebesby) laktima čielggaduvvon molssaeavttuin Lagas gulahallamiin Statnettin lea Grenselandet válljen ohcat 1. ja 2. molssaeavttu, muhto ii 3. molssaeavttu

420 kV-linnjât	
Mástašládja	
	Siskkáldasat buddejuvvon stállemásta (Statnett-másta): Guoddinmásta (gurut) ja doallanmásta (olgeš).
Vuoigatvuođagudji	40 mehtera earjkil linnjás ja 80 m paralleallalinnjás
Allodat	Guoddinmásta: Dábálaččat 30 m doaresbilkii + 4,5 m geahčái Doallanmásta: Dábálaččat 24 m doaresbilkái + 6,1 m geahčái
Suorgegaska	Su. 9–11 mehtera.
Mástagaska	Dábálaččat 360–400 m
132 kV linnjât	
Mástašládja	
	Muorrastoalpput ja dássehengen. Gurutbealde: Guoddinmásta, guoddimásta ednenjohtasiiguin Guoddinmásta, guoddinmásta geahčelinnjáiguin, guoddin riegelcakkiin ja čiehkamásta strebecakkiin.
Vuoigatvuođagudji	30 m
Allodat	Guoddinmásta: Dábálaččat 12–20 m + 2,0 m geahčái Doallanmásta: Dábálaččat 12–18 m + 2,5 m geahčái
Suorgegaska	4,5–5 mehtera.
Mástagaska	Dábálaččat 190–210 m.

Govus 6-10. Fierpmádatlaktima ohccojuvvon molssaeavttuid mástagovat.

- 132 kV fápmolinnjât vuollestašuvnnain váldostašuvdnii, muorraportálamástat, oktiibuot su. 33 km:

- Nuorta vuollestašuvnnas, sneaktačuohpastat FeAl 185, guhkkodat su. 6,9 km.
- Máтта 1 vuollestašuvnnas (guovdu), sneaktačuohpastat FeAl 185, guhkkodat su. 10,5 km.
- Máтта 2 vuollestašuvnnas, guhkkodat su. 15,4 km.

Siskkáldas fierpmádat juohke bieggaturbiinnas gitta transformáhtorstašuvnnaide ásahuvvo 33 kV eanajođasfierpmádahkan. Dát eanajođasfierpmádat biddjo huksehusgeainnuid guora dahje oktii huksehusgeainnuiguin mat ráhkaduvvojit bieggaturbiinnaid fievrrideami ja beassama várás, eaige dagat eanet fysalaš sisabahkkemiid. 33 kV jođasfierpmádaga oppalaš guhkkodat meroštallo leat su. 130 - 140 km.

6.7 Bieggafápmorusttega doaimma ja máttasdoallan

Bieggafápmorusttega doaimma vuodđun lea juohke turbiinna automáhtalaš stivren. Jus leat sivat, de dát diedihuvvojit doaimmaguovddáži mii árvoštallá ja divvu siva. Eaiggát sáhtta doaimmahit rusttega, muhto maiddái sierra fitnodagat, mat spesialiseret dánlágan bargui, sáhttet dahkat dan.

Lea meroštallon ahte bieggafápmorusttega doibmii ja máttasdoallamii dárbbasuvvojit su. 30 jahkebarggu.

6.8 Bieggafápmorusttega heaittiheapmi

Konsešuvdnalaš galgá ovdal go rusttega 12. doaimmajahki nohká, sáddet NVE:i konkrehta evttohusa dáhkádussii mii sihkkarastá goluid gokčama jávkadit bieggaturbiinnaid ja máhcahit guovllu álgodillái go doaimmaáigodat nohká, gč. energiijalágáláhkaásahusa § 3-5 d. Bieggaturbiinna eanaš komponeanttaid teknihkalaš eallináigi lea su. 25 jagi. Navdojuvvo ahte bieggafápmorusttet vejolaččat heaittihuvvo go eallináigi nohká, namalassii birrasii 2050–2055. Vejolaččat sáhtta ohcat konsešuvnna ođđa áigodahkii, juoga mii mearkaša ahte boares turbiinnaid sadjái bohtet ođđa turbiinnat. Lea hui váttis meroštallat goluid demonteret ja jávkadit bieggafápmorusttega nie guhkás ovddos guvlui áiggis. Almmatge navdit mii ahte bieggaturbiinnaid šlámbbarárvu gokčá stuorra oasi goluin heaittihit bieggafápmorusttega.

Rusttega heaittiheamis geatnegahtto ovdeš konsešuvdnalaš, energiijalága § 3-4c lánkaásahusa mielde, jávkadit rusttega ja nu bures go vejolaš máhcahit eanadaga álgodillái. Dása gullet maiddái siskkáldasgeainnut, jus jo báikki olbmot eai čielgasit háliit doalahit daid. Doaimmaálggaheaddji galgá dalle fuolahit bieggaturbiinnaid, transformáhtorstašuvnnaid, fápmolinjáid ja eará huksehusaid ja infrastruktuorra bajábealde eatnama demonterema, eretvuodjima ja resirkulerema/oođasit materiálaávkástallama. Rusttegat ja infrastruktuorra mat leat eatnama vuolde nugo fundameanttat ja eanajohtasat, eai jávkaduvvo, muhto gokčojuvvojit baicca luovosmássaiguin. Ii biddjojuvvo eana iige máhcahuvvo ođasmahttojuvvo šaddogardi guovlluin gos leat ráhppát, muhto fuolahuvvo ahte guoskkahuvvon areálat máhcahuvvojit geđggiid mat váldojuvvo eret daid rusttegiid huksema oktavuodas. Vuolit rusttetguovllut gos álggos lei vegetašuvdna, gokčojuvvojit baicca eatnamiin ja gilvojuvvojit ođdasit báikkálaš šaddošlájaiguin. Danne go topográfalaš sivaiddat geažil lea unnán dárbu bávkalanbargui dahje ásahit deavdagiid/čuohppamiid, de jáhkkojuvvo ahte guhkes áiggi vuohttimat huksemis dán guovllus šaddet oalle unnit.

6.9 Huksengolut (CAPEX)

Čalmmustahttin dihtii huksengoluid leat mii välljen ovdanbuktit meroštallon goluid tabeallahámis mas nubbi kolonna leat duohta 2018-logut. Dáid supmiid vuodđun lean golut buohtastahtti proševttain main leat seamma buorit bieggaresursat. Sivas go dát prošakta ii duohtandahkko ovdal go áigodagas 2025–32, ja eaktun lea positiivvalaš konsešuvdnamearráduš, de leat boahttevaš huksengolut meroštallon dan vuodul ahte ovdánahttin mii lea leamaš dán rádjai beavttu, soadjaguhkkodaga ja teknologijija/software dáfus, joatkašuvvá. Sivvan ovdáneapmái mii lea leamaš nannánvuodot bieggaturbiidnateknologijias, lea eanaš offshore bieggafámu ovdáneapmi. Huksema kolonna jagiin 2025–2033 čájeha vurdojuvvon

kapasitehtafáktoara ja unnit turbiidnalogu (ja vástideaddji unnit infrastruktuvráđárbu). Eaktuduvvo ahte turbiinnaid sáhtta geahpedit 231 3,45 MW-turbiinnas gitta 100 8 MW-turbiidnii. 8 MW turbiinnat.

Gollomeroštallamat plánejuvvon bieggafápmoprošeavttas oktan gullelaš infrastruktuvrain leat 2018 guovvamánu su. 7,07 mrd. ru. Dás dahká poasta oastin ja bieggaturbiinnaid installašuvdna olles 5,09 mrd. ru. (72 %). 7,07 mrd. ru. vástida 8,75 mill. ru/MW installerejuvvon beavttu. Huksengolut vurdojuvvojit geahppánit su. 100 milj. ruvnnuin plánejuvvon huksenáigodagas 2025-2032.

Tabealla vulobealde čájeha prošeavtta investerengoluid juhkkjuvvon iešguđet váldopoastaide 2018 borgemánus (meroštallon) ja 2025–2032 (meroštallon boahttevaš, stuorát ja beaktilat turbiidnašlájá mielde). Eaktuduvvo ahte jahkásaš inflašuvdna lea 2 % boahtteáigásaš huksengoluin.

Tabealla 6-2. Prošeavtta vurdojuvvon huksengolut 2018:s dahje 2025–2032:s.

Poasta	Huksengolut (MNOK)	
	2018	2025-32:
Prošekteren/prošeaktaovdánahttin	10	12
Bieggaturbiinnat, oktan installašuvnnain	5 090	4 875
Fundamenteren, betongga ja vuodđobarggut (oktan kránaráhkkansajjiiguin mat leat 3,0 dekára)	462	450
Siskkáldas 33 kV jođasfierpmádat	320	288
Fierpmádatlaktin (buvttadanjođas)	171	208
Transformáhtorstašuvdna ja bálvalusvisti	535	652
Káija Gussanjárggas (gaskarádju, deavdin, sisavuodjin ja káijaruštet oktan čuldemiin)	30	36
Beassan-/siskkáldasgeainnut (oktan beassangeainnuin káijii Gussanjárggas)	324	308
Eará (prošeakta- ja huksenjođihangoddi, buhtadusat ja váidudeaddji doaimbajijut)	35	43
Vuorddekeahtes (5 % BOP:s)	95	97
Oppalaččat	7 072	6 969

6.10 Doaimma-/mátasdoallangolut (OPEX)

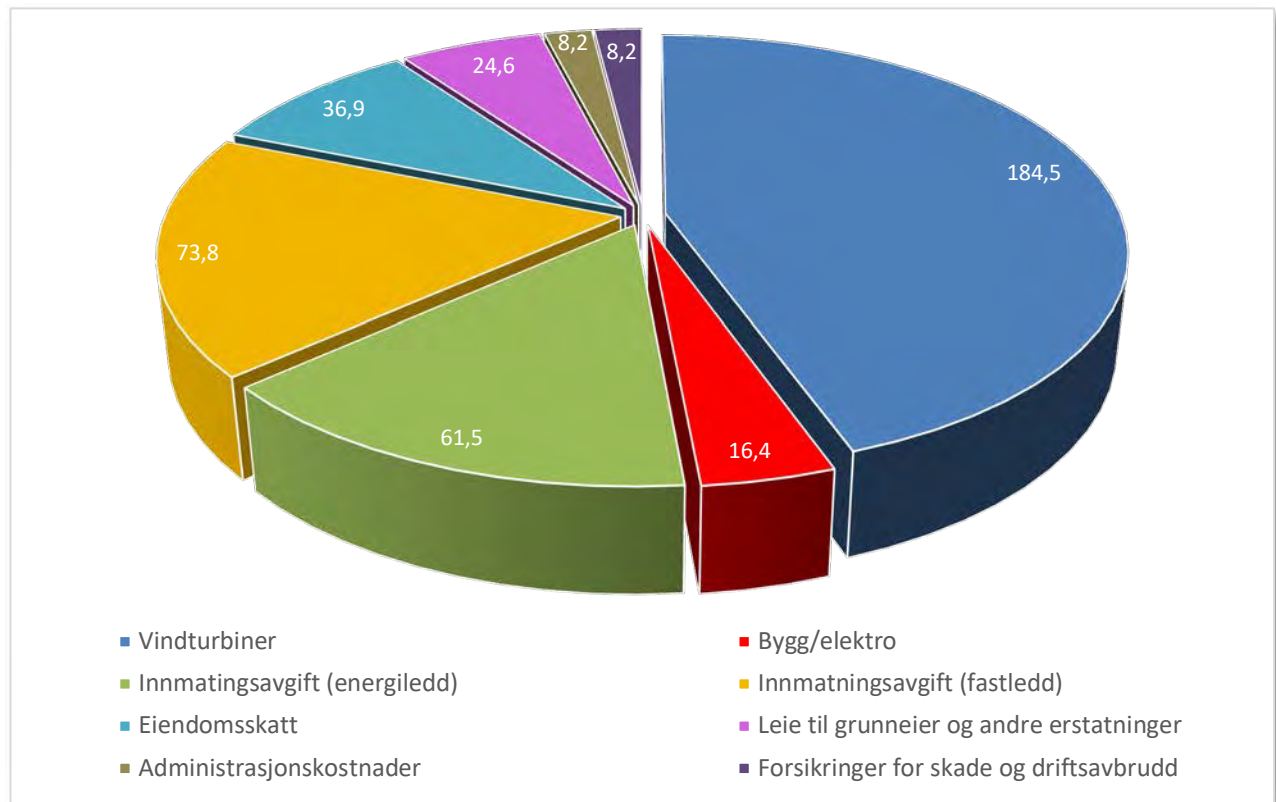
Eaktuduvvo ahte jahkásaččat buvttaduvvo 3,2 TWh 2018-teknologijain (49 % kapasitehtafáktor) ja 4,1 TWh 2025-teknologijain (65 % kapasitehtafáktor). Dát leat netto buvttadanlogut (AEP P50) oktan massimiin. Eaktuduvvo ahte jahkásaš inflašuvdna lea 2 % boahtteáigásaš huksengoluin.

Nugo tabealla 6-3 čájeha, de meroštallojit doaimma-/mátasdoallangolut áigodagas 2025–2032 10,1 evren juohke kWh nammii. Jus vurdojuvvon jahkásaš buvttadeapmi lea 4,1 TWh, go ruštet lea gárvvis 2032:s, de leat jahkásaš doaimma-/bajásdoallangolut su. 414 miljovna ru.

Tabealla 6-3. Prošeavtta doaimma-/mátasdoallangolut go hukse 231 Vestas V117 3,45 MW-turbiinnain 2018:s dahje 100 8 MW-turbiinnain áigodagas 2025–2032.

Poasta	Doaimma-/mátasdoallangolut (evre/kWh)	
	2018	2025-32
Bieggaturbiinnaid doaimma- ja bajásdoallangolut, maddái	6,0	4,5

Poasta	Doaibma-/mátasdoallangolut (evrre/KWh)	
	2018	2025-32
váldokomponenttaid lonuheapmi		
Viste- ja elektrodoaibmagolut (0,8 % Capexa huksen ja elektros)	0,5	0,4
Fierpmádatláigodivat, energijalađas (navdojuvvon 5 % vuogádathatti marginálamassinmáksomearis mas lea 420 v riekkisdoaibma Finnmárkkus)	1,5	1,5
Fierpmádatláigodivat (fástalađas)	1,3	1,8
Opmodatvearru (7 ‰ 80 % Capexas)	1,3	0,9
Láigu/eanaeaiggát- ja eará buhtadusat (2 % brutto gálvojođus)	0,6	0,6
Hálddahusgolut (eaiggát- ja energijabuvttadeapmi)	0,2	0,2
Dáhkádusat vahágiid ja doaibmaboatkkaid oktavuodas (1 ‰ Capexas)	0,2	0,2
Oppalaččat	11,6	10,1

Govus 6-11. Jahkásaš doaibma-/mátasdoallangoluid juohkin iešguđet poasttaide. Buot logut leat miljovvna ruvdnon.

6.11 LCOE

Guhkesáigásaš ruđalaš rádjegollu, maddái gohčoduvvon *Levelized Cost of Energy (LCOE)*, lea meroštallojuvvon Davvi bieggafápmorusttegii. Prošeakta lea ain álgodásis, ja meroštallamiid vuodđun leat navddut ja eavttut, mat leat ee. čadnon eaiggátvuhtii, háhkangoluide ja ruhtadangoluide (gč. 10. mildosa).

Meroštallamat čájehit ahte Davvi bieggafápmorusttet sáhtta buvttadit elrávnnji LCOE-energiijahaddái mii vástida 22,3 evrii/kWh ovdal vearu ja 21,5 evrii/kWh maŋŋá vearu. Dát lea mealgat vuolábeale NVE meroštallama mii lea 28–30 evrre/kWh, juoga mii mearriduvvui nannáma bieggafámu nationála rámma oktavuodas (NVE, 2019).

7 Bieggaresurssat ja elrávdnjebuvttadeapmi

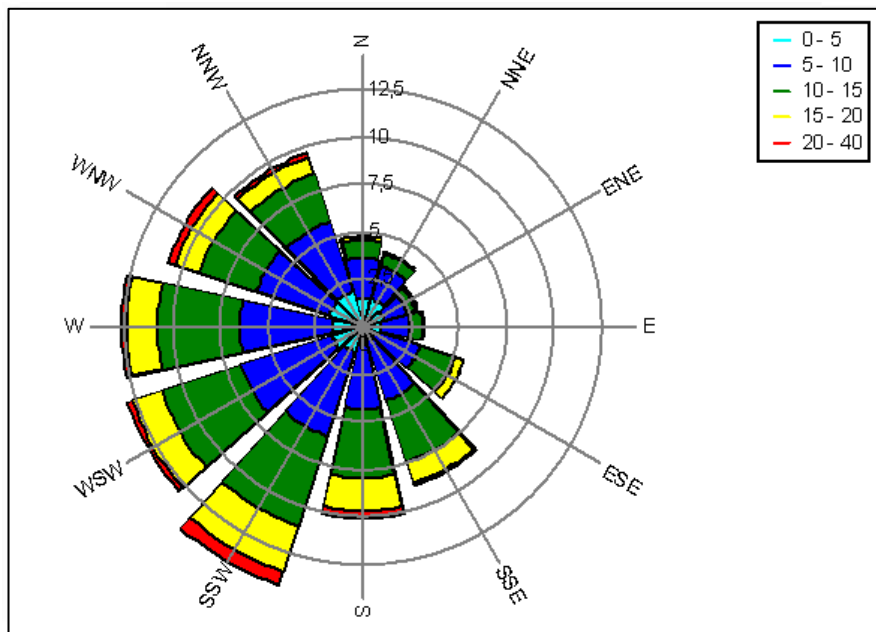
7.1 Metoda ja diehtovuodđu

Bieggaresurssaid ja elrávdnjebuvttadeami analysa, mii leat dahkkon 116 mehtera allodagas, lea vuodđuduvvon golmma áigeráidui mat čájehit ovttá diibmosaš čuokkisčoahku mesoceaikkálatmodeallas WRF (Weather Research and Forecasting). Meroštallamat leat dahkkon 1:s. Dát áigeráiddu ovddastit loažžadeabbo bieggadálkkádaga mat lea 1 x 1 km čuokkisčoahku mihtidančuoggáid (WRF sajiid) birra. Válddahan dihtii báikkálaš biekkaid, de lea geavahuvvon mikroceaikkálasmodealla WASP 11 meroštallat bieggakárta mas lea 50 x 50 m sadjás čuokkisčoahku plánaguovllus ja dan birra. Dát bieggakárta lea leamaš vuodđun go meroštallá bieggafápmorusttega elrávdnjebuvttadeami. Meroštallamat leat dahkkon prográmmagálvvus WindPRO 3.1.

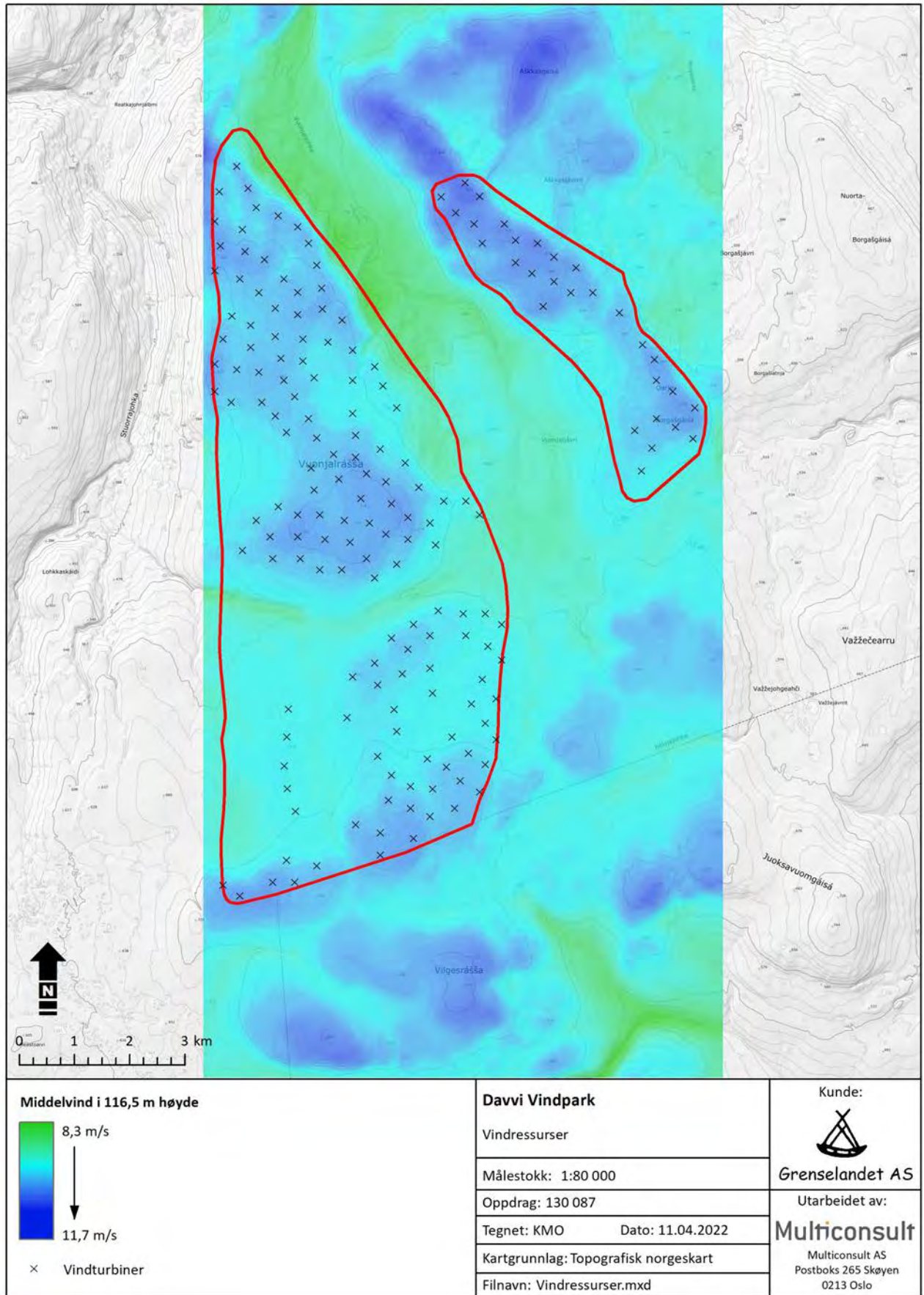
Meroštallamat leat guhkesáigedivvojuvvon 17 jagi guhkes WRF simuleremiid bieggastatistihka ektui (2000–2016) mas čuokkisčoahku lea 4 x 4 km.

7.2 Gaskamearálaš jahkebiegga ja dominerejeaddji bieggahálti

Loažžadeabbo guhkesáigedivvojuvvon bieggaleaktu meroštallon 116 mehtera allodagas dan bajábeale namuhuvvon njealji WRF sajiin lea 9,3 m/s. Guhkesáigedivvojuvvon hálte- ja leaktojuohku ovttá WRF sajis oidno govvošis 7-1. Bieggaruovssus oidno ahte lea eanemus oarje-/máttaoarjebiegga. Dán háltejuogu vuodul lea váldobieggahálte definerejuvvon leat 230° (davvi lea 0°).

Govus 7-1. Guhkesáigedivvojuvvon bieggaruovsu. Gáldu: Kjeller Vindteknikk.

Govus 7-2. Plánaguovllu bieggakárta. Gaskamearrebiegga 116,5 m allodagas lea meroštallon leat 9,3 m/s, juoga mii lea hui buorre. Gáldu: Kjeller Vindteknikk.

7.3 Jahkásaš elrávdnjebuvttadeapmi

Buvttadanmeroštallamiid vuolggasadjin leat (2018) Vestas V117 bieggaturbiinnain main mearkabuvtta lea 3,45 MW, ja guovddášallodat lea 116,5 m. Dát addá 797 MW oppalaš installerejuvvon beavttu.

Gaskaboddosaš buvttadanmeroštallan 2018-teknologijain čájeha su. 3,93 TWh gaskamearálaš jahkásaš brutto buvttadeami. Jus geassá vakuummassiimiid (su. 12,6 %) ja eará vurdojuvvon massimiid (8,5 %), de oažžu su. 3,16 TWh jahkásaš brutto buvttadeami. Dat lea 3961 olles geavahandiimmu.

Teknologalaš ovdáneapmi 2018 rájes plánejuvvon huksenálggaheapmái áigodagas 2025–2032 vurdojuvvon lasihit kapasitehtafaktora su. 49 % rájes gitta su. 65 % rádjai, juoga mii vástida buoremus offshoreprošeavttaid dál. Dat vástida badjel olles 5600 geavahandiimmu 2032:s, juoga mii lasiha jahkásaš netto buvttadeami su. 3,2 TWh:s gitta su. 4,1 TWh:i.

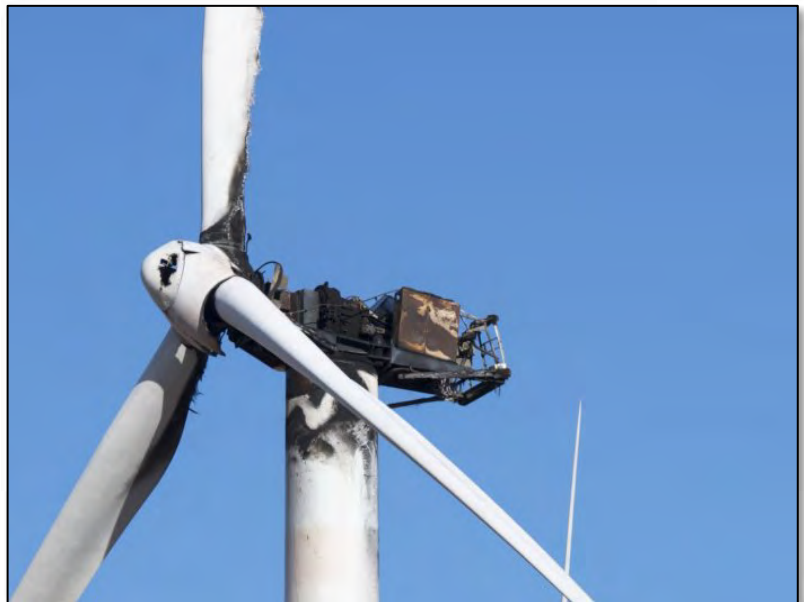
Buvttadanprofila, namalassii buvttadeami juohku jagi áigge, ii leat vuos meroštallojuvvon.

8 Sihkkarvuolta ja gearggusvuolta

Dán kapihttalas lea oanehažžat árvvoštallojuvvon lea go bieggafápmorusttet, dahje dan billašuvvamat, váralaččat servodahkii dahje birrasii.

Jiekŋuma ja jiekŋabáلكuma árvvoštallamat leat 16. kapihttalas.

Vaikko turbiidnalihkohisvuodát dáhpáhuvvat oalle hárvve, de dat sáhttet dáhpáhuvvat. Bieggaturbiidnalihkohisvuodát sáhttet dáhpáhuvvat jus turbiidna massá soajá dahje ii máhte šat gozahit iešalddis bieggaturbiinna. Soaját dahje oasit sáhttet maiddái čuohcat tordnii, mii dalle sáhtta

gahččat. Tabealla 8-1 čájeha turbiidnalihkohisvuodáid Norggas áigodagas 2006-2015. Dát leat NVE dieđut, muhto sii eai systemáhtalaččat registrere dákkár dáhpáhusaid, ja bajilgovva sáhtta danne leat váilevaš. Norggas ledje 2017 juovlamánus installerejuvvon 468 bieggaturbiinna.

Dán konkrehta prošeavttas árvvoštallojuvvon hui unnán várra ahte jiekŋabáلكun rohtorsoajáin dahje turbiidnalihkohisvuolta vahágahtta olggobeale olbmuid sivas unnán olbmot johtet plánaguovllus sihke geasset ja dálvet. Akuhtta nuoskkideapmi sáhtta šaddat dákkár dáhpáhusain, muhto sivas go turbiidnalihkohisvuodát hui hárvve gevvat, de lea birasvárva árvvoštallojuvvon unnin.

Tabealla 8-1. Turbiidnalihkohisvuodát Norggas áigodagas 2006 – 2015. Eai leat logut áigodahkii 2016-2022 (Erlend Bjerkestrand, NVE, pers. diehtu) Gáldu: NVE.

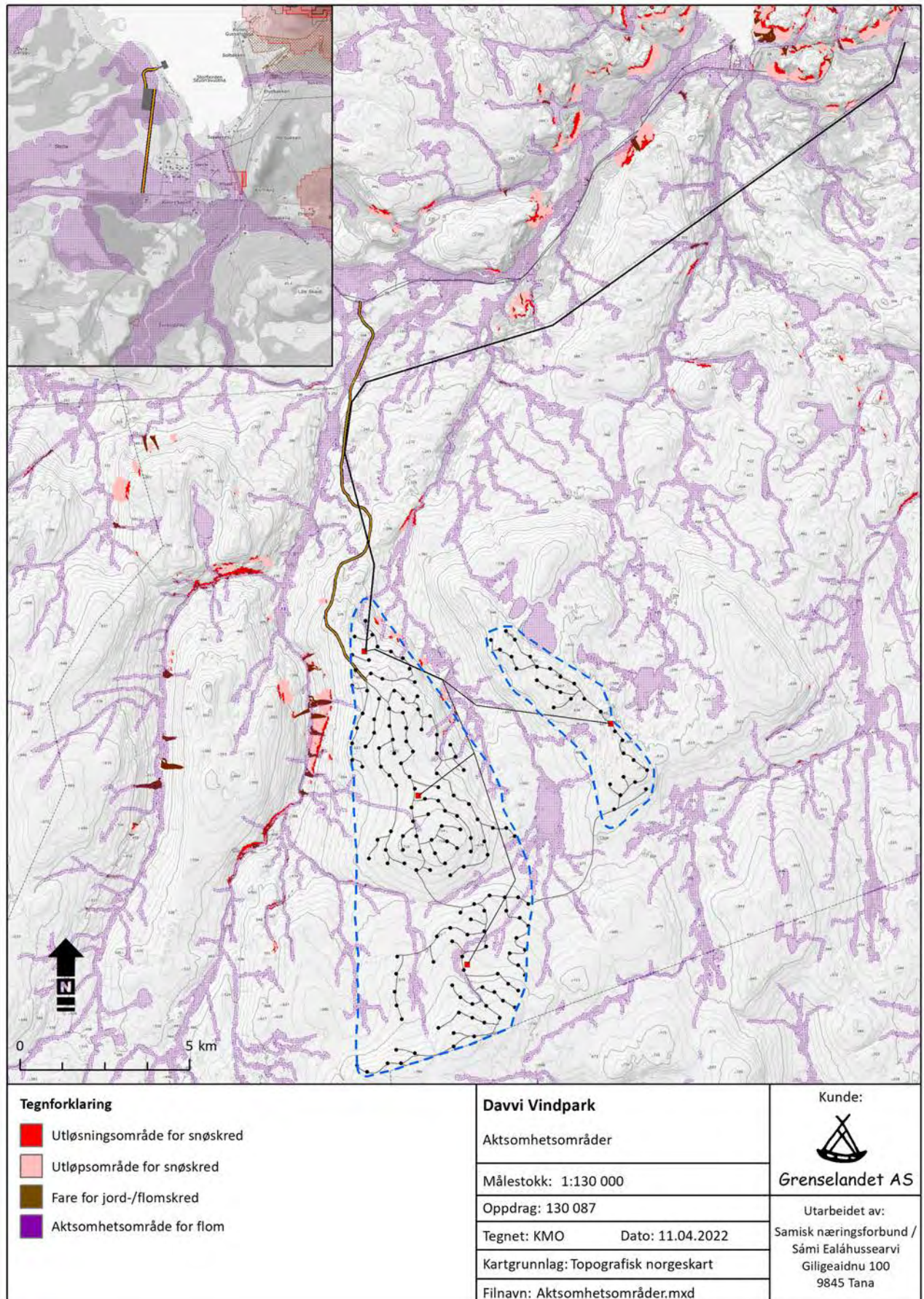
Jahki	Buollin	Dievaslaš lihkohisvuolta	Gahččan/doddjon soadjá	Oppalaččat
2006			1	1
2007				0

Jahki	Buollin	Dievaslaš lihkohisvuolta	Gahččan/doddjon soadjá	Oppalaččat
2008			1	1
2009				0
2010	1			1
2011				0
2012	1		1	2
2013				0
2014				0
2015	1			1
Totalt	3	0	3	6

Davvi bieggafápmorusttega oktavuodas ii leat uđas- ja dulvevárra kártejuvvon sierra. NVE várrogasvuodakárttat oktiivástidit hui bures iežamet áicamiiguin diđoštettiin ja báikki olbmuid ruovttoluottadieđuiguin, ja dat čájehit hui unnán muohtauđas- dahje geađgerihtovára doaimbaidjoguovlluin. Stuurámus várra lea, nugo govus 8-1 čájeha, dulvi Sturorrajogas ja dan oalgejogain. Positiivvaláš konsešuvdnamearrádusa oktavuodas áigut biennašektterema oktavuodas čađahit ođđa bieggá- ja noađđemeroštallamiid ja dárkileappot árvvoštallat dulvevára ja eará luondduváraid ja geahččalit bidjat ja dimenšoneret rusttegiid nu, ahte várra vahágahttit materiálah ja bargiid unniduvvo.

Govus 8-1. Vuolleget guovlluide Storrajoga guoras sáhtta dulvi čuohcit, gč. govvosa 8-2.

Govus 8-2. Dulvvi, muohtauđđasa ja geađgeriđu várrogasvuodaguovllut. Gáldu: NVE-Atlas.

9 Váikkususguorahallan

9.1 Álgu

Davvi bieggafápmorusttega álgo konsešuvdnaohcamuš ja váikkususguorahallan gárvánii ja sáddejuvvui NVE 2019 čavčča. Manjit áiggis mearridii Deanu gieldda ahte ii eai háliit huksema iežaset gildii, mii mielddisbuvttii ahte Deanu-oassi álgoprošeavttas gessojuvvui 2020:s. Konsešuvdnaohcamuš divvojuvvui dasto, nu ahte prošeakta dál fáttmasta huksema dušše Lebesby (Davvesiidda gielddas) ja ođđa veršuvdna sáddejuvvui NVE:i miessemánus 2022.

9.2 Váikkususguorahallama fáttát

Davvi bieggafápmorusttega váikkususguorahallan fáttmasta olu fáttáid/fágasurggiid. Vuolábeale tabealla čájeha daid fágareporttaid mat leat ráhkaduvvon váikkususguorahallama oassin. Váikkususguorahallamiid čoahkkáigeassu dán konsešuvdnaohcamušas lea eanaš vižžon dán fágareporttain ja muhtun sajiin leat dievasmahtton Grenselandet AS árvvoštallamiiguin.

Tabealla 9-1. Fágareporttat mat leat ráhkaduvvon váikkususguorahallama oktavuodas.

Fáddá	Vásttolaš
Eanadat, kulturmuittut/kulturbirrasat, olgodaddan ja mátkeealáhus	Multiconsult Norge AS
Luonddu-/meahcceresurssat, eará areálageavaheapmi, riedja, suoivanastin, árvoháhkkan. skyggekast, árvoháhkkan	Multiconsult Norge AS Sámi Ealáhussearvvi vehkiin
Boazodoallu	NaturRestaurering AS Sámi Ealáhussearvvi vehkiin
Luondduvalljivuotta	NaturRestaurering AS

9.3 Čielggadanprográmma

Plánejuvvon huksen lea váikkususguorahallojuvvon čielggadanprográmma olis man Norgga čázádat- ja energijadirektoráhtta (NVE) mearridii 17.10.2018. Ollislaš čielggadanprográmma lea 1. mildosis.

Sorjjasmeahtton konsuleanttat leat dahkan guorahallamiid, ja dat leat ovdanbuktojuvvon iežaset fágareporttain (gč. bajábeale tabealla). 10.–23. kapihttalat čoahkkáigesset iešguđet fágareporttaid deháleamos konklusuvnnaid.

9.4 Metoda

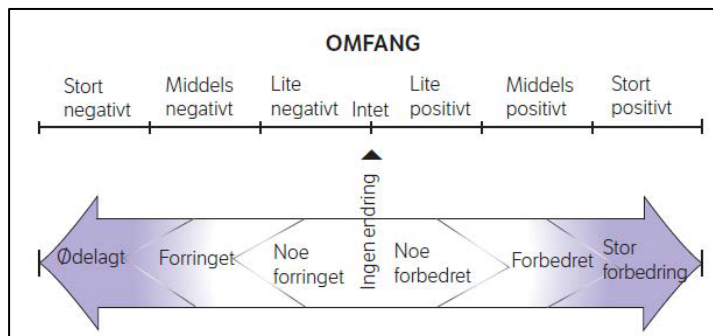
Eanaš fágaguorahallamiid vuodđun lea standardiserejuvvon ja systemáhtalaš golmmaoasat prosedyra dahkat analysaid, konklusuvnnaid ja ávžžuhusaid eanet objektiivvalaččat, álkit áddet ja álkit dárkilastit.

Váikkususárvvoštallamiid vuosttaš ceahkki lea čilget ja árvvoštallat guovllu mihtilmasvuodaid ja árvvuid juohke fáttás/fágasuorggis. Árvu mearriduvvo ceahkkálasa vuodul mii manná *unnán árvvus* gitta *stuoja árvvui* (gč. vuolábeale govvosa).

Árvu		
Unnán	Muttát	Stuoris
-----	-----	-----

Doaibmabidjo- ja váikkusguovllu árvobidjan iešguđet fáttáin lea stuorámus lági mielde vuodđuduvvon sajáiduvvan eavttuide maid maŋŋá sáhtta dárkilastit (ee. Statens vegvesen, 2018).

Boahnte ceahkki lea čilget ja árvvoštallat doaibmabiju viidodaga. Váikkusat árvvoštallojuvvojit sihke áiggi ja saji viidodaga vuodul ja man jáhkehahti lea ahte sáhttet čuožžilit. Váikkusat árvvoštallojuvvojit sihke oanehisáigge huksehusáigodagas ja guhkesáigásaš doaibmaáigodagas, muhto guhkesáigásaš doaibmaáigodat deattuhuvvo oppalaš árvvoštallamis. Viidodat árvvoštallojuvvo ceahkkálasa vuodul mii manná stuorra negatiivlaš viidodagas gitta stuorra positiivlaš viidodahkii (gč. vulobeale govvosa).

Váikkusárvoštallamiid goalmát ja maŋimuš ceahkis galgá ovttahttit guovllu árvvu ja váikkusaid viidodaga vai oažžu oppalaš váikkusárvoštallama. Dát dássádaddan addá bohtosa ceahkkálasa vuodul mii manná hui *stuorra negatiivlaš váikkusas gitta hui stuorra positiivlaš váikkussii* (geahča govvosa bálddas ja vuolábeale tabealla). Iešguđet váikkuskategoriijat leat illustrerejuvvon symbolaiguin “+” ja “-”.

Symbola	Čilgehus
++++	Hui stuorra positiivlaš váikkus
+++	Stuorra positiivlaš váikkus
++	Muttágis positiivlaš váikkus
+	Unnán positiivlaš váikkus
0	Mearkkašmeahtun / ii makkárgé váikkus
-	Unnán negatiivlaš váikkus
--	Muttágis negatiivlaš váikkus
---	Stuorra negatiivlaš váikkus
----	Hui stuorra negatiivlaš váikkus

Verdi	Ingen verdi		
	Liten	Middels	Stor
Stort positivt	Middels positivt konsekvens (++)	Lite positivt konsekvens (+)	Meget stor positiv konsekvens (++++)
Middels positivt			Stor positivt konsekvens (+++)
Lite positivt	Intet omfang	Libetydelig (0)	Liten positivt konsekvens (+)
Lite negativt	Middels negativt konsekvens (-)	Stor negativt konsekvens (---)	Liten negativt konsekvens (-)
Middels negativt			Middels negativt konsekvens (-)
Stort negativt	Middels negativt konsekvens (-)	Lite negativt konsekvens (-)	Meget stor negativt konsekvens (----)

Eanaš fágaraporttain, mat leat vuodđun árvvoštallamiidda mat leat dahkkon 10.–23. kapihttaliin, leat sihke árvvu, viidodat ja oppalaš váikkus árvvoštallojuvvon. Spiehkastat lea rieja ja eará nuoskkideami fágaraporta, mas lea válljejuvvon veahá eará lahkoneapmi danne go dán fáttás/fágasuorggis eai gávdno sajáiduvvan árvo- ja viidodateavttut. Dán konsešuvdnaohcamušas, mas lea váikkusguorahallamiid čeahkkáigeassu, lea dušše oppalaš váikkusárvoštallan (nappo dušše maŋimuš ceahkki dán golmmaoasat prosedyras) bájujuvvon.

9.4.1 Guorahallon molssaeavttut

Váikkuhusguorahallamat mat leat ráhkaduvvon Davvi bieggafápmorusttega konsešuvdnaohcamuša oktavuodas árvoštallet 0-molssaeavttu (ii oppanassiige hukset) ja bieggafápmorusttega ohcon huksenmolssaeaktu (gč govvosa 6-1). Viidáseappot leat guorahallon golbma molssaeavttu linnjálaktimii (gč. govvosa 6-8). Iešguđet guorahallamiid čoahkkáigeasus konsešuvdnaohcamušas (10.–23. kapihttaliin) leat ohcon huksenmolssaeavttuid váikkuhusat oanehaččat čoahkkáigesson. Mii čujuhit 12. mildosii oažžut vástevaš čoahkkáigeasu fápmolinnjámolssaeavttuin.

9.4.2 Plána- ja váikkuhusguovlu

Fágaraporttain, ja čoahkkáigeasuin mat leat konsešuvdnaohcamušas, leat váikkuhusat dávjá árvoštallojuvvon mángga geográfalaš dásis. Vuolábealde lea oanehis govváduš dain:

Doaibmabidjoguovlu

Doaibmabidjoguovlu fátmasta buot areálaid madda vejolaš huksen fysalaččat váikkuha, dasa gullet beassangeaidnu, siskkáldasgeainnut, bisánansajit, fundameanttat, transformáhtorstašuvnnat, mástasajit (fápmolinnjá), guovllut turbiidnakomponenttaid gaskarádju, káija/hápmanrusttet jna.

Plánaguovlu

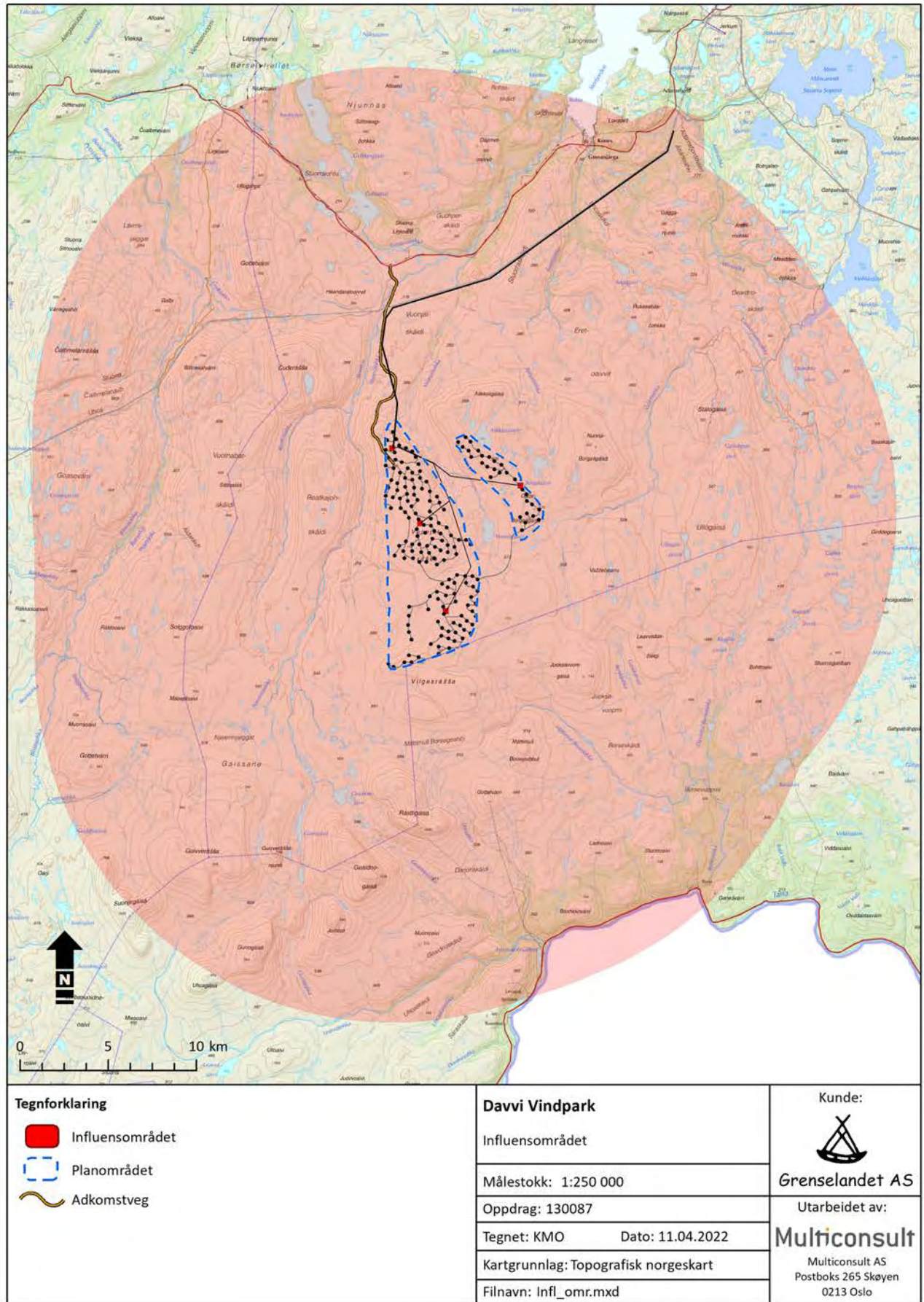
Plánaguovlu fátmasta bieggafápmorusttega ravdarájáid, čájehuvvon alit sárgáin govvosis 9-2.

Váikkuhusguovlu

Váikkuhusguovlu fátmasta iešalddis plánaguovllu ja lagaš guovlluid gos sáhtta vuordit ahte doaibmabijus leat visuála váikkuhusat, riedjaváikkuhusat ja suoivanastinváikkuhusat jna. Váikkuhusguovllu sturrodát lea sorjavaš fáttás mii guorahallojuvvo. Ovdamearkka dihte flora dáfus lea dušše sáhka 20–30 mehteraš avádagas iešalddis doaibmabidjoguovllu olggobealde, muhto eanadatgova fáttás ges váikkuha badjel 25 km eret bieggafápmorusttegis dahje eambo jus oaidnodilálašvuodát leat buorit. Váikkuhusguovllu sturrodát leat dárkileappot čilgejuvvon ovttaskas fágaraporttas. Kárta boahtte siiddus čájeha eanadat- ja olgodaddanfáttáid váikkuhusguovlluid, muhto nu go namuhuvvon, de lea váikkuhusguovllu sturrodát sorjavaš das guđe fáttá árvoštallá.

Govus 9-1. Bajilgovva Davvi bieggafápmorusttega plána- (rukses boatkasáhcu) ja váikkuhusguovlu. Govven: Kjetil Mork, Multiconsult Norge AS.

Govus 9-2. Davvi bieggafápmorustteta plána- ja váikkuhusguovlu.

10 Eanadat

10.1 Álgu

Dán guorahallama vuodđun leat dát diehtogáldut:

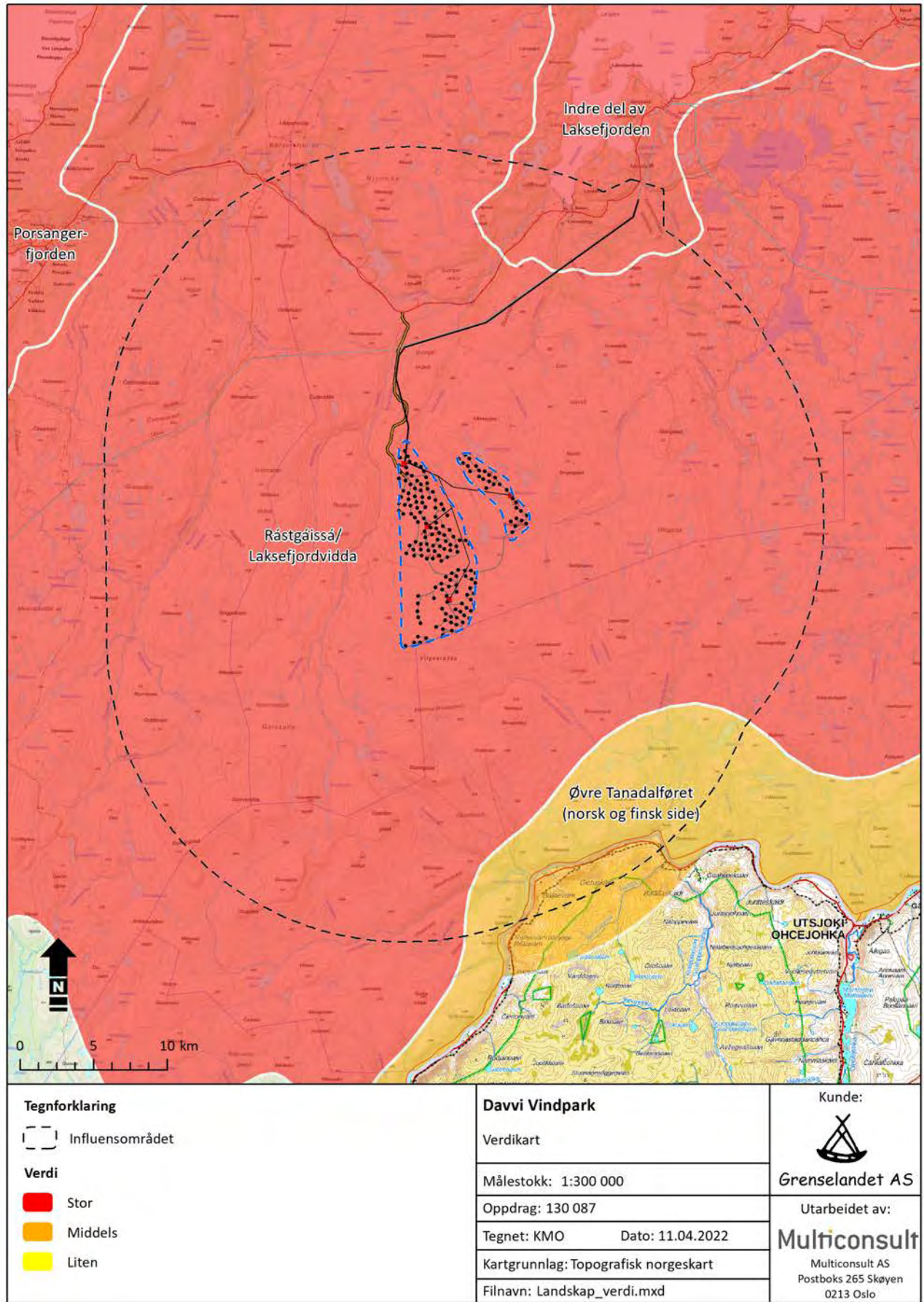
- Grenselandet AS dieđáhus, beaiváduvvon 2017 miessemánu.
- Davvi bieggapárkka mearriduvvon guorahallanprográmma, NVE 17.10.2018.
- Teknihkalaš plánaid čilgehus ja bajilgovvakárta.
- ležamet diđošteamit guovllus, sihke helikopteriin, biillain ja vácci, 2017 borgemánu.
- Finnmárkku regionála bieggafápmoplána 2013–2025 (Finnmark fylkkagiela, 2013)
- Norsk institutt for Skog og Landskap (ovddeš NIJOS (Norgga vuovde- ja eanadatinstituhtta) – čilgehus eanadatregiovnain 38 Oarje-Finnmárkku riddogilážit, 40 Finnmárkku vuonat, 41 Finnmárkku leahkegilážit ja 44 Gáissát Finnmárkkus.
- Naturbase – dieđut kultureanadagaid, olgodaddanguovlluid, luonddugáhttenguovlluid birra jna.
- Kártadieđut:
 - Digitála kártavuodđu (N50)
 - NIJOS eanadat- ja vuolleregiovnnaid juohkin
 - Norge i bilder ja Norge i 3D, ja ortogovat neahtas
- Oinnolašvuodakárta
- Visualiseremat / fotomontášat.

Diehtovuodđu árvoštallojuvvo buorren gitta hui buorren.

10.2 Guovločilgehus ja árvoárvoštallan

Gaskal duoddara ja vuona cáhket duottareatnamat mat gohčoduvvojit Gáisán Finnmárkkus. Alla ja šattohis čohkat mat leat gitta 1100 mmb. čohkat, gaskal ráhpesduoddariid, rámsøeatnamiid ja vuollegis legiid. Gáissáid eanadagas leat dávjá mihtilmas hámit ja dagahit visuála seainni ja headuštít oaidnimis duogábeale eatnamiid, ja doppe lea várddus oaidnit duoddariid ja vuotnaguovlluid. Ráššaeatnamat dominerejit eanadagas ja orru báljis ja ávdin. Šaddogeardi lea dušše bieđgguid ja suoddjás jogašlegiin dahje vuolleget guovlluin. Gáissát gullet Norgga eanemus guoskkakeahtes ja meahccelágan eanadatregiovnnaide, ja dáppe leat dušše soames barttat ja buvrrit ja dušše soames čaza. Muhtun guovlluin leat guohtoneatnamat

duolmmástuvvan, erenoamážit boazoáiddiid guora. Olu iešguđet sámi álbmotmuitalusat ja cukcasat gullet regionna luondduhámiide ja leat kulturmuittut ovttas bivdorusttetbázahasaiguin jna.

Govus 10-1. Iešguđet oasseguovlluid árvobidjan.

Váikkuhusguovlu lea juhkkuojuvvon njealji oasseguvlui eanadaga válđoiešvuodaid vuodul. Oasseguovlluin Porsáנגguvuonas, Siskkit Lágesvuonas ja Rásttigáissás/Lágesduoddaris lea árvoštallojuvvon leat stuorra árvu go eanadat lea eahpedábálaš stuorát guovllus/regiovnas. Oasseguovllus Bajit Deanuleagis (norgga ja suoma bealde) lea árvoštallojuvvon leat muttolaš árvu go eanadagas leat dábálaš buorit visuála kvalitehtat.

10.3 Vejolaš váikkuhusat

Stuorra oasis Porsáנגguvuonas ja vuotnaeanadagas birra leat suojes guovllut gos Davvi bieggafápmorusttet ii oidno. Vuonas ja stuorra oasis vuotnaeanadagas oidno bieggafápmorusttet 25 km duohken. Rusttet oidno nie guhkes gaskkaid duohken dušše go lea erenoamáš buorre oainnádat. Go geavaha dálá káija Hávnas gáddái buktit huksehusmašiinnaid ja sullasaččaid, de ii váikkuot ođđa doaibma áktánas eanadatgovva. *Oppalaččat árvoštallojuvvo das leat unnán gitta mearkkašmeahtun negatiivvalaš váikkuhus (-/0).*

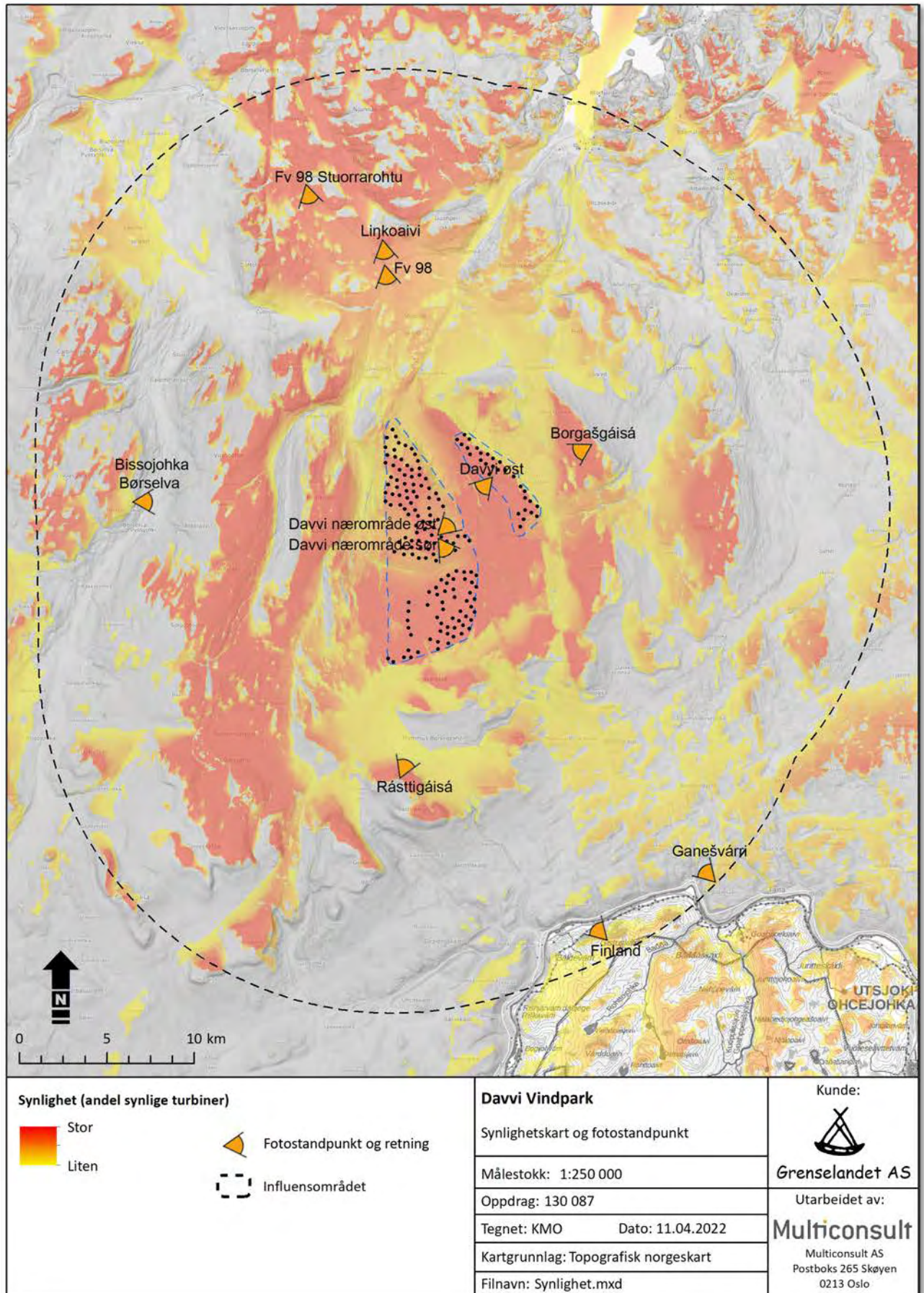
Bieggafápmorusttet oidno unnán Siskkit Lágesvuonas ja Gussanjárggas. Ođđa kájarusttet Gussanjárggas lea oalle stuoris ja váikkuha čáppa eanadahkii vuonas gáđdeguovlluiguin ja návsttuiguin. Áttánvuona luonddureserváhttii ja Áttángoržái ii váikkuot ođđa kájarusttet. Oppalaččat árvoštallojuvvo das leat *muttolaš negatiivvalaš váikkuhus (--).*

Davvi bieggafápmorusttega lagašguovlluin dominerejit bieggaturbiinnat eanadatgovva. Geainnut ja juohke turbiinna čuožžunsajit dagahit sisabahkkemiid nugo čuohppamiid ja deavdagiid, ja dat oidnojit bures báljes duoddaris. Guhkit gaskkaid duohken oidnojit bieggaturbiinnat čielga eanadatelemeantan ja váikkuhit eanadaga vásáhussii. Bieggafápmorusttet oidno hirbmat bures Rásttigáissás mii lea okta dain alimus čohkain guovllus. Gaskka geažil ii vásihuvvo bieggafápmorusttet dominerejeaddjin, muhto hirbmat olu turbiinnat oidnojit ja leat dehálaš elemeanttat eanadatgovvas. Fl 98:s Bissojohduoddara badjel oidno maiddá bieggafápmorusttet bures. Guhkes gaskka duohken lea turbiinnaid oinnolašvuolta sorjavaš dálkkis. Go lea buorre dálki sáhhtá bieggafápmorusttet oidnot Bissojoga oarjjabeale váriin ja Fl 98:s Stuorrarođus. Oppalaččat árvoštallojuvvo das leat *stuorra gitta hirbmat stuorra negatiivvalaš váikkuhus (- --/----)* eanadahkii oasseguovllus Rásttigáissás/Lágesduoddaris.

Bieggafápmorusttet unnán oidno Bajit Deanuleagis, muhto sáhhtá oidnot eanet badjosiin norgga ja suoma bealde, muhto dalle guhkin eret. *Oppalaččat árvoštallojuvvo das leat unnán gitta mearkkašmeahtun negatiivvalaš váikkuhus (-/0).*

Fierpmádatlaktin guoská dušše oasseguvlui Rásttigáissás/Lágesduottar stuorra árvuin, ja das árvoštallojuvvo leat *muttolaš negatiivvalaš váikkuhus (--).*

Váikkuhusdási oppalaš árvoštallamis lea bieggafápmorusttega lagas guovllut deattuhuvvon eanet go guovllut dobbelis. Bieggafápmorusttega sturrodas ja turbiidnalohku váikkuha negatiivvalaččat eanadahkii. Viiddes eanadatiešvuodas ráššas addá dihto gierdannávcca, muhto šaddogearddi váilevašvuolta hearkidahtta guovllu sisabahkkemiid dáfus. Guovlu ii šat leat ávdin, ja meahccelágan eanadat jávká. Oppalaččat árvoštallojuvvo Davvi bieggafápmorusttega huksemis leat *stuorra negatiivvalaš váikkuhus (---)* eanadahkii.

Govus 10-2. Oinnolašvuodakárta ja govvensajit. Váikkuhusguovlu lea biddjon 20 km eret bieggafápmorusttegis.

Govus 10-3. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá plánaguovllu oarjeoasis nuorttas. Visuála fokus lea bieggaturbiinnaide eanet go duoddarii birra. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.

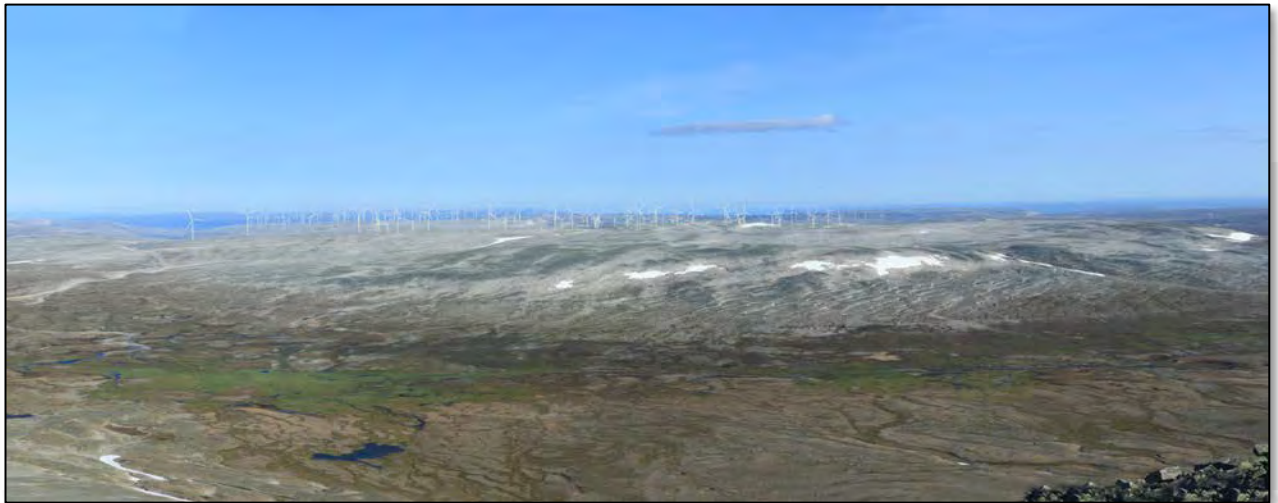
Govus 10-4. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá plánaguovllu oarjjabealde máttás. Bieggaturbiinnaid oaidná vuosttažettiin ovttaskaselemeantan, muhto dain eará turbiinnain sáhtta maiddái oaidnit mánggaid. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.

Govus 10-5. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá plánaguovllu nuortaoasis oarjjás. Bieggaturbiinnat leat čielga eanadatelemeanttat ja váikkuhit eanadaga vásáhusii. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.

Govus 10-6. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá Borgašgáissás (su. 2,5 km). Leat olu turbiinnat oaidnimis, ja dát lea oaidnit dego «turbiidnameahcci», ja orru hirbmat moivvas. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.

Govus 10-7. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá Rásttigáissás (su. 9 km). Gaska geažil ii vásihuvvo bieggafápmorusttet dominerejeaddjin, muhto hirbmat olu turbiinnat oidnojit ja leat dehálaš elemeanttat eanadatgovas. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.

Govus 10-8. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá FI 98:s (su. 10 km). Bieggaturbiinnaid sáhtta oaidnit almmiravdda vuostá ja erenoamážit bieggafápmorusttega oarjeoassi orru moivvas turbiinnaid logu ja sajusteami geažil. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.

Govus 10-9. Davvi bieggafápmorusttega visualiseren, go geahččá FI 98:s Stuorrarođus (su. 15 km). Bieggafápmorusttega nuorta- ja oarjeoassi gehččojuvvoba ovttas, ja hui olu turbiinnaid oaidná almmiravdda vuostá ja orru «moivvas». Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.

10.4 Váidudeaddji doaibmabijut

Vejolaš consešuvnna oktavuodas mearrida NVE eaktun ahte galgá ráhkaduvvot Biras-, Fievrridan- ja Huksehusplána (MTA). Dát plána sihkkarastá ahte entreprenevrrat ja turbiidnalágideaddjit sajáiduhttet dárbbaslaš birasvuhtiiváldimiid barggus, dása gullá sihkkarastit šaddogearddi/eatnama huksenáigodagas, heivehit infrastruktuurra eanadahkii, šaddogeardeođasmahttin ja čorgen.

- Guoskevaš areálaid árbevirolaččat máhcahit ja ođasmahttit šaddogearddi álgodillái evttohuvvojit huksehusguovllus Gussanjárggas ja bieggafápmorusttega beassangeainnu vuolit oasis.
- Areálaid šaddogeardeođasmahttin orru vieriselemeantan badjin bieggafápmorusttegis, iige ávžžuhuvvo. Danne berre bargat prinsihpaid vuodul bidjat dálá ráhpáid ruovttoluotta geaidnodeavdagiidda ja eará guovlluide gos leat sisabahkemat. Dát sáhtá leat mielde addimin geainnuide ja turbiinnaid čuožžunsajiide lunddolat heiveheami eanadagas.
- Plánaguovllu jalges eanadat dahká ahte bieggaturbiinnat dominerejit sakka ja oidnojit viidát. Topografijja ja šaddogearddi geažil eai mearrit smávit rievdadusat ja turbiidnasaji sajusteami earáhuhttin plánaguovllus bieggafápmorusttega visuála váikkuhusaid. Unnit stuorra bieggaturbiinnaid geažil, vaikko vel rohtorallodat lassána, eai dárbbasuvvo nu olu siskkáldasgeainnut ja čuožžunsajit plánaguovllus, ja dat seammás lea čorgadeappot oaidnit. Dát árvvoštallojuvvo danne leat marginála buoret čovddusin.
- Ođđa geainnut galget nu guhkás go lea vejolaš heivehuvvot eanadahkii ja topografijii. Berre bargat dan ovdii ahte bidjat geainnu deavdagii dan sadjái go čuohppamiid, sivas go deavdagiid buori muddui sáhtá hábmet ja heivehit eanadahkii. Berre bargat prinsihpaid vuodul bidjat dálá ráhpáid ruovttoluotta geaidnodeavdagiidda. Dát sáhtá leat mielde addimin geainnuide ja turbiinnaid čuožžunsajiide lunddolat heiveheami eanadagas.
- Duoddaris eai leat dál visttit, eaige teknikalaš rusttegat. Bieggafápmorusttegat berrejit heivehuvvot guovllu huksenvieruide. Materiálat ja dimenšuvnnat rusttegiin berrejit leat báikkálaččat.

10.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji iskkadeamit eanadatfágasuorggis.

11 Kulturmuittut ja kulturbirrasat

11.1 Álggahus

Dán guorahallama vuodđun leat dát diehtogáldut:

- Davvi bieggafápmorusttet mearriduvvon guorahallanprográmma, NVE 17.10.2018.
- ležamet diđošteamit guovllus, sihke helikopteriin, biillain ja vácci, 2017 borgemánus.
- Teknihkalaš plánaid ja bajilgovvakárttaid čilgehus.
- Riikaantikvára diehtovuodđu, *Askeladden*
- Dievasmahtti registreremat maid Finnmárkku fylkkagielda ja Sámediggi leat čađahan 2018:s.
- Universitehtaid arkeologalaš áhtadiehtovuodđu, *Unimus*
- Huksenregisttar, *SEFRAK*

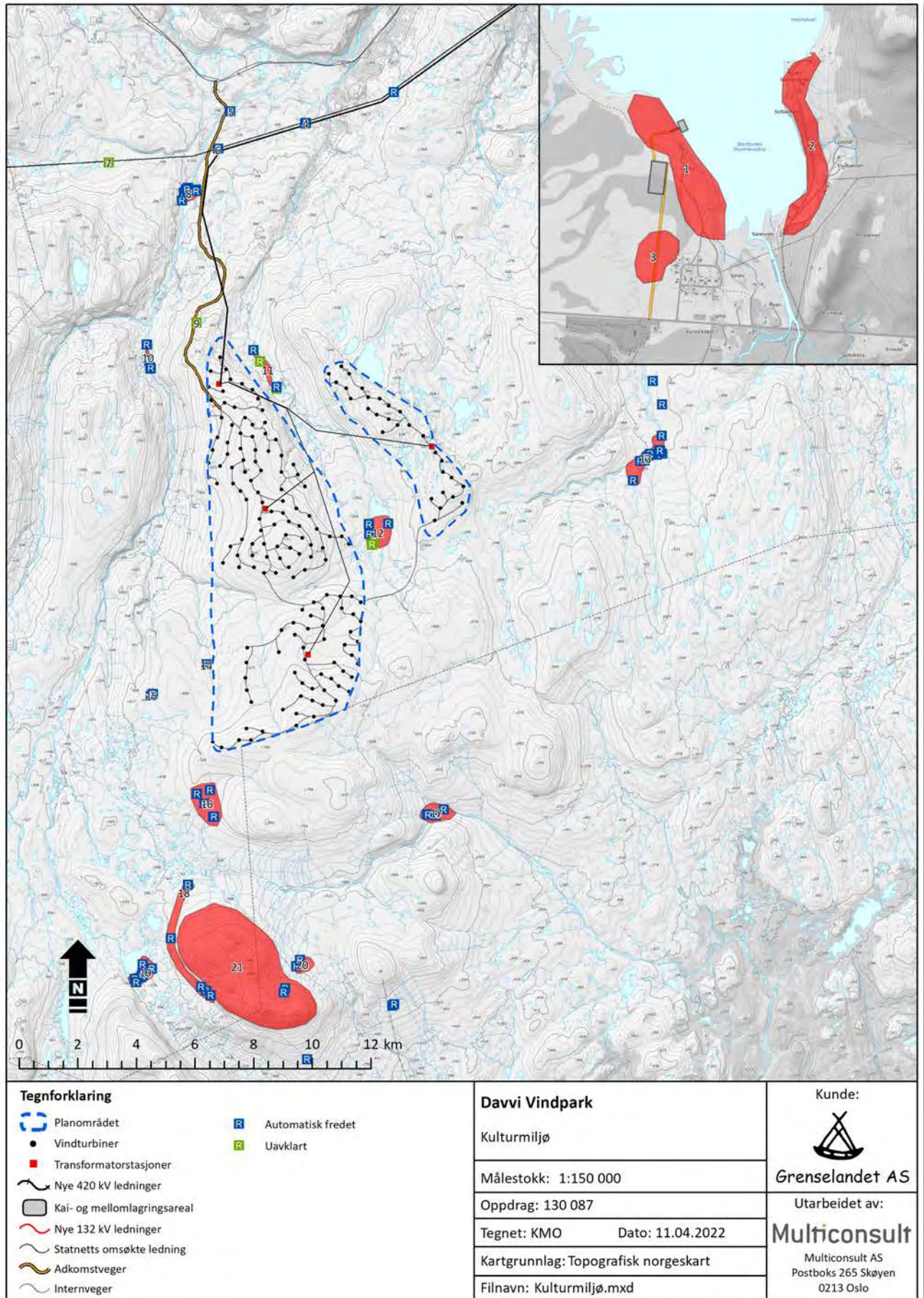
Diehtovuodđu árvoštallojuvvo oktilaččat buorren.

11.2 Guovločilgehus ja árvoárvoštallan

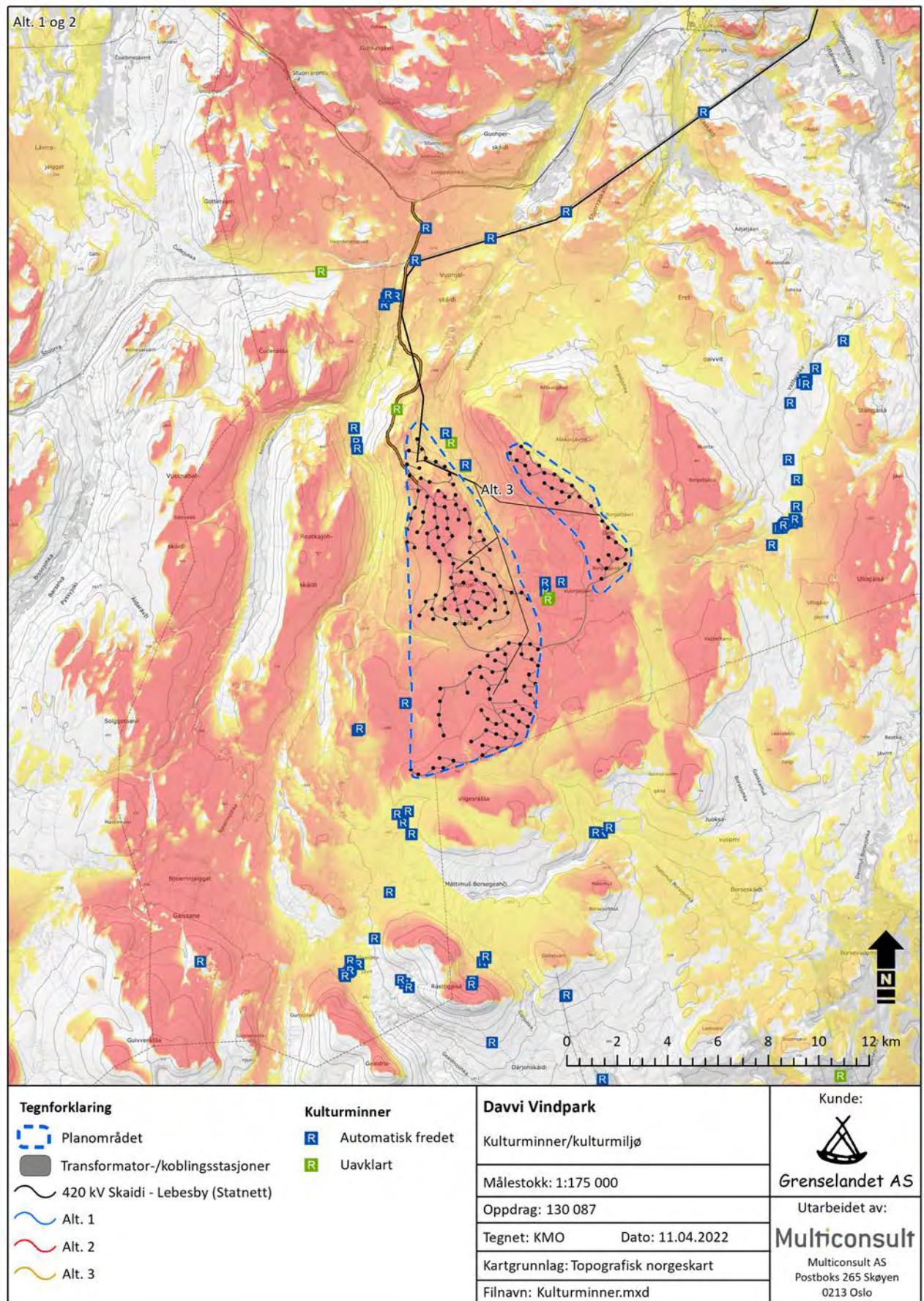
Plána- ja váikkuhusguovllus leat definerejuvvon oktiibuot 21 kulturbirrasa, main fas leat sihke dološ ja ođđasat kulturmuittut, earret eará ássanguovllut, goahtesajit, mearkageađggit, urat, árransajit, birgočiegát ja eará luottat sámi boazodoalus ja eará meahcásteamis (gč. govvošiid 11-1 ja 11-2).

Tabealla 11-1. Registrerejuvvon kulturbirrasiid bajilgovva.

Kulturbiras (KB)	Árvu	Kulturbiras (KB)	Árvu
KB 1 Fanasnjárga	Unnán	KB 12 Vuonjaljávri	Muttát
KB 2 Gussanjárga	Unnán	KB 13 Važzejohka	Stuoris
KB 3 Sørrelvnes/Henrikbuk	Muttát gitta stuoris	KB 14 Vilgesrášša oarjedavvin	Unnán gitta muttát
KB 4 Dárjohka	Unnán gitta muttát	KB 15 Vilgesrášša oarjin	Unnán gitta muttát
KB 5 Stuorrajohka davvin	Unnán gitta muttát	KB 16 Vilgesrášša máddin	Muttát gitta stuoris
KB 6 Stuorrajohka nuortan	Unnán gitta muttát	KB 17 Máttimuš Borsejohka	Muttát gitta stuoris
KB 7 Heandarátávži	Unnán	KB 18 Čoarvosjávri	Muttát gitta stuoris
KB 8 Stuorrajohka oarjin	Muttát gitta stuoris	KB 19 Geaidnojávri	Muttát gitta stuoris
KB 9 Vuonjalrášša	Unnán	KB 20 Dárjohgeahči	Muttát gitta stuoris
KB 10 Stuorrajohka máddin	Muttát gitta stuoris	KB 21 Rásttigáisá	Stuoris
KB 11 Vuonjaljohka	Muttát		

Govus 11-1. Registrerejuvvon kulturbirrasiid bajilgovva.

Govus 11-2. Bieggafápmorusttega oinnolašvuohta registrerejuvvon kulturmuittuin.

11.3 Vejolaš váikkuhusat

Váikkuhusdási oppalaš árvvoštallamis lea váikkuhusaid muttolaš čoahkkáigeassu váikkuhusain iešguđet kulturmuittuide ja kulturbirrasiidda (oasseguovlluide). Kulturmuittut ja kulturbirrasat bieggafápmorusttega lagašguovlluin leat deattuhuvvon eanet go guovllut dobbelaččas.

Bieggafápmorusttega sturrodat ja turbiidnalohku váikkuha negatiivvalaččat kulturmuittuide ja kulturbirrasiidda. Guovllus eai leat dál báljo ođđasat sisabahkkemat, ja kulturbirrasat leat ollislaččat ja nu go álgoálggus ledje. Guovtti kulturbirrasis main lea stuorra árvu, KB 1 Fanasnjárga ja KB 21 Rásttigáisá, árvvoštallojit oažžut *stuorra negatiivvalaš váikkuhusa* (---) fysalaš ja/dahje visuála váikkuhusa geažil. Eará 19 kulturbirrasis rievddadit váikkuhusat mearkašmeahtumis / *ii makkárisge (0) gitta muttágis negatiivvalažžan* (--). Oktalaččat lea árvvoštallojuvvon ahte Davvi bieggafápmorusttegis oktan gullevaš infrastruktuvrrain lea *muttágis negatiivvalaš váikkuhus* (--) kulturmuittuide ja kulturbirrasiidda.

11.4 Automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuid gávdnoštumiid vejolašvuoda árvvoštallan

Sáhtta vuordit gávdnat sámi kulturmuittuid guovlluin mat leat čadnon boazodollui ja mearrasámi ja ovdahistorjjálaš ássamii rittus. Guovlluin gosa leat plánen eanadatsisabahkkemiid, leat Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiela mearridan ahte arkeologalaš diđošteamat ja registreremat leat áigeaguovdilát čielggadit vieris ráfáidahtton kulturmuittuid. Sámediggi ja Finnmárkku fylkkagiela leat 2018 ja 2019 geasi čađahan registreremiid plánaguovllus.

11.5 Váidudeaddji doaibmabijut

Váidudeaddji doaibmabijut mat fátmastit kulturmuittuid ja kulturbirrasiid, leat čadnon sihke luonddueanadahkii ja kultureanadahkii. Váidudeaddji doaibmabijut mat leat čadnon eanadahkii (gč.10.4, kapihttala), váikkuhit olu oktavuodain positiivvalaččat maiddáii kulturmuittuide ja kulturbirrasiidda seamma eanadagas. Eará doaibmabijut sáhttet leat:

- Berre geahččalit muddet geainnuid, linnjágeinnodagaid ja turbiidnasajiid jna. nu, ahte sohpet eai ge leat nu lahka daid kulturmuittuid main lea stuorámus árvu.
- Čiekjaliskáija ja gaskarádjoguovllu sirdin Storravuona nuorttabeallái sáhtta jávkadit váikkuhusaid kulturmuittuide ja kulturbirrasiidda vuona nuorttabealde (KB1 ja KB3), muhto seammás dagahit veahá eanet váikkuhusaid KB2:žii. Dán doaibmabiju berre árvvoštallat detálja-prošekterema oktavuodas.
- Jus doaibmabidju njulgestaga ii soabat automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuiguin, ii ge leat vejolaš muddet doaibmabiju, de gáibiduvvo sierralohpi kulturmuittolágas, gč. § 8, 1. lađđasa. Jus Riikaantikvára addá sierralobi, de dábálaččat eaktuduvvojit arkeologalaš roggamat. Go jávkada automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuid sierralohpemearrádusa vuodul, de lea máhttoárvu sihkarastin mat kulturmuittuin leat roggama bokte, dehálaš váidudeaddji doaibmabidju.
- Dikšun- ja láchinplána lea váidudeaddji doaibmabidju mii sáhtta váikkuhit positiivvalaččat kulturmuittuovvuide plána- ja váikkuhusguovllus. Vejolaš iskkadeamat guoskevaš lokalitehtain dán guovllus sierralobi oktavuodas kulturmuittolágas, sáhttet addit ođđa ja dehálaš máhtu guovllu geavaheami birra ovdahistorjjálaš áiggis. Lea buorre jus dán sáhtta gaskkustit dikšun- ja láchinplána olis.

11.6 Čuovvoleaddji iskkadeamat

Konsešuvdnaášši oktavuodas leat doaibmabijut árvvoštallojuvvon kulturmuittolága § 9 dáfus ja arkeologalaš registreremat leat čađahuvvon 2018:s ja 2019:s. Jus plánejuvvon huksen ii soaba automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuiguin, de ferte heivehit/muddet detáljaplána, dahje ohcat sierralobi

kulturmuittolágas, gč. § 8, 1. lađđasa. Vejolaš sierralobis eaktuda kulturmuittoláhka, gč. § 10, ahte doaimmaálggaheaddji gokčá goluid dárbbalaš arkeologaš guorahallamiidda vai máhttoárvu sihkarastojuvvo.

12 Luonddušládđjivohta

12.1 Álggahus

Dán guorahallama vuodđun leat dát diehtogáldut:

- Almmolaš diehtovuodut, nugo Naturbase (kart.naturbase.no), Artskart (www.artsdatabanken.no), Miljøstatus (www.miljostatus.no), Rovbase (rovbase.no), Vann-nett (vann-nett.no) ja Nasjonal berggrunnsdatabase (www.ngu.no)
- Finnmárkku fylkkamánni Tore Johan Olsen bokte.
- Norsk Ornitologisk Forening Thomas Aarvak bokte.
- Eará resursaolbmot Davvisiiddas, Deanus ja Finnmárkkus muđui (gč. referánsalisttu fágaraporttas).
- Ovddeš kártemat ja guorahallamat váikkuhusguovllus, ee. Rannestad m.fl. (2012a og 2012b) ja Mork & Gaarder (2016).
- ležamet gieddebargu váikkuhusguovllus (22.–25.06.2012, 07.–14.07.2012, 23.–26.07.2012 ja 01.–08.08.2017), man Ole Tobias Rannestad, Leif Ryvarden ja Anders Wollan leat čađahan.

Diehtovuodđu árvvoštallojuvvo leat oalle buorren.

12.2 Guovločilgehus ja árvoárvoštallan

12.2.1 Eanadatekologalaš čatnosat

Guovlu gosa Davvi bieggafápmorusttet lea plánejuvvon, lea guovdu okta dain stuorámus báhcán oktilis meahcceguovlluin Norggas. Earret boazodoallu ja hui unnán olgodaddandoaimmat, de leat unnán dahje eai oba gávdnoge olbmodahkan muosehuhttimat. Sivvan dása lea garra dálkkádat ja marginála biologalaš produktivitehta. Vaikko biomássabuvttadeapmi lea unnán, de sáhtta guovlu leat dehálaš areálagáibideaddji ja hearkkes šlájaid nugo geatkki, rievssatfállá, muhtumin njála ja hui háreve jievjaskuolffi bivdo- ja johtinguovlun. Guovlu lea dien dáfus masá dego ávdin oktavuodalađas gaskal Deanuleagi ja vuonaid davvin, ja gaskal badjosiin Lágesduoddaris oarjin vulos Levdnjii nuortan. Olu šlájaid, omd. goddeelliide, dat orru leamen caggin. Eanaš njiččehasšlájat jáhkkmis baicce johtet vumiin Davvi davá- ja máttabealde. Ii leat dihtosis man muddui lottit johtet plánaguovllu badjel, muhto muhtun báikkálaš johtimat dáhpáhuvet áibbas sihkkarit bessema ja guohtunohcama oktavuodas, ja dát dáhpáhuvvá dál masá muosehuhttima haga. Eanadatekologalaš funksiunálitehta daidda šlájaid main leat eavttut johtit guovllus, lea buorre, muhto areálat eai leat árvvoštallojuvvon erenoamáš dehálažžan ekologalaš oktavuodalađasin eanadatdásis.

12.2.2 Luondduhámit DN-håndbok 13-2007 olis

Eai leat ovddeš registrerejuvvon luondduhápmelokalitehtat Davvi bieggafápmorusttega plána- ja

váikkuhusguovllus, ja kártemiin mat čađahuvvojedje jagiin 2012–2017, eai ge lean ođđa registreremat. Sáhtta gal vissa gávdnat smávit *káلكás guovlu meahcis-luondduhámiid*, muhto dákkár guovllut eai leat dássáži duodaštuvvon.

12.2.3 Nállevalljivuoha

Lottit

Bieggafápmorusttega plána- ja váikkuhusguovllus lea minimála guohtunvuodđu lottiide ja njiččehasaide, mii váikkuha dasa ahte leat unnán loddešlájat ja unnán lottit. Állat ja geađgerásttis ledje áidna šlájat mat oidnojedje oalle jámma daid eanemus šattohis guovlluin. Gáranas, bižus, láfol, buvvedat ja giron (NT) oidnojedje muhtumin. Stuurát jávrriin Aškkasjávrriin, Borgašjávrris ja Vuonjaljávrris oidnojedje earret eará buvvedagat, guolbbavirožat, čáhpesčoavjevirožat ja fiervávirožat. Lea jáhkehahtti ahte dát šlájat maiddái gávdnojit jávrriin Davvi bieggafápmorusttega lahka. Vuojašlottit ja doktagat leat lottit maid atnet hearkein bieggafápmohuksemiidda, ja mat dávjá bessejit jávrriid lahka duoddariin. Diđošteemiid áigge 2012:s ja 2017:s eai oidnon suorssát eai ge doktagat jávrriin plánaguovllus dahje dan lahka, muhto ii sáhte dadjat ahte muhtin šlájat eai leat doppe muhtun áigodagain.

Tabealla 12-1. Loddešlájat mat leat oidnon Davvi bieggafápmorusttega plánaguovllus (ráššaeatnamis) ja 3 km radiusas váikkuhusguovllu birra (gaskaalpiidna avádagas). Tabealla čájeha sulaid relatiivvalaš loguid juohke diđošanbeaivvi (X = 1–5 lotti, XX = 6–15 lotti ja XXX = >15 lotti).

Šládja	Allaapiidna ráššaeana (>600 mmb.)	Gaskaalpiidna avádat** (su. 400–600 mmb.)
Boaimmáš		X
Rievssat (NT)		X
Giron (NT)	X	X
Bižus	X	XXX
Láfol	X	X
Buvvedat	X*	XX
Gáddeviroš		X
Čáhpesčoavjeviroš	X*	
Guolbbaviroš	X*	X
Fierváviroš	X*	X
Geađgejorgu		X
Háskil		X
Niitocivkkán		XXX
Gáranas	X	
Giellavealgu (NT)		X
Geađgerásttis	XX	XXX
Ruksessoadjá		X
Rievssatcizáš		X
Upmolcizáš		XXX
Állat	XX	

*Čáziid buohta. **** Oktan lagešbohtuiguin ájarokkiin.

Jievjaskuolfi lea registrerejuvvon bieggafápmorusttega guovllu nuorttabealde (1985:s). Jievjaskuolfi lea hárvanaš šládja man máddodat rievddada smávvaciebanmáddodagaid mielde. Buriin smávvaciebanjagiin

sáhtta dan rievtti mielde oaidnit juohke sajis Finnmárkkus, muhto erenoamážit čakčageasi (maŋŋá bessema) johtá dat bajás guorbaseamos ja šattoheamos guovlluide Finnmárkkus bivdit girona. Ráššaeana Davvis lea aiddo dákkár guovlu. Rievssatfálli ii leat registrerejuvvon nu dávjá plánaguovllu birra, muhto lea registrerejuvvon bessen su. 20 km davás guvlui, mii mearkkaša ahte šládja geavaha váikkuhusguovllu bivdit rievssahiid ja njoammiliid. Mánngat gonagasgoaskinbessema leat registrerejuvvon plánaguovllu máttabealde, ja dát lottit jáhkkmis geavahit plána- ja váikkuhusguovllu guohtunohcamii muhtun áigodagain.

Nállevalljivohta lassána dađistaga mađi vuollelii joavdá eanadagas plánejuvvon beassangeainnus dahje fápmolinnjágeinnodagas. Šlájat nugo rievssat (NT), giellavealgu (NT), bieggafálli, cizášfálli jna. bessejit soahke-/sieđgaavádagas plánaguovllu davá- ja máttabealde. Šattolat, vuollegat guovlluin Važžečearus ja Leavvasládjuin, namalassii mánngga km váikkuhusguovllu nuorttabealde, registrerejuvvojedje maiddái čáhpesčoavjeviroš, čearret ja rávgoš (EN).

Gussanjárga ja vuotna lea erenoamáš dehálaš guohtunguovlu hávddaide ja doktagiidda, ja gusagoalssi lápmeguovlu. Dasa lassin lea dat dehálaš vuoiŋŋastanguovlu olu čoavžo- ja vuojášloddešlájaid. Dáppe registrerejuvvojedje rukseslistošlájat nugo guollečearret (EN), čáhpesbukča (VU), čielkkis (VU), haŋŋá (NT), njurggu (NT), suolaskáiti (NT), hávda (NT) ja muhtun cihcelottiid rukseslistošlájat.

Njiččehasat

Guorahallanguovlu lea guhkkim davvin, ja eanaš biologalaččat geafes guovllus. Njiččehasaid nállevalljivohta lea nappo unnán, muhto mánngat dain duođastuvvon šlájain leat rukseslistejuvvon ja dehálaš ovddasvástádusšlájat. Vuolábeale tabealla čájeha mat boraspire- ja goddefuođđošlájat leat registrerejuvvon váikkuhusguovllus dahje dan lahka.

Tabealla 12-2. Boraspiriid stáhtus váikkuhusguovllus ja dan birra. Gáldu: Artsdatabanken, Rovbase ja iežamet diđošteamit.

Šládja	Stáhtus	Gávdnoštupmi
Guovža	Sakka áitojuvvon (EN)	Guovža lea registrerejuvvon moddii váikkuhusguovllus ja dan lahkosis maŋjimuš 20 jagi. Navdojuvvo ahte eanaš guovžžat maid oaidná guovllus, leat nuorra varis golgoguožžat (Finnmárkkus leat eanaš Báhcaveajis ja Anárjogas registreren guoddi njiŋŋelas guovžžat).
Gumpe	Kritihkalaččat áitojuvvon (CR)	Gumpe lea muhtumin oidnon golgamin váikkuhusguovllus maŋjimuš 20 jagi, erenoamážit Deanuleagis, muhto maiddái Gussanjárggas. Gumppet leat jáhkkmis bohtán Ruoššas.
Albbas	Sakka áitojuvvon (EN)	Sihke albbas ja albbasluottat leat oidnon (maiddái čivggaiguin) váikkuhusguovllus ja dan lahkosis, muhto eanaš vuollegat vuovdeguovlluin.
Rieban	Nanus (LC)	Rieban lea oidnon biedgguid vuollegat vuovdeguovlluin váikkuhusguovllus ja muhtun várreguovlluin. Rieban lea almmatge eahpitkeahhtá hui dábálaš, ii ge oktage eará ealli oidnon dávjit min diđoštemiid áigge go rieban.
Njálá	Kritihkalaččat áitojuvvon (CR)	Njálá lea oidnon moddii duottarguovlluin váikkuhusguovllu lahka. Dát leat Lágesduoddaris ja váriin váikkuhusguovllu oarjjabealde. Dát orru čájehamen ahte maiddái váikkuhusguovllu badjosiin lea leamaš dahje sáhtta leat njálá. Diđošteami áigge 2017 borgemánus gávdnui boares biedju mii dulkojuvvui guđđojuvvon njállabiedjun Davvi beassangeainnu lahka, muhto dát ii leat duođastuvvon ja nappo hui eahpesihkar.
Geatki	Sakka áitojuvvon (EN)	Sihke geatkki ja geatkeluottaid leat oidnon olu eanaš váikkuhusguovllus. Finnmárkku Fylkkamánni lea muitalan biejuid birra áigodagas 2013–16 sihke plánaguovllu davá- ja máttabealde.

Šládja	Stáhtus	Gávdnoštupmi
Čeavrris	Hearki (VU)	Čeavrris lea registrerejuvvon eanaš stuorát čázadagain váikkuhusguovllu vuolládagain (Luoppaljogas, Stuorrajogas, Šuoššjogas) ja muhtun unnit čázadagain. Dat orru leamen nana, buorre máddodat dán guovllus Finnmárrkkus.
Neahti	Nanus (LC)	Ii leat registrerejuvvon, ja jáhkkimis hui hárvanaš go váikkuhusguovllus eai leat goahccevuovddit.
Buoidda	Nanus (LC)	Ii leat registrerejuvvon váikkuhusguovllus, muhto jáhkkimis gávdno.
Nirpi	Nanus (LC)	Ii leat registrerejuvvon váikkuhusguovllus, muhto jáhkkimis gávdno.
Ealga	Nanus (LC)	Lea čielggas ahte goddeelliid gaskkas leat eanemus ealggat. Ealgamáddodat lea nanus vuovddiin ja vuolládagain Stuorrajogas ja Šuoššjogas, ja unnit legiin ja dain olu čázadagain. Ealga sáhtta maiddá muhtumin oaidnit badjosiin.
Boazu		Bohccot gávdnojit dušše davábeale Máttá-Trøndelága. Bohccot leat árvoštallojuvvon sierra fágareporttas boazodoalu birra
Vuovderuoigu	Nanus (LC)	Vuovderuoigut bohte Finnmárrkui 1980-logus, ja šládja gávdno bieđgguid fylkkas. Artsdatabanken vuodul eai leat registrerejuvvon váikkuhusguovllus, muhto golgoeallit oidnojit jámma Fv 98 guoras ja omd. Gussanjárggas.

Dáid šlájaid lassin leat registrerejuvvon ee. ránesnjuorju, geađgenjuorju ja nissu vuonas Gussanjárggas.

Akváhtalaš luonddušládjivuohta

Eai leat čađahuvvon čáhceiskosat dán guorahallanbarggus, ja vejolaš luondduárvvut mat leat čadnon omd. guolehis jávrride várís, eai leat nappo fuomášuvvon. Seamma guoská maiddá genehtalaš árvvuide mat leat čadnon vejolaš erenoamáš máddodagaide nugo omd. rávdui eanet áidalas jávrriin guorahallanguovllus.

Geologalaš gávdnoštumit

Birasdirektoráhtta (2015) čállá ahte báktehoalut, láirafierranrokkat, gorssat, eanabáccit, ruitut ja jiehkkevuodđoana leat kategoriijat mat gullet luonddušládjivuođaelementii «geologalaš gávdnoštumit». Ii oktage dákkár gávdnoštupmi leat registrerejuvvon váikkuhusguovllus.

Čoahkkáigeassu ja árvoárvoštallan

Davvi bieggafápmorusttega plána- ja váikkuhusguovlu ii leat erenoamáš árvvolaš muhtun šlájaid, muhto dat lea dehálaš populašuvdnadásis areálagáibideaddji šlájaid mat dárbbasit badjosiid ja oalle ávdin eallinguovlluid. Deháleamos ovdamearkkat leat rukseslistejuvvon šlájat nugo njállá, geatki ja rievssatfáli, mat buot leat registrerejuvvon Gáissáin ja dan birrasis. Vaikko šlájat eai leat duodaštuvvon gieskat, dahje gaskkohagaid fitnet (omd. jievjaskuolfi), de sáhtta duottarguovlu leat dehálaš guovlu ealáskahttit dákkár šlájaid. Eará faunai lea guovllus molsašuddi árvu, muhto plánaguovllu oasážis veahá šattolat ja njuoskasat guovllut ja váikkuhusguovllu stuorát jávrriid birra leat muhtun muddui dehálaččat suorssáide, čoavžžuide ja eará lottiide geasset. Botanihkalaš árvvut leat unnit. Oppalaš nállevalljivuođa árvu árvoštallojuvvo leat muttágin (vuolit oassi).

12.3 Vejolaš váikkuhusat

Ohccojuvvon bieggafápmorusttet oktan gullevaš infrastruktuurain ii čuoza ovttaga suodjalanguvlui, dehálaš luondduhámiide, iige suodjalanárvosaš geologalaš gávdnoštumiide. Váikkuhusat dáid registrerenkategorijaide lea danne mearkkašmeahttan (0).

Bieggafápmorusttet oktan gullelaš infrastruktuvrrain vejolaš stuorámus negatiivlaš váikkuhusat leat čadnon eallinguovllu massimii/-bilideapmái ja eanet loddejápmiin go lottit girdet rohtorsoajáide dahje fápmolinnjáide. Sihke huksehus- ja doaibmaáigodagas massá plánaguovlu ja lagaš guovllut vejolašvuoda leat eallinguovlu arealagáibideaddji ja hirrorasis šlájaide nugo geatkái, njállii ja rievssatfállái, ja guovllu eanadatekologalaš doaibma hedjona. Ferte vuordit stuorra garvimiid doaibmabidjoguovlluin, erenoamážit go eallit mat leat dán guovllus, unnán leat hárvánan olbmuid muosehuttimiidda. Dasto gokčēt bieggaturbiinnat viiddes guovllu ja leat badjosiin, maiddái sájiin gos leat bajásduvdinbiekkat báhkkan. Ferte vuordit ahte ovttaskaslottit nugo gonagasgoaskin, mearragoaskin, boaimmáš, rievssatfállii jna. sáhttet girdit rohtorsoajáide, muhto dát jáhkkinis ii dáhpáhuva nu dávjá go eai leat bessenguovllut ja lea unnán biebmuplánaguovllus. Vásáhusaid vuodul Smølas navdojuvvo maiddái ahte šládja nugo giron maiddái sáhttá girdit turbiidnatoartnaide (ii nu olu rohtorsoajáide).

Vurdojuvvon váikkuhusat iešguđet registrerenkategorijain leat čeahkkáigesson vuolábeale tabeallas.

Tabealla 12-3. Luondduvalljivođa árvvu, viidodaga ja váikkuhusdási čeahkkáigeassu Davvi bieggafápmorusttega huksema oktavuodas oktan gullelaš infrastruktuvrrain. Tabealla čájeha doaibmaáigodaga.

Oasseguovlu	Oassefáddá	Árvu	Viidodat	Váikkuhusdási
Davvi bieggafápmorusttet	Suodjalanguovllut	li makkárge	li makkárge	Mearkkašmeahtun (0)
	Eanadatekologalaš čatnosat	Muttát	Muttát / stuorra negatiivlaš	Muttát / stuorra negatiivlaš (--/---)
	Luondduhámit	Unnán	li makkárge	Mearkkašmeahtun (0)
	Nállevalljivohta	Muttát	Muttát / stuorra negatiivlaš	Muttágis negatiivlaš (--)
	Geologalaš gávdnoštumit	li makkárge / unnán	li makkárge	Mearkkašmeahtun (0)
	Akváhtalaš luonddušládjivohta	Muttát	Muttát / stuorra negatiivlaš	Muttágis negatiivlaš (--)
	Oppalaš árvvoštallan	Unnán/muttát	Muttát / stuorra negatiivlaš	Muttágis negatiivlaš (--)
Fierpmádatčoavddus ja beassangeaidnu	Suodjalanguovllut	li makkárge	li makkárge	Mearkkašmeahtun (0)
	Eanadatekologalaš čatnosat	Muttát/stuoris	Unnán / muttágis negatiivlaš	Unnán/muttágis negatiivlaš (-/--)
	Luondduhámit	Unnán	li makkárge	Mearkkašmeahtun (0)
	Nállevalljivohta	Muttát	Muttágis negatiivlaš	Muttágis negatiivlaš (--)
	Geologalaš gávdnoštumit	Unnán	li makkárge	Mearkkašmeahtun (0)
	Akváhtalaš luonddušládjivohta	Stuoris	li makkárge / unnán negatiivlaš	Mearkkašmeahtun / unnán negatiivlaš (0/-)
	Oppalaš árvvoštallan	Muttát	Muttágis negatiivlaš	Unnán/muttágis negatiivlaš (-/--)
Gussanjárga	Oppalaš árvvoštallan	Stuoris	Muttágis negatiivlaš	Muttágis negatiivlaš (--)

Oasseguovlu	Oassefáddá	Árvu	Viidodat	Váikkuhusdássi
Hávdna	Oppalaš árvoštallan	Stuoris	li makkárga / unnán negatiivvalaš	Mearkkašmeahtun / unnán negatiivvalaš (0/-)

12.4 Váidudeaddji doaibmabijut

Čuovvovaš plánamuddemat ja váidudeaddji doaibmabijut sáhttet geahpedit doaibmabiju váikkuhusaid luonddušláddivuhtii. Dát árvoštallojuvvojit dárkileappot MTA ráhkadeami oktavuodas jus šattaš positiivvalaš konsešuvnamearráduš.

Flora ja luondduhámit

- Garvit meahccevuodjima jus eana lea bievllus iige galbmon, vai ráddje vuodjinluottaid ja erošuvnna.
- Garvit geaidnočuohppamiid mat sáhttet dagahit erošuvnna ja golgama.
- Biliduvvon ja muosehuhttojuvvon eallinguovlluid berre divvut ja ođasmahttit báikkálaš šaddogerddiin go huksehusáigodat lea nohkan.

Lottit ja njiččehasat

- Garvit ceggemis turbiinnaid guovlluide gos leat bajásduvdinbiekkat maid gazzalottit geavahit.
- Láhčit dili nu ahte ásahuvvojit rabas johtinmanahagat lottiide turbiidnačohkiid gaskkas.
- Beassangeainnuid galgá giddet bummain vai ráddje mohtorjohtolaga nu olu go vejolaš.
- Elrávdnjejohtasiid berre nu olu go sáhttá goaivut eatnamii vai garvá kollišuvdnávára.
- Geavahit stuorát ja beaktilat turbiinnaid vai geahpeda turbiidnalogu. Dát fas geahpeda kollišuvnnaid jáhkehahttivuođa.
- Garvit ceggemis fápmolinnjaid dehálaš loddebiotohpaid čađa, erenoamážit njeaššeeatnamiide ja lunddolaš johtingeainnuide nugo legiide, čázadagaide ja eará johtolagaide.

Akváhtalaš ja mearraluonddušláddivuohta

- Geahpedit geaidnočuohppamiid mat sáhttet dagahit erošuvnna ja golgama jávriide ja čázadagaide.
- Gielidit dahje garrasit muddet guollebivddu jogain ja jávriin plánaguovllus ja jámma bearráigeahččat dan.
- Sirdit čiekjaliskáija Gussanjárggas vuona nuorttabeallái, Solbakkenii/Henrikbukhtii. Mearra lea čiekjalat dákko, ja čiekjaliskáija goaivun ii šatta nu viiddis. Váikkuhusat sivilái ja eará šlájaide (boraguliide ja mearralottiide) nappo geahpeduvvojit.

Ekologalaš buhtadus

- Buhtadusdoaibmabijuid sáhttá geavahit dalle go ii leat vejolaš garvit dahje doarvá geahpedit ja váidudit luondduárvvuid vahágahttima huksema oktavuodas. Buhtadus sáhttá lea divvut, ásahit dahje suddjet ekologalaš árvvuid mat leat plánaguovllu olggobealde. Ekologalaš buhtadus lea maŋimuš čoavddus garvit negatiivvalaš váikkuhusaid go lea čađahan váidudeaddji doaibmabijuid.

12.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Leat evttohuvvon čuovvoleaddji iskkadeamit (ovda- ja maŋjeiskadeamit) ee. akváhtalaš luondduvalljivuhtii, lottiide ja njiččehasaide. Mii čujuhit NaturRestaureringii (2019) mas dát iskkadeamit dárkileappot válddahuvojit.

13 Riedja

13.1 Álggahus

Bieggafápmorusttega jietnadili meroštallan lea dahkkon metoda olis mii lea čilgejuvvon bagadusas *Veiledning til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging M-128*. Sivas go Davvi bieggafápmorusttega lahka eai leat riedjahearkkes huksehagat, de eai leat dahkkon dárkilis Nord2000-meroštallamat. Dát lahkoneapmi čuovvu M-128 mii addá vejolašvuoda geavahit álkit metoda meroštallat rieja prošeavtta árra dásis.

Dát eavttut leat meroštallamiid ja árvvoštallamiid vuodđun:

- Bieggaturbiinnaid guovddášallodat lea 116,5 mehtera.
- Vurdojuvvo ahte bieggaturbiinnat doibmet 365 beaivvi jagis.
- Vuostáiváldiallodat lea meroštallon leat 5 mehtera.
- Rieja buhtesnuohttaiešvuolta ii leat divvojuvvon. Ii leat vurdojuvvon ahte riedja lea dakkár ahte dan buhtesnuohtaid ferte divvut.

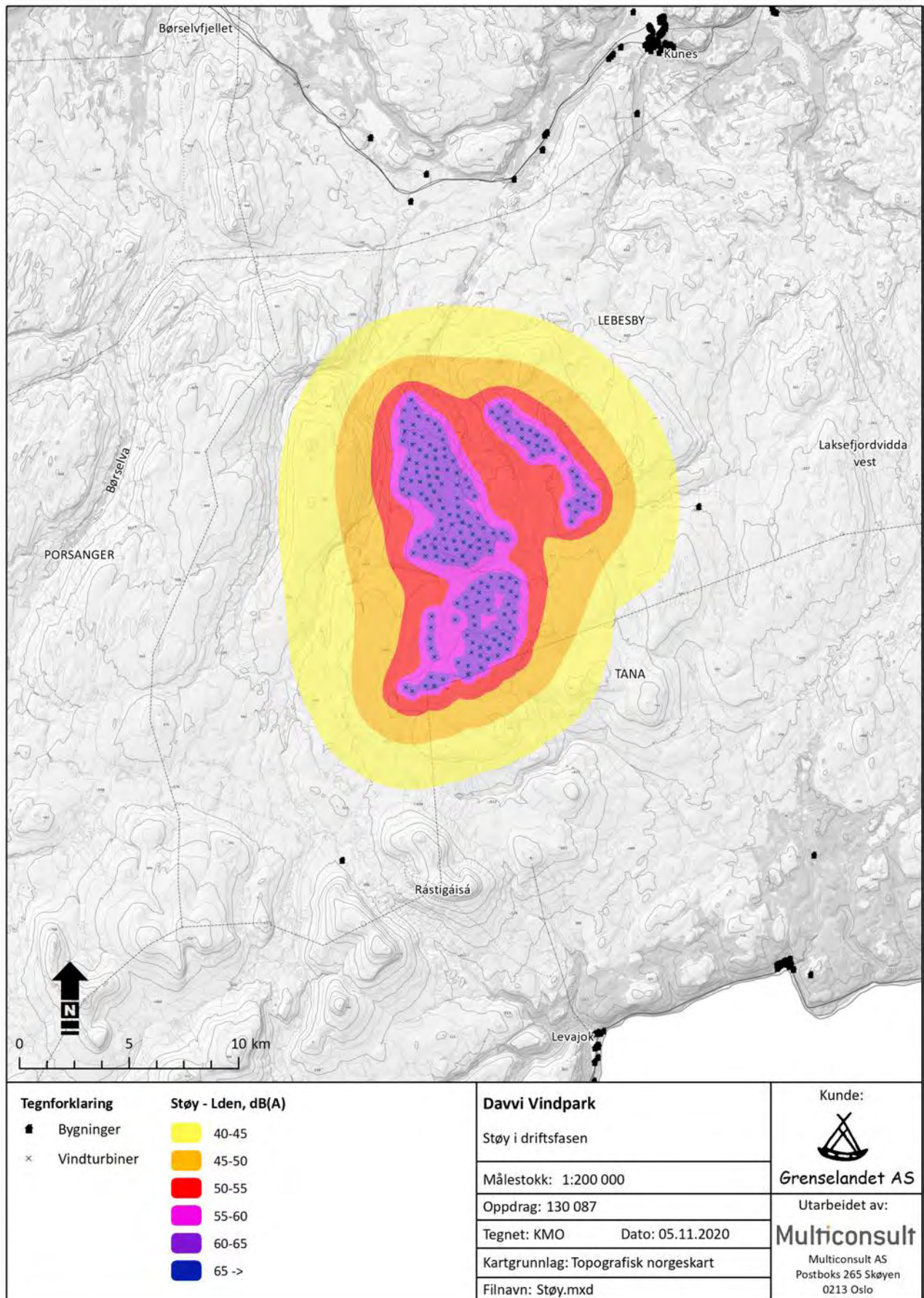
Meroštallamat leat dahkkon meroštallanprográmma WindPRO veršuvdna 3.1.617 vehkiin.

Transformáhtorstašuvnnaid riedja plánaguovllus lea árvvoštallojuvvon riedjadieđuid vuodul mat leat bagadusas *Veiledning til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging M-128*, ja vástideaddji transformáhtorstašuvnnaid meroštallanbohtosiid vuodul. Dan oktavuodas lea eaktuduvvon ahte transformáhtorstašuvnnaid riedjagáldodássi plánaguovllus lea masá seamma go vástideaddji transformáhtorstašuvnnaid gáldodássi. Ođđa 132/420 kV-fápmolinnjáid riedja lea árvvoštallojuvvon kárttaid vuodul mas oidnojit linnjágeinnodagat, ja man muddui dát čuhcet riedjahearkkes huksehagaide, olgodaddanguovlluide ja sullasaččaide.

13.2 Guovločilgehus

Plánaguovllus eai leat dál makkárga stuorra riedjagáldut, ja stuorámus «riedjagáldu» lea luonddu duogášriedja (biegga, johkašuvva jna.).

Bieggafápmorusttega lagamus visti lea su. 5 km plánaguovllu nuorttabeale, ja dan geavaha boazodoallu. Dasto lea Leavvajoga duottarstobus láigobarta Geaidnojávrris su. 6 km plánaguovllu oarjemáttabeale. Gaska lagamus registrerejuvvon ásodahkii lea su. 15 km ja astoáigeásodahkii su. 8 km.

Govus 13-1. Davvi bieggafápmorusttega meroštallon riedjadássi.

13.3 Vejolaš váikkuhusat

Bieggafápmorusttega meroštallon riedjadássi čájehuvvo govvosis 13-1. li oktage ásodat, astoáigeásodat dahje eará riedjahearkkes huksehat eksponerejuvvo ridjii mii lea bajábealde ávžžuhuvvon rádjaárvvu mii lea 45 dB. Vurdojuvvon riedjadássi lagamus visttiid lahka, namalassii visti maid boazodoallu geavaha plánaguovllu nuorttabealde (ii riedjahearkkes geavaheapmi) ja Leavvajoga duottarstobu láigobarta (riedjahearkkes geavaheapmi) lea 39 ja 37,5 dB. Davvi bieggafápmorusttega riedja muđui váikkuha dálá áidalas, jaskes luonddu- ja olgodaddanguvlui. Go geahččá bieggafápmorusttega sturrodaga, de gullo jietna oalle viiddes guovlluin. Vejolaš váikkuhusaid dárkilat árvvoštallamiid eará fáttáin, nu mo boazodoallu, luondduvalljivuohta ja olgodaddan, čujuhuvvo sierra fágaraoporttaide.

Bagadusa *Veiledning til retningslinje for behandling av støy i arealplanlegging (M-128)* vuodul sáhttet visttit mat leat lagat go 100 mehtera stašuvdnaguovlluin main leat stuorát transformáhtorat (100–300 MVA), vásihit givssálaš rieja stašuvdnaguovllus. Gaska Davvi bieggafápmorusttega transformáhtorstašuvnnain lagamus riedjahearkkes huksehahkii lea su. 10 km, ja danne eai leat dahkkon sierra riedjameroštallamat transformáhtorstašuvnnaid várás. li oktage ásodat, astoáigeásodat dahje eará riedjahearkkes huksehat eksponerejuvvo transformáhtorridjii.

Koronariedja vuolgá gealddohuvvamiin elrávdnjeosiid bajildusas man sivvan fas lea bajildusa váilevaš jorbemat, roamššit ja vejolaš oljobázahusat bajildusas. Go koronagealddohuvvamat dáhpáhuvet johtasis áibmui birra, de sáhtta ruoškit dahje šnjirrat. Dát dáhpáhuva erenoamážit arvin ja skoaddun, muhto maiddá borgon ja go johtasat galbmojit. Goikkádagas, buhtes johtasiin, leat gealddohuvvamat hirbmat smávvát, ii ge daid dábálaččat ane riedjan. Dábálaččat lea 420 kV-fápmolinnjá *gaskamearálaš* gulahahtti riedja vuollil 50 dB njuoska dálkin. Riedjadássi njuoska dálkin sáhtta leat gitta 23 dB eanet go jalahassan. Sivas go gaska Davvi bieggafápmorusttega fierpmádatlaktimis lagamus riedjahearkkes huksehahkii (astoáigeásodat dálá 132 kV-linnjá davábealde) lea su. 2 km, de ii árvvoštallojuvvo plánejuvvon 420 kV-linnjá riedja leat váttisvuohtan.

13.4 Váidudeaddji doaibmabijut

Eai leat evttohuvvon váidudeaddji doaibmabijut dán suorggis.

13.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Berrejit dahkkot ođđa riedjameroštallamat jus välljejuvvojit eará turbiinnat ja/dahje sajusteamit go mat leat geavahuvvon meroštallamiin, dahje jus maŋŋá oažžu máhtu jietnaemišuvvna birra välljejuvvon turbiinnas ja dat spiehkasta vuodđodieđuin mat leat geavahuvvon meroštallat dán váikkuhusguorahallamis.

Go lea sáhka huksen- ja huksehusdoaimmaid riejas, de fertte bearráigeahččat ahte T-1442 ávžžuhuvvon rádjaárvvut doahttaluvvojit. Dás sáhtta dahkat dárkilat árvvoštallamiid go gávdnojit eanet dieđut huksen- ja huksehusdoaimmaid čađaheamis.

14 Nuoskkideapmi, doabbarat, dálkkádat

14.1 Álggahus

Dán kapihttala árvoštallamiid vuodđun leat ollásit dálá huksenplánat, Davvisiidda ja Deanu gielddaid gielddaplána areáloassi ja diđošteamit ja dutkosat dálá bieggafápmorusttegiin.

14.2 Guovločilgehus

Plánaguovlu čuočcá njuoskkadatguovlluide Sturrajojgas ja Áttángoržžis. Govus 14-1 čájeha gos iešguđet njuoskkadatguovllut leat bieggafápmorusttega plánaguovllus, ja registrerejuvvon gáivot bieggaturbiinnaid gáddáibuktinsaji lahka Gussanjárggas. Guovllus Gussanjárggas leat maiddá stuorra vuodđočáhceresursat stuorra jiehkkejohkagearddástuvvamiin. Eai leat plánejuvvon bieggaturbiinnat gielddalaš dahje oktasaš juhkančáhgedorusttegiid njuoskkadatguovlui.

Davvisiidda gielddas lea RASK AS mii gieđahallá doabbariid. Fitnodat gieđahallá buot doabbariid ruovttudoaluin ja veahá ealáhusdoaimmain, muhto das lea maid lohpi vuostáiváldit váralaš doabbariid. Eaktuduvvo ahte doapparsearvvis lea kapasitehta dustet Davvi bieggafápmorusttega huksema.

14.3 Vejolaš váikkuhusat

14.3.1 Nuoskkideapmi

Nuoskkidanpotensiála gávdno sihke huksehus- ja doaibmaáigodagas, muhto vásáhusat dálá bieggafápmorusttegiin čájehit ahte bieggafápmorusttegis oktan gullelaš infrastruktuurain lea hui unnán nuoskkidanvárra báikkálaš perspektiivvas. Vejolaš nuoskkidanváraid sáhtta maiddá geahpedit Biras-, Fievrridan- ja Huksehusplána (MTA) buori čuoovoleami bokte, čielga gáibádusaid bokte enterprisain enterprenevrraide geat dahket huksehusbargguid, ja bieggafápmorusttega doaibmabargiid oahpaheami bokte.

14.3.2 Doabbarat

Jus doabbarat mat šaddet huksehus- ja doaibmaáigodagas, gieđahallojuvvojit gustovaš njuolggadusaid ja áshuvvon doapparčorgen- ja vuostáiváldinortnegiid olis regiovnas, de ii šatta plána- ja váikkuhusguovllus nuoskkidanválttisvuolta.

14.3.3 Dálkkádatgássaid luoitin

Ođđa ođasmuvvi energiija fitnašupmi davviriikkalaš fápmomárkaniid geahpeda, seamma lánkai go geahpeda fápmogeavaheami, fossiila fámu meari mii buvttaduvvo Davviriikkain. NVE meroštallá 2008 raporttas dálkkádatintensiitehta gaskamearrefámus mii buhttejuvvo Davviriikkain go geahpeda geavaheami (marginálfámu), leat su. 600 g CO₂/kWh eallinagiperspektiivvas. Norsk Energi lea ođđasat raporttas 2013:s

dahkan vástideaddji árvvoštallama jahkái 2020 mas meroštallet ahte koallafámu sadjái lea bohtán gássa fápmu, juoga mii addá marginálafámu mas dálkkádatintensiitehta lea 404 g CO₂/kWh. Jus geassá eret bieggafámu dálkkádatluoitimiid máksimálameroštallama, namalassii 28 g CO₂/kWh (eallinahkeluoitimat), marginálafámu vurdojuvvon luoitinfáktoriin jagis 2020, de šaddá nu ahte globála dálkkádatvuoittu hukset Davvi bieggafápmorusttega sáhtta árvvoštallat leat 376 CO₂/kWh. Jus jahkásaččat buvttada 4,1 TWh fámu, de dálkkádatluoitimiid netto geahpedeapmi šaddá su. 1,5 miljovna tonna jahkásaččat. Dát vástida oppalaš luoitimiid su. 1,3 miljovna biillas. Dát vástida 24–30 miljovna tonna rusttega 20–25-jagi eallináiggis. Dát meroštallamat čájehit ahte jus bieggafápmu buhtte ii-ođasmuvvi energijagálduid fámu (koala, gássa ja oljju), de lea Davvi bieggafápmorusttega huksen positiivvalaš oassi geahpedit globála dálkkádatluoitimiid.

Muđui ii leat vurdojuvvon ahte eanadatsisabahkkemat bieggafápmorusttega huksema oktavuodas dagahit mearkkašahtti CO₂ luoitimiid, dahje ahte mearkkašahtti váikkuhit luonddu vejolašvuhtii absorberet/vurket CO₂, masa sivvan lea ahte doaimmaguovllus lea eanaš ráššaena ja šattohis várri (geahča 21-2 govvosa).

14.4 Váidudeaddji doaimbajut

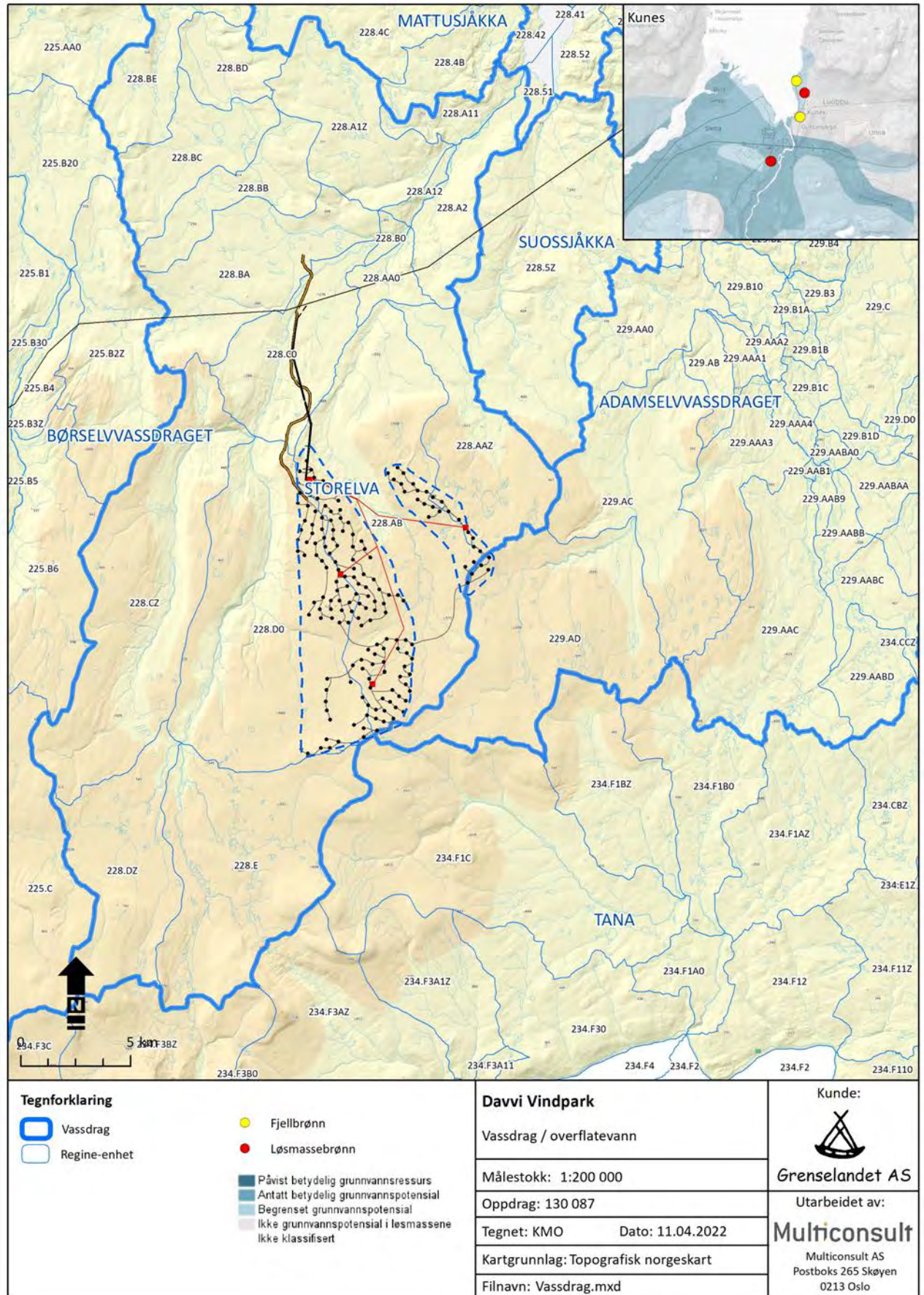
Nuoskkidanvára sáhtta, nugo ovdal namuhuvvon, buori muddui eastadit dainna ahte doaimmaálggaheaddji gáibida entreprenevrraid sihkkarit gieđahallat kemikálaid ja čađahit čuovvoleaddji dárkkistemiid.

- Doapparplána: Vai geahpeda váikkuhusaid bázahusain mat šaddet huksehus- ja doaimmaáigodagas, de berre ráhkaduvvot álkes doapparplána mii láchá dili dohkálaš ja sihkkaris doappargieđahallamii. Ovttaskas doapparšlájat sirrejuvvojit, vai resurssat ávkkástallojuvvojit ja gieđahallangolut geahpeduvvojit.
- Biras-, Fievrridan- ja Huksehusplána (MTA): Vai sihkkarastá birasvuhtiiváldimiid ja eastada nuoskkideami huksedettiin, de ferte ráhkaduvvot birasčuovvolanprográmma. Dát plána čilge relevánta doaimbajuid eastadan dihtii nuoskkideami, ja bidjá gáibádusaid buot beliide geat praktihkalaččat leat mielde huksemis. Plána galgá leat reaidu mii fuolaha ahte birasdoaimbajut čuovvoluvvojit ja implementerejuvvojit. Nuoskkidanvára sáhtta buori muddui unnidit go bidjá gáibádusaid entreprenevrraide, ja bearráigeahččá dan ahte sis leat dárbbášlaš dieđut nuoskkidanvára birra mii lea čadnon huksehusdoimii. MTA-fáttát sajáiduhthtojuvvojit dábálaččat empresaid poastan. Entreprenvrraid galgá fuomášuhttit ahte jus registrerejuvvo nuoskkideapmi man sivvan lea entreprenevrra roava várrameahtunvuohta, de šaddá váikkuhus ahte huksehusdoaimma sáhtta bissehuvvot nuoskkidanlága vuodul. Entreprenvrras lea ekonomalaš ovddasvástádus go lea nuoskkidan.
- Erošuvdnageahpedeaddji doaimbajut, golgama bearráigeahčču: Erošuvdnageahpedeaddji doaimbajuid huksehusguovlluide berre álggahit jus lea dárbbášlaš. Huksehusáigodagas lea dehálaš geahpedit suspenderejuvvon materiálaid leavvama jogažiidda ja jogaide. Dát dahkko go suodjala eanemus lági mielde báhcán šaddogearddis, sajusta beassangeainnuid, mássadeponiijaid ja ráhkanansajiid jna. riehta, ja ásaha gaskaboddosaš ja bissovaš erošuvdnadoaimbajuid mat hehttejit njuolgga golgama goivvohagain njuolgga jogaide ja čázadagaide. Bálvastá ferte ásaht dohkkehuvvon siskkáldas čáhcelágidančovdosiid gáivos dahje bajoščáhcegáldus. Duolvačáhcečovddus heivehuvvo báikkálaš dilálašvuodaide; ránesčázit goivojuvvon rokkiide dahje čavdetánkii ja kloáhka čavdeklóhkatánkii.
- Boaldámušaid ja kemikálaid gieđahallama rutiinnat: Ferte ráhkadit rutiinnaid gieđahallat oljju, boaldámušaid ja kemikálaid sihke huksehus- ja doaimmaáigodagas. Buotlágan nuoskkideaddji ávdnasiid gieđahallan ferte dahkkot heivvolaš, heivehuvvon sajis, gos dáhtokeahkes golgan čohkkejuvvo, ii ge nuoskkit eatnama ii ge čázadagaide. Vástideaddji ferte transformáhtorstašuvvnaide ásahtuvvot jeahkki čoahkkananruvke mii geassá doarvái vejolaš oljogolgama. Fertejit ráhkaduvvot

gearggusvuodaruinnat gieđahallat ja minimeret boaldámušaid ja eará kemikálaid lihkohisvuodaluoitimiid vahátsturredaga.

14.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji guorahallamat.

Govus 14-1. Bajilgova guovllu njuoskkadatguovlluin ja vuodđočajcegáivuin. Gáldu: NVE ja NGU.

15 Suoivanastin ja speadjalastin

15.1 Álggahus

Suoivanastin čuožžila go bieggaturbiinna rohtor lea gaskal oaidni ja beaivváža. Rohtor jorrá dalle beaivváža ovddabealde, juoga mii dagaha lihcadeaddji suoivana geahččansadjái. Dát sáhttá leat giksin, erenoamážit go suoivanastá čuovgaráiggiide nugo glásaide. Orru bieggaturbiinna suoivva dábálaččat ii leat váttisvuhtan. Suoivanastima viidodat lea vuosttažettiin sorjavaš man guvlui ja posišuvnnas bieggaturbiinnat leat geahččansaji, gaskka ja relatiiva eanadatsajusteami ektui gaskal bieggaturbiinna ja geahččansaji, bieggaturbiinna rohtora sturrodaga, ja muhtun muddui maiddáai bieggaturbiinnaid allodaga. Eanemus suoivanastin šaddá go beaivváš lea vuollin nu ahte suoivanat guhkkot. Suoivaniid beaktu almmatge nohká gaskkain bieggaturbiinnas. Turbiidnasoaját gokčēt dalle unnit oasi beaivvážis nu ahte suoivva šaddá eanet seađas.

NVE bagadus *Veileder for beregning av skyggekast og presentasjon av NVEs forvaltningspraksis (2014)*, almmuha dáid ávžžuhuvvon rádjearvvuid visttiide mat leat suoivanastinhearkkit².

- Duohta vurdojuvvon suoivanastináigi < 8 tiimma jahkái
- Teorehtalaš suoivanastináigi < 30 tiimma jahkásaččat dahje 30 minuhta beaivái

Bieggafápmorusttega lagamus visti lea su. 5 km plánaguovllu nuorttabeale, ja dan geavaha boazodoallu. Dasto lea Leavvajoga duottarstobus láigobarta Geaidnojávrris su. 8,5 km plánaguovllu oarjemáttabeale. Sivas go suoivanastin dábálaččat ii deaivit gaskkas mii lea badjelaš su. 2 kilomehtera lagamus bieggaturbiinnas, de ii árvvoštallojuvvo suoivanastima čuokkismoštallan lagamus huksehagaide relevántan Davvi bieggafápmorusttegii. Eará birasfáttáid (nugo olgodaddama ja johtaleami) árvvoštallanvuđđui lea almmatge ráhkaduvvon kárta mii čájeha bieggafápmorusttega vurdojuvvon duohta suoivanastima (geahča govvosa 15-1).

15.2 Vejolaš váikkuhusat

Nugo boahtá ovdan govvosis Govus 15-1, de ii oktage suoivanastinhearkkes vuostáiváldi dahje eará visti eksponerejuvvo Davvi bieggafápmorusttega suoivanastimii. Vejolaš váikkuhusaid dárkilat árvvoštallamiid eará fáttáin, nu mo luondduvalljivuohta olgodaddan, čujuhuvvo sierra fágaraportaide.

Rohtorsoaját ráhkaduvvojit livttis bajildusain vai buvttadit optimalalaččat, ja vai duolvvat eai darván daidda. Šelges rohtorsoaját sáhttet speadjalastit go beaivečuovga reflekterejuvvo. Dábálaččat bieggaturbiinnaid speadjalastin bealliduvvo vuosttaš doaibmajagi sivas go rohtorsoaját devkkodit.

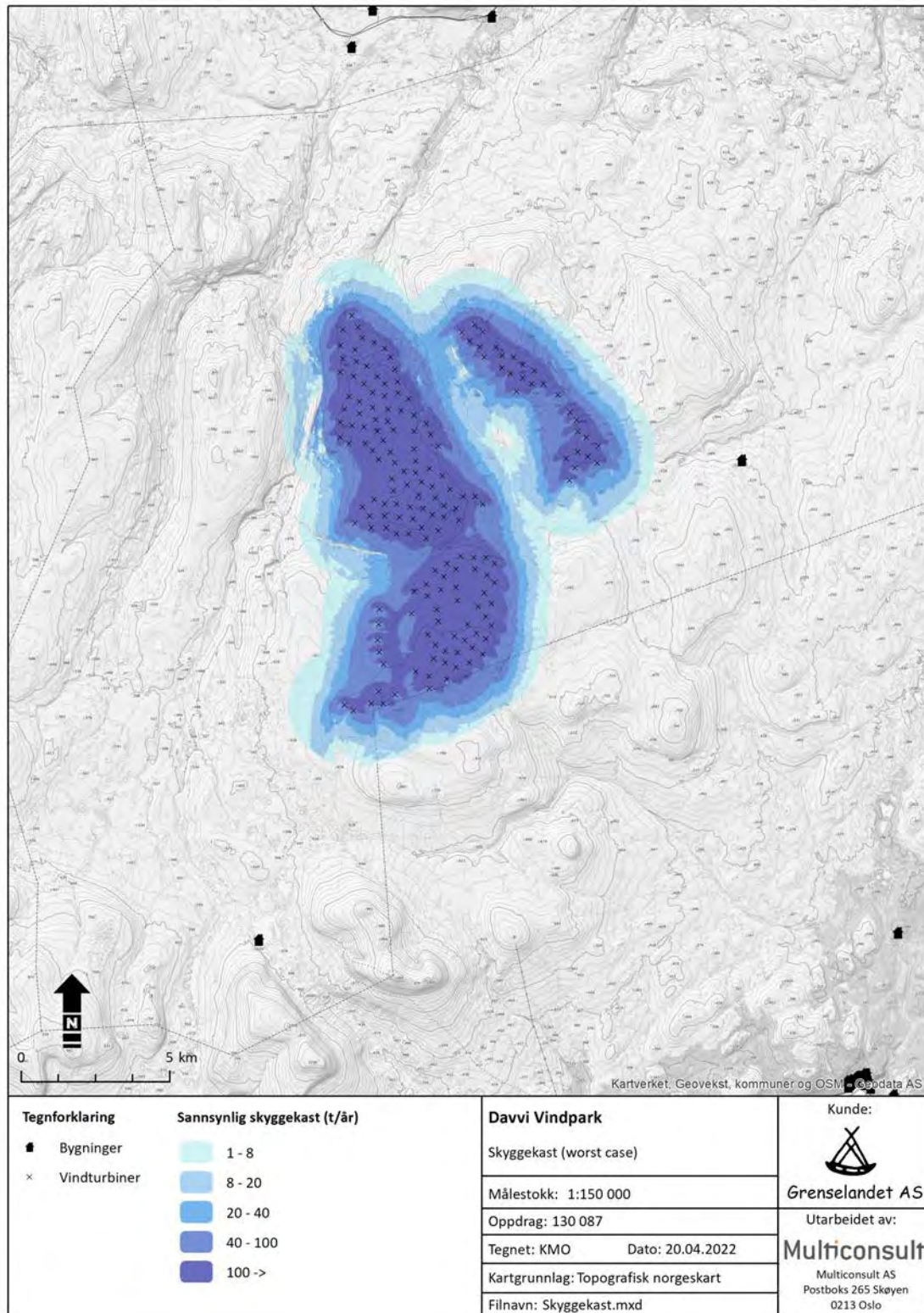
²Birrajagi ásodagat, astoáigeásodagat mat geavahuvvojit, skuvllat ja mánáidgárdit, buohcciviesut, boarrásiid- ja buhcciidsiidat, hoteallat ja eará idjadanvisttit, kantuvra- ja ealáhuslanjat gos leat jámma beaivedoaimmat ja eksponerejuvvon glásat, kaféat, restoránngat ja borranbáikkít geaidnoguorain

15.3 Váidudeaddji doaibmabijut

Eai leat evttohuvvon váidudeaddji doaibmabijut dán suorggis.

15.4 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji iskkadeamit.

Govus 15-1. Meroštallon tiibmalohku Davvi bieggafápmorusttega duohta suoivanastimiin (worst case).

16 Jiekŋun / jiekŋabáلكun

16.1 Álggahus

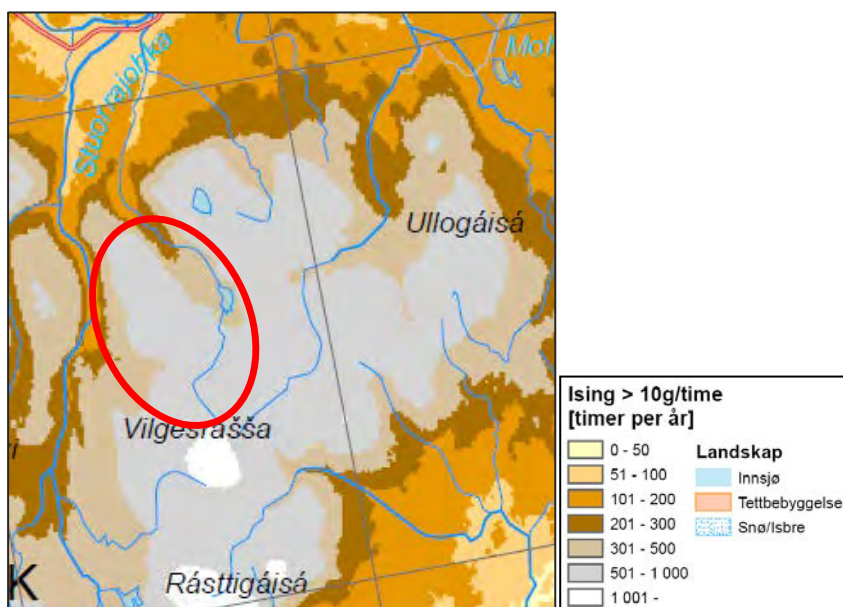
Olu guovlluin sáhttet vuollegis temperatuvrra, alla áibmolávttasvuođa ja garra biecca kombinašuvdna jiekŋudit bieggaturbiinna rohtora. Dákkár jiekŋun ii leat sávahahtti go dat mielddisbukta heajut elrávdnjebuvttadeami ja eanet riskka johtolaga dáfus guovllus. Jiekŋa rohtorsoajáin šaddá dábálaččat go rohtor ii jora unnán biecca (< 3 m/s) dahje bajásdoallama geažil. Go bieggaturbiinnaid vuolgaha, de sáhtta jiekŋa gahččat, juoga mii sáhtta leat váralaš jus olbmot leat bieggaturbiinnaid lahka.

16.2 Guovločilgehus

Plánaguovllu allodat rievddada su. 500–800 mmb. Plánaguovllus dahje dan lahka eai leat dahkkon temperatuvramihtideamit.

NVE (2009) lea meroštallan jiekŋuma (>10 grámma jiekŋa juohke tiimmas) iešguđet osiin riikkas. Sin meroštallan čájeha ahte dán guovllu bieggaturbiinnat dábálaččat sáhttet jiekŋut 500–1000 tiimma juohke jagi, namalassii gaskal 5,7 ja 11,5 % áiggis. Dát klassifiserejuvvo oalle gitta hirbmat stuorra jiekŋumin klassifiserenvuogádagas EUMETNET.

Kártaoasi guovllus gosa Davvi bieggafápmorusttet lea plánejuvvon, oaidná Govus 16-1.

Govus 16-1. Davvi bieggafápmorusttega jiekŋun. Gáldu: NVE (2009).

16.3 Vejolaš váikkususat

li gávdno standárdameroštallan man guhkás bieggaturbiinna jiekŋa vejolaččat girdá. Eanemus geavahuvvon metodihkka meroštallat teorehtalaš («worst case») jiekŋabáلكunguhkkodaga lea Seifert-formel (Morgan, C., Bossanyi, E., og Seifert, H., 1998). Seifert-formelis lea guhkimus girdingaska $1,5 \times (D + h)$, mas D lea rohtordiameter ja h lea guovddáža allodat. Davvi bieggafápmorusttegis sáhtta navdit ahte D ja h lea 160 m ja 120 m. Jus váldá das vuolggasaji, de lea guhkimus girdingaska 420 m. Gaskkat mat rehkenastojuvvojit Seifert-formeliin, addet konservatiiva meroštallama jiekŋabáلكuma jáhkehahttivuhtii, ja muitala dušše man guhkás jiekŋačoaltu teorehtalaččat sáhtta girdit muhtun turbiinnas. Jáhkehahttivuohta dasa ahte jiekŋa gahččá dihto sadjái njiedjá almmatge hirbmat jođánit gaskkain turbiidnii.

Nugo ovdal namuhuvvon, de eai leat huksehagat Davvi bieggafápmorusttega birra mat leat meroštallon riskagaska siskkobealde turbiinnain eret. Dasa lassin johtet unnán olbmot plánaguovllus dálvejahkebealis, nu ahte jáhkehahttivuohta ahte olbmot leat guovllus go lea murku, čodđálat dahje eará jiekŋunvárra adnojuvvo maiddá hirbmat unnin. Bajábeale árvoštallamiid vuođu lea olggobeale olbmuid vahágahttima várra unni.

Dál gávdnojit vuogádagat fuobmát bieggaturbiinnaid jiekŋuma, jienjoekahtesvuođa ja sakŋadahttima. Sakŋadahttima várás lea ee. vejolaš installeret liggenjohtasiid soajáide maid dárbbu mielde sáhtta sakŋadit jienja. Dákkár vuogádagaid dárbu ja teknihkalaš čovdosa válljen ferte čielggadit bieggafápmorusttega huksehusa detáljaplánemis.

16.4 Váidudeaddji doaibmabijut

Olggobeale olbmuid vahágahttima várra árvoštallojuvvo hirbmat unnin. Vai lea sihkar, de berre ceget diehtujuohkingalbbá beassangeaidnoerrui mii váruha jiekŋabáلكuma vuostá, ja dasa lassin berre almmuhit dán birra media bokte ja proševtta ruovttusiiduin.

16.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji guorahallamat.

17 Olgodaddan

17.1 Álggahus

Dán guorahallama vuodđun leat dát gáldut:

- Olgodaddanguovlluid kárten Deanu gielddas, ja gaskaboddosaš dieđut Porsáŋggu gielddas.
- Almmolaš kártadiehtovuodut (Naturbase ja Nordatlas)
- Njálmmálaš ja čálalaš (e-poasta) oktavuoha guoskevaš gielddaiguin, Finnmárkku Olgodaddanráđiin, Forum for natur og friluftsliv Finnmark (FNF Finnmark), báikkálaš giliseruviiguin, valáštallanserviiguin, bivdo- ja guolástusserviiguin, Finnmárkkuopmodagain (FeFo) ja báikkálaš informánttaiguin
- Gielddaplánat
- Finnmárkku regionála bieggafápmoplána 2013–2025 (Finnmark fylkkagiella, 2013)
- Tuvraportála ut.no
- Čuoiganportála skisporet.no

Oppalaččat árvoštallojuvvo diehtovuodđu muttágin gitta buorren.

17.2 Guovločilgehus ja árvoárvoštallan

Plánaguovllut leat riikka nubbin stuorámus báhcán luondduguovllus gos eai leat leamaš stuorát, tehnikkalaš sisabahkkemat. Váikkuhusguovllus leat eanaš luondduguovllut, gos eanaš areála lea duottarguovllut ráššaeatnamiin. Oassi guovllus gullá Gáissáide. Dáppe leat váikkuhusguovllu alimus čohkat, dása gullá Rásttigáisá mii lea 1066 mmb., mii lea 13. alimus čohkka Finnmárkkus. Lea eanet šaddogeardi vuollegis johkalegiin ja Storravuonas ja Deanuleagis gos lea vuovdi. Sihke duoddaris ja guovllus Lágesvuona birra leat stuorra eanadatlaš árvu. Sámi kulturmuittut leat eanaš johkalegiin ja guollejávrrin. Ollu dain leat luottat árgabeaivveallimis bivdduin, guolástemiin ja johtolagas, ja luottat nuppi máilmmisoađis. Rásttigáisá lea sámi árbevieu mielde bassi várri.

Miehtá váikkuhusguovllu leat bivddehahtti fuodđut, dása gullet unnán gironat plánaguovllus, ja rievssahat, njoammilat, ealggat ja čáhcelottit vuosttažettiin muđui váikkuhusguovllus. Guollešlájat rávdu, dápmot, hárri, hávga, vuoskku, čuožza ja njáhká leat olu jávrrin. Deanučázadagas, Storrarjogas ja Bissojogas leat luossa, guvžá ja valas.

Stuorra oassái váikkuhusguovllus lea váttis beassat, ja eanaš olgodaddan dáhpáhuvvá skohter- ja bievlamáđijain ja bálgáin ja daid lahka ja huksehusgeainnu lahka Davvisiiddas ja Mohkkejávraí (Stuorra Sopmirii) váikkuhusguovllu ravdaosiin ja vel Rásttigáisás. Dasa lassin johtet olbmot johkalegiin gos lea guohtun fuodđuide ja vel guliid storrun- ja gođasajit.

Báikegoddeolbmuid olgodaddan lea hui olu čadnon bivdui, guolásteapmái ja murjemii. Dát gusto maiddái sápmelaččaide. Váikkuhusguovllus leat olu guollejávrrit, luossajogat Bissojohka, Stuorrajohka ja Deatnu ja olu fuođđo- ja ealgabivduguovllut. Guosseolgodaddit bivdet ja guolástit maiddái váikkuhusguovllus. Olu sis leat suomelaččat.

Tuvrakássalášmmohallamis «Perletur» ledje 2018:s guokte bearalmátkki váikkuhusguovllus: Rásttigáisá (1066 mmb.) ja Linjkoavi (397 mmb.) dastán Fv 98 máttabeale . Rásttigáisá lea mátkegeahči mii maiddái lea dovddus fylkka olggobealde. Guovlu geavahuvvo maiddái guhkit vázzin- ja čuoiganmátkkiide, vaikko dat ii dahkko nu ollu. Vázzinmátkkit mannet ee. boares poasta- ja johtalanmáđijain gaskal Deanu ja Davvesiidda váikkuhusguovllu nuorttamusas, ja guovlluin Porsáŋggus Detnui ja Fv. 98:s Detnui. Rásttigáisá oarjjabealde lea Geaidno-barta mii lea láigobarta man Leavvajoga duottarstohpu eaiggáduššá. Das lea rabas oassi vai olbmot sáhttet mannat dohko heahstedilis, ja dan geavahit ee. olbmot guhkes mátkkiin. Heiveheami váilevašvuohta dagaha olgodaddama hástaleaddjin, juoga mii maiddái geasuha olusiid.

ležamet háhkan kártendieđuid, Deanu gieldda iežas dálá kártenbohtosiid ja Porsáŋgu gieldda kártema almmustuvvan bohtosiid vuodul leat ráddjejuvvon 15 olgodaddanguovllu mat leat áibbas dahje belohakkii váikkuhusguovllu siskkobealde.

Golmma guvlui lea addon stuorra árvu (A). Dát leat *Rásttigáisá* mii fátmasta guovllu Geaidno-bartta birra oktan lagaš guollejávrriguin, *Bissojohka ja Lágesduottar nuortan*. Buot dát guovllut leat guovllut gosa oalle álkit beassá, ja gos beassá vásihit olu ja geavahandávjodat lea stuorát go eará guovlluin. Earret Rásttigáisá, mii lea čohkkamátkegeahči, de lea bivdu ja guolásteapmi váldogeahsus dain guovlluin, dása gullá ealgabivdu Bissojohleagis. Nuorta-Lágesduottar lea oassi stuorát guovllus, Lágesduoddaris, mii lea dovddus mealgat fylkkarájá olggobealde ee. go doppe leat olu guollejávrrit, ja osiid dán guovllus galledit danne hirkmat dájá guollebivdit geat eai ása dáid gielddain.

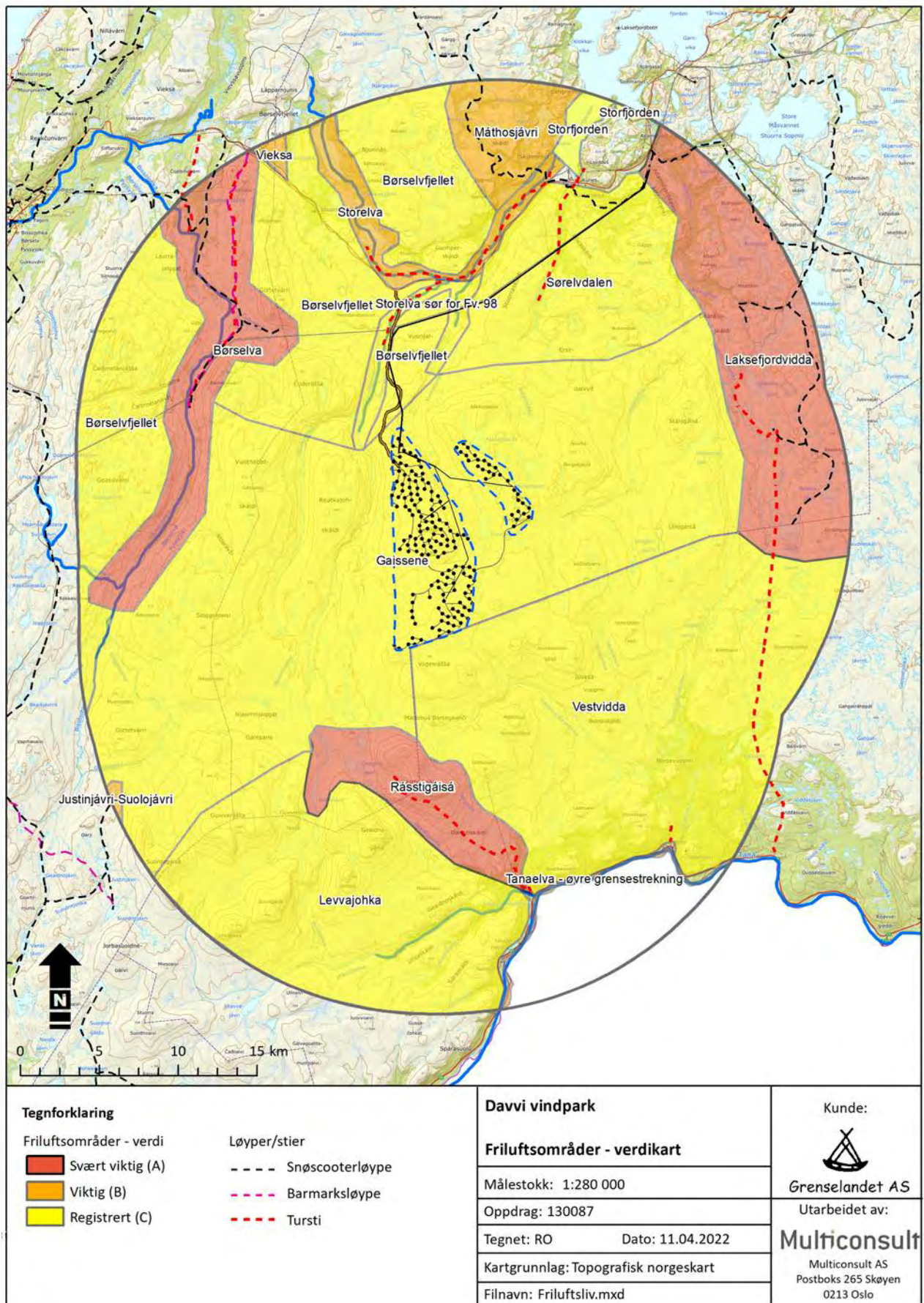
Viđa guvlui lea addon muttágis árvu (B). Dát leat *Deatnu – bajit rádjagaska, Justinjávri-Suoljávri, Stuorrajohka, Máhtosjávri* ja *Vieksa*. Detnui ja Stuorrajohkii lea álki beassat luosaid bivdit, gos maiddái bivdet ja doaimmahit eará olgodaddandoaimmaid Deatnogáttis. Vieksa lea Bissojoga oalgejohka, mas maiddái lea anadroma gaska. Vieksa lea maiddái buorre meallunjohka. Sihke Máhtosjávri ja Justinjávri-Suoljávri beassá skohterláhttu mielde ja geavahuvvo ee. guolásteapmái, bivdui ja mátkkiide.

Čieža guvlui lea addon unnán árvu (C). Dása gullet váikkuhusguovllu unnimus beasatmeahhtun oasit, *Gáissát, Lágesduottar, Leavvajohka, Bissojohduottar* ja *Šuoššjohleahki*, ja *Stuorrajohka FV 98 lulábealde* ja beasahahtti *Stuorravuotna Gussanjárggas*. Dát lea vuosttažettiin bivdo- ja guolástanguovllut gos unnán olbmot fitnet. Vuolládagain, Šuoššjohleahki, Lágesduottar ja Leavvajohka, leat maiddái bivnuhus luomejeakkit. Stuorravuona geavahit báikegoddeolbmot ja olbmot geat bohtet Gussanjárgii ee. guolástit.

17.3 Vejolaš váikkuhusat

Bieggafápmorusttega sturrodat árvoštallojuvvon dan vuodul mo dat vurdojuvvon váikkuhit guovlluid geavahandávjodahkii, guovlluid geasuheapmái ja vejolašvuhtii olgodaddat. Dát golmma eavttu ges leat čadnon areáladuogušteapmái, beasatlašvuođa váikkuheapmái ja elemeanttaide mat váikkuhit vásáhusárvi nugo eanadahkii, sisabahkkekeahtesvuhtii, jaskesvuhtii, luonduvulljivuhtii, kulturmuittuide jna.

Bieggafápmorusttet čuočá njuolggá Gáissáde, ja daidda čuhcet sihke areáladuogušteapmi, eanadatsisabahkkemat ja suoivanastin sakka. Danne go plánaguovllus lea rádjá Lágesduoddara vuostá čuočá suoivvanastin muhtin oassái dán guovllus. Goappašiid guovlluide leat visuála váikkuhusat hui negatiivvalaččat. Goappašiid guovlluin eai leat leamaš sisabahkkemat luonddus. Stuorra areálat guovlluin, gos ii oba leat ge riedja, eksponerejuvvojit ridjii mii lea bajábeale vuoinjastan-/jaskes guovlluid rádjáárvvu.

Govus 17-1. Registrerejuvvon olgodaddanguovlluid ja daid árvvuid bajilgovva jagis 2019.

Fuodđuid eanadatgeavaheapmi sáhtta rievdat, ja plánaguovlu ja lagašguovllut šaddet jáhkkinis unnánat bivnnuhat bivdoguovlun. Guovlu sáhtta maiddá šaddat eanet bivnuheapmin guollebivdiide. Boahhteáiggi geavaheapmi árvu árvvoštallojuvvo sakka hedjonit.

Oasit oasseguovlluin Bissojohduottar ja Stuorrajohka Fv 98 máttabealde mat leat bieggafápmorusttega lagamusas, vásihit riedjadásiid mat leat ávžžuhuvvon rádjárvvuid bajábealde vuoiŋastanguovlluid/jaskes guovlluid várás (L_{den} 40 dB), muhto fápmorusttega stuorámus váikkuhus lea oinnolašvuohta. Bieggafápmorusttet dominere sakka dain guovlluin ja goarida sakka guovlluid bivnnuhisvuođa. Káijarusttega ásaheapmi Stuorravutnii sáhtta váikkuhit mearrabirrasa ekovuogádahkii, dása gullet luosa ja guvžžá bivddáhasat. Jus dát váikkuha dáid guollešlájaid máddodagaide Stuorrajogas negatiivvalaččat, de dat goarida boahhteáigásaš vejolašvuođa guolástit čázadagas. Dát fas váiduda bivnnuhisvuođa vel eanet.

Leavvajogas ja Rásttigáissás, oktan ieš gáissáin, guovllus Geaidno-bartta birra ja badjosiin Leavvajogas, leat visuála váikkuhusat stuorrát go hui olu turbiinnat oidnojit. Guovllut mat dál leat sieiva meahccin rivdet ja bivnnuhisvuohta hedjona. Rásttigáissá lea nu guhkin eret (9 km) ahte bieggafápmorusttega riedja ii čuoza guvlui.

Šuoššjohleahká čuhcet maiddá visuála váikkuhusat sakka, ja bivnnuhisvuođaárvu váidu.

Sihke Bissojohka ja Stuorrajohka (gokko johka golgá fv. 98 davábealde) lea dan mađe guhkin eret fápmorusttegis ahte visuála váikkuhusat geahpeduvvojit daid guovlluid ektui mat dás badjelis čilgejuvvojedje. Bissojoga bajit osiin suddjejit várit fápmorusttega oinnolašvuođa vuostá, muhto muhtun turbiinnat oidnojit bálgáin, skohter- ja ATV-máđijain johkaráiggi bajás, dása gullá Bearalmátkemihttu Liŋkoavi. Bivnnuhisvuođaárvu váidu danne veahá. Stuorrajoga guolásteapmái sáhtta fápmorusttet čuohcat vejolaš mohtiluvvama geažil Stuorravuonas, nugo máinnašuvvon badjelis.

Turbiinnat oidnojit guovlluin Vieksas, Máhtosjávrris ja Nuorta-Lágesduoddaris, muhto gaska fápmorusttegiid váiduda visuálalaš váikkuhusaid. Váikkuhus guovlluid bivnnuhisvuođaárvui lea danne veahá unnit go bajábeale namuhuvvon guovlluide.

Stuorravuotna lea maiddá guhkin eret fápmorusttegis, muhto dáppe sáhtta namuhuvvon čiekŋaliskáija váikkuhit guolásteapmái.

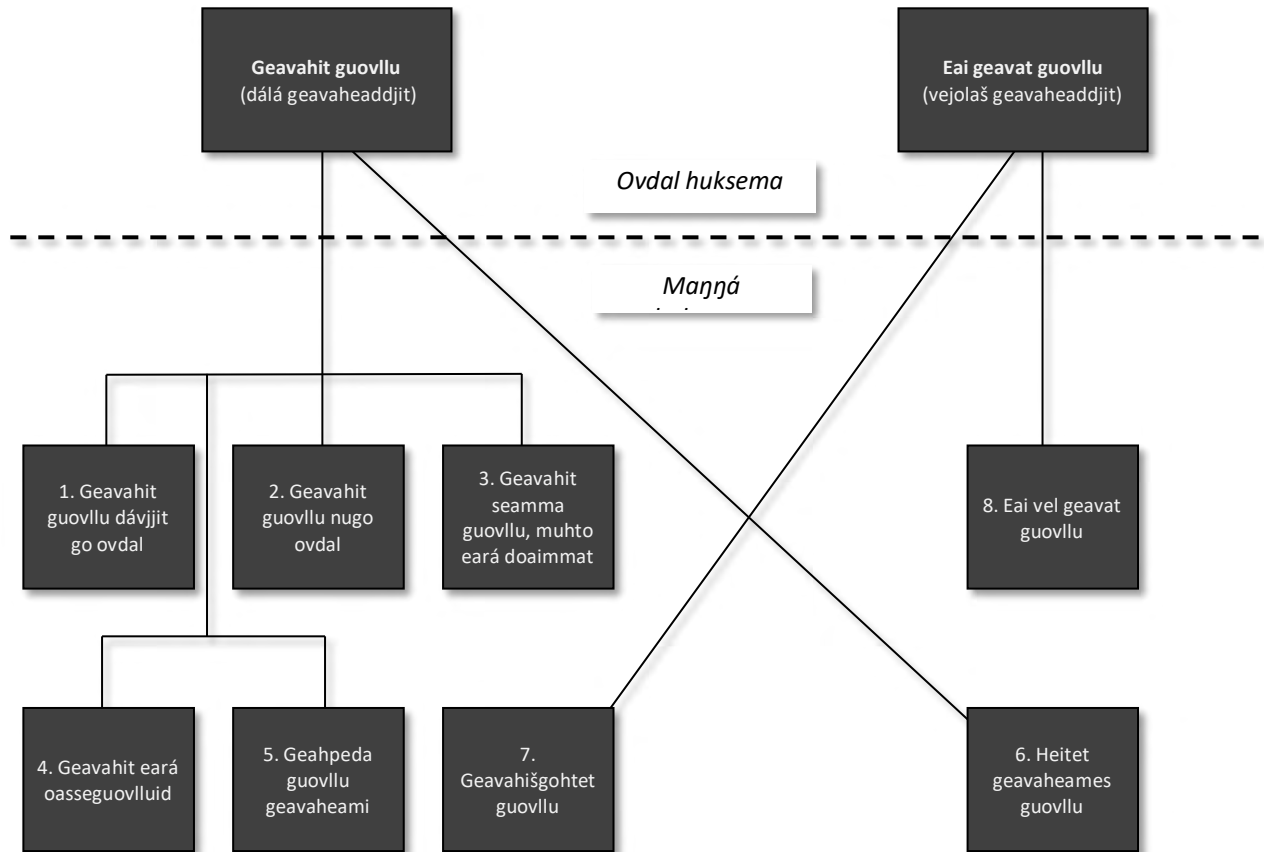
Eai visuála eai ge eará njuolggá váikkuhusat čuoza Justinjávrrái-Suolójávrrái eai ge Deanu bajit rádjagaskii go eanadat suddje oinnolašvuođa ja fápmorusttet lea menddo guhkin eret.

Fierpmádatlaktimis árvvoštallojuvvo leat negatiivvalaš váikkuhus olgodaddanolbmuid eanadatvásáhussii (visuálalaččat ja gulolaččat) guoskevaš guovlluin Gáissáin, Bissojohduoddaris ja Stuorrajogas fv. 98 máttabealde, ja muhtun muddui guovlluin Bissojogas ja Stuorrajogas.

Loahpas ferte lasihit ahte vásáhusat dálá bieggafápmorusttegiin, ee. Smølas (Smøla gielddas), Ytre Viknas (Vikna gielddas) ja Midtfjelletis (Fitjar gielddas) čáhehit ahte bieggafápmorusttegiid beassan- ja siskkáldasgeainnut dájvá dagahit ahte eanet geavaheadjjoavkkut geavahišgohtet huksenguovlluid go dohko lea álkit beassat. Davvi bieggafápmorusttega plánaguovlu lea guhkin eret lagamus geainnus ja várreguovlu geavahuvvo unnán dál. Ii sáhte dadjat ahte ođđa huksehusgeainnuid geažil eai vuolgge eanet olbmot dán duoddarii, juogo vácci dahje sihkelasttidettiin, ja ahte guovllu geavaheapmi danne lassána dálá dili ektui. Váikkuhusas huksemis, mii lea čájehuvvon govvois 17-2 (7. boksa), eai leat almmatge deattuhuvvon doaibmabiju váikkuhusat olgodaddamii, bivdui ja guolásteapmái oppalaš árvvoštallamis. Dat mii geasuha dáid várreguovlluide dál leat ge justa dat ahte doppe eai leat leamaš sisabahkemat ja ahte lea ávdin.

15 olgodaddanguovllu váikkuhusgráda vuolggá *mearkašmeahttumis (0)* Deanus – bajit rádjagaskkas gitta *muttágis gitta stuorra negatiivvalaš (--/---)* Rásttigáissás. Dasa lassin boahta váikkuhus allagealddamásttain mat galget laktit fápmorusttega fierpmádahkii, mii lea árvvoštallojuvvon *unnin gitta muttágis negatiivvalaš*

(-/-). Oppalaš árvoštallama vuodđun lea ahte bieggafápmorusttet oktan fierpmádatlaktimiin váikkuha olu olgodaddanguovlluide viiddes guovlluin unnit eanet negatiivvalaččat. Váikkuhus lea danne oktilaččat biddjon *muttágis gitta stuorra negatiivvalaš* (-/-) olgodaddamii.

Govus 17-2. Vejolaš geavahan- ja viidodatgeavaheami rievdadusat jus huksejuvvo olgodaddanguovlui.

17.4 Vejolaš váidudeaddji doaimbajut

Dán fáttá dehálaš váidudeaddji doaimbajut leat doaimbajut mat leat evttohuvvon *Eanadat*-fáttás.

Dasa lassin lea huksehusáigodagas dehálaš juohkit dieđuid lagašbirrasiidda, báikkálaš olgodaddanorganisašuvnnaide jna. plánejuvvon huksehusdoaimmaid birra dalle go dát dáhpáhuvet olgodaddanguovlluin dahje váikkuhit beasatlašvuhtii dohko.

17.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji guorahallamat.

18 Mátkeeláhus

18.1 Álggahus

Dán guorahallama vuodđun leat dát dieđut:

- Oktavuohta báikkálaš mátkeeláhusaktevrraiguin
- Oktavuohta Finn Márkuopmodagain (FeFoin)
- Oktavuohta guoskevaš gielddaiguin
- Oktavuohta Nord-Norsk Reiselivain
- Regionála/báikkálaš turistagihppagat ja mátkeeláhusportálat
- Finn Márku regionála bieggafápmoplána 2013–2025 (Finnmark fylkkagiella, 2013)
- Statistikknett Reiseliv mátkeeláhusstatistihka

Diehtovuoddu árvvoštallojuvvo leat muttágis buorren.

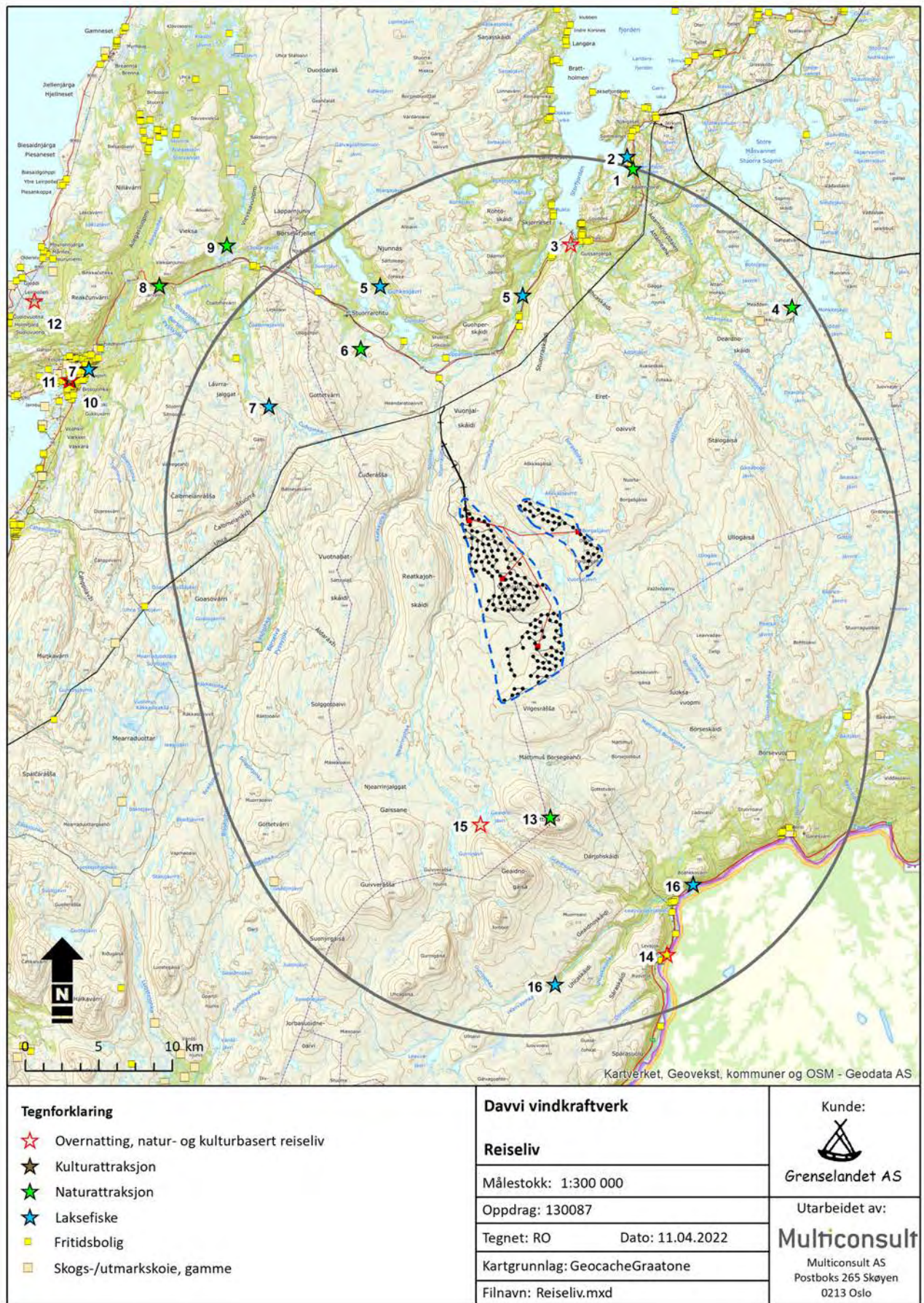
18.2 Guovločilgehus

Mátkeeláhus bieggafápmorusttega váikkuhusguovllus lea vuosttažettiin vásáhusvuđot, mii lea čadnon bivdui, guolásteapmái ja eará luondduvásáhusaide sámi kultuvrra/ealáhusa lassin. Ávdin luondu lea dehálaš oassi mátkeeláhusfálaldagas.

Mátkeeláhusfitnodagat, mat leat kártejuvvon geavahit váikkuhusguovllu, leat Kunes Opplevelse og Handel ja Leavvajoga duottarstohpu Geaidno-barttain Rásttigáissá oarjjabealde mat leat eanemus guovddážiis go dain leat visttit ja dehálaš bealit iežaset doaimmain váikkuhusguovllus. Sii fáallet idjadeami earret luonddu- ja kulturvásáhusaid. Guhtta eará, smávva mátkeeláhusfitnodaga (dáidda eai gula ovttasbargoguoimmit) leat duodaštuvvon geavahit dahje plánejit geavahit váikkuhusguovllu iežaset doaimmas. Dán doibmii gullet iešguđetlágan mátkkit ja oahpisteami váikkuhusguovllus. Dasa lassin lea Finnmarksløpet mas oassi manná váikkuhusguovllu čađa. Turisttat geavahit maiddá váikkuhusguovllu almmá geavatkeahhtá mátkke-, ofelastin- dahje idjadanfálaldagaid. Dát dáhpáhuvvá áinnas bivdima ja guolásteami oktavuođas, mii gáibida ahte ostojuvvo bivdin- ja guolástankoarta Finn Márkuopmodagas.

Váikkuhusguovllu árvu mátkeeláhusa dáfus lea oppalaččat árvvoštallojuvvon leat muttát, ja iešalddis plánaguovllus lea árvvoštallojuvvon leat unnán árvu.

Tabella 18-1 addá bajilgova turistabáikkiin, aktivitehtafálaldagain ja mátkeeláhusaktevrrain aktivitehtaiguin dahje vejolaš aktivitehtaiguin váikkuhusguovllus. Listu ii leat vealttakeahhtá dievaslaš. Geahča maiddá kártamerkema govvošis 18-1.

Govus 18-1. Mátkealáhusaktevrrat, turistabáikkít jna. váikkuhusguovllus.

Tabealla 18-1. Kártejuvvon mátkeealáhusaktevrrat, turistabáikkít ja aktivitehtafálaldat váikkuhusguovllus. Listu ii leat vealttakeahhtá dievaslaš. Nummarastin čujuha govvosa 18-1 nummarastimii.

Nr.	Turistabáiki/fitnodat	Giella
1	Áttángorži	Davvesiida
2, 5, 7, 16	Luossajogat	Deatnu, Porsángu ja Davvesiida
3	Kunes Opplevelse og Handel AS	Davvesiida
4	Bivdu ja sáivačáhcebivdu	Deatnu, Porsángu ja Davvesiida
6	Ruostajávri	Davvesiida
8	Silffargorži	Porsángu
9, 16	Meallun Vieksas ja Deanus.	Porsángu ja Deatnu
10	Kventunet	Porsángu
11	Trailing Tellervo	Porsángu
12	Sara Siida	Porsángu
13	Rásttigáisá	Deatnu/Davvesiida
14 ja 15	Leavvajoga Duottarstohpu ja Geaidno-barta	Deatnu
li nummiraston	Skohter- ja bievlamáđijat	Deatnu, Porsángu ja Davvesiida
li nummiraston	Finmarksloppe	Deatnu ja earát
li nummiraston	Winther Tourism	Deatnu
li nummiraston	Tana Toms Jakt- og fisketurer	Deatnu
li nummiraston	Saivio / Arctic Pirate Husky	Porsángu
li nummiraston	Tana Husky	Deatnu
li nummiraston	Arctic Coast	Davvesiida
li nummiraston	Arctic Ilo	Porsángu
17	Gaup Reinturisme	Deatnu
li nummiraston	Davvi Siida	Davvesiida

18.3 Vejolaš váikkhusat

Fápmorusttet oidno turistabáikkiin nugo mátkegeažis Rásttigáisás (guovlu lea dasa lassin lahka dan rájá gos gullo riedja mii lea bajábealde ávžžuhuvvon rádján jaskes guovlluide), luossajogain Bissojogas ja Stuorrajogas, bivdo- ja guolástaneanadagas muđui guovllus, ja luondduturistabáikkiin nugo Áttángoržžis ja Ruostajávrris (unnán dovddus luonddufenomena «ruostavulkána»). Fápmorusttega dattege ii sáhte oaidnit Silffargoržžis, Deanus (ja Leavvajogas), daid mátkeealáhusfálaldagain mat leat ja plánejuvvojit Bissojohkii.

Leat unnán guorahallamat mo dálá norgga bieggafápmorusttegat váikkuhit mátkeealáhussii, mii mielddisbukta ahte sáhtta leat veahá eahpesihkarvuotta čadnon dasa mii huksema duohta váikkhusat šaddá. Dutkan čájeha ahte oppalaš bieggafápmovuoruheami kumulatiiva váikkhusat Norggas sáhttet váikkuhit Norgga bivnnuhisvuhtii mátkeriikan, muhto lea váttis duođaštit stuorra negatiivvalaš dahje positiivvalaš váikkhusaid ovttaskas rusttega vuodul.

Davvi bieggafápmorusttega váikkhusat leat jáhkkimis sorjavaččat ee. dain:

- Man galle bieggafápmokonsešuvnna eiseválddit juolludit regiovdnii ja muđui Norgii boahttevaš jagiid,

dahje eará sániiguin daddjon: Man stuorrát šaddet kumulatiiva váikkuhusat.

- Mo olbmuid guottut bieggafápmui rivdet áiggi mielde, sihke norgalaččaid ja olgoriikkalaččaid gaskkas. Dán áigge go globála liegganeami váikkuhusat oidnojit eanet ahte eanet, de lea jáhkehahtti ahte oaidnu ođasmuvvi energiijagálduide nugo bieggá- ja čáhcefápmui šaddá positiivvaleabbo go dál. Olu guorahallamat čájehit ahte positiivlaš guottut bieggafápmui energiijagáldun addet eanet dohkkeheami váikkuhusaide maid huksen mielddisbuktá. Dát fas sáhtta leat mielde geahpedeamen mátkeealáhusa váikkuhusaid. Seammás lea ávdin luondu dađistaga šaddan vátna resursan olu riikkain, ja dat ovddasta ovttá dain deháleamos bivnnuhisvuodain Davvi bieggafápmorusttega váikkuhusguovllus. Muhtun turisttaid mielas jáhkkimis bieggafápmorusttet lea positiivlaš ja boahteáiggevuđot oassi eanadagas, ja earáid mielas dat ges muosehuhtta dahje bilida luondduvásáhusa. Turisttaid jearahallan guovllus sáhtta leat mielde addimin buoret áddejumi iešguđet guottuin vejolaš huksemii.
- Man muddui mátkeealáhusfitnodagat guovllus nagodit heivehit iežaset vejolaš huksema rievdadusaide. Dálá bieggafápmorusttegiid vásáhusaid vuodul ii eahpiduvvo ahte huksen ii dušše dagat váttisvuodaid mátkeealáhussii, muhto addá maiddái vejolašvuodaid. Dát guoská erenoamážit guovlluin gos vurdojuvvo ahte unnán bieggafápmorusttegat huksejuvvojit. Mátkeealáhusaktevrraide geat álgoálggus eai leat negatiivvalaččat, sáhtta leat potenciála geavahit bieggafápmorusttega iežas mátkeealáhusbuktagis. Turisttat sáhttet maiddái galledit fápmorusttega vaikko eai leat oassin organiserejuvvon mátkkis. Dát sáhtta leat mielde geasuheamen ođđa gussiid, dahje gáidat buhtes luonddu- ja kulturvuđot mátkeealáhusas eanet teknologalaš-/birasvuđot mátkeealáhussii guovllus. Sivas go bieggafápmorusttegat lassánit, dása gullet eanet olámuttos nugo Gilevuona bieggafápmorusttet Davvesiid, de lea govttolaš jáhkkit ahte dánlágan mátkki beroštupmi geahppána mátkkeáiggiin/-gaskkain.

Huksejeaddji lea evttohan sirdit lasserusttegiid (bráhkáid) huksemis báikegoddái. Man muddui dát lihkostuvvá, lea sorjavaš das leat go doarvái kundarat idjadeapmái ja mátkeealáhusdoaimmaide guovllus gos lea jo mátkeealáhusaktevra mii ee. fállá idjadeami (Kunes Opplevelse og Handel). Huksejeaddji lea maiddái geažidan ahte áigu doarjut luonddu- ja kulturvuđot mátkeealáhus ovdáneami guovllus ásahettiin ealáhusfoandda (masa biddjo 10 milj. kr álggaheamis ja su. 11,5 milj. kr jahkásaččat doaimmaáigodagas). Ruhta sáhtta, nu guhká go gávdno dárbbášlaš gelbbolašvuohta doaimmahit mátkeealáhusa, movttiidahttit ain eanet ovdánahttit báikkálaš mátkeealáhusa.

Lea sivva navdit ahte muhtun mátkeealáhusaktevrraide sáhtta negatiivvalaččat váikkuhit jus Davvi bieggafápmorusttet huksejuvvo, ja earát ges jáhkkimis sáhttet heivehit iežaset doaimma. Kunes Opplevelse og Handeli ja Leavvajoga duottarstobu Geaidno-bartii čuohtá eanemusat sivas go dain leat visttit ja dehálaš bealit iežaset doaimmain váikkuhusguovllus. Dain leat olu turisttat geat ohcalit meahccevásáhusa, ja geaid mielas huksen lea negatiivvalaš. Man muddui dát geahpeda kundariid dahje máksinmiela, lea almmatge váttis dadjat. Turisttat geat fitnet guovllus mángii dahje gain lea sohkačanastagat, ja bivnnuhis guovllut nugo guollejávrrit, sáhttet dahkat ahte miella galledit guovllu ain lea doarvái stuoris ahte dábit eai rievdda áktánasat, ja vejolaš vuosttašgeardegalledeaddjit gain leat seamma meahcceberoštumit, ges baicce välljejit eará guovlluid.

Maiddái mátkeealáhus mii lea čadnon boazodollui, lea čadnon daid guoskevaš guovlluide, ja nu vásihit negatiivvalaš váikkuhusaid. Dát váikkuhusat leat čadnon guovlluid bivnnuhisvuhtii, muhto okta aktevera lea maiddái fuolastuvvan jus bieggafápmorusttet gavnje juoga mii dagaha masttademiid ja nu dagaha eanet eahpesihkkaris doallodiliid mat fas čuhcet mátkeealáhusdoibmii.

Eará fitnodagat geat geavahit guovllu iežaset doaimma oassin, sáhttet eanet heivehit fárredettiin eará guovlluide. Dás lea fuomášan veara ahte váikkuhusguovlu lea riikka nubbin stuorámus báhcán guokameahttun luondduguovlu, ja nu sáhttá fállat vásáhusaid mat eará guovlluin eai leat.

Čoahkkáigeassun sáhttá navdit ahte muhtun mátkeeláhusaktevrrat sáhttet vásihit negatiivalaš váikkuhusaid jus Davvi bieggafápmorusttet oktan gullelaš infrastruktuurain huksejuvvo, ja earát ges jáhkkimis sáhttet heivehit iežaset doaimma. Doaibmabidju sáhttá vejolaččat dagahit báikkálaš vahágiid ealáhussii, mii rievtti mielde mearkkaša *unnán negatiivalaš váikkuhus (-)*. Jus idjadanvistiid (bráhkáid) plánejuvvon sirdin báikkálaš aktevrraide lihkostuvvá, ja oasit plánejuvvon ealáhusfoanddas geavahuvvojit vuoruhit mátkeeláhusa váikkuhusguovllus, de sáhttá dát nuppe dáfus dásset negatiivalaš váikkuhusaid oppalaččat mátkeeláhussii, nu ahte váikkuhus šaddá *mearkkašmeahttun (0)* dahje jobe *veahá positiivalaš (+)*. Man muddui ealáhusfoanda šaddá sukseassan, lea ee. sorjavaš das gávdnojit go aktevrrat geain lea doarvái beroštupmi ja gelbbolašvuolta olahit eanet dietnasa báikkálaš mátkeeláhusas, ja ahte ruđat juolluduvvojit realisttalaš fitnodatplánaid ja duohta boađusjuvssaid vuođu.

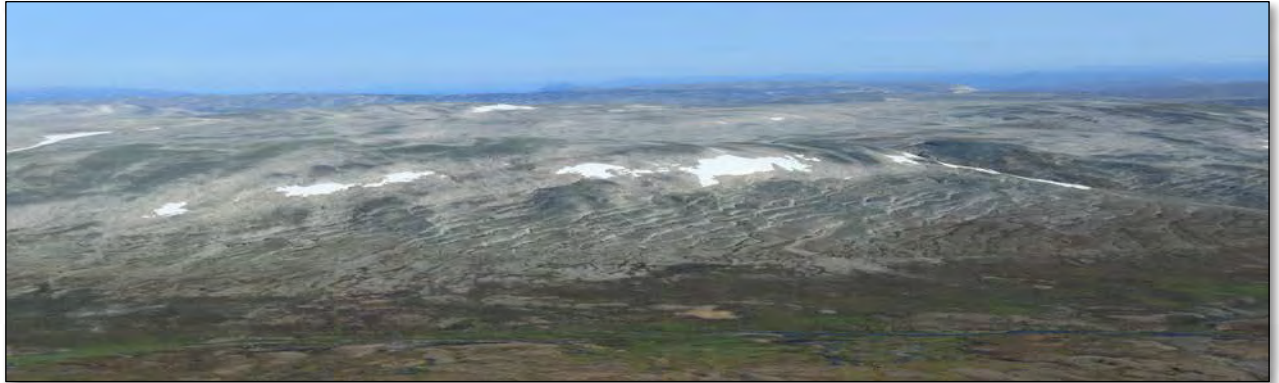
18.4 Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut

Eai leat evttohuvvon váidudeaddji doaibmabijut, earret dat mat leat evttohuvvon fáttáin eanadat, kulturmuittut/kulturbirrasat, luondduvalljivuolta ja olgodaddan. Dáid fáttáid váidudeaddji doaibmabijuid árvvoštallojuvvojit positiivalažžan maiddái guovllu mátkeeláhussii.

18.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eahpesihkarvuoda geažil mii lea čadnon doaibmabiju váikkuhusaide, de ávžžuhuvvo čađahit čuovvoleaddji iskkadeami turisttaid ja mátkeeláhusaid gaskkas váikkuhusguovllus ovdal, huksedettiin ja maŋŋá huksema čielggadan dihtii turisttaid guottuid ja vejolaš mátkedábiid ja vejolaš ekonomalaš váikkuhusaid báikkálaš mátkeeláhusfitnodagaide. Dán galggašii dahkat vai oažžu buoret vásáhusvuodu árvvoštallat eará boahttelaš bieggafápmohuksemaid.

19 Oktilis meahcceguovllut gos ii vuhtto sisabahkken

19.1 Álggahus

Dán guorahallama ulbmil lea čuvgehit mo doaibmabijut váikkuhit oktilis meahcceguovlluide gos eai vuhtto sisabahkkemat, ja dan vuodđun lea Birasdirektoráhta bajilgova guoskameahttun luondduguovlluin (INON) ja maid ieža leat oaidnán diđoštallamiid oktavuodas váikkuhusguovllus. Diehtovuodđu árvoštallojuvvo leat buorren.

19.1 Guovločilgehus

Eanaš várreguovllut gaskal Deanuleagi máddin Rv 98 davvin orrut stuorra, oktilis luondduguovlun gos sisabahkken ii vuhtto. Dát guovlu lea, ovttas eará meahcceguovlluin gaskal EU6 gaskal Leavnnja ja Kárášjoga oarjin ja bievlamáđiija gaskal Sirmá ja Idjavuonduoddara nuortan, okta oassi Norgga nubbin stuorámus oktilis luondduguovlun mas sisabahkken ii vuhtto.

Lea Adamselv kraftverk mii čađaha sisabahkkemiid mat jo leat Davvi bieggafápmorusttega lahkosis, ja dasa gullelaš reguleremat nuortan ja Statsnett 132 johtasa gaskal Áttánjoga ja Leavnnja davvin. Bievlamáđiijat mat dál leat Bissojogas ja lulás Bissojoga/Bissojohleagi vulos váikkuhit geinnodaga, muhto ii eanadaga eanet oppalaš dásis. Lulábealde lea Suodjalusas rusttegat Gottetváris Rásttigáissá oarjjábealde, masa boahtá elrávdnji 22 kV áibmojohtasiin, muhto rusttet ii čuoza dán stuorra eanadahkii sakka. Seamma guoská bievlamáđiijii Leavvajogas bajás Gottetvárrái. Oppalaččat árvoštallo danne oppalašgeahčastat mas leat guoskameahttun luondduguovllut (geahča govvosa 19-1) addit buori gova das man ollu oktilis luondduguovllut gos ii vuhtto sisabahkken leat bieggafápmorusttega váikkuhusguovllus.

Mii čujuhat fágaraporttaide fáttáid eanadaga, olgodaddama ja luondduvalljivuodá birra oážžun dihte dárkilat čilgehusa das makkár mearkkašupmi luonddu guoskameahttunvuodas lea dáid namuhuvvon beroštumiide.

19.2 Vejolaš váikkuhusat

Tabealla 19-1 ja 19-2 čájehit areálaid gos leat luondduguovllut mat leat massojuvvon sisabahkkemiidda dahje mat leat ođđasit klassifiserejuvvon. Dás fuomášuhtto ahte leat geavahuvvon dat seamma eavttut/rádjeárvvut go INON:i (vuollel 1 km, 1-3 km, 3-5 km ja badjel 5 km) meroštallat rievdamiid maid doaibmabidju dagaha. Bieggafápmorusttet dán sturrodagas diehttelasat váikkuha eanadahkii badjel 5 km mii lea bajit rádjá, ja mii čujuhat oinnolašvuodakártii ja árvoštallamiidda dás kapihtal 10:s.

Davvi bieggafápmorusttega huksen dagaha ahte stuorra oktilis luondduguovlu gaskal Fv 98 davvin ja Deanučázadaga máddin gáržo, dasa báhcá su. 16 km govda guoskameahttun guovlu mii álgá Vilgesrášša

davábealde ja vulos Leavvajoga/Deanu guvlui. Árvvoštallo ahte guovllu guoskameahttunvuodas, ja dan árvvus, lea stuorra mearkkašupmi eanadagas váikkuhusguovllus, ja huksehusas árvvoštallo leat hui negatiivvalaš váikkuhus eanadahkii (geahča kapihtal 10.3).

Mii guoská olgodaddamii leat stuorra oasis váikkuhusguovllus, earret Leavvajohka-Rásttigáisá, Bissojohleahki ja Lágesduottar, unnán geavahuvvon olgodaddamii (geahča govvosa 17-1). Earret alimus báikki (Rásttigáisá), mii lea su. 9 km plánaguovllu máttabealde, leat stuorra oasis dan guokte vuosttaš namuhuvvon olgodaddanguovllus bures suodjaluvvon oaidnimis bieggafápmorusttega topográfalaš diliid dihtii (geahča govvosa 11-2), ja olgodaddanguovlu mii mañimuš namuhuvvui lea sullii 13-14 km nuorttabealde bieggafápmorusttega lagamus báikkis (gaska ja báikkálaš topográfalaš dilit unnidit visuála váikkuhusa). Guoskameahttunvuodá massin árvvoštallo danne unnánat riiddugaskaoapmin olgodaddamii go eanadahkii.

Luondduvalljivuođa dáfus sáhtá guoskameahttun luondduguovlluid massin vuosttamuzžan čuohtat hearckes ja areálagáibideaddji šlájaid nu mo getkkiide, goaskimiidda ja rievssatfálliciide, ja jáhkkinis veahá unnánat njálaide ja jievjaskulffiide. Ii navdojuvvo ahte albasii čuohtá negatiivvalaččat, go dat lea eanaš vuollelis vuovdeguovlluin. Plánaguovlu lea šattoheapme ja doppe leat garra dálkkátlaš dilit, ja mángga šládji lea dat eanet caggin go dehálaš doaimbavuovllun. Nu mo čájehuvvon govvisis 19-2 lea plánaguovlu maiddái guovllus gos ain leat stuorra guoskameahttun luondduguovllut. Go árvvoštallá makkár váikkuhusat guoskameahttunvuodá massimis leat earret eará areálagáibideaddji njiččas- ja loddešlájaid, de lea dehálaš muitit ahte mángga dáin šlájain rasttildit riikarájaid ja ahte stuorra osiin Davviguovlluin sihke leat unnán teknihkalaš sisabahkkemat ja seammás lea eanaš šlájain buoret eallineavttut daid guovlluin go mii Davvi bieggafápmorusttega plánaguovllus lea, gos eanaš lea šattohis ráššaeana. Ferte dattege rehkenastit ahte muhtin dáid šlájat sáhttet duvdojuvvot ja caggot, muhto luondduvalljivuođa dáfus árvvoštallo guoskameahttun areálaid massin veahá unnit riiddugaskaoapmin go eanadagain.

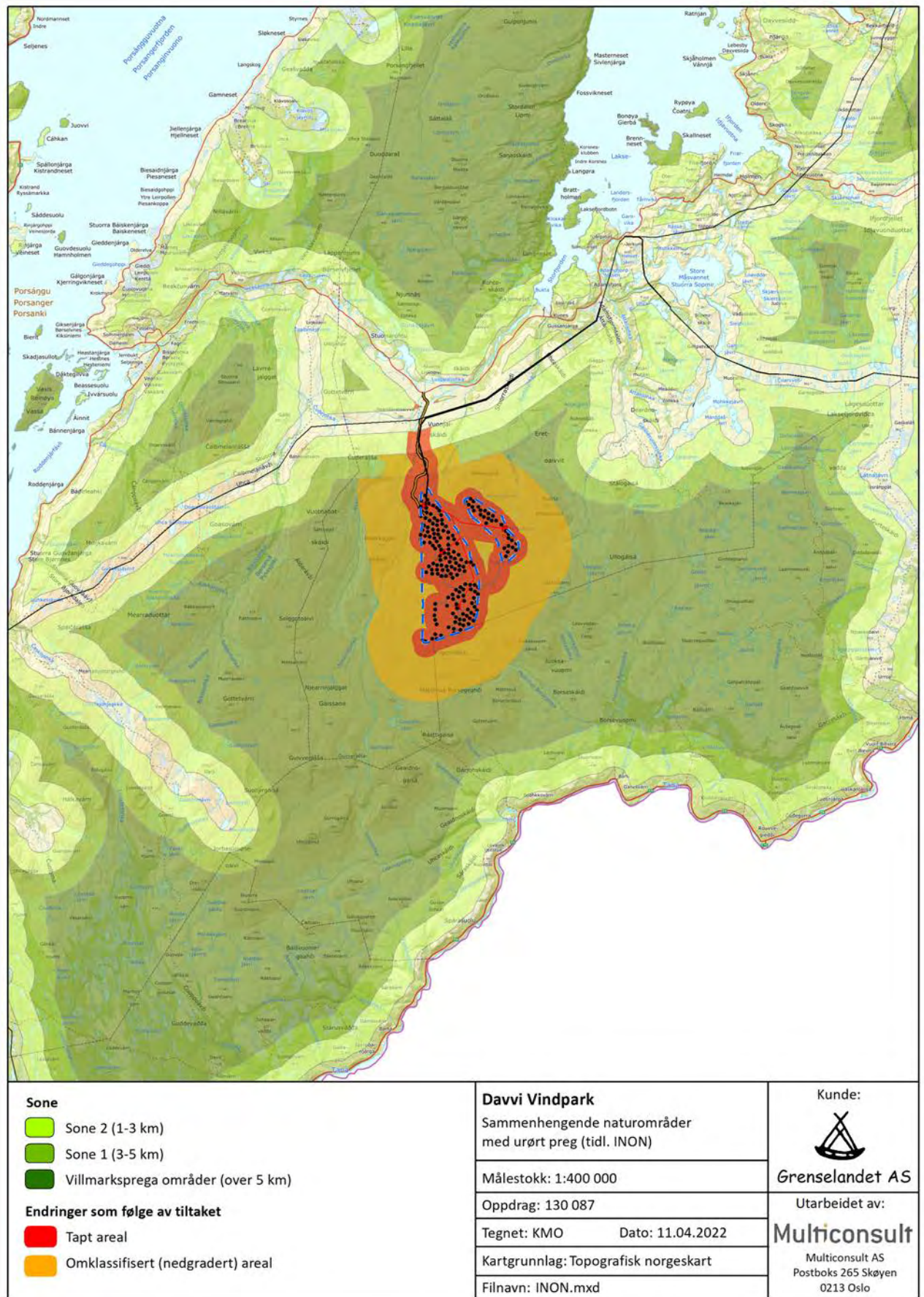
Tabealla 19-1. Oktilis meahcceguovlluid massin gos ii vuhtto sisabahkken.

INON sona	Gaska stuorát teknihkalaš sisabahkkemiidda	Masson areála (km ²)	Ođđasit klassifiserejuvvon/vulos- graderejuvvon areála ¹ (km ²)	Netto rievdan (km ²)
Guoskameahttun sona 2	1-3 km	- 6,3	+ 112,9	+ 106,6
Guoskameahttun sona 1	3-5 km	- 5,1	+ 98,5	+ 93,5
Guovllut mat orrut leamen sieiva meahccin	> 5 km	- 111,5	- 211,4	- 322,9
Submi		- 122,9	-	- 122,9

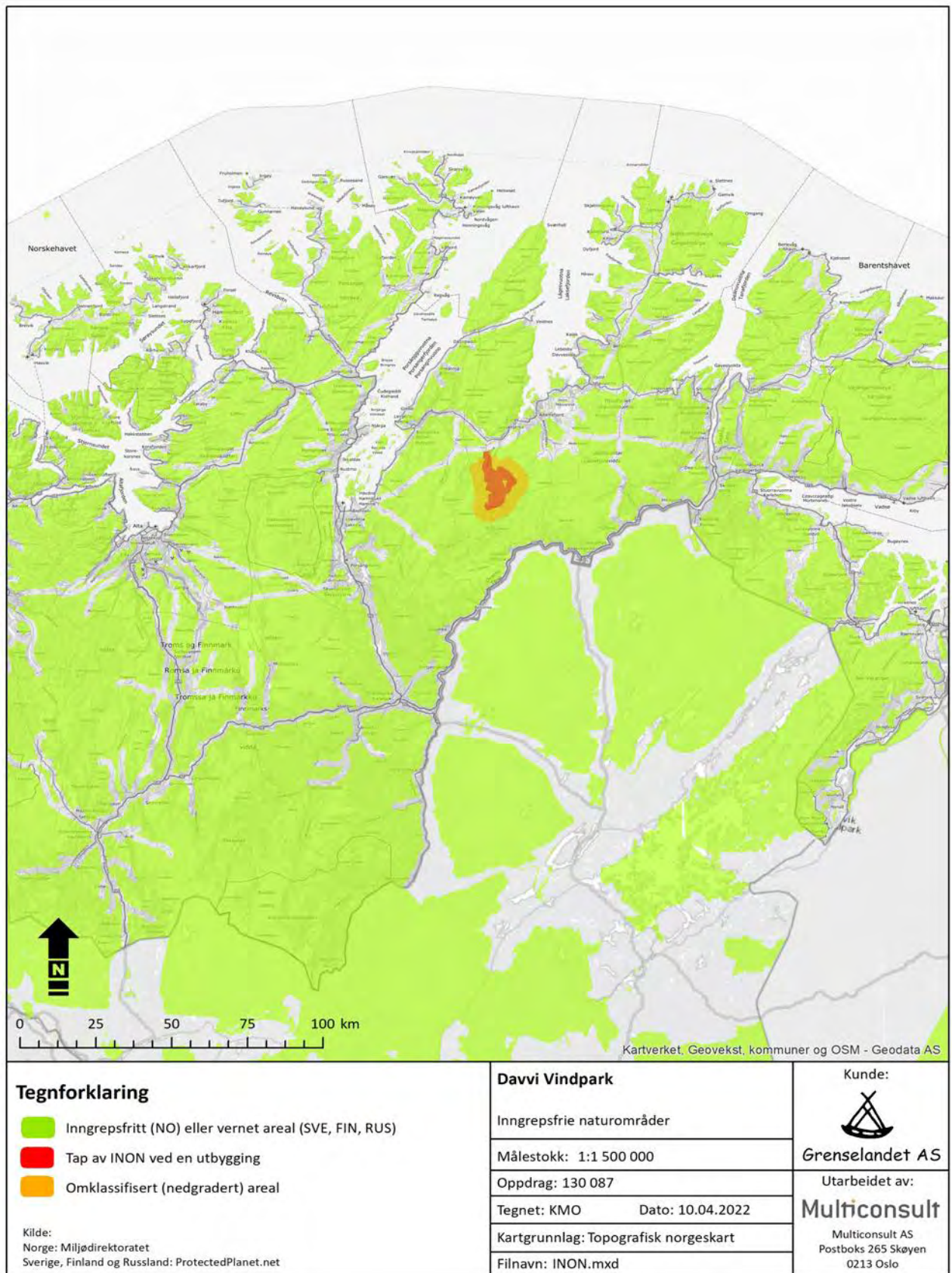
¹ Doaba ođđasit klassifiseren mearkkaša ahte areála ovdamearkka dihte guoskameahttun sona 1:s (3-5 km) šaddá guoskameahttun sona 2:n (1-3 km).

Tabealla 19-2. Areála ja rievdan proseanttaid mielde iešguđetge regiovnain.

Guovlu	Guovl. mat orrut leamen sieiva meahccin		Guoskameahttun sona 1		Guoskameahttun sona 2	
	Areála	% rievdan	Areála	% rievdan	Areála	% rievdan
Davvesiida/Deatnu	2 820	-11,5	1 154	+8,1	1 798	+5,9
Finnmárku	18 278	-1,8	8 011	+1,2	11 712	+0,9
Norga	37 527	-0,9	30 642	+0,3	74 756	+0,1

Govus 19-1. Bajilgovva oktilis meahcceguovlluin gos ii vuhtto sisabahkken.

Govus 19-2. Bajilgovva guoskameahtun luondduguovlluin davit osiin Skandinavias ja Ruoššas. Stuorra oasis daid eahpesuodjaluvvon guovlluin Ruožas, Suomas ja Ruoššas leat jáhkkimis maid oalle unnán stuorát,

teknihkalaš sisabahkkemiid haga, nu ahte guoskameahttun luondduguovllut leat viidátgo maid kárta čájeha.

20 Gulahallanvuogádagat, áibmojohtolat ja suodjalusberoštumi

20.1 Álggahus

Plánat leat ovddiduvvon Avinorii Einar Merli bokte, Forsvarsbyggii Steinar Nilsena bokte, Norkringii Terje Nordtorpa bokte ja Norges televisjon AS:i (NTV) Åge Gurvin bokte ja báikkálaš helikopterfitnodagaide. Diehtovuodđu árvoštallojuvvo leat buorren.

20.2 Vejolaš váikkuhusat

Norkring, NTV ja Forsvarsbygg ja báikkálaš helikopterfitnodagaide máhcahemiid vuodul konkluderejuvvo ahte Davvi bieggafápmorusttega huksemis jáhkkimis ii váikku siviila ii ge militeara rádár-, navigašuvdna dahje gulahallanrusttegiidda. Váikkuhusat dáidda beroštumiide árvoštallojuvvojit nappo *mearkašmeahttumin (0)*. Seamma gusto maiddái militeara áibmojohtolahi ja báikkálaš helikopterjohtolahi, dainna eavttuin ahte bieggaturbiinnat merkejuvvojit gustovaš njuolggadusaid mielde.

Go lea sáhka siviila áibmojohtolagas, de cealká Avinor ee. čuovvovaččat:

«Sivas go Avinoras ja Avinor Flysikringas eai leat rádiogulahallan-, rádionavigašuvdna- eai rádárusttegat dán guovllus dahje dan lahka, de ii váikku bieggafápmorusttet áktánasat dáid rusttegiidda.

Leavnja girdišillju lea Davvi bieggafápmorusttega lagamus girdišillju. Plánejuvvon bieggafápmorusttet ii čuoza allodatrestrikšuvnnaide/hehttehusaide Leavnja girdišillju restriksuvdnaplánas, gč kap. 10 ja 11 06.07.2006 láchkaásahas 'Forskrift om utforming av store flyplasser, BSL E 3-2', mii lea vuodđuduvvon Áibmojohtolatláhkii § 7-1.

Bieggafápmorusttet lea maiddái árvoštallojuvvon Leavnja girdišillju dálá sisa- ja olggosgirdinprosedyraid

olis. Miellidusin lea operatiiva árvvoštallan (operational assessment) mii lea beaiváduvvon 10.07.2017:

Muhtun bieggaturbiinnat leat Leavnnja girdišilju ATCSMAC-kártta sektor 1 suodjalanguovllu siskkobeaalde. ATCSMAC-kárttat čilgejit maid dorvvolaš allodagaid ATC (girdikontrolla) geavaha vektoreret girdišilju birra. Operatiivva árvvoštallama konklusuvdna lea ahte golbma bieggaturbiinna, nr. 8, 58 ja 115, váikkuhit sektor 1 suodjalanguvlui. Bieggaturbiidna nr. 21 váikkuha suodjalanguvlui jos rohtorsoadjá lea 66 mehtera dahje guhkit. Áigequovdilis suodjalanguovllu rádjá lea čájehuvvon ruoná sárgáin mildosis ja álgá kotes 854,5 mehtera meara bajábealde (mmb). Lea hirbmat dehálaš Avinorii doalahit Leavnnja girdišilju unnimusallodagaid. Avinor gáibida danne ahte bieggaturbiinnat nr. 8, 58 ja 115 sihkkojuvvojit plánain dahje sirdojuvvojit vuollelii eanadagas vai soabadit kotiin 854,5 mmb. Bieggaturbiinna nr. 21 rohtorsoadjá ii sáhte leat 66 mehtera dahje guhkit.

Plánejuvvon bieggafápmorusttet ii váikkuhit VFR-ruvttuide.

Bieggaturbiinnat sáhttet hehttet áibmojohtolaga fitnodagaide mat geavahit vuollegisgirdi girdiid ja helikopteriid (Suodjalus, Luftambulansen, Norsk Helikopter jnv.). Doaibmaálggaheaddji berre danne váldit oktavuoda fitnodagaiguin mat geavahit dákkár áibmofievrruid.

Loahpas čujuha Avinor dasa ahte bieggaturbiinnaide gusket dát njuolggadusat:

- *Áibmojohtolathehttehusaid galgá raporteret ja registreret Stáhta kártadoaimmahakkii II. kapihttala olis 15.07.2014 láhkaásahusas Forskrift om rapportering, registrering og merking av luftfartshinder.*
- *Áibmojohtolathehttehusaid galgá merket seamma láhkaásahusa III. kapihttala olis. Áibmojohtolatbearráigeahčču dat giehtaguššá dán láhkaásahusa ja sáhtta gáibidit buoridemiid jus hehttehusaid (bieggaturbiinnaid) merkemat eai čuovo láhkaásahusa. Áibmojohtolatbearráigeahčču sáhtta bagadit merkema».*

Grenslandet AS lea ožžon dáid dieđuid, ja sii duođaštit ahte sii vejolaš positiivvalaš konsešuvdnamearrádusa oktavuodas vuhtiiváldet Avinora gáibádusaid bieggafápmorusttega detáljahábmemis. Konkluderejuvvo danne ahte ohcamuša evttohusaid hástalusaid álkit sáhtta čoavdit plánamuddemiiguin boahhte dásis, ja ahte huksen ii váikkuhit negatiivvalaččat siviila áibmojohtolakkii.

20.3 Váidudeaddji doaibmabijut

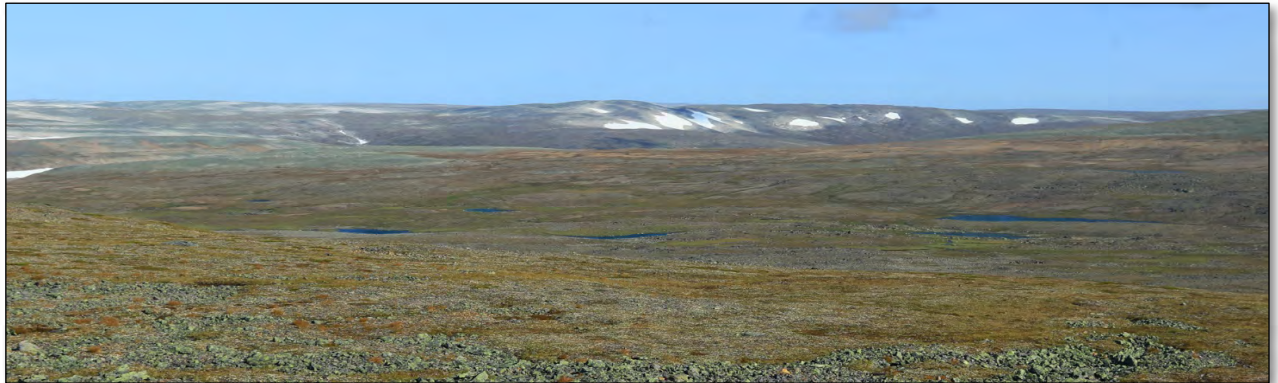
Vejolaš positiivvalaš konsešuvdnamearrádusa oktavuodas ferte loahpalaš layout heivehuvvot Avinora unnimusallodaga gáibádusaide Leavnnja girdišiljus. Dat mearkkaša ahte golbma turbiinna ovdamearkalayoutas váldojuvvojit eret plánas dahje sirdojuvvot vuollelii eanadagas, vai soabadit kotiin 854,5 mmb. Dasto ii sáhte bieggaturbiinna nr. 21 rohtorsoadjá leat 66 mehtera dahje guhkit. Grenslandet AS duođašta iežaset vuhtiiváldit dán gáibádusa vejolaš positiivvalaš konsešuvdnamearrádusa oktavuodas.

Loahpalaš layouta ferte Avinor dohkkehit MTA ja detáljaplána ráhkadeami oktavuodas.

20.4 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji guorahallamat.

21 Luonddu-/meahcceresurssat, maiddái sámi meahcásteapmi

21.1 Álggahus

Luondduresurssat/meahcceresurssat-fáddá máinnaša sihke iešguđet luondduresurssaid árbevirolaš sámi geavaheami váikkuhusguovllus, historjjálaččat ja dál, ja guovllu árvvu go lea sáhka bákteslájaid/málmmaid, mássaluvvosiid, meahcceresurssaid, guolleriggodagaid jna. eanet industriála/kommersiála geavaheamis.

Dán guorahallama vuodđun leat dát dieđut:

- Norsk institutt for Bioøkonomi (NIBIO) digitála kártadieđut, earret eará AR50, DMK, SAT-SKOG.
- Guolástusdirektoráhta digitála kártadieđut (akvakultuvra, guolleguovllut jna.).
- NGU digitála kárttat, earret eará bákteslájat/málmmat, čievra-/mollengeađgeresurssat jna.
- Oktavuohta báikkálaš resursaolbmuiguin, gč. raportta *Kunnskapsgrunnlag – samisk utmarksbruk, reindrift og reiseliv mv. i området Válgohka-Borsi i Tana og Karasjok kommuner* (Sámi Ealáhussearvi, 2018).
- Oktavuohta guoskevaš gielddaiguin.
- Dieđut ja árvalusat dieđáhusa gulaskuddancealkámušain.

Diehtovuodđu árvoštallojuvvo oktilaččat muttágin gitta buorren.

21.2 Guovločilgehus ja árvoárvoštallan

NIBIO dieđuid vuodul ii leat gilvojuvvon ii ge gilvvihahhti eana bieggafápmorusttega váikkuhusguovllus. Oktilaččat ii árvoštallojuvvo váikkuhusguovllus leat makkárge árvo eanadoalloareálaid/-resurssaid hárrái. Davvi bieggafápmorusttega plánaguovlu lea ollislaččat ordarájá bajábealde, ja doppe lea dušše ráššaeana / impedimeanta (gč. govvosa 21-2) vuovdedoalloperspektiivvas. Seamma gusto maiddái bajit oassi ohccojuvvon 420 kV-linnjás ja beassangeainnus, muhto vuolit osiin lea báljes šattohis šaddogeardi gos leat biedgguid suovkkat lagežiiguin ja siedggaiguin. Plánejuvvon guovlu káijii/gaskarádjosii Gussanjárggas lea NIBIO dieđuid vuodul báljes, dohkálaš buorre šaddogerdiiin ja lastavuovdi (impedimeanta). Vuovdedoallofágalaš perspektiivvas ii leat váikkuhusguovllus danne makkárge árvo dimbbar-/muorraávnasbuvttadeamis.

Leat registrerejuvvon muhtun báikkálaččat dehálaš čievragávdnoštumit váikkuhusguovllus, muhto ii oktage dain geavahuvo dál. Eai leat registrerejuvvon rokkahahti industriijaminerálat, metállat eai ge luonddugeađggit. Váikkuhusguovllu georesurssaid árvo árvoštallo danne leat unnán.

Ságastallamiin báikkálaš resursaolbmui eai leat bohtán ovdan dieđut mat orrot čájeheamen ahte plánaguovllus, dahje dan birra, lea dahje lea leamaš makkárge stuorra mearkkašupmi sámi meahcásteapmái (geahča mielddus 9). Sivvan dása lea várra kombinašuvdna dihto resurssaid váilivuodas (nugo luopmánat, guobbarat, gámasuoinnit, niittut ja vuovdi/muorra), hirbmat unnán eará resurssat (rievssat, njoammil, guolli jna.) go leat aivve ráššaeana, garra dálkkádatlaš bealit ja guhkes gaskkat lagamus ássanguovlluide. Nappo leat leamaš gávdnomis olu buoret meahcceguovllut go dan mii plánaguovllus lea, ja nappo das ii leat leamaš stuorra mearkkašupmi árbevirolaš sámi meahcásteapmái/ealáhusdoaimmii, ii ovdalis áiggiid ii ge dál. Deháleamos guovllut árbevirolaččat ávkkástallat fuođđuid, guoli ja eará meahcceresurssaid leat vuollelis ja belohakkii mehciin Deatnoráigge ja Storrajoahkaráigge, namalassii ovddemustá doaimmabiju váikkuhusguovllu olggobealde.

Govus 21-1. Davvi bieggafápmorusttega plánaguovllu guovddáš oasit, go geahččá áimmus. Govven: Kjetil Mork, Multiconsult Norge AS.

21.3 Vejolaš váikkuhusat

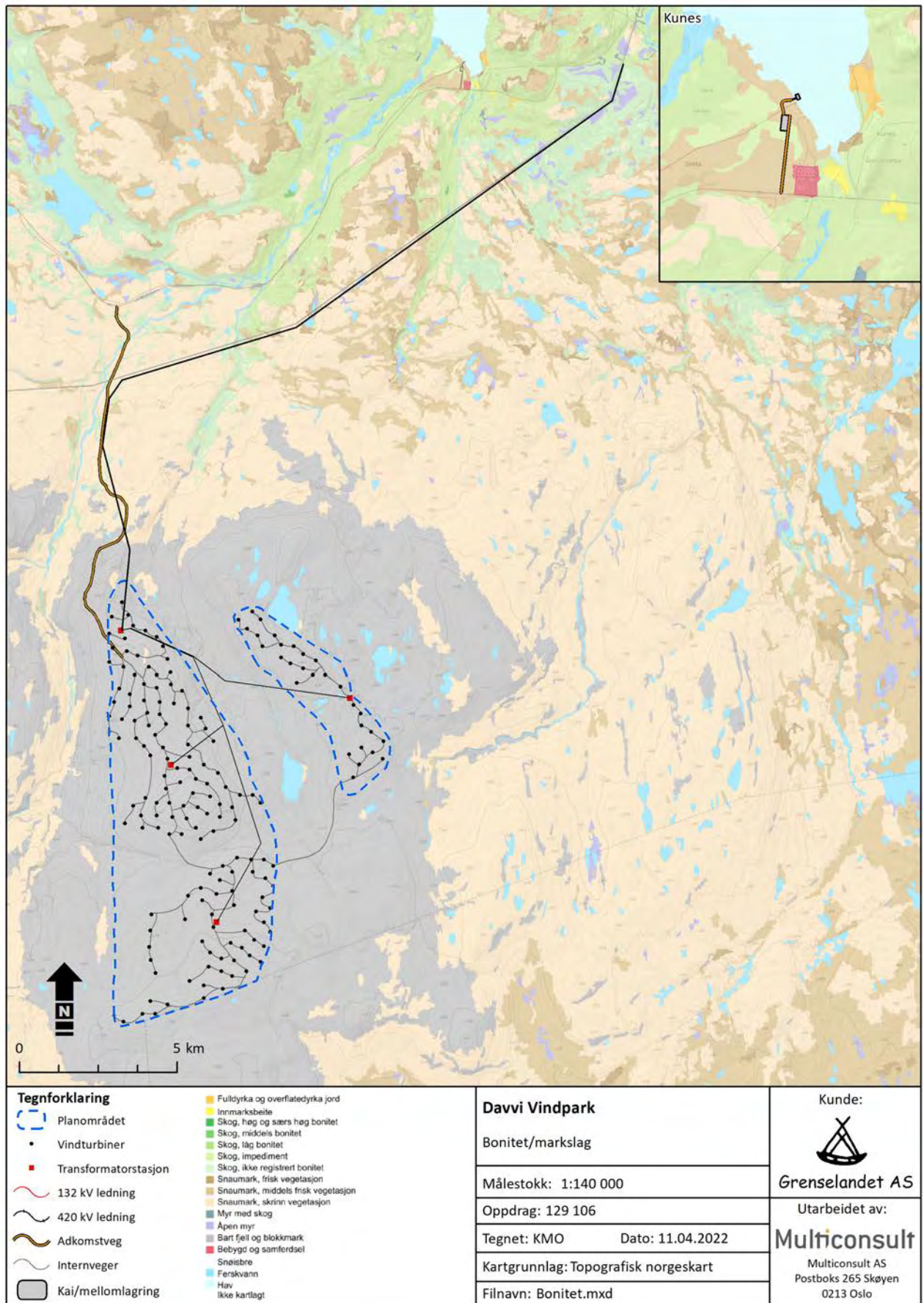
Eai leat duođaštuvvon dehálaš luonddu-/meahcceresurssat bieggafápmorusttega plánaguovllus, eai ge dan lahka. Vaikko meahcceareálat hedjonit Davvi bieggafápmorusttega ásaheami geažil, de mielddisbuktá guovllu vuollegis árvu luonddu-/meahcceresurssaid dáfus ahte doaimmabiju váikkuhusat árvvoštallojuvvojit *mearkkašmeahttumin (0)*.

21.4 Vejolaš váidudeaddji doaimmabijut

li leat dárbu váidudeaddji doaimmabijuide dán fáttás.

21.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji guorahallamat.

Govus 21-2. Bajilgovva areálaresurssain/eanagerddiin váikkuhusguovllus. Gáldu: NIBIO.

22 Boazodoallu

22.1 Álggahus

Dán guorahallama vuodđun leat dát dieđut:

- ležamet didošteamiit váikkuhusguovllus 2012:s ja 2018:s.
- Dieđut orohagaid áirasiin, gč. raportta *Kunnskapsgrunnlag - samisk utmarksbruk, reindrift og reiseliv mv. i området Våljohka-Borsi i Tana- og Karasjok kommuner* (Lemet, 2019).
- Notáhta oppalaš noađuheami, garvinavágaid ja guohtunareála massima birra (NaturRestaurering, 2022)
- NIBIO digitála kártadieđut (areálageavahankárttat).
- Orohagaid orohatplánat.
- Eanadoalldirektoráhta boazodoallosursarehketdoallu.
- Stáhta kártadoaimmahaga nationála šaddogeardekárttat, ja iežamet botanikhkalaš iskkadeamit.
- Ovddeš guorahallamat, ee. 420 kV Áttánjogas Levdnjii, ja eará relevánta girjjálašvuohta.
- Dieđut ja árvalusat dieđáhusa gulaskuddancealkámušain.

22.2 Guovločilgehus ja árvoárvvoštallan

Orohagain 9, 13, 14 ja 14A, maida Davvi bieggapárkka huksen oktan gullelaš infrastruktuurain váikkuha njuolggá dahje eahpenjuolggá, ledje 2017:s badjelaš 25 000 bohcco badjelaš 12 000 km² oppalaš guovllus. Bdo 13, Bdo 14A ja Bdo 9 johtet gaskal skábma- ja dálveorohagaid siseatnamis Kárášjogas ja Deanus ja giđđa-/geasse-/árračakčaeatnamiid rittus. Bdo 14 jođii ovdal seamma láchkai, muhto lea heaitán sivaid geažil mat leat dárkileappot čilgejuvvon boazodoalloguorahallamis (Naturrestaurering, 2019). Bdo 17 lea Bdo 13 ja Bdo 14A, ja ovdal maddái Bdo 14, oktasaš dálveorohat.

Eanaš Davvi bieggafápmorusttet oktan gullelaš infrastruktuurain lea Bdo 13:s, ja dát orohat guovdilastojuvvo danne vuolábeale govvádusain ja árvoštallamiin. Bdo 13 dálveorohat lea guovlluin gaskal lškorasa ja Anárjoga Suoma rájá alde, máttimusas oktasašorohaga 17:s Kárášjogas. Áigodagas njukčamánu miessemánu álgui johtet ealuin davás giđđa- ja geasseatnamiidda. Johtingaidnu čuovvu eanaš oarjeleamos ruvttu mii lea merkejuvvon rukses sárgáin govvosis 22-2. Dát manná davás Rásttigáissá nuorttabealde viidáseappot Gáissáid vuoli ja Skadjajávrride Áttánjogas. Johtingaidnu lea lagamusas 5,5–6 km eret bieggafápmorusttega plánaguovllus. Nuorttit johtingaidnu manná Bdo 9 orohatrájá mielde, muhto dat ii geavahuvvo giđdat go lea bahá masttadit Bdo 9:in. Johtingaidnu mii lea merkejuvvon

plánaguovllu oarjjabealde areálageavahankárttain, Storrajoiráigge, lea orohat rievtti mielde heaitán geavaheames giđđat (Lemet, 2019).

Go eallu joavdá giđđaeatnamiidda, de luitet ealu vai čoavjehat sáhttet gávdnat heivvolaš sajiid guoddit; doppe gos guohtumat leat buorit, ja gos lea nu unnán muosehuhttin go vejolaš. Eanaš oassi Bdo 13:s lea merkejuvvon giđđaeanan, earret máttimus oassi (Gáissát). Muhtun bohccot sáhttet dán áigodagas leat Bdo 13 ja Bdo 14 orohatrájá alde, bieggapárkka davábealde, muhto dát johtet dábálaččat nuortadavás ovdal guotteha. Orohaga deháleamos guotteteana lea rievtti mielde Fv 98 davábealde Idjavuonduoddaris (Lemet pers. dieđ.), muhto leat maiddái guotteteatnamat Idjavuonduoddara máttabealde. Deháleamos guotteteatnamat Idjavuonduoddara máttabealde leat badjel 8 – 10 km eret bieggafápmorusttega plánaguovllus.

Maŋná guotteha vuojuhuvvot eanaš álddut mat gudde máttabealde Fv 98, badjel Idjavuonduoddara davás geasseorohahkii davábeale geainnu. Dát dáhpáhuvá dábálaččat suoidnemánu gaskamuttus. Idjavuonduoddaris nuorttas lea áidi Fv 98 guora mii doalaha bohccuid rivttes beale geainnus/duoddaris. Bohccot mat báhcet Fv 98 máttabeallái Idjavuonduoddaris, guhtot eanaš orohaga máttimus oasis, oktan areálain mearragáttis Áttánvuonas ja Gussanjárggas. Badjosat sáhttet maiddái geavahuvvot muhtun muddui, muhto dalle vuosttažettiin bálganbáikin čorragiidda. Bohccot sáhttet maiddái veahá johtit badjosiin.

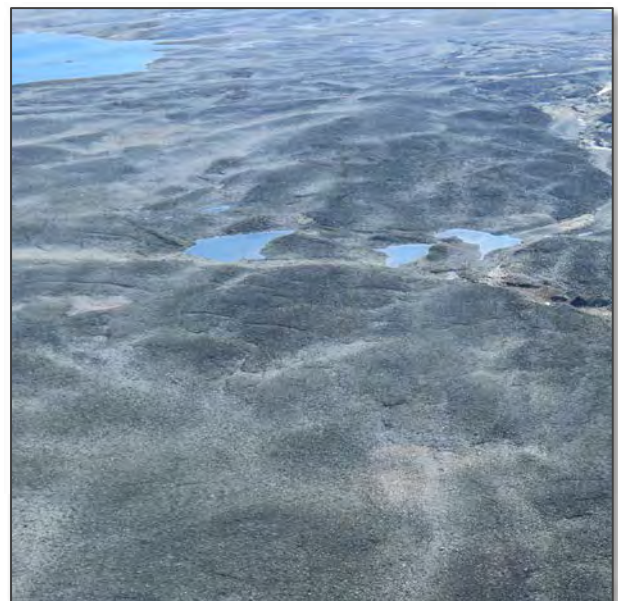
Borgemánus merkejuvvojit miesit gárddis Skadjajávriin Idjavuonduoddaris. Mearkuma maŋná vuojuhuvvo eallu ruovttoluotta Fv 98 máttabeallái Idjavuonduoddaris. Čakčamánu vuojuhuvvo eallu guohtongárdái Skadjajávriin. Čohkkema ulbmil lea njuovvat. Čohkkensajit leat goappašiid bealde Fv 98 Idjavuonduoddaris. Njuovvamiid maŋná eallu guohtu Idjavuonduoddara máttabealde, ovdalgu lunddolaččat johtigoahtá máttás dálveorohagaide. Čakčageasseeatnamat leat eanaš guovlluin Idjavuona mátta- ja nuorttabealde, ja dasa gullet Áttánleahki ja Uhca Sopmir. Ragatguovllut leat belohahkii ávdin guovlluin čakčaorohagas, Áttánvuona máttabealde, ja dasa lassin eanaš Bdo 9 orohatrájá alde, Lágesduoddara nuorttabealde. Eanaš ragat lea maiddái Bdo 9 orohagas, ja dát lea leamaš guhkes riidogaskaoapmi dán guovtti orohaga gaskka). Ragatáiggis golgotmánus ja skábmamánu álggus lea oassi ealus jo orohagas 17:s.

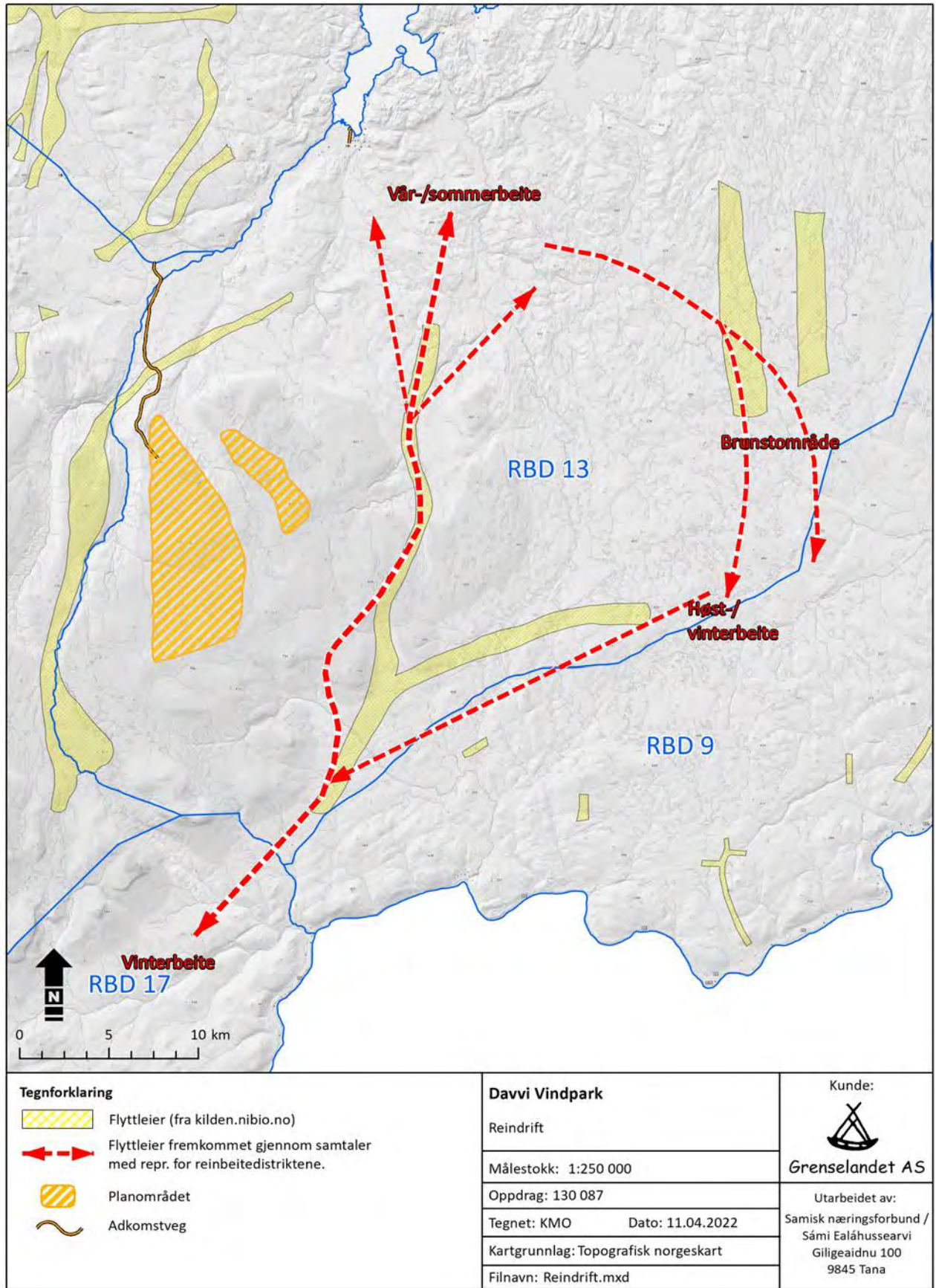
Čohkken lea dábálaččat skábmamánu loahpas, ja bohccot vuojuhuvvojit gárdái Sohpparvađas orohaga 17 máttimus oasis. Doppe rátket dálvesiiddaide, ja rátket maiddái bohccuid mat gullet eará siiddaide mat leat mastadan Bdo 13 ellui. Orohat 13:s lea oktasaš geassesiida, muhto juovlamánus, maŋná rátkkašeami Sohpparvađas, vuojehit ealuid iežaset dálvesiiddaide Bdo 17 Kárášjoga máttabeallái.

Árvvoštallo ahte Davvi bieggafápmorusttega plánaguovllus lea unnán árvu boazodollui, go doppe leat nu stuorra ráššaeatnamat ja man unnán šaddogeardi/guohtun doppe lea (geahča gova olgešbealde). Plánaguovllu árvu lea danne eanaš čatnon guovllu ráddjejuvvon doibmii bálganbáikin, erenoamážit varrásiidda.

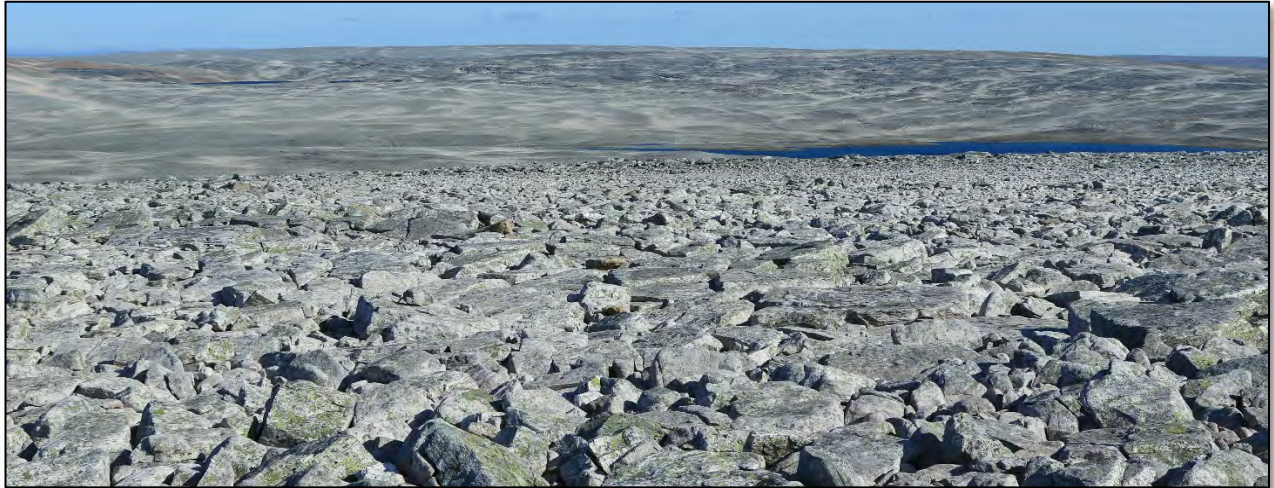
Dasto lea guovlu plánejuvvon beassangeainnu buohta davvin árvvoštallon muttát árvun, eanaš guovllu doaimma geažil giđđa-, geasse- ja čakčaguohtumin, plánejuvvon káijas ja gaskaráju areálas Gussanjárggas árvvoštallo leat unnán árvu.

Earáin sániin leat deháleamos ja divraseamos areálat Bdo 13: rádjaguovlluin dahje doaimma váikkuhusguovllu olggobealde.

Govus 22-1. Johtingeainnut maid Bdo 13 lea geavahan Lemet (2019) dieđuid vuodul. Njuolat mat čujuhit davás, čájehit johtima giđđa-/geasseatnamiidda, ja njuolat máttás ges čájehit johtima dálveorhagaide. Kárta lea skoválaš, ja das sáhttet leat spiehkastagat.

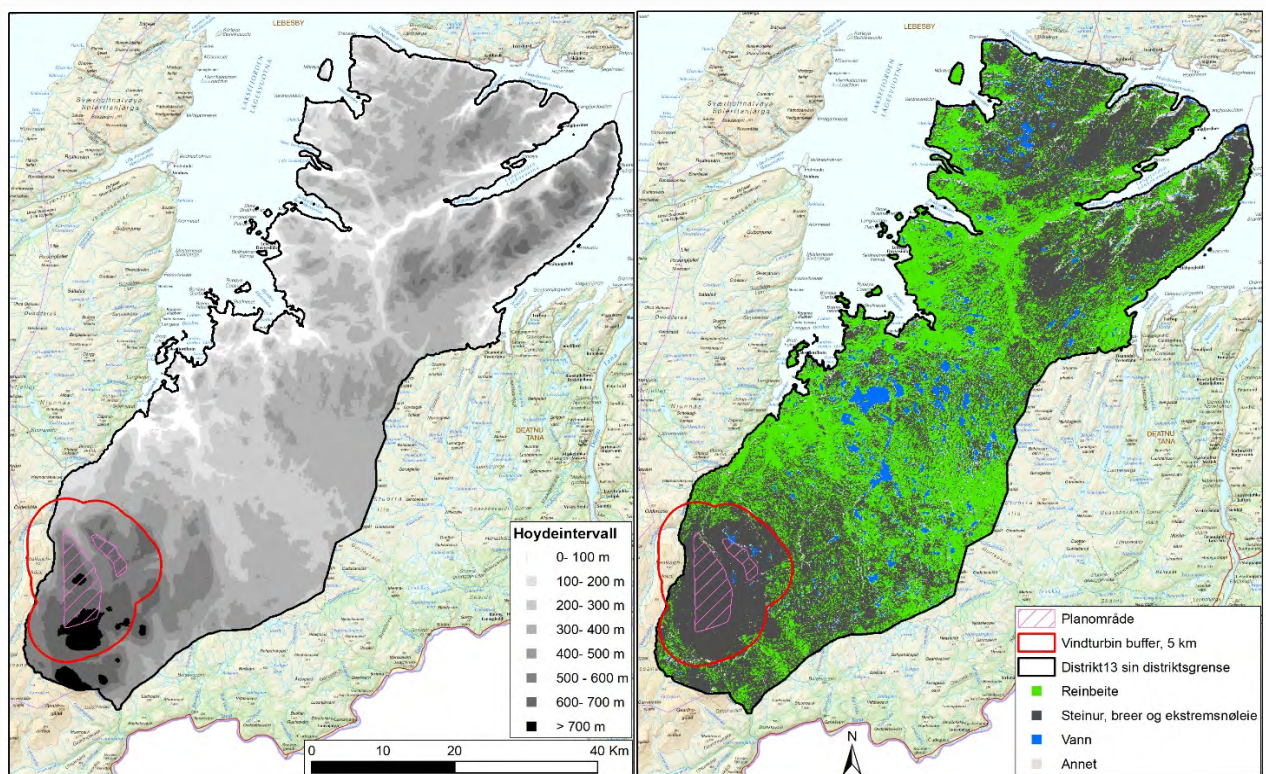

Govus 22-2. Plánaguovllus. Kvartsihtta dominere báktevuodu, ja bajildus lea masá 100 % ráššaeana, erenoamážit plánaguovllu oarje- ja máttaoasis. Govven: Kjetil Mork, Multiconsult Norge AS.

22.3 Guohtunareálat, garvin ja kumulatiiva váikkuhusat

Plánaguovllus Vuonjalráššas lea ráššaeana ja eará šattohis substráhtat, ja dain lea unnán guohtunárvu (gč. govvosa 21-1 ja 22-2 ja tabealla 22-1), ja dain lea unnán guohtunárvu bohccuide.

Muđui váikkuhusguovllus, namalassii 1 gitta 3 km bieggafápmorusttegis eret, lea veahá eanet guohtun bohccuide, muhto areála mihtideamit čájehit ahte dát areála dagaha dušše su. 0,4 % Bdo 13 oppalaš guohtunareálain. Dasto čájehit meroštallamat ahte su. 1,8 % Bdo 13 guohtunareálas lea lagatgo 5 km lagamus bieggaturbiinnat, ja olles 98,2 % lea guhkitgo 5 km das eret.

Govus 22-3. Allodaga ja šaddogearddi visualiseren Davvi bieggafápmorusttega gaska ektui (šaddogeardetiipa “juovva” ii dárbbáš mearkkašit ahte lea juovva miehtá orohaga, muhto siskkobealde bieggafápmorusttega plánaguovllu lea dát verifiserejuvvon guovllus). Gáldu: Naturrestaurering (2022).

Tabealla 22-1. Iešguđetge šaddogeardeklássaid ja gaskaklássaid areálasturrodagat bieggafápmorusttegis ja orohaga guohtumat proseanttain oppalaš guohtunareálaid ektui Bdo 13:s. Analysat leat dahkkon nátionála šaddogeardekárttaid vuodul (NORUT 2009). Miiddus 7:s leat eanet dieđut meroštallamiid birra. Gáldu: Naturrestaurering (2022).

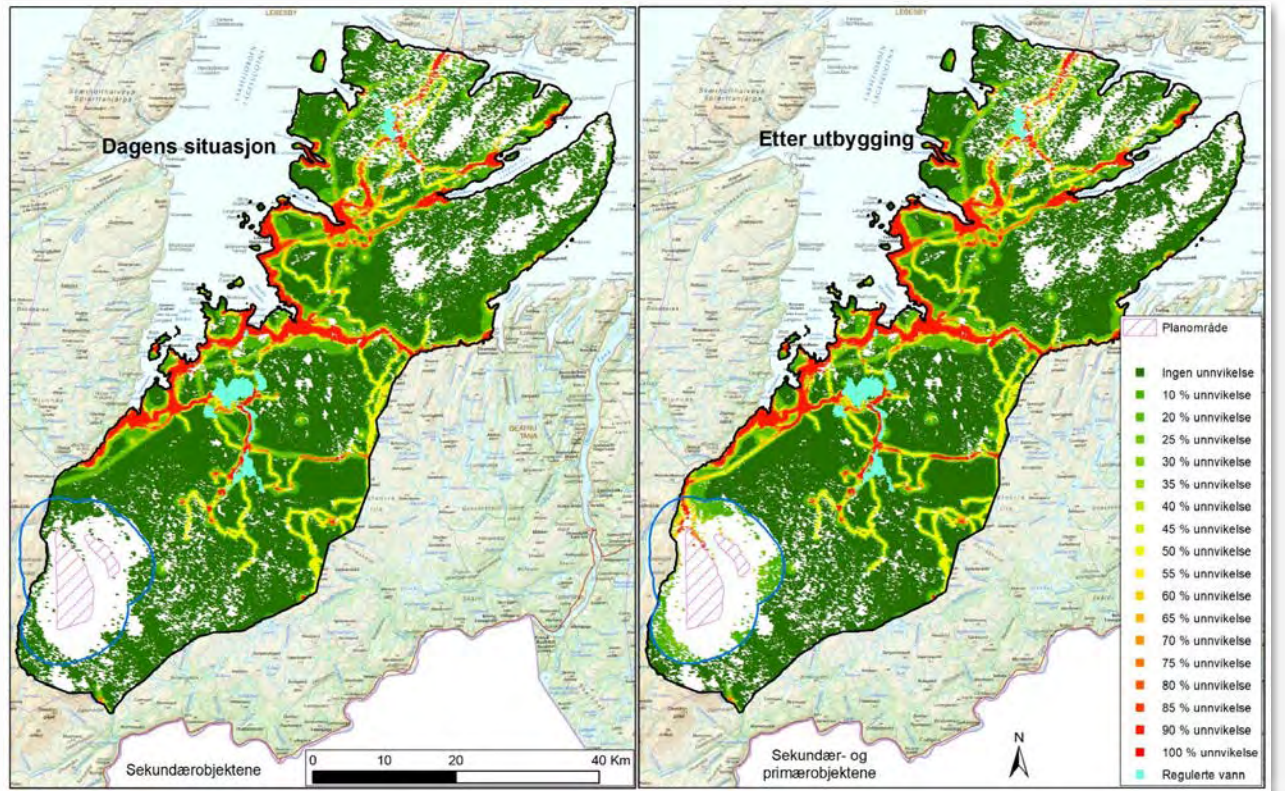
Areálatiipa	Gaska bieggaturbiinnain (m)						Oppalaččat
	0-1000	1000-2000	2000-3000	3000-4000	4000-5000	>5000	
Boazoguohtun:							
- Areála (km ²)							
- Sturrodát oppalaš guohtunareálas (%)	0,7 0,05 %	1,4 0,1 %	4,0 0,3 %	7,5 0,6 %	10,8 0,8 %	1310,0 98,2 %	1334,4 100 %
li boazoguohtun:							
- Ekstremajasat ja jiehkkit	41,4	22,5	20,1	20,8	19,2	913,8	1037,8
- Juovva ¹	48,7	32,5	23,2	19,6	19,4	371,5	514,9
- Čázit	0,9	1,2	0,3	0,2	0,3	138,5	141,4
- Eará	0,6	1,1	0,8	1,2	2,0	159,4	163,9
Oppalaš areála	92,2	58,8	48,4	49,3	51,6	2892,1	3192,3

Mii leat geavahan iešguđetge garvingrádaid ja -sonaid iešguđetge sisabahkkemiin min meroštallamiidda kumulatiiva váikkuhusain daid sisabahkkemiin/doaibmabijuin mat gávdnojit ja plánejuvvojit (geahča tabealla 4 miiddus 7:s). Daid garvingrádaid vuodul mat namuhuvvon mildosis ovdanbuktojuvvojit sáhtta meroštallat oppalaš “masson guohtumiid”, namalassii daid kumulatiiva teorehtalaš garvinváikkuhusaid guohtunriggodagain, Bdo 13 siskkobealde. Dát lea dahkkon dan bokte ahte buot sisabahkkentiippaid garvingrádat olles orohagas leat biddjon oktii. Bohtosat leat čoahkkáigesson tabellii dás vuolábealde ja govus 22-4:i.

Tabealla 22-2. Sturrodát daid guovlluin mat leat definerejuvvon boazoguohtun orohat 13:s, maddái manjá go “massimat” sekundára ja álgoobjeavttain leat vuhtiiváldojuvvon. Buot logut leat km². Gáldu: Naturrestaurering (2022).

Allodat-intervál	“Álgoálgos aš” boazoguohtun	“Seilon” boazoguohtu mat otná dilis	“Seilon” boazoguohtu at manjágo Davvi bieggafápmorusttet lea huksejuvvon	Hedjonan álgoobjeavttaid geažil	Maid bieggaturbiinnat, siskkáldas geainnut ja 132 kV-johtosat leat dagahan	Maid beassangeai dnu ja ođđa 420 kV-jođas lea dagahan	Maid Statnett ođđa 420 kV-jođas lea dagahan
0-100	165,0	77,0	75,8	1,2	0,0	0,5	0,7
100-200	242,1	178,8	175,4	3,4	0,0	1,7	1,7
200-300	385,8	325,6	321,9	3,7	0,5	1,4	1,8
300-400	395,0	364,5	361,7	2,7	0,7	0,4	1,6
400-500	93,5	90,7	90,1	0,6	0,5	0,1	0,0
500-600	39,3	39,0	37,8	1,1	1,1	0,0	0,0
600-700	12,7	12,7	12,0	0,7	0,7	0,0	0,0
>700	1,1	1,0	1,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Oppalaččat	1334,4 100%	1089,3 81,6 %	1075,7 80,6 %	13,4 1 %	3,5 0,3 %	4,1 0,3 %	5,8 0,4 %

Nu guhká go árvvoštallamat garvimiid birra mielddus 7:s leat riehta, lea guohtunareálaid massin oppalaččat ráddjejuvvon su. 13,4 km² Davvi bieggafápmorusttega huksema ja guoskevaš infrastruktuurra geažil, maidái Statnett ođđa 420 kV-jodas lea meroštallamis oassin (danne go dat lea eaktun dasa ahte bieggafápmorusttet sáhtta huksehuvvot). Dát dagaha su. 1 % “álgoálgosaš” guohtunvuodus orohaga siskkobealde ja su. 1,3 % “seilon” guohtunvuodus 2022:s. Lea diehttelasat veahá negatiiva (oasážiid mielde-problematihkka), muhto dagaha dattege hui unna areála go buohtastahtta bieggafápmorusttega sturrodagain ja vurdojuvvon buvttademiin.

Govus 22-4. Illustrašuvdna garvimiid maid “olbmot dagahit”. Vilges guovllut leat nu definerejuvvon ahte dain ii leat erenoamáš árvu boazodollui (geahča mielddus 7, das leat eanet dieđut), go dáppe ii leat guohtun ja/dahje eará doaibmaguovllut. Eaige sáhte šaddat erenoamáš ollu garvimat dáid guovlluin olbmuid muosehuhttimiid geažil. Davvi bieggafápmorusttet šaddá guovddážin dákkár stuorát guovllus. Kárttas mii oaidnit vuosttamuzžan ahte lea beassangeaidnuguoras ahte bohccot bohtet garvit dábálaš eallinguovllu.

22.4 Vejolaš váikkuhusat

Bieggafápmorusttega, geainnuid, fápmolinnjaid ja káijarusttega huksen váikkuha oalle marginála giđđaeatnamiidda Bdo 13:s (njuolga ja eahpenjuolga), Bdo 14A:s (eanaš eahpenjuolga) ja Bdo 14 (eahpenjuolga). Doaibmabidju ii váikkuha njuolggá Bdo 9:i, muhto ođđa orohatáidi gaskal Bdo 13 ja Bdo 9 lea oassin Davvi huksemis, ja dát váikkuha positiivvalaččat Bdo 9:i. Doaibmabidju ii váikkuha ii ovttaga orohaga deháleamos johtingeainnuide áigodatguohtuneatnamiid gaskka.

Huksenváikkuhusaid huksehusáigodagas ferte vuordit šaddat stuorámuš áigodagain ja oasseguovlluin gos leat aktiivvalaš huksehusbarggut. Dat mearkkaša ahte viidodat sáhtta rievddadit stuorra negatiivvalažžan muhtun guovlluin ja muhtun áigodagain gitta unnán/mearkkašmeahttum in eará áigodagain ja guovlluin.

Doaibmaáigodagas eai vurdojuvvo stuorra negatiivvalaš váikkuhusat fápmolinnjái. Bieggafápmorusttegis lea govva veahá eanet mánggabealat, ja váikkuhusat gitta 3 km duohken, ja muhtumin gitta 5 km duohken,

leat duodaštuvvon dálá bieggafápmorusttegiid birra. Areáilaid/guovlluid vuollegis árvu váikkuhusguovllus čájeha almmatge ahte váikkuhusat doaibmaáigodagas eai dárbbas šaddat erenoamáš stuorrát. Olbmuid doaimmaid lassin bieggafápmorusttegis ja dan birra ja beassan-/siskkáldasgeainnuin, de sáhttet maiddái turbiinnain ja daid lihkestagain leat váikkuhusat. Boazodoallit leat muitalan iežaset vásáhusaid das ahte linnját ja turbiinnat sáhttet muosehuhttit, erenoamážit go vuojehit ealu. Iešguđet orohagaide ja oasseguovlluide leat mii árvoštallan doaibmaáigodaga viidodaga rievddadit ii makkárisge gitta muttágis/stuorra negatiivvalažžan. Dát addá váikkuhusdásiid mat leat mearkkašmeahttuma rájes gitta muttágis negatiivvalačča rádjai. Bdo 9:i lea veahá positiivvalaš váikkuhus go ceggejuvvo áidi gaskal Bdo 13 ja 9.

Tabealla 22-3. Váikkuhusárvoštallan boazodoalu hárrái doaibmaáigodagas.

Boazodoalu -orohat	Oasseguovlu	Árvu	Viidodat/váikkuhus	Váikkuhusdási
13	Oarjedavi turbiidnačoahkki	Unnán	Muttágis negatiivvalaš	Unnán negatiivvalaš (-)
	Nuortadavi turbiidnačoahkki	Unnán	Muttágis negatiivvalaš	Unnán negatiivvalaš (-)
	Beassangeaidnu fierpmádatčovdosiin	Muttát	Muttát - stuorra negatiivvalaš	Muttágis negatiivvalaš (--) ¹
	Káija/gaskarájus Gussanjárggas	Unnán	li makkárge	Mearkkašmeahtun (0)
14A	Oarjedavi turbiidnačoahkki	Unnán	Muttágis negatiivvalaš	Mearkkašmeahtun / unnán negatiivvalaš (0/-)
	Beassangeaidnu fierpmádatčovdosiin	Unnán	Muttágis negatiivvalaš	Unnán negatiivvalaš (-)
	Káija Hávnas	Unnán/muttát	li makkárge	Mearkkašmeahtun (0)
14	Beassangeaidnu fierpmádatčovdosiin	Unnán	li makkárge/unnán negatiivvalaš	Mearkkašmeahtun (0)
	Káija/gaskarájus Gussanjárggas	Unnán	Unnán negatiivvalaš	Mearkkašmeahtun (0)
9	Oppalaš árvoštallan	li makkárge	Unnán positiivvalaš	Unnán positiivvalaš (+) ²

¹ Guovlu plánejuvvon beassangeainnu ja 420 kV-linnjaid guoras lea dehálaš johtingeaidnu ravdaguvlluin plánaguovllu mátta- ja nuorttabealde ja dušše čorragat geavahit dan muhtumin gidđa-/geasse-/čakčaguhtumin.

² Orohatáiddi ceggema geažil gaskal Bdo 13 ja Bdo 9.

22.5 Davvi bieggafápmorusttega árvoštallan ON.a konvenšuvnna 27. artihkkala ektui siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra

Artihkal 27 cealká čuovvovačča:

Stáhtain gos gávdnojit čearddalaš, oskkoldatlaš dahje gielalaš veahádagat, ii galgga sis, geat gullet dákkár veahádagaid, gildojuvvot vuoigatvuohta ovttas iežaset joavkku nuppiid miellahtuiguin, dikšut iežaset kultuvrra, dovddastit ja bálvalit iežaset oskkoldaga, dahje geavahit iežaset giela.

2021 golggotmánu mearridii Alimusriekti ahte mearrádušat konsenšuvnna ja eksproprierenlohpi hukset bieggafápmorusttegiid Fovsenii ledje lobiheamet. Mearrádusa ákkastallan lei ahte biebmát bohccuid dálvet gárddiin, mii lei evttohuvvon váidudeaddji doaibmabidjun go dálveguhtumat ledje massojuvvon, lea sakka earálágan go árbevirolaš, johtti boazodoalus ja ahte huksen nappo rihkku boazoeaiggáid vuoigatvuođaid artihkal 27 olis.

Fovsen-duomu maŋŋá lea Advokatfirmaet Robertsen og Advokatfirmaet Jonassen árvoštallan Davvi bieggafápmorusttega 27. artihkkala ektui (geahča maid mielddus 8).

Sis lea čuovvovaš konklusuvdna:

Čoahkkáigesson, de vánit váikkuha bieggafámu ásaheapmi duoddarii guohtumiidda dahje bohccuid johtumiidda gaskal geasseguohtumiid davvin ja dálveguohtumiid máddin.

Leat garra eavttut mat fertejit leat ollašuhhton ovdal sáhttá dadjat ahte miehtan ekspropriašuvdnii rihkku SP artihkkala 27. Guohtumiid massin ferte dan muddui čuohtat ealáhusdoaimmaheapmái ahte sáhttágo ain fidnet das dietnasa, dahje mas lea stuorra negatiivvaláš váikkuhus boazodoalli vejolašvuhtii čađahit iežas kultuvrra guovllus.

Váidudeaddji doaibmabijuin buhtadussan lassibarggu jna. lea stuorra mearkkašupmi jearaldahkii ahte leago rihkkun, ja boazodoallu lea geatnegahtton heivehit iežas ealáhussii eksproprierema oktavuodas. Dattege lea rádjá man guhkás boazosápmelaččat leat geatnegahtton heivehit iežaset doaimma johtti ealáhusdoaimmas biebmmii gárddiin (farming).

Go dán huksenguovllus leat eanaš juovat mat eai geavahuvo guohtumiidda eaige johtingeaidnun bohccuide, de vánit huksehus čuohtat guohtumiidda dahje johtumiidda gaskal geasseguohtumiid davvin ja dálveguohtumiid máddin. Dalle lea mealgat guhkkin eret rihkkut ON riikkaidgaskasaš konvenšuvnna siviila ja politihkalaš vuoigatvuođaid birra, artihkal 27.

Nuppiin sániin, ii leat miikkige mii galggašii mearkkašit ahte Davvi bieggafápmorusttega huksen rihkku artihkal 27.

22.6 Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut

Grenselandet lea geatnegahttan iežas cegget ođđa orohatáiddi gaskal Bdo 9 ja 13 ja bissehit huksehusbargguid beassangeainnuin/fápmolinnjain oanehis áigái go bohccot johtet/vuojehuvvojit guovllu čađa. Dát leat oassin huksenplánain, danne ii leat dárkilat válddahuvvon vuolábealde.

Ekonomalaš buhtadus

Orohagat leat deattuhan iežaset leat vuostá hukset bieggafápmorusttega dán duottarguvlui, mii boazodoalu oainnu mielde sáhttá dagahit hehttehusaid orohagaide. Grenselandet AS háliida buhttet dán ja dahkat šiehtadusa mii buhte lassibargguid ja hehttehusaid. Jus bealálaččat eai oaččo áigái dákkár šiehtadusa, de Grenselandet AS ovttabealagit geatnegahtta iežas ásahit bieggafápmofoandda nugo dárkilat čilgejuvvon vuolábealde:

- 10 miljovna kr huksema investerenmearrádusa oktavuodas.
- 3 750 kr juohke MW installerejuvvon beavttu nammii jahkásaččat dan rájes go bieggafápmorusttet biddjo johtui. Go geargá huksemis, de dát dahká su. 3 miljovna kr jahkásaččat.

Foandajuolludeamit galget dáhpáhuvvat álkes njuolggadusaid mielde, vuosttažettiin dainna ahte ruhta galgá juhkkuojuvvot seamma olu juohke siidaoassái. Meroštallojuvvo ahte juohke siidaoassi oažžu su. 250 000 kr vuosttaš jagi investerenmearrádusa maŋŋá ja dasto su. 75 000 kr jahkásaččat olles doaimmas.

Eará doaibmabijut

Doaibmaálggaheaddji berre nammadit diehtujuohkinolbmo geas lea jotkkolaš oktavuoha boazodoaluin ja gainna boazodoallu sáhttá váldit oktavuoda dárbbu mielde. Boazodollui galgá dađistaga mitalit huksehusbargguid birra huksehusáigodagas, áinnas fásta čoahkimiin.

Lea maidái dehálaš čađahit huksehusdoaimmaid várrugasat guohtunrásiid ja eanadaga hárrái. Galgá láchit dili nu ahte sáhttá ođđasit gilvit báikkálaš šaddogerddiin. Dán ferte bidjat MTA-plánii ja čuovvolit dárkilit.

Dalle go lea áigeguovdil geavahit helikoptera, de berre garvit girdimis njuolga bohccuid bajil. Doaibmaálggaheaddji berre dieđihit boazodollui vejolaččat gos ja goas lea áigeguovdil girdit helikopteriin. Helikoptergeavaheapmi berre oalát bissehuvvot guottetáiggis, dahje guotteteatnamiin dahje daid lahka.

Dasto lea hui dehálaš ahte huksehusgeainnut eai dagat eanet olbmuid guvlui. Huksehusgeainnuid ferte jávkadit ja ođđasit gilvit báikkálaš šaddogerddiin jus dat eai leat áibbas dárbbášlaččat doaibmaáigodagas. Jus geainnut galget leat rahpasat maŋŋelažžii, de dat berrejit giddejuvvot bummain vai geahpeda dábálaš olbmuid johtima. Iige huksejeaddji berre láchčit dili johtolahkii parkerensajiin jna. huksehusaid geaidnoguoraide.

Beassan- ja siskkáldasgeainnuin mat leat čadnon bieggapárkii, ii berre boltut muohttaga nu guhká go ii leat dárbu, sivas go alla skálvvit sáhttet leat beaktilis cakkit bohccuide. Jus geainnuin boltojuvvo muohta, de berrejit skálvvit jalgejuvvot muhtun sajiin vai eallit álkit besset badjel. Aiddo gokko galgá dahkat dan, ferte gulahallat Bdo 13:in.

22.7 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji guorahallamat.

23 Árvohákan

23.1 Álggahus

Guorahallama árvoháhkanoasi vuodđun lea álkiduvvon prosedyra mii heive servodatlaš árvvoštallamiidda. Árvoháhkamii regionála ja báikkálaš dásis gullá báikkálaš/regionála buvttadeami šiehtadusárvu mas lea gesson vejolaš importaárvu muđui Norgga dahje olgoriikka šiehtadusas. Dasa lassin bohtet báikkálaš/regionála gálvo- ja bálvaluslágideamit olgoriikkalaš šiehtadusaide. Báikkálaš árvoháhkama vurdojuvvon sturrodas meroštallojuvvo go sirdá loguid vástideaddji bieggafápmohukseamiin ja rievdata báikkálaš ealáhusaid sturrodaga ja struktuvrra ja báikkálaš ekonomiiija friija kapasitehta.

Dasto meroštallojit gielddaid vurdojuvvon sisaboađut man vuodđun leat bieggafápmorusttega buvttadeapmi ja árvu mii lea ovdanbuktojuvvon doaibmabidjočilgehusas gustovaš njuolggadusaid ja praksisa olis.

Davvi bieggafápmorusttega huksema oppalaš váldováikkohusat, mat leat čadnon fápmofidnemii, fápmolágidansihkarvuhtii ja bajimus servodatekonomalaš bealit (geahpeduvvon massimat fierpmádagas, fápmohattiid váikkohusat jna.), eai leat mielde dán analysas. Dás árvvoštallojuvvojit, nugo čielggadanprográmma cealká, dušše vejolaš báikkálaš ja regionála váikkohusat huksemis nu mo čilgejuvvon doaibmabidjočilgehusas.

23.2 Vejolaš váikkohusat

23.2.1 Báikkálaš barggaheapmi

Davvi bieggafápmorusttega huksen lokte báikkálaš ja regionála árvoháhkama huksehusáigodagas, erenoamážit fundamentereama ja vuodđobarguid, beassangeainnuid ja bisánansajiid ásaheami oktavuodas, eanajohtasiid goaivumiid, geađgemolleamiid, fievrrideami, fiberjoatkima ja jođaslaktima, eará huksen- ja huksehusbarguid ja idjadan- ja bálvalusdoaimmaid oktavuodas. Vuolábeale tabeallas lea nationála, regionála ja báikkálaš oassi oppalaš árvoháhkamis meroštallojuvvon vásáhusaid vuodul mat leat dálá norgga bieggafápmorusttegiin.

Tabealla 23-1. Norgga, regionála ja báikkálaš oasi meroštallan oppalaš árvoháhkamis huksenáigodagas.

CAPEX	Oppalaš árvohákan (NOK)	Nationála oassi	Regionála oassi	Báikkálaš oassi
Prošeaktaovdánahttin	12	100 %	85 %	9,30 %
Bieggaturbiinnat, oktan installašuvnnain	4 875	2 %	0,40 %	0,03 %
Fundamenteren, betongga ja vuodđobargu	450	75 %	53 %	6,50 %

CAPEX	Oppalaš árvoháhkkan (NOK)	Nationála oassi	Regionála oassi	Báikkálaš oassi
Siskkáldas 33 kV-jođasfierpmádat	288	45 %	1,40 %	0,20 %
Fierpmádatlaktin (buvttadanjođas)	208	45 %	1,40 %	0,20 %
Transformáhtorstašuvdna ja bálvalusvisti	652	45 %	1,40 %	0,20 %
Káija Gussanjárggas (gaskarádju, deavdin, sisavuodjin ja káijarušttet oktan čuldemiin)	36	90 %	9 %	1,10 %
Beassan-/siskkáldasgeainnut (oktan beassangeainnuin káijii Gussanjárggas)	308	90 %	9 %	1,10 %
Eará (prošeakta- ja huksenjođihangoddi, buhtadusat ja váidudeaddji doaibmabijut)	43	100 %	85 %	9,30 %
Vuorddekeahthes (5 % BOP:s)	97	21 %	4 %	0,50 %
CAPEX	6 969	19 %	5 %	0,6 %

Kruvdnan dahká dát, nugo boahotá ovdan vuolábeale tabeallas, su. 42 miljovna kruvna báikkálaš lágideddjiid gávpejođus čieža jagi huksenáigodagas, dahje birrasii 6 miljovna kruvna jahkásaččat. Finnmárkku lágideaddjiindustriija sáhtta vuordit 356 miljovna kruvdnasaš árvoháhkama, dahje gaskamearálaččat 51 miljovna kruvna jahkásaččat huksenáigodagas.

Tabealla 23-2. Norgga, regionála ja báikkálaš oasi meroštallan oppalaš árvoháhkamis huksenáigodagas.

CAPEX	Oppalaš árvoháhkkan	Nationála oassi	Regionála oassi	Báikkálaš oassi
CAPEX	6 969	1 337	356	42
Gaskamearri juohke jagi čieža jagi huksenáigodagas	1 000	191	51	6

SSB ođđaseamos olámuttu huksen- ja huksehusstatistihkas vuovdá ealáhus su. 2,2 miljovna ovddas juohke jahkeberggu nammii. Sivas go stuorra investerenskomponenttat, nugo turbiinnat ja johtasat, vurdojuvvojit buvttaduvvot regionna olggobealde, galgá dát lohku leat buorre lahkoneapmi maiddá báikkálaš ja regionála gálvojohtui huksenáigodagas. Dalle lea sáhka su. 160 jahkeberggu, dahje su. 23 jahkeberggu jahkásaččat čieža jagi badjel Finnmárkku fylkkas. Vástideaddjin dagaha báikkálaš oassi 20 jahkeberggu oktiibuot dahje 3 jahkeberggu jahkásaččat huksenáigodagas.

Jus báikkálaš árvoháhkama logut huksenáigodagas orrot unnán ná stuorra investeremis, de lea dehálaš deattuhit ahte logut váldet vuhtii dan ahte barggaheapmi lea jo hirkmat stuoris, ja ahte bargiid oppalaš lohku Davsesiid ja ránnjágieldda Deanu industriála ealáhusain ii leat eambo go 282 dál. Gelbbolaš bargonávccat leat unnán goappašiid gielddain nu guhká go norgga ekonomijain ii mannagoađe hejot. Jus báikkálaš ekonomijas šattašii stuorat kapasitehta, de sáhtta lasihit báikkálaš oasi. Meroštallon jahkebergguid lohku lea 2–3 proseantta dálá barggaheamis gielddaid industriála ealáhusain. Oktalaččat adno doaibmabijus leat *muttágis positiivalaš váikkuhus (++)* báikkálaš ja regionála barggaheapmái huksenáigodagas.

Lea meroštallojuvvon ahte gáibiduvvojit su. 30 jahkedoaimma jahkásaččat bieggafápmorusttega doibmii ja bajásdoallamii. Adnojuvvo unnán jáhkehahttin ahte fápmorusttet dábálaš doaimmas sáhtášii bealuštit daid goluid mat lunddolaččat čuvvot vuorrobargodoaimma mas leat sirdobargit geat bohtet eará guovlluin, ja danne eaktuduvvo ahte dat 30 jahkeberggu, mii vástida 10 % báikkálaš industriála ealáhusaid dálá bargiid, rekruterejuvvojit dálá álbmogis ja sirddolaččain. Dasa lassin boahotá eanet gálvojohtu báikkálaš idjadan- ja bálvalusdoaimmain kampánnejaid, galledemiid ja sullasaš doaimmaid oktavuodas. Dálá bieggafápmorusttegiid vásáhusaid vuodul, namalassii dieđihuvvon logut boazodoalu resursarehketdollui ja

čuoovvoleaddji iskkadeamit mat leat čadnon bieggafápmui ja mátkeealáhussii, lea unnán jáhkehahtti ahte huksen dagaha ahte jávket bargosajit boazodoalus ja mátkeealáhusas. Njuolggá váikkuhusat doaibmaáigodagas árvvoštallojit danne leat *stuorra positiivvalaččat (+++)*.

23.2.2 Gielddaekonomiija

Sihke Davvesiidda giella lea ásahan opmodatvearu rusttegiidda ja geavaha maksimála bálvalanmávssu, mii lea 0,7 %, jahkásaččat. Opmodatvearru ii rehkenasto gielddaid sisaboahodássenvuogádahkii, ja Davvesiida oažžu danne olles sisaboađu. Dasto lea fuomášán veara ahte mearriduvvon rievdadusat mašiidnavearus ii váikkuot bieggafápmorusttegiidda.

Veahá álkit daddjon sáhtta fápmorusttega opmodatvearu meroštallat oppalaš investerengoluid vuodul dan infrastruktuvrii mii lea dihto gielddas. Gustovaš praksisa vuodul eaktuduvvo ahte meroštuvvon árvu bissu seammá go nominála investerengolut eallináiggis. Mávssehahtti opmodatvearru huksenáigodagas lea sorjávaš das mo investeremat juhkkovuođot dan čieža jagi badjel.

Dasto evttohii Solberg-ráđđehus 2001:s ásahit 1 evrre/kWh buvttadandivvaga daid bieggafápmorusttegiidda mat leat ja bohtet. Navdojuvvon buvttademiin mii lea 4,1 tWh sáhtta dat jahkásaččat addit Davvesiidda gildii 41,0 miljovna ruvnu sisaboahatun.

Tabella 23-3. Jahkásaš opmodatvearu meroštallan doaibmaáigodagas dievas lohkun, ja proseantan gielddalaš doaibmagollun 2017:s.

	Vearro- vuoddu	Meroštallon jahkásaš sisaboahatun (miljovna NOK)	Netto doaibmagolut 2017 (miljovna NOK)	Lassáneapmi (%)
Opmodatvearru	6 969 MNOK	48,8	135	36,1 %
Buvttadandiva	1 evrre/KWh	41,0*		30,4 %
Oppalaččat		89,8		66,5 %

* Vuoddu lea navdojuvvon buvttadeapmi mii lea 4,1 TWh.

Davvesiidda gildii dagaha jahkásaš opmodatvearru 48,8 miljovna ru ja jahkásaš buvttadandiva 41,0 miljovna ru ahte gielddaekonomiija sakka nannejuvvo. Netto doaibmagoluid ektui 2017:s lea lassáneapmi olles 66,5 %. Dasa lassin mielddisbuktá huksen eahpenjuolggá vearroisaboahatuid báikkálaš ealáhusain. Dat leat dán oktavuodas oalle ráddjejuvvon, ja dat leat dán oktavuodas nu eahpesihkkarat ahte dán dásis ii leat geahččaluvvon bidjat loguid dasa.

Dán vuodul huksemis árvvoštallojuvvo leat *hirbmat stuorra positiivvalaš váikkuhus* Davvesiidda gielddaekonomiijii.

23.2.3 Buhtadus eanaeaiggiidda ja eará vuoigatvuodalaččaide

Eaktuduvvo ahte oppalaš buhtadus šaddá 2 % bieggafápmorusttega bruttogávpejođus. Dát buhtadus juhkkovuođus eanaeaiggiidda (FeFoi), guoskevaš orohagaide ja plánejuvvon sámi ealáhusfondii.

Go vurdojuvvon buvttadeapmi lea 4100 GWh jahkái 2032 rájes ja gaskamearálaš boahhtevaš fápmohaddi lea NOK 400/MWh, de vástida dát su. 33 miljovna kruvna jahkásaččat. Deattuhuvvo ahte lea čadnon stuorra eahpesihkarvuohta boahhtevaš fápmohaddái, ja ahte dát lohku danne sáhtta rievdat ovdal go bieggafápmorusttet vejolaččat duohtandahkko.

Lemet (2019) konkludere ahte guoskevaš orohagat ožžot eanet buhtadusa duohta váivvadásaid ektui mat leat čadnon bieggafápmorusttega ásaheapmái (guohtunmassimat, muosehuhttimat jna.). Dát čájeha ahte boazodoallu ii gillá ruđalaččat huksema geažil. Dasto juhkkovuođot sámi ealáhusfoandda ruđat olbmuide,

vuodđudusaide dahje organisašuvnnaide geat háliidit álggahit ealáhusovdáneami dahje ovddidit áigequovdilis gealboloktema dán ulbmilii. Dán foandda ásaheamis sáhttet danne leat positiivvalaš váikkuhusat sámi ealáhusaide guoskevaš gielddain.

23.2.4 Vejolašvuodát ásahtit fápmogáibideaddji industriija Finnmáarkui

Nuorta-Finnmáarkkus váilu doarvái kapasitehta rávdnjefievrrideaddjifierpmádagas ahte livččii áigequovdil hukset fápmogáibideaddji industriija, muhto dát dilli lea dál rievdamin manjá go Statnett lea mearridan hukset ođđa 420 kV-linnjá gaskal Skáiddi ja Vuonnabađa. Davvi bieggafápmorusttega huksen mii lea 800 MW (maksimála beaktogeavaheapmi Finnmáarkkus lea dál su. 400 MW), mii dasa lassin oažžu áigái ođđa 420 kV-linnjá gaskal Vuonnabađa ja Finnmáarkku guovddášfierpmádaga, lokte lágidankapasitehta sakka ja nu maiddái vejolašvuoda ásahtit ođđa fápmogáibideaddji industriija dán guvlu.

Tabella 22-4 váldologuid vuodul sáhtta govtolaččat meroštallat mo rievdadusat fápmointensiiva industriija doaibmadásis (oktan ođđa doaimma ásaheamiin) váikkuha njuolga barggaheapmái ja árvoháhkamii go mihtida industriija buktosa BNP:i. Sáhtta dalle meroštallat fápmointensiiva industriija fápmogeavaheami lassánit 4,1 TWh:in, mii vástida Davvi jahkásaš buvttadeami 2032 rájes, gaskamearálaččat lokte njuolga barggaheami su. 3 mrd. kruvnnain jahkásaččat. Dasto lassána njuolga barggaheami su. 2100 jahkebargguin. Eanet kapasitehta rávdnjefievrrideaddjifierpmádagas ja eanet ođasmuvvi energii buvttadeapmi Finnmáarkkus ovddasta stuorra vejolašvuoda loktet árvoháhkama ja barggaheami Nuorta-Finnmáarkkus.

Tabella 23-4. Bruttobuvtta ja barggaheapmi fápmointensiiva industriijas ja juohke GWh fápmogeavaheapmi (2016). Gáldu: THEMA Consulting Group (2019).

Tiipa industriija	Bruttobuvtta (milj. kr)	Bargiid lohku	Fápmogeavaheapmi (GWh)	Bruttobuvtt./GWh (milj. kr)	Bargiid lohku/GWh
Bábermássaidd jna. buvttadeapmi	2 294	1 864	3 561	0,64	0,52
Kemijalaš álgoávdnasiid buvttadeapmi	9 616	6 531	6 980	1,38	0,94
Ruovddi, stálli ja ruovdeseaguhusaid buvttadeapmi	2 723	1 829	5 069	0,54	0,36
Metállat main ii leat ruovdi	7 575	7 160	20 750	0,37	0,35
Submi	22 208	17 384	36 360	0,73	0,48

23.3 Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut

Huksen árvvoštallojuvvo positiivvalažžan báikkálaš ja regionála árvoháhkama ja maiddái gielddaekonomiija dáfus, ja danne eai leat evttohuvvon váidudeaddji doaibmabijut.

23.4 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji iskkadeamit ja dárkkisteamit árvoháhkkan-fáttás.

24 Váikkuhusaid čoaikkáigeassu

Tabeallas vuolábealde lea oppalaš ovdanbuktin huksema váikkuhusain guhkesáigásaš doaibmaáigodagas.

Tabealla 24-1. Oppalaš váikkuhusdási čoaikkáigeassu guhkesáigásaš doaibmaáigodagas.

Fáddá / fágasuorgi	Oppalaš váikkuhusárvoštallan
Eanadat	Stuorra negatiivvalaš (---)
Kulturmuittut ja kulturbirrasat	Muttágis negatiivvalaš (--)
Luondduvalljivohta	Muttágis negatiivvalaš (--)
Riedja	li čuoza ovttage stohpui iige astoáiggeásodahkii riejas mii lea badjel gustovaš rádjaárvvu ¹
Suoivanastin ja speadjalastin	li čuoza ovttage stohpui iige astoáiggeásodahkii suoivvanastimis mii lea badjel gustovaš rádjaárvvu ¹
Nuoskkideapmi, bázahusat ja dálkkádatgássaluoitimát ¹	Unnán positiivvalaš (+)
Jiekŋun/jiekŋabáلكun ¹	Hui unnán várra vahágahttit olggobealde olbmuid dahje infrastruktuurra
Olgodaddan ja johtolat	Muttágis gitta stuorra negatiivvalaš (--/---) ²
Mátkeeláhus ja turisma	Mearkkašmeahtun (0)
Áibmojohtolat (siviila ja militeara) ja gulahallanvuogádagat	Mearkkašmeahtun / ii makkárge (0) ³
Luonddu-/meahcceresurssat	Mearkkašmeahtun / ii makkárge (0)
Boazodoallu	
Bdo 13	
- Oarjedavi turbiidnačoaikki	Unnán negatiivvalaš (-)
- Nuortadavi turbiidnačoaikki	Unnán negatiivvalaš (-)
- Beassangeaidnu fierpmádatčovdosiin	Muttágis negatiivvalaš (--) ⁴
- Káija ja gaskarádju Gussanjárggas	Mearkkašmeahtun (0)
Bdo 14A	
- Oarjedavi turbiidnačoaikki	Mearkkašmeahtun / unnán negatiivvalaš (0/-)
- Beassangeaidnu fierpmádatčovdosiin	Unnán negatiivvalaš (-)
- Káija Hávnas	Mearkkašmeahtun (0)
Bdo 14	
- Beassangeaidnu fierpmádatčovdosiin	Mearkkašmeahtun (0)
- Káija ja gaskarádju Gussanjárggas	Mearkkašmeahtun (0)
Bdo 9	
- Oppalaš árvoštallan	Unnán positiivvalaš (+) ⁵

Fáddá / fágasuorgi	Oppalaš váikkuhusárvoštallan
Báikkálaš barggaheapmi - Huksehusáigodagas - Doaibmaáigodagas	Muttágis positiivvalaš (++) Stuorra positiivvalaš (+++)
Regionála barggaheapmi - Huksehusáigodagas - Doaibmaáigodagas	Muttágis positiivvalaš (++) Unnán positiivvalaš (+)
Gielddaekonomiija	Hirbmat stuorra positiivvalaš (++++)

¹ Ii čuovo standárda KU-metodihka, ja danne ii leat váikkuhusdásái almmuhuvvon.

² Ii sáhte dadjat ahte plánaguovlu ja dan lagaš guovllut eai geavahuvvo eanet olgodaddamii go šaddá álit beassat dohko (huksehusgeainnut), gč. vásáhusaid ee. Smøla, Ytre Vikna ja Midtfjellet bieggafápmorusttegiin, muhto dát ii leat deattuhuvvon oppalaš árvoštallamis.

³ Eaktuda unna plánamuddema boahte dásis, gč. 20. kapihttala, masa Grenselandet AS lea geatnegahtán iežas.

25 Rádjarašttildeaddji váikkuhusat

25.1 Álggahus

Danne go doaibmaálggaheaddji lea geassádan ođđa 220 kV-linnjá plánaid Davvis Ohcejohkii, de ohccojuvnon huksenplánat eai čuoza ovttaguovlui Suomas. Rádjarašttildeaddji váikkuhusat leat danne dušše čadnon visuála váikkuheapmái iešalddis bieggafápmorusttegis. Norgga eiseválddit áigot almmatge meannudit Davvi bieggafápmorusttega ohcamuša oktan gullevaš fierpmádatlaktimiin Espoo-konvenšuvnna 3. artihkkala, Norgga-suoma rádjačázádatkommišuvnna, plána- ja huksenlága §14-4 ja váikkuhusguorahallamiid lánkaásahus § 21 olis.

Dán kapihttalis válddahuvvojit oanehaččat bieggafápmorusttega jáhkehahti váikkuhusat birrasii, luondduresurssaide ja servodahkii lagaš guovlluin Suomas.

25.2 Guovločilgehus

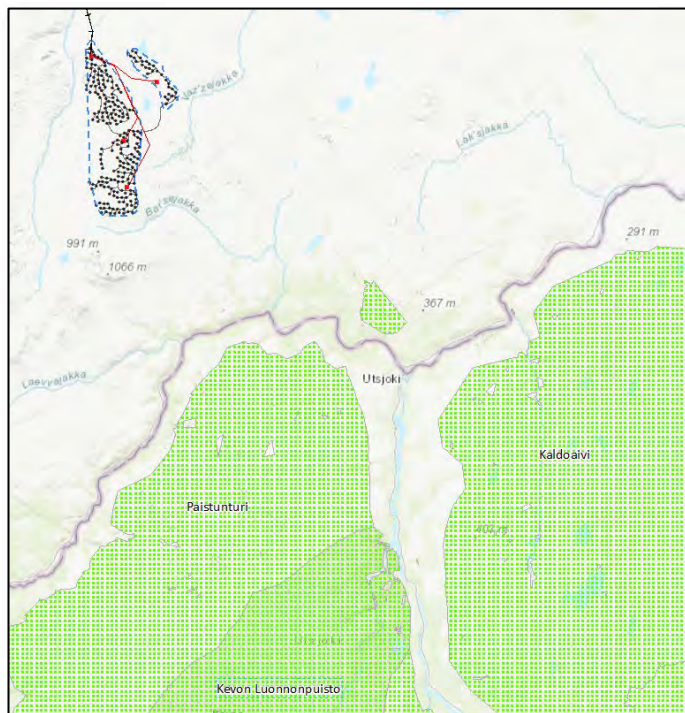
Lagaš guovllut Suomas gullet Ohcejoga gildii, man oppalaš areála lea 5370 km² ja gos leat 1245 ássi 2018:s. Ohcejoga gielddas leat dát gilážat: Njuorggán, Ohcejohka, Nuvvos, Dálvadas, Vuovdaguoika, Roavesavu, Gáregasnjárga ja Gámasmohkki. Eanaš ássit gielddas áset vuolládagain Deanulegis.

Deháleamos ealáhusat Ohcejoga gielddas leat boazodoallu ja mátkealáhus/turisma. Deanučázádat, mii lea Eurohpá buoremus luossajohka, geasuha jahkásaččat olu turisttaid gildii.

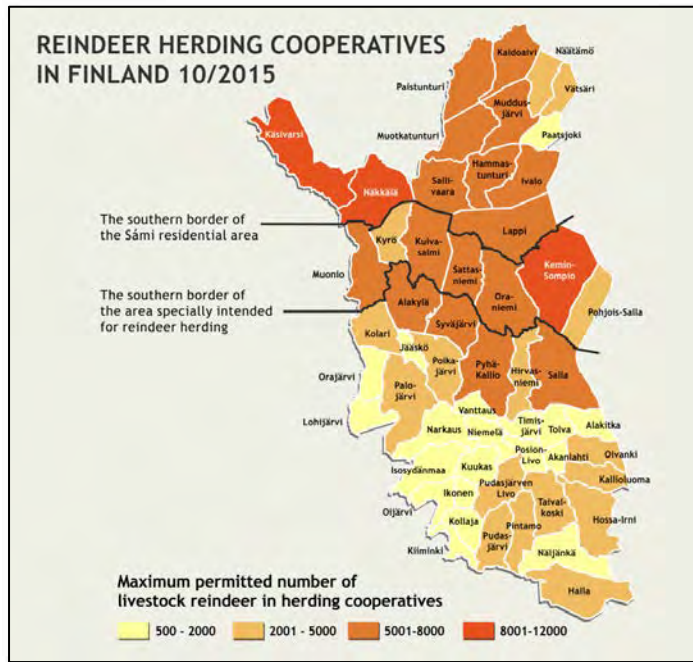
Eanaš oassi Ohcejoga gielddas lea suodjaluvvon álbmotmeahccin dahje luonddureserváhttan, ja dat lea fátmastuvvon EU birasfierpmádahkii Natura 2000 (gč. govvosa 25-1). Guovllut leat suodjaluvvon sihkkarastin dihtii njiččasaid, lottiid ja šattuid, olu dain leat rukseslistošlájat. Gálddoaivvi duottarguovlu lea stuorámuš ávdin duottarguovluSuomas. Dan areála lea 2924 km² ja dat lea Ohcejoga ja Anára gielddain Lappis. Dat ásahuvvui 1991:s nugo buot 11 eará ávdinguovllu Lappis. Gaska Davvi bieggafápmorusttegii lea lagamusas su. 36 km. Báišduoddara ávdinguovlu lea rádjálagaidda Deanučázádagain, ja lea lagamusas su. 20 km bieggafápmorusttega plánaguovllus.

Stuorra luonddusuodjalanberoštumiid lassin suoma bealde leat dát guovllut maddái hui dehálaččat boazodollui. Govus 25-2 čájeha suoma beale orohagaid ja daid iešguđet alimus boazologu (2015).

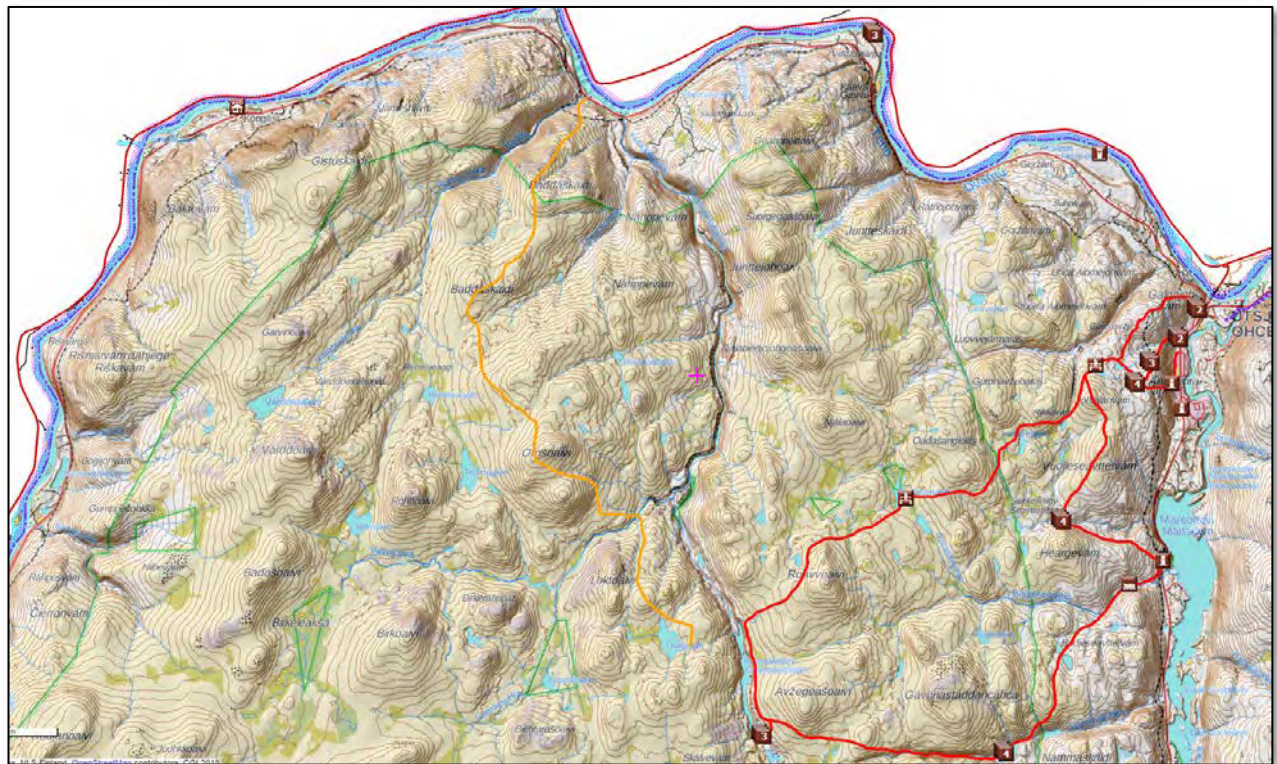
Viiddes meahcceguovllut / suodjalanguovllut suoma bealde leat unnán heivehuvvon olgodaddamii, gč. govvosa 25-3, muhto dain leat stuorra vásáhuskvalitehtat sidjiide geat háliidit vásihit unnán heivehuvvon / luondduguovlluid gos eai leat leamaš sisabahkkemat.

Govus 25-1. Suodjalanguovllut (Natura 2000) Ohcejoga gielddas. Gáldu: <http://ec.europa.eu/environment/>

Govus 25-2. Orohagat ja boazolohku Suomas. Gáldu: <https://paliskunnat.fi/reindeer/reindeer-herding/cooperatives/>

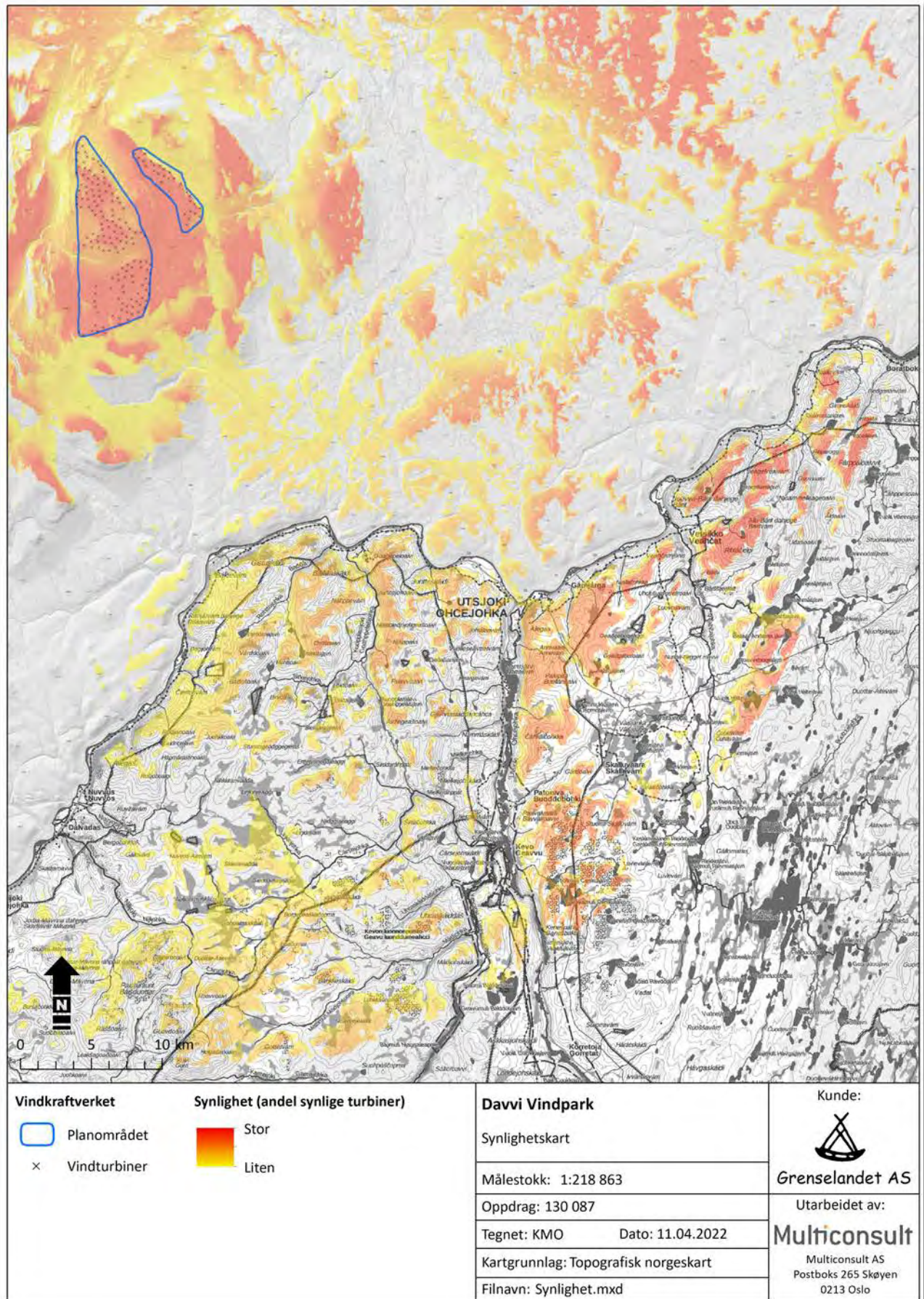
Govus 25-3. Bálgát (rukses sárggis) ja sihkelastinmáđijat (oránša sárggis) Báišduoddaris. Viiddes ávdinguovllut suoma bealde leat oppalaččat unnán heivehuvvon olgodaddamii, muhto dain leat stuorra vásáhuskvalitehtat sidjiide geat háliidit vásihit unnán heivehuvvon ja luondduguovlluid gos eai leat sisabahkkemat.

25.3 Vejolaš váikkuhusat

Davvi bieggafápmorusttega váikkuhusat leat vuosttamužžan čadnon visuála váikkuhusaide lagaš guovlluide Finnmárkkus, gč. govosiid 25-4 ja 25-5. Lagamus guovllut Suomas gos sáhtta oaidnit bieggafápmorusttega lea sullii 19 km lagamus bieggaturbiinnas eret, rádjá Deanus lea sullii 17,5 km eret. Dán, dahje guhkit, gaskkain lea bieggaturbiinnaid oinnolašvuohta áibba sorjavaš dálkkis. Erenoamážit dalle go leat stuorra

ivdnekontráštta, sáhttet bieggaturbiinnat bures oidnot badjel 15–20 km duohken. Obbadálkkis turbiinnat dávjá jávket almmi vuostá, ja oainnádağa jalahassan ges seađusmahtta geamádat. Guhkes gaskkain eanahámit maiddá geahpedit oinnolašvuoda. Bieggaturbiinnat vuosttažettiin oidnojit Báišduoddara čohkain. Nuortaleappos, Gálddoaivvi duottarguovllus, lea gaska nu stuoris ahte bieggafápmorusttet ii váikkut áktánasat eanadatgovvii. Oinnolašvuodačárta čájeha maiddá ahte bieggafápmorusttet hui unnán dahje ii veaháge oidno gilážiin Deanučázadágas. Oppalaččat árvoštallojuvvo Davvi bieggafápmorusttegis leat *unnán negatiivvalaš váikkus (0/-)* eanadahkii ja olgodaddamii lagaš guovlluin (Báišduoddaris) suoma bealde.

Luonduvulljivuoda dáfus leat unnán dieđut johtingeainnuid birra daid šlájaide mat bessejit suoma beale rájá, ja mat mannet bárbmui máddelii Eurohpái dahje Afrihkkái. Jus muhtun dáin šlájain johtet norggariddui ja johtet riddoráigge máttás, dan sadjái go johtit Mearrađađaluktii, de sáhtta bieggafápmorusttet duottarguovlluin norgga bealde vejolaččat dagahit dihto kollišuvdnariskkaid. Lea almmatge olu mii čájeha ahte lottit johtet gaskal Norgga ja Suoma, dahje gaskal Norgga ja Ruota oarjeleappos, vuosttažettiin stuorra legiin ja unnán duoddara badjel. Dát čájeha ahte Davvis jáhkkimis lea mearkašmeahtun váikkus bessenmáddodagaide suoma beale rájá. Ii ge leat mihkkege mii čájeha ahte Davvi bieggafápmorusttet váikkuhivččii stuorát areálagáibideaddji njiččehasšlájaide (geatkái, njiŋŋelas guvžii jna.) mat leat suoma bealde rájá, vaikko dát eallit sáhttet johtit bieggafápmorusttega váikkusguovllus.

Govus 25-4. Davvi bieggafápmorusttega teorehtalaš oinnolašvuođakárta, gitta 50 km eret fápmorusttegis.

Govus 25-5. Oainnus suoma bealde Rásttigáisái ja Vilgesráššii ovdal (bajit) ja maŋŋá (vuolit) Davvi bieggafápmorusttega huksema. Fotomontáša: Multiconsult Norge AS.

Nugo 14. kapihttalis lea válddahuvvon, de Davvi bieggafápmorusttega huksen lea positiivvalaš buktu dáistaleapmái geahpedit globála dálkkádatgássaluoitimiid. Dálkkádatgássaluoitimusat leat rájárasttildeaddjit, ja huksema positiivvalaš váikkhus dalle lunddolaččat guoská maiddá Supmii.

Eará fágasurggiide/fáttáde nugo kulturmuittuide/kulturbirrasiid, mátkeealáhussii, boazodollui jna. (gč. tabealla 25-1) lea, dálá bieggafápmorusttegiid vásáhusaid ja dutkama vuodul, árvvoštallojuvvon hui unnán jáhkehahtti ahte Davvi bieggafápmorusttegis livčče stuorra váikkhusat suoma beallái rájá. Buot dáin fágasurggiin lea doaibmabiju váikkhus danne árvvoštallojuvvon *mearkkašmeahttumin / ii makkáringe (0)*.

Tabealla 25-1. Davvi bieggafápmorusttega vurdojuvvon váikkhusat lagaš guovlluide Suomas.

Fáddá / fágasuorgi	Rádjaraasttildeaddji váikkhusat
Eanadat	Unnán negatiivvalaš (-)
Kulturmuittut ja kulturbirrasat	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Luondduvaljjivohta	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Riedja	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Suoivanastin ja speadjalastin	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Nuoskkideapmi, doabbarat ja dálkkádatgássaluoitimat	Unnán positiivvalaš (+)
Jieknun/jieknabáلكun	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Olgodaddan ja johtolat	Unnán negatiivvalaš (-)
Mátkealáhus ja turisma	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Áibmojohtolat (siviila ja militeara) ja gulahallanvuogádagat	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Luonddu-/meahcceresurssat	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Boazodoallu	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)
Árvoháńkan	Mearkkašmeahttun/ii makkárga (0)

25.4 Vejolaš váidudeaddji doaibmabijut

Eai leat evttohuvvon doaibmabijut váidudit váikkhusaid suoma beale rájá, danne go dat rievtti mielde leat árvvoštallojuvvon unnin.

25.5 Čuovvoleaddji iskkadeamit

Eai leat evttohuvvon čuovvoleaddji iskkadeamit rádjaraasttildeaddji váikkhusaide.

26 Bieggafápmobuvttadeami birasváikkhusat go buohtastahtá eará ođasmuvvi energijagálduiguin

Earret dálkkádatgássaluoitimiid (gč. 14. kapihttala), de ii leat álki buohtastahttit bieggafápmobuvttadeami birasváikkhusaid eará ođasmuvvi energijabuvttadeamiin (gč. NVE gáibádusaid KU-prográmmas). Sivvan dasa lea go váikkhusat dávjá leat sakka čadnon báikái, namalassii dat leat sorjavaččat gosa rusttegat huksejuvvojit ja mat birasárvvut áigeovuodilis guovllus leat, ja dat leat maiddá sorjavaččat rusttegiid sturrodagas ja hábmemis ja implementerejuvvon váidudeaddji doaibmabijuin. Tabeallas 26-1 leat mii almmatge geahčalan čájehit fáttáid/fágasurggiid maid mii atnit eanemus áigeovuodilin iešguđet ođasmuvvi energijagálduide ja makkár riidopotensiála iešguđet energijagáldut ovddastit (mađi eanet minusat, dađi stuorát riidopotensiálat).

Tabealla 26-1. Vejolaš vuostálasvejolašvuodát iešguđet ođasmuvvi energiijagálduin. Mii čujuhit muđui govvosii 1-3.

Fáddá	Onshore bieggafápmu	Offshore bieggafápmu	Čáhce-fápmu	Bárro-/ullifápmu
Eanadat	---	-	--	-
Kulturmuittut/-birrasat	--	-	--	-
Luondduvaljjivohta	---	-	---	-
Navigašuvdna- ja skiipajohtolat	li áigequovdil	--	li áigequovdil	--
Guolástus/mearradoallu	li áigequovdil	--	li áigequovdil	--
Áibmojohtolat	-	-	li áigequovdil	li áigequovdil
Rádár ja gulahallanrusttegat	--	-	li áigequovdil	li áigequovdil
Olgodaddan ja johtolat	---	-	---	-
Mátkeeláhus	-	-	-	-
Nuoskkideapmi	-	-	-	-

27 Mánnga smávva bieggafápmorusttega birasváikkuhusat buohtastahtton moatti stuorra bieggafápmorusttegiin

Kumulatiiva/oppalaš noađuheapmi lea hui dehálaš doaba go lea sáhka bieggafámu, čáhcefámu, fápmolinnjái ja eará energiija- ja infrastrukturdoaimbajuid birasváikkuhusain.

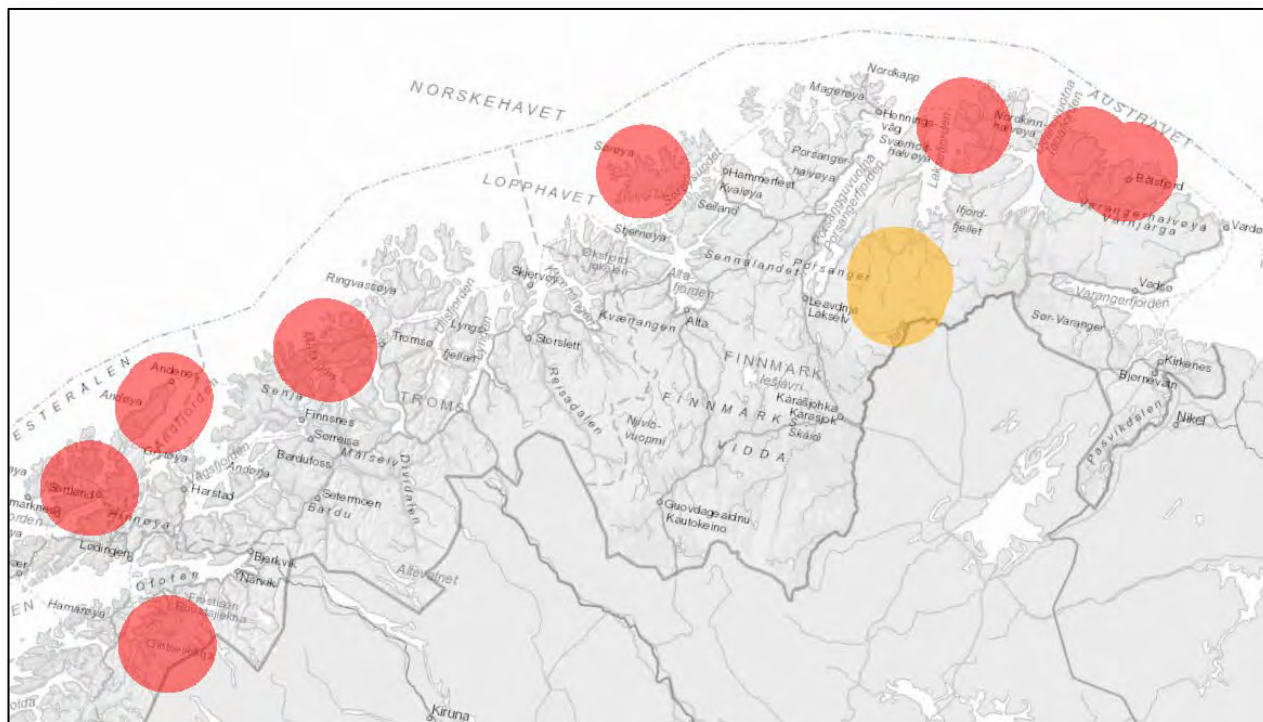
Govus 27-1 čájeha visuála váikkuhusguovllu, dás dat lea definerejuvnon gitta 25 km eret bieggafápmorusttegiin, buot konsešuvdnaaddon bieggafápmoproševttain davit Nordlánddas, Romssas ja Finnmárkkus ja vástideaddji Davvi bieggafápmorusttegiin. Meroštallamat čájehit ahte Davvi bieggafápmorusttega (800 MW) visuála váikkuhusguovlu lea su. 3100 km², buot eará konsešuvdnaaddon proševttaid lohku lea ges olles 17500 km² (564%) (oktiibuot su. 760 MW, veahá unnit go Davvi). Vaikko visuála váikkuhusa dássi juohke guovllus rievddada proševtta sturrodaga mielde (bieggaturbiinnaid loguid ja sturrodaga mielde), de dát meroštallan čielgasit čájeha ahte ovttá stuorra bieggafápmorusttegis oppalaččat lea mealgat unnit oppalaš visuála noađuheapmi / váikkuhus go mánnga smávva ja muttágis stuorra proševttain mat leat bieđgguid mealgat stuorát geográfalaš guovllus.

Mánngat iskkadeamit (ee. Melby og Mork, 2005) leat maiddá čájehan ahte turisttat ovdal háliidit moadde stuorra bieggafápmorusttega Norggas dan sadjái go olu smávva ja muttágis stuorra rusttegiid. Boazodoalus lea maiddá seamma oaidnu; moatti stuorra bieggafápmorusttegis lea oppalaččat unnit noađuheapmi juohke MW nammii go olu smávva ja muttágis stuorra rusttegiin (gč. Naturrestaurering, 2019).

Maiddá go lea sáhka lottiin ja eará fuođđuin, de olu čájeha ahte okta stuorra bieggafápmorusttet vuollegisproduktiiva guovllus gos leat unnán nállevalljivohta ja meahcceeallit, nugo Davvis, lea mealgat unnit oppalaš noađuheapmi juohke MW nammii go olu smávva ja muttágis stuorra rusttegiin mat leat háddjejuvnon stuorát guovlluide ja rittu lahka. Dát vuodustuvvo ee. unnit kollišuvdnariskain ja ahte eahpenjuolga eallinguovlomassin, hiras šlájaid garvimiid geažil, šaddá unnit go ásaha ovttá stuorra bieggafápmorusttega dan sadjái go mánnga smávva ja muttágis stuorra rusttega.

Nappo leat olu bealit mat čájehit ahte birasváikkuhusat juohke MW nammii bieggafápmu lea mealgat unnit go ásahuvvojit moadde stuorra bieggafápmorusttega dan sadjái go mánnga smávva dahje muttágis stuorra rusttega. Dát vástidit bohtosiidda 2012 dutkosis birasváikkuhusaid birra moatti stuorra

čáhcefápmorusttegis máŋga smávva rusttega ektui (Bakken m.fl., 2012). Grenslandet AS oaivvilda dát leat hui dehálaš oassi maid ferde váldit vuhtii konsešvdnaárvoštallamiin boahhtevaš bieggafápmoproševttain Norggas, ee. Davvi bieggafápmorusttegis.

Govus 27-1. Buot konsešvdnaddon bieggafápmorusttegiid (oktiibuot 760 MW) visuála váikkusuhovu davit Nordlánddas, olles Romssas ja Finnmárkkus (rukses jorbadasat) go buhtastahtá Davvi bieggafápmorusttega visuála váikkusuhovu (oránša jorbadas).

27.1 Vejolaš váidudeaddji doaimbijut

Tabeallas vuolábealde lea oppalaš ovdanbuktin daid eanemus áigeovdilis váidudeaddji doaimbijuin daid iešguđetge fágasurggiin/fáttáin. Deattuhuvvo ahte lea gaskaboddosaš oppalašgeahčastat ja ahte sáhttet árvoštallot eanet doaimbijut áigeovdilin go Biras-, johtolat- ja huksehusplána (MTA) ráhkaduvo boahhte áigodagas. Dát doaimbijut sáhttet unnidit váikkusuhusaid veahá, dan ektui mii lea čállojuvvo ovddit kapihttaliidda.

Tabealla 27-1. Evttohuvvon váidudeaddji doaimbijuid oppalašgeahčastat.

Fáddá	Evttohuvvon doaimbijut
Eanadat	<ul style="list-style-type: none"> • Dán proševttas šaddá hástalussan ođđasit gilvit šaddogearddi, go leat hui unnán suotnašattut guovllu badjosiin. Árbevirolaš ođđasit gilvin adnojuvvo danne vierisin dán geađgeanadagas. Danne berre bargat prinsihpaid vuodul bidjat dálá ráhpáid ruovttoluotta geainnodeavdagiidda ja eará guovlluide gos leat sisabahkemat. Dát sáhtá leat mielde addimin geainnuide ja turbiinnaid čuožžunsajiide lunddolat heiveheami eanadagas. • Unnit stuorra bieggaturbiinnaid geažil, vaikko vel rohtorallodat lassána, eai dárbbasuvvo nu olu siskkáldasgeainnut ja čuožžunsajit plánaguovllus, ja dat seammás lea čorgadeappot oaidnit, go buhtastahtá smávvit unnit bieggaturbiinnaiguin. Dát árvoštallojuvvo danne leat marginála buoret čoavddusin.

Fáddá	Evttohuuvvon doaibmabijut
	<ul style="list-style-type: none"> • Ođđa geainnut galget nu guhkás go lea vejolaš heivehuvvot eanadahkii ja topografijii. Berre bargat dan ovdii ahte bidjat geainnu deavdagii čuohppamiid sadjái, sivas go deavdagiid buori muddui sáhtta hábmet ja heivehit eanadahkii. Berre bargat prinsihpaid vuodul bidjat dálá ráhpáid ruovttoluotta geaidnodeavdagiidda. Dát sáhtta leat mielde addimin geainnuide ja turbiinnaid bisánansajiide lundolat heiveheami eanadagas. • Duoddaris eai leat dál visttit, eaige teknikalaš rusttegat. Bieggafápmorusttegat berrejit heivehuvvot guovllu huksenvieruide. Materiálat ja dimenšuvnnat rusttegiin berrejit leat báikkálaččat. • Hehttenčuovggat maid rádárat stivrejit berrejit implementerejuvvot jus dasa leat čovdosat maid Luftfartilsynet lea dohkkehan go huksema álget. Dát sáhtta unnidit mo bieggafápmorusttet čuočá eanadahkii eahkedis/ihkku ja skábman.
Kulturmuittut ja kulturbiras	<ul style="list-style-type: none"> • Váidudeaddji doaibmabijut mat leat evttohuuvvon eanadaga fáttá vuollái árvoštallojit leat posiitiivan maddái fáttáide kulturmuittut ja kulturbiras. • Berre geahččalit muddet geainnuid vai sohpet eai ge leat nu lahka daid kulturmuittuid mat eai leat guoskkahuvvon ja main lea stuorámus árvu. • Jus doaibmabidju njulgestaga ii soabat automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuiguin, juoga maid dál ii vuoddu navdit, ii ge leat vejolaš muddet doaibmabiju, de gáibiduvvo sierralohpi kulturmuitolágas, gč. § 8, 1. lađđasa. Jus Riikaantikvára addá sierralobi, de dábálaččat eaktuduvvojit arkeologalaš roggamat. Go jávkada automáhtalaččat ráfáidahtton kulturmuittuid sierralohpemearrádusa vuodul, de lea máhttoárvvu sihkarastin mat kulturmuittuin leat roggama bokte, dehálaš váidudeaddji doaibmabidju • Dikšun- ja láchčiplána lea váidudeaddji doaibmabidju mii sáhtta váikkuhit posiitivvalaččat kulturmuitoárvvuide plána- ja váikkuhusguovllus. Vejolaš iskkadeamat guoskevaš lokalitehtain dán guovllus sierralobi oktavuodas kulturmuitolágas, sáhttet addit ođđa ja dehálaš máhtu guovllu geavaheami birra ovdahistorjjálaš áiggis. Lea buorre jus dán sáhtta gaskkustit dikšun- ja láchčiplána olis.
Luondduvaljivohta	<p><i>Flora ja luondduhámit</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Garvve dárbbášmeahtton meahcevuodjima olggobealde huksehusguovlluid. • Unnidit meahcevuodjima vuolit, šaddorikkis guovlluin bievlan, vai vuodjinluottat ja erošuvdna ráddjejuvvo. Dálkkádatlaš dillet bearihit ahte ollu huksenbargu ferte dahkkot bievlaáigodagain, muhto vuodđodililit (eanaš ráššaeana ja bures čázehuhtton buolžžat/várit/sáddoeana) bearihit ahte luottat vuodjimis ankke jo ráddjejuvojit. • Garvit geaidnočuohppamiid mat sáhttet dagahit erošuvnna ja golgama. • Biliduvvon ja muosehuhttojuvvon eallinguovlluid berre divvut ja ođasmahttit báikkálaš šaddogerddiin go huksehusáigodat lea nohkan. Dát lea eanemus áigeguovdil váikkuhusguovllu vuolit osiin. <p><i>Lottit ja njiččehasat</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Hearkkes loddešlájaid muosehuhtta huksendoaibma ja helikoptergirdin bessiid lahka sakka njukčamánu rájes ja suoidnemánu lohppii. Berre dán garvit nu guhkás go vejolaš. • Huksema oktavuodas berrejit biologat/ekologat geain lea gelbbolašvuhta searvat, vai sisabahkemat dahkkojuvojit dakkár vuogi mielde mii vahágahtta nu unnán go vejolaš. MTA-ovddasvástideaddji ferte dán fuolahit. • Beassangeainnuid galgá gidet bummain vai ráddje mohtorjohtolaga huksenaigodagas nu olu go vejolaš.

Fáddá	Evttohuuvvon doaibmabijut
	<ul style="list-style-type: none"> Berre árvvoštallat merken vuolimus oasi toartnain seakka čáhppes sázuiguin, vai rievssahat daid oidnet buoret (vásáhusaid vuođul mat Smølas leat dahkkon, doppe lea čáhppesivnnat mála vuolimus oasis toartnas unnidan rievssahiid kollišuvdnariskka measta 50 proseanttain). Unnit stuorra bieggaturbiinnat, vaikke vel rotorallodat lassána, dagahit unnánat kollišuvdnačuoggásiid, stuorát gaskkal turbiinnaid gaskka (unnánat caggindoaima) ja unnit luonddusisabahkkemiid, go buohtastahtá layoutain mas leat mánga smávva turbiinna. Dát árvvoštallojuvvo danne leat marginála buoret čoavddusin luondduvalljivuhtii. <p><i>Akváhtalaš luondduvalljivuohta</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Garvit geaidnočuohppamiid mat sáhttet dagahit erošuvnna ja golgama jávrride ja čázadagaide. Gieldit, dahje garrasit muddet, guollebivddu jogain ja jávrriin plánaguovllus ja jámma bearráigeahččat dan. Sirdit čiekŋaliskáija Gussanjárggas vuona nuorttabeallái, Gussanjárggas/Solbakkenis. Mearra lea čiekŋalat dáikko, ja čiekŋaliskáija goaivun ii šatta nu viiddis. Váikkhusat sivlái ja eará šlájaide (boraguliide ja mearralottiide) nappo geahpeduvvojit. <p><i>Ekologalaš buhtadus</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Buhtadusdoaibmabijuid sáhtá geavahit dalle go ii leat vejolaš garvit dahje doarvái geahpedit ja váidudit luondduárvvuid vahágahttima huksema oktavuodas. Buhtadus sáhtá lea divvut, ásahtit dahje suddjet ekologalaš árvvuid mat leat plánaguovllu olggobealde. Ekologalaš buhtadus lea maŋimuš čoavddus garvit negatiivvalaš váikkhusaid go lea čađahan váidudeaddji doaibmabijuid. Vejolašvuođat ekologalaš buhtadussii dán prošehtii fertejit lagat árvvoštallot go MTA ráhkaduvvo.
Riedja	<ul style="list-style-type: none"> Plánaguovlu lea guhkin eret lagamus huksehagain ja danne eai leat evttohuuvvon váidudeaddji doaibmabijut.
Nuoskkideapmi, doabbarat ja dálkkádat	<ul style="list-style-type: none"> Vai sihkkarastá birasvuhtiiváidimiid ja eastada nuoskkideami huksedettiin, de ferte ráhkaduvvot Biras-, johtolat- ja huksehusplána (MTA). Dát plána čilge relevánta doaibmabijuid eastadan dihtii nuoskkideami, ja bidjá gáibádusaid buot beliide geat praktihkalaččat leat mielde huksemis. Plána šaddá reaidun fuolahit ahte birasdoaibmabijut implementerejuvvojit ja čuovvoluvvojit. Vai geahpeda váikkhusaid bázahusain mat šaddet huksehus- ja doaibmaáigodagas, de berre ráhkaduvvot álkes doapparplána mii láchá dili dohkálaš ja sihkkaris doappargieđahallamii. Ovttaskas doapparšlájat sirrejuvvojit, vai resurssat ávkástallojuvvojit ja gieđahallangolut geahpeduvvojit Báikkálaš vuođočáhceresurssat ja čáhceváldin báikkálaš juhkančáhcegeáivuide go bieggaturbiinnat válđojuvvojit gáddái ja vurkejuvvojit Gussanjárggas ja go fievrriduvvojit káijas plánaguvlui. Jus sáhtá navdit ahte doaibmabidju ii soaba čáhceviežžamiin de ferte gulahallat čáhcelágidanvuogádagain, ja doaibmabijut mat buhtadit čáhcegeálduid mat gávdnojit fertejit čielggaduvvot. Erošuvdnageahpedeaddji doaibmabijuid hukseshusguovlluide berre álggahit jus lea dárbbalaš. Huksehusáigodagas lea dehálaš geahpedit suspenderejuvvon materiáldaid leavvama jogažiidda ja jogaide. Dát dahkko go suodjala eanemus lági mielde báhcán šaddogearddis, sajusta beassangeainnuid, mássadeponiijaid ja ráhkanansajiid jna. riehta, ja ása gaskaboddošaš ja bissovaš erošuvdnadoaibmabijuid mat hehttejit njuolgga golgama goivvohagain njuolgga jogaide ja čázadagaide. Ferte ráhkadit rutiinnaid gieđahallat oljju, boaldámušaid ja kemikáldaid sihke huksehus- ja doaibmaáigodagas. Buotlágan nuoskkideaddji ávdnasiid gieđahallan

Fáddá	Evttohuuvvon doaibmabijut
	<p>ferite dahkkot heivvolaš, heivehuuvvon sajis, gos dáhtokeahtes golgan čohkkejuvvo, ii ge nuoskkit eatnama ii ge čázádagaid.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vástideaddji ferite transformáhtorstašuvnnaide ásaheavvot jeahkki čeahkkananruvke mii geassá doarvái vejolaš oljogolgama. • Feritejit ráhkaduuvvot gearggusvuodaruinnat gieđahallat ja minimeret boaldámušaid ja eará kemikálaid lihkohisvuodaluoitimiid vahátsturodaga.
Suoivanastin ja speadjalastin	<ul style="list-style-type: none"> • Eai leat evttohuuvvon váidudeaddji doaibmabijut.
Jieknun/jieknabáikun	<ul style="list-style-type: none"> • Ferite galbbaiguin juohkit dieđuid jieknabáikunriskka birra beassangeaidnoguora.
Olgodaddan	<ul style="list-style-type: none"> • Dán fáttá dehálaš váidudeaddji doaibmabijut leat doaibmabijut mat leat evttohuuvvon fáttáin Eanadat ja Kulturmuittut/kulturbiras. • Boazodoaluealáhusa dihte ii leat sávahahtti heivehit olgodaddamii dán áigeovuodilis guvlui. • Doarvái dieđut báikkálaččat ja guovllu tuvraserviide ja beroštusserviide ahte gos ja goas huksendoaimmat galget dáhpáhuuvvat iešguđetge olgodaddanguovlluin, ja makkár vejolaš hehttehusaid ja headuštusaid dát dagahit guovllu geavaheddiide.
Mátkealáhus	<ul style="list-style-type: none"> • Idjadanvistiid sirdin ja eará infrastruktuva eará báikkálaš olbmuid/-birrasii ja ealáhusfoandda ásaheavvot earret eará ovdánahttit luonddu- ja kulturvuđolaš mátkealáhusa lea oassin huksehusplánain, ja danne ii leat árvoštallon váidudeaddjin doaibmabidjun. • Eanadatlásh heiveheavvot ja divvumat šaddet deháleamos váidudeaddji doaibmabidjun mátkealáhussii (geahča čilgehusa Eanadat vuolde). • Muđui šaddá dehálaš juohkit dieđuid báikkálaš mátkealáhusfitnodagaide plánejuuvvon doaimmaid birra huksenáigodagas, ja mo dát vejolaččat váikkuhit johtolahkii beassangeainnuid buohta olgodaddanguovluide jna.
Oktilis guovllut mat orrot leamen guoskameahtun (SNUP)	<ul style="list-style-type: none"> • Eai leat evttohuuvvon váidudeaddji doaibmabijut.
Gulahallan-vuogádagat, áibmojohtolat ja suodjalusberoštumit	<ul style="list-style-type: none"> • Vejolaš posiitiivvalaš konsešuvnamearrádusa oktavuodas ferite loahpalaš layout heiveheavvot Avinora unnimusallodaga gáibádusaide Leavnnja girdišiljus. Layout ferite ovdanbuktot Avinorii dohkkehuvvot ovdal MTA/detájláplána ráhkaduvo.
Luonddu-/meahcceresurssat	<ul style="list-style-type: none"> • Eai leat evttohuuvvon váidudeaddji doaibmabijut.
Boazodoallu	<ul style="list-style-type: none"> • Guoskevaš orohagat feritejit fátmastuvvot go MTA/detájláplána ráhkaduvo. • Buorre gulahallat ja lágga ovttasbargu daid iešguđetge orohagaiguin šaddá maid hui dehálaš unnidan dihte váikkuhusa huksenáigodagas. Doaibmaálggaheaddji leat geatnegahtán iežas bissehit huksendoaimma muhtin áigodaga giđđat, jus bohccot johtet guovlluid čađa gos huksendoaimmat dahkkojuvvojit. Dát lea eanemus áigeovuodil dan guovllus mii lea beassangeainnu/odđa fápmojohtasa birrasii. • Lea dehálaš dahkat huksendoaimma vai lea várrugas guohtunšattuid ja eanadaga ektui, ja ahte šattolaš guovllut máhcahuuvvojit álgovuolggalaš luonddu dillái maŋŋá huksema. • Dalle go lea áigeovuodil geavahit helikoptera, de berre garvit girdimis njuolga bohccuid bajil. Doaibmaálggaheaddji berre dieđihit boazodollui vejolaččat gos ja goas lea áigeovuodil girdit helikopteriin. Helikoptergeavaheavvot berre oalát bissehuvvot guottetáiggis, dahje guotteteatnamiin dahje daid lahka.

Fáddá	Evttohuuvon doaibmabijut
	<ul style="list-style-type: none"> Dasto lea hui dehálaš ahte huksehusgeainnut eai dagat eanet olbmuid guvlui. Huksehusgeainnuid ferte jávkadit ja ođđasit gilvit báikkálaš šaddogerddiin jus dat eai leat áibbas dárbbášlaččat doaibmaáigodagas. Jus geainnut galget leat rahpasat maŋŋelažžii, de dat berrejit giddejuvvot bummain vai geahpeda dábálaš olbmuid johtima. Iige huksejeaddji berre láchit dili johtolahkii parkerensajiin jna. huksehusaid geaidnuguoraide. Beassan- ja siskkáldasgeainnuin mat leat čadnon bieggapávkii, ii berre boltut muohttaga nu guhká go ii leat dárbu, sivas go alla skálvvit sáhttet leat beaktilis cakkit bohccuide. Jus geainnuin boltojuvvo muohta, de berrejit skálvvit jalgejuvvot muhtun sajiin vai eallit álkit besset badjel. Guoskevaš orohagat fertejit oažžut ruđalaččat buhtadusa vejolaš hehttehusaid ja lassibarggu ovddas maid huksen dagaha.
Árvohákan	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon váidudeaddji doaibmabijut.

27.2 Čuovvoleaddji iskkadeamit ja vákšun

Tabeallas vuolábealde lea oppalaš ovdanbuktin daid eanemus áigequovdilis váidudeaddji doaibmabijuin daid iešguđetge fágasurggiin/fáttáin. Deattuhuvvo ahte lea gaskaboddosaš oppalašgeahčastat ja ahte sáhttet árvvoštallot eanet guorahallamat áigequovdilin go Biras-, johtolat- ja huksehusplána (MTA) ráhkaduuvvo boahhte áigodagas.

Tabealla 27-2. Oppalašgeahčastat evttohuuvon čuovvoleaddji iskkademiin.

Fáddá	Evttohuuvon čuovvoleaddji iskkadeamit
Eanadat	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon čuovvoleaddji guorahallamat.
Kulturmuittut ja kulturbirrasat	<ul style="list-style-type: none"> §9-iskkkadeamit kulturmuittolága vuođul leat jo čadahuvvon. Danne ii árvvoštallo ahte lea dárbu dahkat eanet iskkademiid.
Luondduvaljjivohta	<ul style="list-style-type: none"> Dievasmahtti kárten vieris šlájain guovlluin maidda doaibmabidju čuohcá, mas guovlu Barmen – Ospeviki Samnangeris ja Årskog Fitjaris lea guovddázis. Dievasmahtti kárten borlottiin mat bessejit (eanemus goaskimat ja vuoncáfállit) ohccojuvvon fápmojođasgeinnodagas Samnangeris. Dát lea dahkkon vai dáid šlájaid sáhtta vuhtiiváldit nu bures go vejolaš dan bokte ahte heiveha huksendoaimmaid rivttes áigái lagašguovllus.
Riedja	<ul style="list-style-type: none"> Berrejit dahkkot ođđa riedjamerostallamat jus välljejuvvojit eará turbiinnat ja/dahje sajusteamit go mat leat geavahuvvon meroštallamiin, dahje jus maŋŋá oažžu máhtu jietnaemišuvnna birra välljejuvvon turbiinnas ja dat spiehkasta vuodđodieđuin mat leat geavahuvvon meroštallat dán váikkusguorahallamis. Go lea sáhka huksen- ja huksehusdoaimmaid riejas, de ferte bearráigeahččat ahte T-1442 ávžžuhuvvon rádjáárvvut doahhtaluvvojit. Dás sáhtta dahkat dárkilat árvvoštallamiid go gávdnojit eanet dieđut huksen- ja huksehusdoaimmaid čađaheamis.
Nuoskkideapmi, doabbarat, dálkkádat	<ul style="list-style-type: none"> Go lea riska ahte čuohcá juhkančáhcegalduide berrejit dahkko iskkadeamit čáhcekaliteahtas huksendoaimma ovdal, barggadettiin dainna ja maŋŋá.
Suoivanastin ja speadjalastin	<ul style="list-style-type: none"> Berrejit dahkkot ođđa suoivanastinmeroštallamat jus välljejuvvojit eará turbiinnat ja/dahje biddjojot eará sadjái go dohko mat leat leamaš vuodđun go váikkusguorahallan meroštallui.
Jieknun/jieknabáilkun	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon čuovvoleaddji guorahallamat.

Fáddá	Evttohuuvon čuovvoleaddji iskkadeamit
Olgodaddan	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon čuovvoleaddji guorahallamat.
Mátkealáhus	<ul style="list-style-type: none"> Eahpesihkarvuoda geažil mii lea čadnon doaibmabiju váikkhusaide, de ávžžuhuvvo čadahit čuovvoleaddji iskkadeami turisttaid ja mátkealáhusaid gaskkas váikkhusguovllus ovdal, huksedettiin ja manja huksema čielggadan dihtii turisttaid guottuid ja vejolaš mátkedábiid ja vejolaš ekonomalaš váikkhusaid báikkálaš mátkealáhusfitnodagaide. Dán galggašii dahkat vai oažžu buoret vásáhusvuodu árvvoštallat eará boahttevaš bieggafápmohuksemiid.
Oktilis meahcceguovllut gos ii vuhtto sisabahkken (SNUP)	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon čuovvoleaddji guorahallamat.
Gulahallanvuogádagat, áibmojohtolat ja suodjalusberoštumi	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon čuovvoleaddji guorahallamat.
Luonddu-/meahcceresurssat	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon čuovvoleaddji guorahallamat.
Boazodoallu	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon čuovvolahtti guorahallamat earret lagaš gulahallan daid orohagaiguin geaidda huksen- ja doaibmanáigodat čuohcá.
Árvoháhan	<ul style="list-style-type: none"> Eai leat evttohuuvon čuovvoleaddji guorahallamat.

28 Referánsstat

Bakken, Tor & Sundt, Håkon & Ruud, Audun & Harby, Atle. 2012. Development of Small Versus Large Hydropower in Norway– Comparison of Environmental Impacts. Energy Procedia. 20. 185–199. 10.1016/j.egypro.2012.03.019.

Finnmark Fylkeskommune. 2013. Regional vindkraftplan for Finnmark 2013-2025.

Finnmark Fylkeskommune. 2015. Petroleums- og energistrategier for Finnmark. 2015-2019.

Lund Eriksrud, A., Magnus, E., Mekki, A., Tennbakk, B., Skaret-Thoresen, L. & Zafoschnig, L. 2019. Grønn omstilling og landbasert vindkraft i Norge – En studie av verdiskaping og samfunnsøkonomi. Thema Consulting Group, Oslo.

Morgan, C., Bossanyi, E. & Seifert, H. 1998. Assessment of safety risks arising from wind turbine icing. I: Proceedings of the IV BOREAS conference, Enontekio, Hetta, Finland.

Melby, M. og Mork, K. 2005. Konsekvensutredning for Havsul IV, Averøy og Eide kommuner. Tema: friluftsliv og reiseliv. Miljøfaglig Utredning AS og NVK Multiconsult.

Miljødirektoratet. 2015. Veileder for kartlegging, verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i ferskvann, utkast til faktaark 2015 – Geotoper. Versjon 7, august 2015. Miljødirektoratet.

Mork, K. & Gaarder, G. 2016. Ny 132 (420) kV kraftledning Adamselv – Lakselv. Konsekvensutredning. Multiconsult-rapport.

NVE. 2009. Vindkraft for Norge. Rapport nr 9/2009.

NVE. 2014. Skyggekast fra vindkraftverk. Veileder for beregning av skyggekast og presentasjon av NVEs forvaltningspraksis. NVE-veileder 2014-2.

NVE. 2019. Nasjonal ramme for vindkraft på land: <https://www.nve.no/nasjonal-ramme-for-vindkraft/>

Puschmann O. 2005. Nasjonalt referansesystem for landskap. Beskrivelse av Norges 45 landskapsregioner. Rapport 10/2005 NIJOS.

Rannestad, O.T., Flydal, K., Eftestøl, S. & Ryvarden, L. 2012. Statusrapport for naturmiljø, reindrift og friluftsliv innenfor og rundt planområdet for Grenselandet vindpark i Tana, Lebesby og Porsanger kommuner. Kunde: Vindkraft Nord AS.

Rannestad, O.T., Ryvarden, L. & Colman, J.E. 2012. Sperregjerde for tamrein langs riksgrensen Norge/Finland mellom Angeli og Polmak i Finnmark - Konsekvenser for naturmangfold, friluftsliv, landbruk og reindrift. Kunde: Reindriftsforvaltningen.

Statens vegvesen. 2018. Konsekvensanalyser. Håndbok V712.

Statett. 2019. Næring i nord. Næringsutvikling og framtidig kraftbehov i Finnmark.

UNEP. 2016. Green Energy Choices: The benefits, risks, and trade-offs of low-carbon technologies for electricity production. Report of the International Resource Panel. E.G.Hertwich, J. Aloisi de Lardere, A. Arvesen, P. Bayer, J. Bergesen, E. Bouman, T. Gibon, G. Heath, C. Peña, P. Purohit, A. Ramirez, S. Suh.

